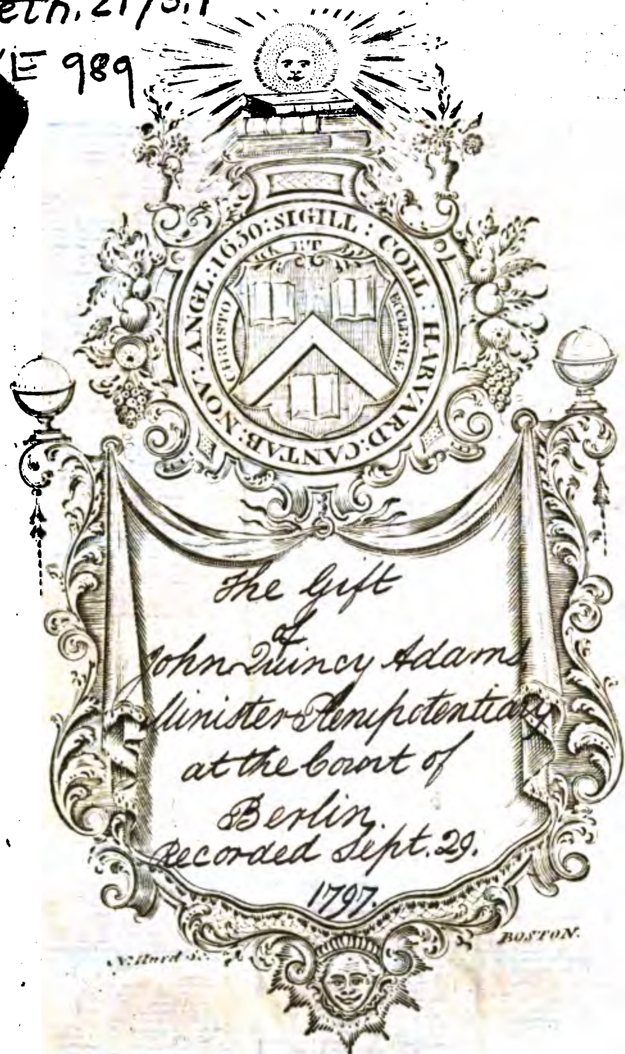

HDI
HW 2ABO P

SIGILL : COLL : HARVARD : CANTAB : NOV : ANGL : 1630
CHRISTO ET ECCLESIÆ
The Gift
of
John Quincy Adams
Minister Plenipotentiary
at the Court of
Berlin.
Recorded Sept. 29.
1797.
N. Hurd sc.
BOSTON.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
AGTTIENDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

INZONDERHEID DIE VAN

H O L L A N D,

VAN DE VROEGSTE TYDEN AF:

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte Gedenkstukken samengesteld.

Met Konstplaaten opgehelderd.

AGTTIENDE DEEL,

Beginnende met het jaar 1713, *en eindigende met het sluiten van het Verdrag van Seville, in 't jaar* 1729.

Te AMSTERDAM,

By *ISAAK TIRION.*

Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland.

MDCCLVIII.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

NEGENENZESTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *De Vredehandeling met den Keizer te Utrecht wordt afgebroken. Gezantschap naar en van Frankryk. Vrede tusschen Spanje en Groot-Britanje.* II. *Verdrag over de regten, in de Spaansche Nederlanden. Verbond met Bern en met Graauwbunderland. Vrede met Algiers, Tunis en Tripoli. Berbice verandert van eigenaars. Noordsche kryg. Oorlog in Duitschland en in Spanje.* III. *Vrede van Radstad en Baden, tusschen den Keizer, het Keizerryk en Frankryk.* IV. *Handeling der Staaten met Spanje. Moeilykheden in dezelve. De Vrede met Spanje wordt getekend. Inhoud van 't Verdrag.* V. *Vrede tusschen Spanje en Portugal. Handeling in Frankryk. De Staaten weigeren, den Hertog van Savoje te handhaaven in 't bezit van Sicilie. Zy willen Oostende niet ruimen.* VI. *De Koningin van Groot-Britanje sterft. George de I. wordt Koning. Hy dringt op 't slegten van Duinkerken.* VII. *Verschil met Pruissen over de tollen op de Maaze. De Koning werpt bezetting in Herstal. Andere onlusten met het Hof van Berlyn. De Gewesten dringen op vermindering van*

Krygsvolk. VIII. *Aanvang der handelinge over de Barriere. Eisch der Staaten, van de hand gewezen.* IX. *Tegenwoordige staat der Regeeringe over de Spaansche Nederlanden. Nadere uitbieding des Keizers. Byeenkomst te Antwerpen.* X. *Gelderland zoekt een deel van 't Overkwartier te bekomen. Ontruiming van Luik, Huy en Bon gevorderd. Hevige twist tusschen de Keizerschen en Staatschen.* XI. *Handeling over een Verdrag van Koophandel in de Spaansche Nederlanden. De Keizer neemt bezit van Luxemburg en Limburg.* XII. *Buitengewoon Gezantschap naar Engeland. Opstand in Engeland en Schotland, ten behoeve van den Pretendent. Voorzorg der Staaten. Zy onderstennen Koning George. De Pretendent schryft hun. Landt in Schotland. Wykt wederom van daar.* XIII. *Dood van Lodewyk den XIV., Koning van Frankryk. Lodewyk de XV. volgt hem op. De Hertog van Orleans wordt Regent. Invloed deezer veranderinge op den staat van Europa.* XIV. *Men dringt, aan 't Fransche Hof, op 't weigeren van onderstand aan den Pretendent.* XV. *Vervolg der handelinge over de Barriere. Twist over Venlo en Stevenswaard, en over de grensscheiding in Vlaanderen. De Keizerschen trekken in Brugge, Aalst en andere Steden. Nadere voorslagen van 't Weener-Hof.* XVI. *'t Verdrag van Barriere wordt getekend. Inhoud van het zelve.* XVII. *Aanmerkingen daarover.* XVIII. *Onlusten met Keur-Palts, wegens Limburg, en met Keur-Keulen, wegens Luik, Huy en Bon. De Staatsche bezetting wordt uit Bon verdreeven. Overeenkomst met den Keurvorst van Keulen.* XIX. *Verschil met Pruissen, over 't Regtsgebied in 't Over-*

Overkwartier. XX. *Handeling in Spanje. Ripperda wordt derwaards gezonden.* XXI. *Zweedsche Kaaperyen. Vloot naar de Oostzee. Misnoegen van den Czaar van Muskovie.* XXII. *Onlusten met de Porte. Met Marokko.* XXIII. *Stormwind en Sterfte onder 't Rundvee.* XXIV. *Plakaat tegen 't ontvangen van verbooden' geschenken. Verschil over 't zitten van Albemarle onder de Edelen van Holland.* XXV. *Geheime opening van een Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. Gesprek van den Hertoge van Orleans met den Ambassadeur Buys. Inzigten der twee Ryken.* XXVI. *Besluit der Staaten op deeze opening. Nader gesprek tusschen den Hertoge en Buys.* XXVII. *Voorslag van de onzydigheid der Oostenrykssche Nederlanden, van de hand geweezen.* XXVIII. *Verbond van vernieuwing der voorigen, tusschen Groot-Britanje en de Staaten. George de I. sluit een Verdedigend Verbond met den Keizer. Men zoekt 'er de Staaten in te doen treeden. 't Gelukt niet. Voorslag van een Verbond met Frankryk.* XXIX. *Turksche oorlog. Geschillen met Spanje.* XXX. *Twist tusschen den Czaar en de Stad Dantzig. De Staaten worden 'er mede gemoeid. De Czaar komt in Holland.* XXXI. *Oneenigheid onder de Gewesten. Staat der Landmagt. Gedagten om eenen Stadhouder aan te stellen.* XXXII. *Buitengewoone Vergadering der Staaten, in den Haage. Voorslag wegens de Posteryen. Vermindering van Krygsvolk besloten. Belasting op de Obligatien.*

1713.

I. De Vredehandeling, te Utrecht, tusschen den Keizer en Frankryk, wordt afgebroken.

ZO dra was de Vrede, te Utrecht, niet getekend, of de Keizerlyke Gevolmagtigde, Graaf van Sinzendorff, geen' last hebbende om te sluiten, vertrok naar Weenen, misnoegd op het Engelsche Hof en op de Staaten. Zyn amptgenoot, de Baron van Kirchner, bleef nog eenigen tyd, te Utrecht, in onderhandeling, met de Engelschen en Staatschen, die den Keizer met Frankryk zogten te bevredigen (*a*). Het Fransche Hof deedt nieuwe voorslagen; doch eischte zo veel, dat de Engelschen, en inzonderheid de Staatschen ongeraaden vonden, den Keizer en 't Ryk zo laag te helpen vernederen. Ook wil men, dat Mevrouw de Maintenon, die veel vermogt op Koning Lodewyk, hem, eerlang, bewoog, tot het doen van aanneemlyker voorslagen. Doch Kirchner, nu geen bevel hebbende dan om te hooren, volgde, omtrent het midden van Bloeimaand, den Graaf van Sinzendorff, naar Weenen. Sommigen verhaalen, dat hy, voor zyn vertrek, eene geheime onderhandeling hadt met den Gevolmagtigde des Keurvorsts van Beieren, die nu te Utrecht aangekomen was: in welke onderhandeling hy hem, zeer in 't geheim, een Huwelyk zou hebben voorgeslaagen, tusschen den Keurprins en eene der Aartshertoginnen Dogteren van Keizer Jozefus. Men voegt 'er by, dat de Keurvorst dit Huwelyk, ten deezen tyde, van de hand wees (*b*); hoewel het, naderhand, voltrokken is.

De

(*a*) Resol. Holl. 18 *May* 1713. *bl.* 240.

(*b*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 163—165. TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 12.

De Staaten, raadpleegende, terstond na het bekragtigen der Vrede, op het afvaardigen eener buitengewoone Ambassade naar Frankryk, wierpen het oog op de Heeren Buys en Goslinga, die deezen last op zig namen: doch, niet voor Louwmaand des volgenden jaars, op reis gingen (c). Midlerwyl, hadt men zig, by den Koning, wegens het agterblyven van dit Gezantschap, verschoond, in eenen beleefden brief, die heuschelyk beantwoord werdt. Ook wagtte de Koning niet, met het afvaardigen van eenen gewoonlyken Gezant aan de Staaten. De Heer *Pieter Antoni de Chateauneuf*, *Markgraaf de Castagnere*, verscheen, in deeze hoedanigheid, in den Haage, in Herfstmaand (d). 1713. Gezantschap naar en van Frankryk.

Midlerwyl, werdt, te Utrecht, de Vrede getekend, tusschen Spanje en Groot-Britanje, en tusschen Spanje en Savoje. De Engelschen hadden, reeds voor meer dan een jaar, in geheime onderhandeling geweest, met het Hof van Madrid. De Groot-Thesaurier, Graaf van Oxford, hieldt, sedert dien tyd, geduurige briefwisseling met *Don Manuel Menezes de Gillingham*, een' Iersch Roomsch-Katholyk, die naar Madrid gezonden was, om deeze handeling te dryven. De *Graaf van Lexington*, die, wegens Groot-Britanje, aan 't Spaansche Hof zyn verblyf hieldt, was niet onkundig van de heimelyke handeling, die meest op den Slaavenhandel zag; doch hy liet 'er Gillingham mede geworden. En 't gelukte deezen, 't Verdrag van Assiento te sluiten, op den zesentwintigsten Vrede tusschen Spanje en Groot-Britanje.

(c) Verbaal *der* extr. Ambass. W. Buys *en* S. v. Goslinga. *MS.*
(d) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 191 — 193.

1713. ſten van Lentemaand. Den volgenden dag, werdt de Vrede getekend, te Madrid, tusſchen de twee Ryken. Doch om 't Verdrag meer gewigts by te zetten, zondt men 't naar Utrecht, daar 't herſchreeven, en op nieuws getekend werdt, op den dertienden van Hooimaand (*e*). Filips de V. verbondt zig, by het zelve „ om den handel op de Spaanſche Weſt-„ indie, en in 't byzonder den Slaavenhandel, „ zo lang het Verdrag van Aſſiento duuren „ zou, te weeten, dertig jaaren, noch aan de „ Franſchen, noch aan eenig ander volk te „ vergunnen. Gibraltar, zonder eenig grond-„ gebied naar de Landzyde, het Eiland Mi-„ norka, en in 't byzonder Port Mahon wer-„ den aan Groot-Britanje afgeſtaan. Sicilie „ zou aan den Hertoge van Savoje; doch, by „ mangel van mannelyke nakomelingſchap, „ wederom aan Spanje komen. De Koning van „ Spanje beloofde, den ingezetenen van Ka-„ talonie algemeene vergiffenis, en bedong, „ dat die van Guipuscoa op Terreneuve zou-„ den mogen blyven viſſchen, zo zy hun regt „ daartoe bewyzen konden (*f*)." 't Liep aan tot den negenden van Wintermaand, eer het Verdrag van Zeevaart en Koophandel, tusſchen de twee Ryken, te Utrecht, getekend werdt (*g*). Het was, in meer dan één opzigt, nadeeliger, dan men in Engeland verwagt hadt: waarom het, niet dan met moeite, werdt aangenomen, in 't Huis der Heeren. In 't Huis der

(*e*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 375.
(*f*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 393.
(*g*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 409.

der Gemeenten, hadt het Hof thans de meerderheid (*b*). 1713.

De Vrede tusschen Spanje en Savoje was, op den zelfden dag als de Vrede met Groot-Britanje, getekend, te Utrecht. „ Het Koningkryk Sicilie, met de Eilanden, die 'er van afhingen, werdt, by dezelve, afgestaan aan Victor Amadeus den II., Hertoge van Savoje, die, kort hierop, den titel van *Koning van Sicilie* aannam. Ook werdt hy bevestigd in 't bezit van 't gene hem, van het Hertogdom Montferrat, in 't jaar 1703, door Keizer Leopold, afgestaan was. Eindelyk, werdt hy erkend, voor wettigen Opvolger in 't Koningkryk van Spanje, in geval Filips de V., zonder nakomelingschap, overleedt (*i*)."

Vrede tusschen Spanje en Savoje.

Weinige dagen laater, kwamen de Engelschen en Staatschen, by voorraad, te Utrecht (*k*), overeen „ dat de regten op de koopwaaren, die, in de veroverde of afgestaane Plaatsen der Spaansche Nederlanden, gevorderd werden, niet zouden te boven gaan de regten, welken men, aldaar, in het jaar 1680, gevorderd hadt. De ingezetenen van Groot-Britanje en van de Vereenigde Gewesten zouden ook het regt van * doortogt blyven genieten, en dit regt zou op de Koopwaaren, aan welken het gegund was, niet boven de twee en een half ten honderd mogen verhoogd worden. De inkomende regten, op waaren, uit de andere Spaansche Nederlan-

II. Verdrag by voorraad over de Regten in de Spaansche Nederlanden.

* *Transit.*

(*b*) Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 164—167. Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 444.

(*i*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 401.

(*k*) Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS.*

1713. „ landen, in deezen gevoerd wordende, zouden blyven afgeschaft: ook zouden de uitgaande regten, welken men gevorderd hadt van waaren, die, uit de Nederlanden, naar de overwonnen of afgestaane Plaatsen, gevoerd werden, insgelyks afgeschaft, en van waaren, die, uit de Nederlanden, 't zy over de veroverde Plaatsen of niet, naar Frankryk, of naar andere Landen, gevoerd werden, maar eens geëischt worden. De regten op de Verteeringe zouden dezelfden zyn op de waaren van beide de volken, en men zou gelyke vryheid hebben, om zyne waaren te veilen en te verkoopen: ook zoudenze niet hooger mogen zyn, dan voor de verovering. Doch over 't Convooigeld zou men, onderling, nader overeenkomen (*l*)." Eenige maanden laater, stonden de Staaten 't bewind over de ontvangst der inkomende en uitgaande Regten in de Spaansche Nederlanden, welk zy, sedert de verovering, aan zig gehouden hadden, af aan den Raad van Staate, te Brussel (*m*).

Verbond met Bern en met Graauwbunderland.

De Staaten waren, al sedert eenen geruimen tyd, in onderhandeling geweest, met het Kanton van Bern, over een Verbond van onderlinge bescherming, en over een Verdrag, tot het leveren van agt nieuwe Bernsche Vendels, by de zestien, welken de Staaten in dienst hadden. 't Verbond was, reeds in Zomermaand des voorleeden jaars, in den Haage, getekend. Doch

(*l*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1615, 494. Act. de la Paix d'Utrecht, *Tom.* IV. *p.* 556. Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 400.
(*m*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1620.

Doch 't Verdrag wegens het leveren van manschap werdt niet tot volkomenheid gebragt, voor Zomermaand des jaars 1714, wanneer het Verbond ook nog nader bekragtigd werdt (*n*). Een diergelyk Verbond en Verdrag werdt ook, weinige dagen na het tekenen der Utrechtsche Vrede, met de Graauwbunders gesloten (*o*). 1713.

Door zulke Verdragen, zogten de Staaten zig te verzekeren, tegen eenen onverwagten aanval te Lande. Den Koophandel hunner ingezetenen in de Middellandsche Zee en Levant beveiligden zy, omtrent deezen tyd, of wat eerder, door drie byzondere Verdragen van Vrede en Scheepvaart, met de Regeeringen van Algiers, Tunis en Tripoli, volgens welken, aan alle de Koopvaardyschepen, die zig voor Kaaperyen der Turken behoeden wilden, byzondere Paspoorten verleend werden, welken, naar de verheid der reizen, slegts voor eenen bepaalden tyd, van drie tot agttien maanden, gebruikt konden worden. Aan de schepen der Oost- en Westindische Maatschappyen alleen werden Paspoorten verleend, voor eenen onbepaalden tyd (*p*). Vrede met Algiers, Tunis en Tripoli.

Wy hebben, in 't voorgaande Boek (*q*), gewaagd van de brandschatting, door een Fransch Esquader, onder de Cassart, den Staatschen Volk- De Volkplanting Berbice verandert van eigenaars.

(*n*) Resol. Holl. 17 *Juny* 1713. *bl.* 274. *Voiez* DU MONT *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 300, 302, 423. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 445.

(*o*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 492. DU MONT Corps Diplom. *Tom* VIII. *P.* I. *p.* 386.

(*p*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 449, 452, 454, 1619.

(*q*) XVII. *Deel*, *bl.* 491.

1713. Volkplantingen in Westindie, en onder anderen Berbice afgeperst. Deeze Volkplanting was, laatstelyk, in 't jaar 1703, door de Westindische Maatschappye, onder welker Oktroi zy lag, ten onversterflyken Erfleen, opgedraagen aan *Abraham van Peere*, Schepen en Raad te Vlissingen, wiens voorouders haar, omtrent vyfenzeventig jaaren te vooren, eerst hadden aangelegd. De somme, voor welke Berbice, in 't voorleeden jaar, was gebrandschat, was maar gedeeltelyk in de Volkplanting betaald: doch men hadt den Franschen een' Wisselbrief van omtrent honderd twee-entagtigduizend guldens, ten laste van *Joan* en *Kornelis van Peere*, Raaden en Oud-Burgemeesters van Vlissingen, en, voor een merkelyk gedeelte, eigenaars der Volkplantinge, voor het onbetaalde, ter hand gesteld. Maar deezen weigerden, zig te verbinden, voor de voldoeninge van den Wisselbrief. De Fransche Gevolmagtigden te Utrecht en de Markgraaf de Chateauneuf, in den Haage, hielden sterk aan, dat de Staaten de Broeders van Peere zouden noodzaaken, tot het voldoen van den Wisselbrief (r); waartoe egter geen middel was, indien zy raadzaamer oordeelden, de gantsche Volkplanting over te laaten voor de Franschen, gelyk zy deeden. De Staaten zouden egter niet gaarne gezien hebben, dat de Franschen zig zo veel verder naar Suriname hadden uitgebreid (s). 't Leedt tot in den Herfst des volgenden jaars, eer de Franschen, met vier Amsterdamsche Koopluiden,

(r) Resol. Holl. 20 *Juny* 1713. *bl.* 287.
(s) Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS.* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 194, 195.

den, *Nikolaas* en *Henrik van Hoorn*, *Arnold* 1713.
Dix en *Pieter Schuurmans*, overeenkwamen, dat deezen den Wisselbrief, met honderd en agtduizend guldens, betaalen, en daarvoor den eigendom der Volkplantinge bekomen zouden. Ook werdt zy hun, sedert, door de erfgenaamen van Abraham van Peere, opgedraagen. Zy hebben, eenige jaaren laater, hun eigendom in de Volkplanting aan eene Maatschappy van deelgenooten afgestaan, voor agtmaalhonderdduizend guldens. Sedert, is de handel aldaar merkelyk toegenomen. En na 't jaar 1732, wordt Berbice, omtrent op dezelfde wyze als Suriname, geregeerd. Ook levert deeze Volkplanting, gelyk Suriname, meest suiker uit. De Westindische Maatschappy heeft zig verbonden, de Slaaven te leveren, die, in beide deeze Volkplantingen, gebruikt worden (*t*).

De Staaten worden aangezogt om deel te neemen in den Noordschen oorlog.

De Noordsche kryg duurde nog, niet zonder dat 'er de scheepvaart van den Vereenigden Staat vry wat by leedt. De Zweeden niet alleen zelfs, maar de Deenen namen verscheiden' Hollandsche schepen, onder voorwendsel, dat zy voorraad voerden naar Tonningen, welk toen belegerd was. De Koningin van Groot-Britanje en de Staaten deeden eenige vergeefsche poogingen, om de oorloogende Mogendheden te bevredigen. Men zogt hen, daarentegen, te beweegen, om de eene of de andere zyde te kiezen. De Koning van Deenemarke in 't byzonder stondt sterk op de handhaaving van 't

(*t*) Notul. Zeel. 4, 20, 24 *Sept.* 1714. *bl.* 153, 163, 174. *Zie ook* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1541, 1553. Tegenw. Staat der Vereen. Nederl. I. *Deel*, *bl.* 552. *enz*, LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 758—760.

1713. 't Verdrag van Travendal, waartoe zig beide de Mogendheden verbonden hadden. Doch het Engelsche Hof hadt hier geene ooren naar; en de Staaten konden 't niet doen, zonder Groot-Britanje, welk thans meer tot ondersteuning van Zweeden dan van Deenemarke geneigd scheen. Midlerwyl, deeden de Staaten, door hunnen Gezant Rumpf, aanhouden by het Zweedsche Hof, om herlevering der genomen' schepen. Zy schreeven zelfs verscheiden' brieven aan den Zweedschen Raad; doch zonder eenige vrugt (*u*).

Voortgang des krygs in Duitschland. In Duitschland, werdt de oorlog ook voortgezet, na 't afbreeken van de handeling te Utrecht met de Keizerschen (*v*). Prins Eugenius geboodt over 't Keizerlyk Leger, welk zig, by Filipsburg, nedersloeg. De Maarschalk de Villars legerde zig, met de Fransche krygsmagt, aan de andere zyde des Rynstrooms, van tegen over Filipsburg, tot aan Spiers; dekkende dus het beleg van Landau, welk door den *Maarschalk de Bezons* ondernomen werdt. De Stad gaf zig, in Oogstmaand, over. Keizerslauteren was, reeds in Zomermaand, veroverd door de Franschen, die, eerlang, 't beleg sloegen voor Fryburg, welk, in Slagtmaand, aan hun opgegeven werdt. In Spanje, liep het krygsgeluk den Keizerschen, insgelyks, tegen. De Keizerin, die te Barcelona was, verliet de Stad. De Graaf van Staremberg ging scheep, met de meeste Duitsche troepen. Terragona onderwierp zig aan Koning Filips. Doch de Staaten van

en in Spanje.

(*u*) Notul. Zeel. 3 *Aug.* 1713. *bl.* 149. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 307—318, 327—344.
(*v*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 271—284.

van Katalonie, die te Barcelona byeengekomen waren, beslooten zig te weer te stellen. De Stad werdt belegerd, en stondt het beleg door, tot in Herfstmaand des volgenden jaars, wanneer zy, eindelyk, overging. Gantsch Katalonie, welk reeds, geduurende het beleg van Barcelona, voor een merkelyk gedeelte, overmeesterd was, onderwierp zig toen t'eenemaal aan Koning Filips. De Eilanden Majorka en Ivika, waar nog eenige Duitsche troepen lagen, werden, niet voor den Zomer des jaars 1715, tot onderwerping gedwongen (*w*). De Kataloniers, die van hunne voorregten beroofd werden, beklaagden zig allermeest over de Engelschen, die hen, van *'t jaar 1705 af, tot* opstand aangezogt, en hun hulp beloofd hadden; en nu, in den uitersten nood, de handen van hun aftrokken (*x*). Doch het Engelsche Hof hadt, by de Vrede met Spanje, behoudenis van voorregten voor de Kataloniers bedongen, en merkte hen, om datze zig niet onderwierpen, na dien tyd, aan, als wederspannigen, die de hulp der Koninginne onwaardig waren.

1713.

III. De Vredehandeling tusschen den Keizer en Frankryk wordt hervat.

Maar eer 't met de zaaken des Keizers in Spanje zo verre verliep, en na dat Landau, in Oogstmaand des jaars 1713, overgegaan was, hadden de Staaten, op verzoek van den Graave van Strafford, de Keizersche en andere Duitsche Gezanten, in den Haage, byeengeroepen, om hen te vermaanen, tot het hervatten der Vredehandelinge. Strafford verklaarde, dat de Koningin van Groot Britanje het Fransche Hof hier-

(*w*) LAMBERTI *Tom* VIII. *p.* 285—288. DANIEL Journ. *p.* CCCIJ—CCCVJ, CCCX—CCCXXJ, CCCXXIIJ, CCCXXIV.
(*x*) *Zie* Rapp. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 165—179.

1713. hiertoe bewoogen hadt. Doch de Keizerschen betuigden, dat hun uitdrukkelyk verbooden was, zig met iet, dat de Vredehandeling betrof, te moeijen. Eenige andere Duitsche Gezanten lieten zig, met moeite, beweegen, om aan hunne Hoven verslag te doen van 't gene hun voorgesteld was. Doch de Keizer, schoon genoeg geneigd tot Vrede, begeerde geene middelaars, en vooral de Engelschen niet. Ook was hy bedugt voor eenig nadeel in zyn gezag, als de Ryksvorsten, afzonderlyk, handelden met Frankryk. Hy gaf, hierom, gehoor aan de opening van den Maarschalk de Villars, die, geduurende het beleg van Fryburg, aan Prinse Eugenius hadt laaten vraagen, of 'er geen kans ware, om samen een mondgesprek te houden, en een einde van den oorlog te maaken. Prins Eugenius hadt van deezen voorslag kennis gegeven aan den Keizer, die hem volmagt toezondt, om met Villars te handelen. Men kwam, op den zevenentwintigsten van Slagtmaand, voor 't eerst, byeen, te Radstad, op een Slot des Markgraafs van Baden (y). De Vredehandeling tusschen de twee Legerhoofden werdt,
1714. hier, heimelyk, voortgezet (z), in Sprokkelmaand des volgenden jaars, wanneer Prins Eugenius, op schriftelyk verzoek van Villars, zig, andermaal, derwaards begaf (a): en op den zesden van Lentemaand, werdt de Vrede tusschen den Keizer en Frankryk getekend. „De
Vrede van Radstad met „ Verdragen van Westfaale, Nieuwmegen en „ Ryswyk werden gelegd tot een' grondslag „ van

(y) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 288, 289, 290.
(z) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 104.
(a) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 593.

„ van dit Verdrag. Frankryk beloofde, Bri-
„ ſak en Fryburg aan den Keizer, en de Ves- 1714.
„ ting Kehl aan den Keizer en 't Ryk te zul- den Keizer.
„ len wedergeeven; de Sterkten onder Straats-
„ burg, tegen over Hunningen, en elders, o-
„ ver of in den Ryn, te zullen ſlegten; Bitſch
„ en Homburg te zullen ruimen. Voorts,
„ ſtondt de Koning toe, dat de Keizer tradt
„ in 't bezit der Spaanſche Nederlanden, zo
„ als Karel de II. dezelven bezeten hadt, of,
„ volgens het Ryswykſche Verdrag, hadt moe-
„ ten bezitten, mids de Koning van Pruiſſen
„ bleef behouden, 't gene hy, in 't Overkwar-
„ tier van Gelderland, bezat. Ook mogten de
„ Staaten der Vereenigde Nederlanden den
„ Keizer de Plaatſen overgeeven, welken
„ Frankryk hun, ten behoeve van 't Huis van
„ Ooſtenryk, afgeſtaan hadt: doch Meenen
„ en Doornik niet, voor dat de Vrede met
„ den Keizer en het Ryk bekragtigd was, en
„ de andere Plaatſen, zo dra zy, wegens hun-
„ ne Barriere, zouden overeengekomen zyn
„ met zyne Keizerlyke Majeſteit. De Keizer
„ liet, daarentegen, Landau aan Frankryk.
„ Hy beloofde de Keurvorſten van Keulen en
„ Beieren in 't bezit hunner goederen en waar-
„ digheden te zullen herſtellen: ook werdt
„ beraamd, dat, in tyd van vrede, geene
„ bezetting gehouden zou worden, binnen
„ Bon. De Koning van Frankryk erkende, van
„ zynen kant, den Hertog van Brunswyk-Ha-
„ nover voor Keurvorſt. Ook beloofde hy,
„ den Keizer te zullen laaten in 't geruſt bezit
„ van Napels, Milaan, Sardinie en de Plaat-
„ ſen op de kuſten van Toskane; alles, zo ver
„ hy

1714. „ hy 't tegenwoordig bezat. Eindelyk, kwam „ men overeen, om ten spoedigsten over eene „ Vrede, tusschen Frankryk en de Keurvorsten, Vorsten en Stenden des Ryks, in onderhandeling te treeden (*b*)." Ook geschiedde dit, eerlang, te Baden in Zwitserland. De Keizer hadt volmagt weeten te verkrygen van de Leden des Ryks, om, in derzelver naam, te handelen en te sluiten. Eenige Gevolmagtigden van wederzyde regelden, hierop, de punten van het Verdrag, in overeenkomst met die van het Verdrag van Radstad, zo ver deezen het Keizerryk betroffen. Toen alles gereed was, begaven Prins Eugenius en de Maarschalk de Villars zig naar Baden (*c*), en tekenden de Vrede, tusschen den Keizer en 't Ryk ter eener en Frankryk ter anderer zyde, op den zevenden van Herfstmaand (*d*). Wy gewaagen niet byzonderlyk van den inhoud, om dat dezelve genoegzaam met dien van het Verdrag van Radstad overeenkwam.

Vrede van Baden met den Keizer en 't Keizerryk.

IV. De Vrede tusschen den Keizer en Frankryk bevestigde, voor een merkelyk gedeelte, de Utrechtsche Vrede, tusschen Frankryk en de Staaten. Doch deeze Vrede stondt nog wankel, zo lang men, van de zyde der Staaten, niet verdraagen was, met Koning Filips. De Vrede tusschen Groot-Britanje en Spanje was, gelyk wy gezien hebben, al voor de Utrechtsche, getroffen, zynde de Engelschen, eenen geruimen tyd

De Staaten handelen met Spanje.

(*b*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 415. Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 495.
(*c*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 613—620.
(*d*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 436. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 1.

tyd te vooren, in heimelyke handeling geweest, met het Hof van Madrid. Doch de Staaten, die niet dan openlyk met Spanje wilden handelen, hadden de Spaansche Gevolmagtigden niet willen erkennen, zo lang zy Koning Filips niet erkend hadden: 't welk, niet voor 't sluiten der Utrechtsche Vrede, geschied was. Doch toen deeze Vrede op 't punt stondt van te zullen getroffen worden, hadden de Staaten Paspoorten verleend voor den *Hertoge van Ossuna* en den *Markgraave de Monteleone*, die, na 't sluiten der Vrede, in de hoedanigheid van Gevolmagtigden van Filips den V., Koning van Spanje, te Utrecht kwamen, en met de Engelschen en Staatschen in onderhandeling traden (*e*). De Vrede met Groot-Britanje werdt terstond getekend. Doch de onderhandelingen tusschen de Spaanschen en Staatschen duurden, omtrent een jaar. Men wist, in 't eerst, naauwlyks, op welk een' voet men deeze onderhandelingen zou aanvangen, inzonderheid, met opzigt op 't stuk van den Koophandel, die den Staat zeer ter herte ging, en voor welken men geenen anderen grondslag hadt, dan het Verdrag van Munster, welk schraal sprak van dit stuk, benevens het Verdrag van Zeevaart van den jaare 1650. Ook merkte men haast, dat de Spaanschen niet gedoogen zouden, dat de ingezetenen van den Vereenigden Staat handel dreeven op de Spaansche Westindien, waaromtrent, zy eenig voorregt gegeven hadden aan de Engelschen, by 't Verdrag van Assiento: schoon men gaarne de vry-

1714.

Moeilykheden in deeze handeling.

(*e*) Verbaal *der* Plenipot. tot de Vredeh. *MS.*

vryheid bedongen hadt, om ten minsten een
1714. schip 's jaars te zenden naar de Zuidzee. De
Staaten hadden, daarenboven, voor de erfgenaamen van Willem den III., Koning van Groot-Britanje, drie jaarlyksche renten, ter somme van honderd en vyftigduizend guldens, te vorderen van de Kroone van Spanje, voor welken, de tollen op de Maaze, in 't Overkwartier van Gelderland, de tollen op de Schelde, te Antwerpen, en de inkomsten der Kroone uit de Westindien, byzonderlyk, verbonden waren. Doch de genoemde tollen stonden nu van eigenaar te veranderen, en 't viel den Spaanschen hard, zulke merkelyke jaarrenten, uit de andere inkomsten der Kroone, te voldoen, te meer, daar zy de bezittingen moesten afstaan, om welken te behouden, de schuld, die 't Huis van Oranje te vorderen hadt, grootendeels, gemaakt was. Voorts, maakten zy ook zwaarigheid in 't voldoen der agterstallen, die de Admiraliteiten, sedert veele jaaren, van de Kroon te vorderen hadden. 't Punt der Utrechtsche Vrede, welk de Prinsesse van Ursins betrof, veroorzaakte ook merkelyke moeite. Deeze Prinses hadt haaren staat en goederen te Rome verlaaten, en zig begeeven naar Madrid, daar zy, terwyl Filips in Italie oorloogde, der Koninginne, aan welke de Regeering was toevertrouwd, merkelyke diensten gedaan hadt. In erkentenis van deeze diensten, hadt de Koning haar het Hertogdom Limburg, een der Spaansche Nederlanden, opgedraagen (*f*): welk Hertogdom nu stondt te komen aan het

(*f*) Resol. Holl. 23 *May*, 17 *Juny*, 21 *July* 1713. *bl.* 245, 281, 354. Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS. Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 386.

het Huis van Oostenryk. Doch om de Prinses schadeloos te stellen, hadt Filips zig niet willen verdraagen met Groot-Britanje, zonder te bedingen, dat haar het gemelde Hertogdom, of eenig ander goed in de Nederlanden, welk dertigduizend Ryksdaalers, in 't jaar, opbragt, werdt afgestaan. Zelfs hadden de Franschen, by een der punten van de Utrechtsche Vrede, bedongen, dat de Staaten der Prinsesse een goed uit de Nederlanden, welk zo veel 's jaars opbragt, zouden doen opdraagen. De Staaten, nogtans, in aanmerking neemende, dat het Hertogdom Limburg van kleinen omtrek was, en dat zelfs de inkomsten van het zelve, na die van Silezie, reeds in 't jaar 1703, door den tegenwoordigen Keizer, aan hun verpand waren, voor eene jaarrente van honderd en twintigduizend guldens, spruitende uit penningen hem verstrekt; hadden de voorzigtigheid gehad van, in het Utrechtsch Verdrag, te doen stellen, dat zy der Prinsesse een Land zouden doen afstaan, niet in Limburg bepaaldelyk, maar in Luxemburg of Limburg. Ook sloegen zy nu voor, dat men dit Land in Luxemburg behoorde te vinden. De Spaanschen verklaarden, dat zy zig met het Graafschap Chiny, in Luxemburg, zouden te vrede houden. Doch de Keurvorst van Beieren, die dit Graafschap moest blyven bezitten, zo lang hy niet in zyne waardigheden en goederen hersteld was, wilde 'er niet van afstaan. De Staatschen booden aan borg te blyven voor den afstand van Chiny aan de Prinsesse (g). Doch de Spaan-

1714.

(g) Resol. Holl. 25 *Aug.* 7 *Oct.* 16 *Nov.* 7 *Dec.* 1713. *bl.* 421, 501, 557, 593. 22, 23 *Juny* 1714. *bl.* 240.

1714. Spaanſchen waren hiermede niet voldaan. Alle deeze moeilykheden bragten te wege, dat men niet ſluiten kon met Spanje (*h*). De Staaten hadden zig, ten laatſte, vervoegd aan den Koning van Frankryk (*i*), met verzoek, dat hy hun de hand bieden wilde, tot bevordering van hun Verdrag met Koning Filips (*k*). Doch de Spaanſchen, die zelf onderling oneenig waren, lieten zig verluiden, dat hun Hof niet onder voogdye ſtondt van dat van Verſailles. 't Bleek, eindelyk, klaarlyk, dat men niet ſluiten kon met Spanje, voor het tekenen der Vrede te Radſtad. 't Geſchil over de zaak der Prinſeſſe van Urſins was, met bewilliging van Frankryk, gebragt op de handeling te Radſtad, en, van daar, op die te Baden, alwaar men 't hoopte af te doen: hoewel 't mislukte. Midlerwyl, hadt het Franſche Hof het Hof van Madrid bewoogen, om met de Staaten te ſluiten, zonder verder van den eiſch der Prinſeſſe te gewaagen. De Graaf van Strafford, die zyn beſt deedt, om het tekenen der Vrede te doen verwylen (*l*), toonde 'er zig kwalyk over genoegd. Evenwel, werdtze te Utrecht, ten zynen huize, geſlooten, op den zesentwintigſten van Zomermaand (*m*). De voornaamſte punten van 't Verdrag liepen op deezen zin: „ Het Verdrag van Munſter van 't jaar 1648 „ werdt

De Vrede met Spanje wordt, te Utrecht, getekend.

(*h*) Miſſive *van den* Plenipot. VAN DER DUSSEN *van* 16 *Febr.* 1714. *van den* Griffier F. FAGEL *van* 6 *Maart* 1714.

(*i*) Miſſive *der* extr. Ambaſſ. BUYS *en* GOSLINGA *van* 5, 16 *Febr.* 13 *April*, 11 *May* 1714.

(*k*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 491—501, 611—613. Hiſt. de la Paix d'Utr. *p.* 459—461.

(*l*) Miſſive *van* S. V. GOSLINGA *van* 8 *Aug.* 1713.

(*m*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 543, 544, 550—572. Hiſt. de la Paix d'Utr. *p.* 462.

„ werdt gelegd tot een' grondslag van het tegenwoordig Verdrag, uitgenomen, dat het *vyfde* en *zestiende* punt van het Munstersche alleenlyk opzigt zouden hebben, op de ingezetenen der Vereenigde Gewesten. In 't stuk van den Koophandel in Europa, zouden de wederzydsche onderzaaten gehandeld worden, als de meest begunstigde volken. De Koning zou bevel geeven, om, in de Zeesteden van Spanje, bekwaame begraafplaatsen toe te stellen, voor de onderzaaten van den Staat, gelyk menze reeds te Kadix hadt. Hy zou niet gedoogen, dat eenig volk in de Spaansche Indien handel dreeve; zonder dat egter deeze verbindtenis eenig nadeel toebrengen zou aan het Verdrag van Assiento, met de Koninginne van Groot-Britanje, onlangs, gesloten. 't Verdrag van Zeevaart van den jaare 1650 werdt, by het tegenwoordig Verdrag, bevestigd. In de wederzydsche Oost- en Westindien, zou, wyders, de Koophandel en Vaart geschieden, gelyk te vooren, en op de Kanarische Eilanden zouden de ingezetenen van den Staat mogen handelen, gelyk ten tyde van Karel den II. In geval van onverhoopte vredebreuk, zouden de wederzydsche onderzaaten een jaar en dag tyd hebben, om met hunne goederen te vertrekken. Eindelyk, werdt ook verklaard, dat de Kroonen van Frankryk en Spanje nimmer zouden mogen komen op 't hoofd van eenen Vorst; en dat Koning Filips van zyn regt op de Kroone van Frankryk, en de Prinsen uit het Koningklyk Huis van Frankryk van

1714.

Inhoud van 't Verdrag.

1714. „ het hunne op de Kroone van Spanje, op de „ plegtigste wyze, hadden afgestaan." By twee afzonderlyke punten, werdt erkend „ dat „ de Spaansche Gevolmagtigden de rekenin- „ gen van de eischen der Admiraliteiten, ter „ somme van een millioen eenhonderdduizend „ driehonderd twee-envyftig guldens, behalve „ de Intresten, en die van de agterstallen van „ 't Huis van Oranje, bestaande in drie jaar- „ renten, samen honderd en vyftigduizend „ guldens, en nog omtrent driehonderd en „ veertigduizend guldens eens, hadden over- „ genomen, om 'er den Koning hunnen Mees- „ ter verslag van te doen (*n*)."

V. Vrede tusschen Spanje en Portugal.

Na 't sluiten van deeze Vrede, bleef 'er niets te Utrecht af te handelen, dan de Vrede tusschen de Koningen van Spanje en Portugal, die niet voor den zesden van Sprokkelmaand des volgenden jaars getekend werdt. Men beloofde, by dezelve „ elkanderen te zullen herstel- „ len in 't bezit van 't gene men op elkande- „ ren veroverd hadt. Portugal bekwam, in 't „ byzonder, het Kasteel van Naudar, het Ei- „ land Verdoejo, en de Volkplanting S. Sa- „ krament, aan den noordelyken oever der „ Riviere de la Plata: Spanje de Steden Al- „ buquerque en Puebla. Doch Filips de V. be- „ hieldt de magt aan zig, om S. Sakrament, „ tegen de voldoening der waarde, in den „ tyd van agttien maanden, wederom naar „ zig te neemen (*o*)." Tusschen den Keizer en Span-

(*n*) Resol. Holl. 30 *Juny* 1714. *bl.* 274. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 509. Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 427.

(*o*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 444.

Spanje werdt niets geslooten. Karel de VI. was nog niet gezind, om Filips den V. voor Koning van Spanje te erkennen. 1714.

De buitengewoone Ambassadeurs der Staaten naar Frankryk, eindelyk, in Louwmaand deezes jaars, derwaards vertrokken zynde, deeden hunne openlyke intreede, te Versailles, eerst op Zondag, den zevenentwintigsten van Bloeimaand, met ongemeene staatsie, en onder eenen grooten toevloed van aanschouweren. Zy hadden, ten zelfden tyde, openbaar gehoor by den Koning (p), dien zy begroeteden, wegens de geslooten' Vrede, en van wien zy, heuschelyk, bejegend werden (q). Ook konden de Ambassadeurs Buys en Goslinga niet anders dan aangenaam zyn, aan 't Fransche Hof, alzo zy beide sterk geyverd hadden tot bevordering der Vrede, waarop ook Frankryk gezet was geweest. De Heer Goslinga vertrok, tegen 't einde van Zomermaand, wederom herwaards (r); doch de Heer Buys bleef, nog tot op 't einde des volgenden jaars, in Frankryk. Eene der voornaamste zaaken, welken zyner zorge werden aanbetrouwd, was het bearbeiden van de bekragtiging der Vrede met Spanje, welke eenige zwaarigheid ontmoet hadt aan 't Hof van Madrid, begeerende Filips eenige byzonderheden te bepaalen, in de Acte van bekragtiging, die niet smaaken konden in Holland. Immers het Fransche Hof gaf voor, dat men, om deeze reden, de Acte te rug gezon-

Handeling in Frankryk.

(p) Lamberty *Tom.* VIII. *p.* 544—550.
(q) Verbaal *en* Instructie der extr. Amb. Buys *en* Goslinga. *MS.*
(r) Verbaal *als boven.*

1714. zonden hadt naar Madrid, en gevorderd, dat de Vrede bekragtigd werdt, zonder eenige voorwaarden. Buys ſchreef dit aan de Staaten, die reeds bekommerd werden voor nieuwe onluſten, vooral om dat Frankryk de haven van Duinkerken nog niet volkomenlyk gedempt hadt, gelyk, volgens het Verdrag met Groot-Britanje, geſchieden moeſt. Zy deeden dan hun beſt, om Lodewyk den XIV. aan te zetten, tot het bezorgen eener onbepaalde bekragtiging der Vrede met Spanje. Ook kwam zy ten laatſten, in Wynmaand. De Heer Buys kreeg terſtond laſt, om 'er den Koning van Frankryk voor te danken, gelyk hy deedt (*s*). Zyne Majeſteit betuigde, by deeze gelegenheid „ te hoopen dat de Vrede van langen duur „ mogt zyn." Hy voegde 'er by „ dat hy egter gerugten van oorlog gehoord hadt, en „ dat ſommigen de wapenen ſcheenen te willen opvatten; doch dat hy niet dagt, dat „ de Staaten zig daarmede zouden willen moeijen. Wat my betreft, zeide hy, wyders, ik „ denk de Verdragen, heiliglyk, te houden. „ Men heeft lang genoeg geoorloogd, en elkanderen uitgeput, om eindelyk eens goede „ vrienden te blyven. Ook was dit zyn oogmerk, en, zo hy vertrouwde, het oogmerk „ der Heeren Staaten. 't Was ook hun beider „ belang. Hy hadt zulks, meermaalen, aan hem, „ Ambaſſadeur, verklaard, die bevinden zou, „ dat hy geſproken hadt, gelyk hy dagt (*t*)."

Wy-

(*s*) Miſſiven *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 11. *Oct.* 1714. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 584—586.

(*t*) Miſſive *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 11 *Octob.* 1714. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 586.

Wyders, handelde de Heer Buys, over verscheiden' byzondere zaaken, de vryheid van de Scheepvaart en Koophandel betreffende. Ook vorderde hy voldoening eeniger penningen, die 't Huis van Oranje, volgens eene overeenkomst van den jaare 1699, nog van de Kroone te vorderen hadt, en die een derde in zevenhonderdduizend guldens beliepen. De ontruiming van de Spaansche Nederlanden, en de ongeregeldheden, welken, by deeze gelegenheid, voorvielen, verschaften hem ook veel werks (*u*). Doch wy treeden niet in 't verslag van deeze byzonderheden, om dat zy luttel gevolgs gehad hebben. De Markgraaf de Chateauneuf, die, in Louwmaand, zyne openbaare intrede gedaan hadt in den Haage, hieldt zig, hier, ook, eenen geruimen tyd, met verscheiden' diergelyke zaaken, bezig (*v*). 1714.

De Graaf van Strafford hadt, vroeg in 't voorjaar, aangehouden by de Staaten, om den Hertog van Savoje, nu Koning van Sicilie, te handhaaven in 't bezit van dit Ryk. Doch alzo de Keizer hem, in de hoedanigheid van Koning van Sicilie, nog niet hadt willen erkennen (*w*), en de Staaten voor nieuwe onlusten vreesden, weigerden zy, heuschelyk, deezen last op zig te neemen. Toen, in Zomermaand, de Vrede met Spanje op 't punt stondt van gesslooten te worden, vorderde Strafford, dat 'er de Hertog van Savoje in begreepen werdt. Doch 't werdt, in den Haage, insgelyks, van de hand ge-

De Staaten weigeren den Hertog van Savoje in 't bezit van Sicilie te handhaaven.

(*u*) Verbaal van den extr. Amb. BUYS. *MS.*
(*v*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 752—769.
(*w*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 438.

1714. Zy willen Oostende niet ruimen.

geweezen (x). Strafford hadt, wyders, begeerd, dat de Staaten hunne troepen trokken uit Oostende (y), hun verzekerende, dat Duinkerken, op 't Kasteel na, geslegt was, en dat de Haven, binnen eene maand, of weinig langer, gevuld zou zyn: waarna hy aanboodt, Gend, Brugge en Nieuwpoort aan hun te zullen doen overleveren, en middelen met hen te zullen beraamen, tot verzekering hunner Barriere. Maar men hadt hier geenen zin, om Oostende te ruimen, zo lang de Engelschen Duinkerken bezet hielden (z): welk zy, niet dan na 't dempen der haven, dagten te verlaaten (a). De Graaf deedt nog andere voorslagen, die, haddenze ingang gevonden, het sluiten der Vrede te Radstad gestremd zouden hebben (b). Doch de Staaten hadden nu minder reden dan voor het tekenen der Utrechtsche Vrede, om zig te voegen naar de maatregels van 't Engelsche Hof. Maar aan dit Hof viel, kort hierna, zulk eene gewigtige verandering voor, dat 'er de Staat van geheel Europa eene andere gedaante door kreeg.

VI. De Koningin van Groot-Britanje sterft.

De Koningin was, reeds op 't einde van 't voorleeden jaar, gevaarlyk krank geworden aan eenige hevige toevallen van de jigt, haare gewoonlyke kwaale (c). Sedert was zy, by vlaagen, wat beter, doch nooit regt gezond geweest (d). De Staatsdienaars spraken egter van

(x) Resol. Gener. *Veneris* 22 *Juny* 1714.
(y) Resol. Gener. *Mart.* 31 *Octob.* 1713.
(z) Notul. Zeel. *van* 1713. *Byl. bl.* * 119.
(a) Lettr. *ecr. de* Londres *du* 16 *de Mars* 1714.
(b) Resol. Gener. *Sabb.* 24 *Febr.* 1714. *by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 552.
(c) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV] *p.* 96, 97, 99.
(d) Missive *van den* Raadp. HEINSIUS *van* 13 *Febr.* 1714.

van haare onpasselykheid, als van weinig belang. Doch de Whigs wisten 'er naauwkeurige berigten van te bekomen, en arbeidden, onder de hand, om de Protestantsche opvolging buiten gevaar te stellen: terwyl Bolingbroke en eenigen zyner vrienden 't Leger op hunne hand zogten te krygen, om zig, zo men meent, van het zelve te bedienen tot sterking van den aanhang des Pretendents, die, zelfs onder de Torys, niet zo sterk was, als sommigen wenschten: waaruit, eerlang, merkelyke twist ontstondt, onder de tegenwoordige Staatsdienaars. De Whigs hadden, midlerwyl, zo men wil, een heimelyk Verdrag weeten te bewerken, tusschen de Staaten en George Lodewyk, Keurvorst van Hanover, die, volgens de schikking, welke thans in 't Ryk vastgesteld was, Koningin Anna opvolgen moest; zynde zyne Moeder, de Keurvorstinne Sofia, die, in Bloeimaand deezes jaars, in hoogen ouderdom, overleedt, eene Kleindogter van Koning Jakob den I. By 't Verdrag, waarvan wy spreeken, zouden de Staaten zig verbonden hebben, den Keurvorst zeker getal van schepen en manschap te leveren, om hem te helpen aan 't bezit der Kroone van Groot-Britanje, na 't afsterven der Koninginne. De vrienden des Pretendents, die nog in Lotharingen was, werden, daarentegen, verdagt gehouden van heimelyken handel met het Fransche Hof, welk, zo verspreid werdt, hunnen toeleg begunstigde, en hun volk en schepen toeschikken zou (*e*): hoewel zulks, in Frankryk, styf en sterk ontkend 1714.

(*e*) Lettre de Londres *du* 15^e *de Fevrier*. 1714.

1714. kend werdt. Midlerwyl, gedroeg men zig, aan 't Engelſche Hof, als of men om geenen anderen opvolger dagt, dan om den Keurvorſt van Hanover. De Keurprins, zyn Zoon, was tot Hertog van Cambridge verheeven, door de Koninginne, die egter zwaarigheid maakte, om hem naar Engeland te ontbieden, en hem zitting in 't Hoogerhuis te verleenen, 't welk, van sommigen, ernſtelyk begeerd was. Terwyl de ziekte der Koninginne toenam, tegen den Zomer, wies de verdeeldheid onder de hooge amptenaars zo ſterk aan, dat zy tot openbaaren twiſt uitborſt. De Groot-Theſaurier, Graaf van Oxford, die, zo men meent, ſterk voor 't Huis van Hanover gezind was, en op wiens ampt Bolingbroke vlamde, raakte buiten bewind. Doch eer zyn opvolger nog benoemd was, werdt de Koningin van zwaare hoofdpyn en ſlaapzugt overvallen. By vlaagen, was zy egter by haare kennis, en ſtelde, in eene der zelven, den Hertog van Screwsbury aan tot Groot-Theſaurier. Daarna, viel zy in een' doodſlaap, en gaf den geeſt, den twaalfden van Oogſtmaand, omtrent ten zeven uuren des morgens (*f*). Men hadt, te vooren, zulke orde geſteld, dat de Koningin zo dra niet overleeden was, of de Keurvorſt van Hanover werdt voor Koning uitgeroepen, onder den naam van *George den I.* 't Parlement erkende hem, nog dien zelfden dag. Men zondt hem tyding van zyne verheffing. De Koning van Frankryk verzuimde niet, te verklaaren, dat hy

George de I. wordt tot Koning uitgeroepen.

(*f*) TINDAL *Vol.* X. [*of* XXV.] *p.* 143, 159, 161, 183, 190, 192, 220—233.

hy de herſtelde vriendſchap tuſſchen de twee Kroonen zou zoeken te bewaaren, zonder zig te moeijen, met eenigen toeleg, ten behoeve des Pretendents (*g*). De Staaten, aan welken de Regeering van Groot-Britanje, terſtond, kennis van de gewigtige verandering gegeven hadt, bereidden zig om den Koning te ontvangen. Hy kwam, in Herfſtmaand, te Utrecht en van daar in den Haage; daar hy ook door de Franſche en Spaanſche Gezanten begroet werdt. Hy ging, van den Prins, zynen Zoon, verzeld, ſcheep in de Oranje-Polder en werdt door een Esquader Engelſche en Staatſche Oorlogsſchepen begeleid naar Engeland, daar hy behouden aankwam. Bolingbroke was, reeds voor 's Konings aankomſt, verlaaten van zyn ampt, en week, eerlang, naar Frankryk (*h*). Ook maakte zyne Majeſteit, daarna, nog grooter veranderingen onder de hooge amptenaars (*i*). 't Gedrag der meeſten werdt, naderhand, ſtrengelyk onderzogt, door 't Parlement: al het welke, eerlang, merkelyken invloed hadt, op den ſtaat van Europa.

1714.

De Staaten geleiden hem, met eenige Oorlogsſchepen, naar Engeland.

Men beſpeurde 'er, terſtond, de uitwerkſels van, aan de ſterke poogingen, die Koning George deedt, tot bevordering der ſlegtinge van de Veſtingwerken, en der dempinge van de haven van Duinkerken, waartoe Lodewyk de XIV. zig, by de Utrechtſche Vrede met Groot-Britanje, verbonden hadt. De Staaten en de tegen-

Hy doet ſterk aanhouden op het ſlegten van Duinkerken.

(*g*) Reſol. Gener. *Martis* 28 *Aug*. 1714.
(*h*) Miſſive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 19 *April* 1715.
(*i*) TINDAL *Vol*. X. [*or* XXV.] *p*. 325, 330, 331, 339, 344, 345, 346, 347, 348, 352, 353, 354, 355. LAMBERTI *Tom*. VIII. *p*. 656, 660—676.

1714. genwoordige Engelsche Regeering rekenden 't beide van hun belang, dat Duinkerken geslegt, en vooral, dat de Haven gedempt werdt. Het voorig gedeelte deezer Geschiedenisse heeft ons, dikwils, doen zien, hoe veel nadeels der scheepvaart van den Vereenigden Staat werdt aangedaan, uit de haven van Duinkerken, toen zy in de magt van Spanje was. En na dat Frankryk, ten tyde van Karel den II., Koning van Groot-Britanje, meester van Duinkerken geworden was, hadden de Duinkerker Kaapers, in oorlogstyd, den Staaten ook veel nadeels gedaan, en de Vaart door 't Kanaal belemmerd, of gestremd. Diergelyke nadeelen hadden 'er ook de Engelschen van geleeden, wanneer zy in oorlog geweest waren met Frankryk. 't Volk was 'er, hierom, zeer op gesteld geweest, dat het vernielen der werken en haven bedongen werdt, by de Vrede (*k*). Allen ook, die voor de Protestantsche opvolging in Groot-Britanje yverden, begreepen, dat de haven van Duinkerken de gelegenste was onder 't Fransch gebied, om den Pretendent over te voeren naar Engeland; 't welk, reeds meer dan eens, gedreigd was. Maar sommige amptenaars, ten tyde van Koninginne Anna, den Pretendent heimelyk gunst toedraagende, hadden niet sterker op het slegten van Duinkerken gedrongen, dan zy moesten doen, om zig niet te zeer verdagt te maaken, by 't gemeen. Men was, derhalve, van de Fransche zyde, langzaam voortgegaan met het werk. Men kende de gesteldheid van het Engelsche Hof. En de Torcy hadt, reeds eenige maanden voor 't sluiten der

(*k*) Rapport van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 83.

der Vrede, aan Bolingbroke, te kennen gegeven „ dat het slegten der Vestingwerken en „ het dempen der haven van Duinkerken toegestaan was. Doch dat het den Engelschen, „ hierna, misschien, zou konnen berouwen, „ dat zy gedrongen hadden, op de slegting „ van eene Plaats, en op de demping van eene haven, die van grooten dienst zouden „ konnen zyn, in een geval, dat, veelligt, niet „ zeer ver van de hand was (*l*)." Ongetwyfeld, zag hy op de overvoering des Pretendents, die sommigen, toen, in den zin hadden. Toen George de I. aan de Kroon kwam, werdt 'er, terstond, meer werks gemaakt, om Frankryk te verpligten, tot het naarkomen zyner verbindtenisse, ten opzigte van Duinkerken. Het Fransche Hof hadt nu de Vestingwerken der Plaatse, grootendeels, doen slegten. Doch de Haven was zo weinig gedempt, dat 'er, door de oude Vaart, zulke groote schepen als immer te vooren in komen konden. Ook waren de dyken langs de Vaart nog in wezen. Daarenboven, arbeidde men, sedert eenigen tyd, aan eene nieuwe Vaart te Mardyk, een groot uur gaans van Duinkerken, naar den kant van Grevelingen: welke Vaart, zo wel als de oude, tot aan Duinkerken loopen zou. Ook hadt men, op deeze Vaart, reeds de grondslagen gelegd van eene sluis, die veel grooter zyn zou, dan de sluis, door welke, de oude Haven plagt schoon gehouden te worden. Koning George deedt, over dit alles, klaagen aan het Fransche Hof; daar men antwoordde „ dat de haven tusschen de Stad en 't Kasteel, in der „ daad,

1714.

Antwoord van het Fransche Hof.

(*l*) *Zie* Rap. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 178.

1714. „ daad, genoegzaam gedempt was, en dat
„ menze, dagelyks, nog verder vulde, met
„ de puin die van 't Kasteel kwam. Doch dat
„ men de woorden van 't Verdrag *Portus compleatur*, dat is, *de Haven zal gedempt worden*
„ nooit verstaan kon van de oude Vaart, die
„ zeer onderscheiden was van de haven. Dat
„ deeze Vaart vyfhonderd Roeden lang was,
„ en dat de Koning zig nimmer verbonden zou
„ hebben, om zulk eene Vaart te dempen: 't
„ welk een verbaazend werk zou geweest zyn,
„ waaraan ook niet dan by laag water zou hebben konnen gearbeid worden. Dat zelfs deeze Vaart, eerlang, van zelve, door het afslyten en vergaan der dyken zo ondiep zou
„ worden, dat zy geene groote schepen zou
„ konnen voeren, dan by hoog water; 't welk
„ langs de gantsche Vlaamsche kust, van
„ Nieuwpoort tot aan Calais toe, geschieden
„ kon. Dat, wat het graaven eener Vaarte, en
„ het leggen eener sluize, te Mardyk, betrof,
„ zulks, sedert het slegten der sluizen te Duinkerken, noodzaakelyk geworden was, wilde
„ men het naaste Land voor overstroominge behoeden. Dat het water van de vaarten van Veurne, van de Moeren, van Wynoksbergen en van Bourbourg geloosd plagt
„ te worden, door de sluizen te Duinkerken,
„ waarom men, by 't Engelsche Hof, aangehouden hadt, om eene deezer sluizen in wezen te mogen laaten. Doch dat de Koningin, hiertoe, niet hadt willen verstaan. Dat
„ men zig, hierom, wel genoodzaakt gezien
„ hadt, tot het graaven van 't Kanaal te Mardyk, welk van eene behoorlyke wydte en

„ diep-

„ diepte zyn moest, om het water der vier 1714.
„ andere Kanaalen, die allen bevaarbaar, en,
„ met elkanderen, vierentwintig Roeden breed
„ waren, te konnen ontvangen en loozen. Dat
„ de sluis ook geschikt moest zyn, naar de
„ breedte van 't Kanaal, en naar de menigte
„ van 't water, welk 'er door geloosd moest
„ worden. Dat men haast met het werk hadt
„ moeten maaken, om dat de Herfst op han-
„ den was; wanneer men zwaaren regen, en,
„ gevolgelyk, ook overstroomingen te dugten
„ hadt. Dat, eindelyk, zyne Majesteit niet
„ voorhadt, Mardyk tot eene sterke Plaats en
„ Zeehaven te maaken; maar, gelyk reeds ge-
„ zeid was, het naaste Land, welk noodwen-
„ dig waterloozing hebben moest, te beveili-
„ gen voor overstroominge (*m*)." Doch het En-
gelsche Hof hieldt zig met deeze redenen niet
voldaan. *John Dalrymple*, *Graaf van Stairs*, werdt, eerlang, naar Frankryk gezonden, om de klagten te vernieuwen, die over de Vaart en Sluis te Mardyk gedaan waren. Hy hieldt den Koning van Frankryk voor „ dat 'er gee-
„ ne reden was, om voor overstrooming be-
„ dugt te zyn; konnende het Landwater, met
„ geringe kosten, geloosd worden, door de
„ Aa, te Grevelingen, en, zonder eenige kos-
„ ten, door de sluizen van de Iperlé, by Nieuw-
„ poort: behalve dat men, in deezen oord,
„ ook voor geene merkelyke overstroomingen
„ te dugten hadt, alzo 'er, tusschen de Aa en
„ de Iperlé, geene loopende waters gevonden
„ werden. Ook waren de sluizen te Duinker-
„ ken

Wederantwoord van wegen den Koning van Groot-Britanje.

(*m*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 678—681.

1714. „ ken reeds zeven maanden toe geweest, zon„ der dat het Land eenigen overlast van 't wa„ ter gehad hadt. De vier Vaarten, die men „ schier als loopende rivieren beschreef, le„ verden, derhalve, zo weinig waters uit, dat „ men, om het zelve te loozen, zulk eene „ wyde Vaart en sluis te Mardyk niet noodig „ hadt. 't Was dan blykbaar, dat zulk een „ kostbaar werk, met een ander oogmerk, en „ om Mardyk tot eene nieuwe Haven te maa„ ken, in de plaats van Duinkerken, onder„ nomen was. De nieuwe Vaart was, van 't „ Kanaal van Wynoksbergen, daar zy in de „ Stad liep, af, tot aan de nieuwe sluis, twin„ tig voet diep, en honderd en zeventig wyd. „ Daar konden wel vierhonderd groote sche„ pen in leggen. Oorlogsschepen van den der„ den rang, of van tagtig stukken, konden 'er „ in en uit komen. De Vaart was omtrent eene „ myl lang, boven de sluis, die, veel wyder „ zynde dan de sluizen te Duinkerken, zo veel „ zeewaters door laaten kon, dat het, gevoegd „ by het water der andere Vaarten, welken „ de haven te Duinkerken plagten schoon te „ houden, ten minste, tweemaal zo veel wa„ ters uitleveren zou, tot schuuring der nieu„ we haven, dan men te vooren hadt, om de „ oude te schuuren. Wyders, kon men de „ sluis en haven van Mardyk niet naderen, „ dan van den duinkant, tusschen Veurne en „ Duinkerken, welke toegang zo eng was, dat „ men dien, in den tyd van eene week, lig„ telyk, zo sterk maaken kon, dat dezelve, „ naauwlyks, zou te overweldigen zyn. Men „ week, derhalve, af van het waare oogmerk

„ van

„ van 't Verdrag, door het aanleggen deezer „ nieuwe werken te Mardyk, en de Koning „ van Groot-Britanje zou alzo lief gezien heb- „ ben, dat men Duinkerken eenen anderen „ naam gegeven, en de oude Haven in wezen „ gelaaten hadt, dan dat men eene nieuwe en „ veel bekwaamer haven maakte, zo na by de „ oude." Het antwoord, welk het Fransche Hof op deeze redenen gaf, deedt duidelyk zien, dat men niet gezind was, het werk te Mardyk te slegten. Men hieldt den Graave van Stairs voor „ dat men 't Landwater niet „ door Grevelingen loozen kon, om dat de „ vloeren der sluizen aldaar tien voet hoo- „ ger waren dan die te Duinkerken. Ook „ kon zulks te Nieuwpoort niet geschie- „ den, om dat deeze Stad onder 't gebied „ stondt eener vreemde Mogendheid, van wier „ genade men zou moeten afhangen. Drie „ loopende stroomen waren 'er, zeide men, „ in deezen oord, den laagsten van Vlaande- „ ren, de Aa, de Kolme en de Lizer, behalven „ eene groote menigte van bevaarbaare Ka- „ naalen: waarom de vrees voor overstroo- „ minge gantsch niet ydel was. Wyders, moest „ de Koning gerekend worden voldaan te heb- „ ben aan zyne verpligting, als hy de Vesting- „ werken van Duinkerken geslegt, de Haven „ deezer Stad gedempt, en de sluizen vernield „ hadt, en als hy deeze Vestingwerken, Ha- „ ven en Sluizen nimmer herstelde. Hiertoe „ verklaarde zyne Majesteit gezind te zyn. „ Doch men moest hem niet vergen, dat hy „ zyne onderdaanen bloot stelde voor 't ge- „ vaar van overstroominge. Eindelyk, ver-

1714.

Het Fransche Hof blyft by zyn gevoelen.

1714. „ nieuwde hy zyne verzekering, dat hy niet „ voorhadt, te Mardyk eene Sterkte te ſtig- „ ten, noch eene ontzaglyke Vloot te houden „ in de haven. Hy wenſchte niets liever, dan „ de herſtelde Vrede met de nabuuren te on- „ derhouden, hunnen Koophandel te doen „ bloeijen, en de algemeene ruſt van Europa „ te bevorderen (*n*)." Men moeſt zig, voor eerſt, in Engeland te vrede houden met dit antwoord; ſchoon men 't vreemd vondt, dat het Franſche Hof, welk zig voorheen hadt willen houden aan het oogmerk der Verdragen, met agterſtelling van de letter; nu op het naarkomen van de woorden geſteld was, zonder zig met het oogmerk te bekreunen. Doch 't Verdrag kon duidelyker geſteld geweeſt zyn. Men las 'er ſlegts in, *dat de Veſtingwerken, Haven, ſluizen en dyken van* Duinkerken *nooit wederom zouden mogen hermaakt worden.* [*Ne* DICTA *Munimenta, Portus, Moles, aut Aggeres denuò unquam reficiantur*]; doch men beoogde gewiſſelyk niet, den Koning vryheid te laaten, om diergelyke haven en ſluizen, op dezelfde kuſt, en ſlegts een uur gaans van de oude, aan te leggen. De misſlag beſtondt, alleenlyk, hierin, dat men dit oogmerk niet uitgedrukt hadt; van welk verzuim het Franſche Hof zig wiſt te bedienen, tot zyn voordeel (*o*). Daar verliepen nog omtrent twee jaaren, eer zig gelegenheid opdeedt, om de werken, te Mardyk, welken, midlerwyl, niet voortgezet werden (*p*), te doen ſlegten.

en houdt zig aan de letter van 't Verdrag, tegen 't oogmerk.

De

(*n*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 143—151.
(*o*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 377—381.
(*p*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 87.

De Koning van Pruissen, die zig, op 't einde des jaars 1712, meester gemaakt hadt van het Vorstendom Meurs, zogt zig, sedert, in 't bezit te stellen van eenige andere Heerlyke goederen, die tot de nalaatenschap van Koning Willem behoorden. Onder voorwendsel, dat Fredrik Henrik eene rente van tagtigduizend guldens in 't jaar bezeten hadt, waar voor de tollen op de Maaze verbonden waren, hadt hy, in 't voorleeden jaar, twee tolhuizen aangelegd op deezen stroom, te Well, beneden Venlo: in een van welken, de tol van Middelaar, en in het ander de inkomende en uitgaande regten van het Overkwartier van Gelder geheeven werden (q). De Staaten besllooten, terstond, den Koning voor te houden, dat deeze nieuwigheid den Koophandel langs de Maaze, geweldiglyk, belemmeren zou, alzo de tollen, die voor de rente, op welke hy meende geregtigd te zyn, verbonden waren, reeds te Roermonde en te Venlo lagen; in welke Steden zy bezetting hadden (r). Doch hunne redenen vonden luttel gehoors. De Koning beweerde, dat hy deeze tollen heffen mogt, als Heer van Middelaar, welke Heerlykheid aan Prinse Fredrik Henrik hadt toebehoord. Zelfs stondt het hem, dagt hy, vry, als regt hebbende op een gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, uitgaande en inkomende regten te vorderen, waar hy wilde. Hy liet zig dan niet beweegen, om deeze tollen af te schaffen. Vroeg in 't voorjaar, ontdekte men, daaren-

1714.

VII. Verschil met den Koning van Pruissen over de tollen op de Maaze.

Hy zoekt Graave te verrassen.

(q) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 210.
(r) Resol. Gener. 11 *Nov.* 1713. *by* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 212.

1714. enboven, dat het Hof van Berlyn zig, door verrassing, zogt meester te maaken van de Stad Graave, welker Heerlykheid aan den Huize van Oranje behoorde. Doch de toeleg werdt ontdekt, en gestuit. Ten zelfden tyde, wierp de Koning, onverhoeds, bezetting in Herstal, welks Heerlykheid, als door de Prinsen van Oranje bezeten geweest zynde, hy zig hadt doen toeëigenen, door het Leenhof van Luik, waarvan zy afhing. De Staaten beklaagden 'er zig, vergeefs, over, aan het Hof van Berlyn (s); welk zig, wat laater, ook van Diest in Brabant, insgelyks eene Heerlykheid van den Huize van Oranje, zogt meester te maaken; doch van de Staaten voorkomen werdt. Deeze en diergelyke moeilykheden bragten de Staaten, eerlang, tot het besluit, om het geschil over de goederen van het Huis van Oranje aan de beslissing van den gewoonlyken Regter over te laaten (t).

Hy werpt bezetting in Herstal.

Andere onlusten met het Hof van Berlyn.

't Was reeds meer dan eens gebeurd, dat de troepen van den Staat, in 't trekken, hunnen weg genomen hadden over het Pruissisch gedeelte van het Overkwartier van Gelderland. Hierover was dikwils geklaagd. Doch in den Zomer deezes jaars, kwamen de Staaten met den Koning van Pruissen overeen, wegens eenen voet, waarop deeze togten, na deezen, tot wederzydsch genoegen, zouden konnen geschieden (u). De Koning hadt ook, sedert eeni-

(s) Resol. Holl. 26 *Jany* 1715. *bl.* 558. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p* 712—718.

(t) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 770, 771.

(u) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 223. LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 718.

nigen tyd, de Stukken, Bescheiden en Papieren gevorderd, die de Plaatsen van zyn aandeel in 't Overkwartier van Gelderland betroffen. Doch de Staaten verklaarden zulke stukken, te Roermonde, niet gevonden te hebben. Men hadt, wyders, nog een verschil met den Koning van Pruissen, als Heer van Neufchatel, over eenige vendels Zwitsers, die de Koning allen als Neufchatelschen wilde aangemerkt hebben, en die de Staaten, ten deele, als Bernschen rekenden. De Koning stondt 'er zeer op, dat men, over alle deeze vendels, met hem handelen zou; doch men vondt niet geraaden, hem te wille te zyn (*v*). Men raadpleegde, sedert eenigen tyd, over eene merkelyke vermindering van troepen, waaromtrent de Gewesten elkanderen niet volkomenlyk verstaan konden. Evenwel, hadt men, na de Vrede, alle de vreemde troepen, die meer dan vyfenzeventigduizend man beliepen, afgedankt: ook verscheiden' andere vendels en Officiers, die in vredestyd van geenen dienst waren. Men maakte zelfs eenige verminderingen, ten opzigte der Zwitsers en Landzaaten: zo dat de Staat, in alles, omtrent negentigduizend man minder onderhieldt, dan geduurende den oorlog. Nogtans, waren sommige Gewesten nog gesteld op verdere vermindering. Utrecht hadt, uit eigen hoofde, verscheiden' vendels afgedankt. Andere Gewesten oordeelden, daarentegen, dat de Vrede zo vast niet stondt, dat men zig zo zeer van Krygsvolk behoorde te ontblooten: welk laatste ook, krag-

1714.

De Gewesten handelen over vermindering van Krygsvolk.

(*v*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 769, 891—893.

1714. kragtiglyk, aangedrongen werdt, in de algemeene Petitie, die, volgens gewoonte, op 't einde des jaars, door den Raad van Staate, ter algemeene Staatsvergaderinge ingeleverd werdt (*w*).

VIII. Aanvang der handelinge over de Barriere. De Vrede van Utrecht, die van de Vrede van Radstad en Baden gevolgd was, hadt Keizer Karel den VI. verzekerd van het bezit der Spaansche Nederlanden; doch, onder deeze voorwaarde, behalven anderen, dat hy, wegens eene Barriere uit dezelven, overeenkwame met de Staaten, die de meeste sterke Plaatsen dier Nederlanden nog bezet hielden, en niet gezind waren, dezelven te ruimen, voor zy met den Keizer zouden verdraagen zyn. Zy verklaarden dan, in de Lente deezes jaars, aan den *Baron van Heems*, Keizerlyken Resident in den Haage, dat zy bereid waren, in onderhandeling met hem te treeden, over de Barriere, zo hy, hiertoe, behoorlyk, gemagtigd werdt van den Keizer, zynen Meester. Hy antwoordde hun, na verloop van eenigen tyd, dat de Keizer gezind was tot handelinge, mids men geen agt gave op eenige voorgaande Verdragen, omtrent de Barriere gemaakt, en het Verdrag kwame sluiten te Weenen, na dat men, in den Haage, de punten zou hebben gereed gemaakt. Doch de Graaf van Strafford, kennis van deezen voorslag bekomen hebbende, vatte terstond vuur. *De Keizer scheen*, zeide hy, *haare Majesteit*, die toen nog leefde, *te willen uitsluiten van de handelinge, met ze te* *trek-*

(*w*) Petitie *van 't jaar* 1715. *by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 893—913.

trekken naar Weenen, werwaards zy, zekerlyk, niemant zenden zou, gelyk hy verzogt, dat de Staaten ook niet deeden. Voorts, begeerde hy, dat men met Heems niet verder fprake over de Barriere, buiten zyn byzyn. Al 't welke hy betuigde te zeggen, op uitdrukkelyken laft der Koninginne (*x*). De Staaten, federt, nader fpreekende met Heems, vernamen uit hem, dat de Keizer, ligtelyk, befluiten zou, hun Namen, Doornik en Meenen, tot eene Barriere, af te ftaan (*y*): 't welk niet onaangenaam voorkwam, alzo men, Namen inhebbende, van de Sambre en Maaze meefter zyn zou. Doornik floot de Scarpe en de Schelde, en Meenen de Leye. En 't gebied over deeze ftroomen, de voornaamften der Spaanfche Nederlanden, zou den Franfchen beletten, Magazynen te maaken, als zy den Vereenigden Staat, of de overige Spaanfche Nederlanden zouden mogen willen aantaften. Ook zou de Keizer verpligt zyn, deeze Plaatfen te helpen verdedigen, zo hy de overigen behouden wilde (*z*). Evenwel, vonden de Staaten dienftig, nog eenige andere Plaatfen en punten te vorderen. Zy maakten dan, in Hooimaand, een Ontwerp gereed, welk aan den Baron van Heems overgeleverd, aan den Graave van Strafford vertoond, en aan de byzondere Gewesten rond gezonden werdt. Het beftondt flegts uit *vier* punten. Doch vooraf werdt verklaard „ dat, by het Groot Verbond, in den „ jaare 1701, tuffchen Keizer Leopold, Willem

1714.

Eifch der Staaten.

(*x*) Miffive *van den* Griffier F. FAGEL *van* 18 *May* 1714.
(*y*) Miffive *van den* Penf. DE LA BASSECOUR *van* 5 *July* 1714.
(*z*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 734.

1714. „ lem den III., Koning van Groot-Britanje
„ en hunne Hoog-Mogendheden, geslooten,
„ beraamd was, dat de Spaansche Nederlan-
„ den, die toen met Fransche troepen bezet
„ waren, herwonnen wordende, dienen zou-
„ den tot eene Barriere voor deezen Staat.
„ Dat dit geval nu plaats hadt, en dat hunne
„ Hoog-Mogendheden, derhalve, gezind wa-
„ ren, met zyne Keizerlyke Majesteit, des-
„ aangaande, overeen te komen, op den vol-
„ genden voet. 1. Dat alle de Plaatsen, die
„ de Staaten tegenwoordig bezet hielden, in
„ de Spaansche Nederlanden, daaronder be-
„ greepen Veurne, Yperen, het Fort de Knok-
„ ke en Charleroi, aan den Keizer zouden af-
„ gestaan worden, uitgezonderd de Plaatsen,
„ hierna te melden. Dat Roermonde met Kei-
„ zersche en Staatsche troepen zou worden
„ bezet. Dat de Sterkten Filips, Roodenhui-
„ zen en Damme zouden geslegt worden. Dat
„ de sluisdeuren der Sterkte S. Donaas, die
„ in eigendom der Staaten en aan de Stad Sluis
„ gehegt blyven zou, in tyd van vrede, zou-
„ den weggenomen worden; dat het verschil
„ over de Brugsche Vaart zou worden ver-
„ bleeven aan zegsluiden, wederzyds te kie-
„ zen; doch alles onder deeze voorwaarden,
„ dat Meenen, de Stad en 't Kasteel van Door-
„ nik, Bergen in Henegouwen, de Stad en 't
„ Kasteel van Namen, 't Kasteel van Gend,
„ en de Sterkten de Peerel en Maria op de
„ Schelde alleen door troepen van den Staat
„ zouden bezet, en, ten opzigte van woo-
„ ning, vuur en licht, gehandeld worden,
„ volgens het bekende Reglement, deswege

„ ge-

„ gemaakt met den Keurvorst van Beieren, 1714.
„ toen Landvoogd der Spaansche Nederlan-
„ den. Dat de Keizer, daarentegen, aan de
„ Staaten zou afstaan de Stad Venlo, met de
„ Sterkte S. Michiel, en Stevenswaard in 't
„ Overkwartier van Gelderland, op gelyken
„ voet, als deeze Plaatsen, door Karel den
„ II., waren bezeten geweest, blyvende ook
„ het Land van Weerd aan hunne Hoog-Mo-
„ gendheden. Dat ook de Keizer, by 't Ryk,
„ en daar 't verder vereischt mogt worden,
„ zou te wege brengen, dat de Staaten bezet-
„ ting zouden mogen houden in Huy, in welk
„ geval zy zouden konnen gedoogen, dat het
„ Kasteel van Luik geslegt werdt. Dat de Staa-
„ ten, in tyd van oorloge, zo veele troepen
„ als zy raadzaam oordeelden, zouden mogen
„ leggen in de sterke Plaatsen der Spaansche
„ Nederlanden; dat men ook nader zou over-
„ eenkomen, wegens 't getal der troepen, wel-
„ ken de Keizer in die Nederlanden houden
„ zou; dat de Staaten hunne bezettingen zou-
„ den mogen voorzien van krygs- en mond-
„ behoeften, zonder daar van eenigerlei reg-
„ ten te betaalen; dat zy bevelhebbers en min-
„ dere oversten over hun krygsvolk zouden
„ mogen stellen, die alleen onder hun Regts-
„ gebied zouden staan; doch zo wel aan den
„ Keizer als aan hun den eed van getrouwheid
„ doen. 2. Dat de Keizer de geldligting zou
„ goedkeuren, welke, geduurende de bestie-
„ ring van Groot-Britanje en de Staaten over
„ de Spaansche Nederlanden, gedaan, en waar-
„ voor verscheiden' inkomsten dier Landen
„ verbonden waren: hun, daarenboven, toe-
„ staan-

1714. „ ſtaande een millioen guldens in 't jaar, uit „ de middelen dier Nederlanden, boven de inkomſten der veroverde Plaatſen, tot voldoening der koſten, vereiſcht, tot het bewaaren van Limburg, en tot andere noodwendigheden. 3. Dat de grensſcheiding in Vlaanderen, van den zeekant tot aan de Schelde, geregeld werdt, naar den zin van hunne Hoog-Mogendheden, en volgens een ontwerp," welk hier by gevoegd was; doch welk wy niet hebben willen naſchryven, om dat het wat te veel plaats beſlaan zou, en om dat 'er toch verandering in kwam. „ 4. Dat, eindelyk, voor „ dat de Staaten hun bewind over de Spaanſche Nederlanden behoefden af te ſtaan, en „ voor dat de bezettingen der twee Mogendheden trokken uit de Steden, welken men ſtondt „ over te geeven, het Verdrag van Koophandel zou moeten geregeld worden, op den „ voet van het Verdrag van Munſter, en dat „ men, in dit opzigt, redelyke voldoening zou „ geeven aan haare Groot-Britanniſche Majeſteit, zo zulks niet bereids mogt geſchied „ zyn (*a*)."

De Keizerlyke Reſident verwerpt dien t'eenemaal. De Graaf van Strafford hadt veel tegen dit ontwerp, welk opgeſteld was, zonder hem, vooraf, te kennen. Doch hy wilde 'er zig niet byzonderlyk op verklaaren, zonder naderen laſt van zyn Hof, daar 't nu, ter oorzaake van den twiſt onder de hooge Amptenaars, en van de ziekte der Koninginne, zeer hagchelyk ſtondt. De Baron van Heems beweerde ook, dat het ontwerp niet geleek naar 't gene men, voor-

(*a*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 735.

voorheen, op 't papier hadt gebragt. Men antwoordde hem, dat men egter, sedert drie of vier jaaren, op gelyke onderstellingen, gehandeld hadt. Hy hernam, dat men toen van gedagten geweest was, dat het Huis van Oostenryk in 't bezit van Spanje zou gebleeven zyn. Men antwoordde, dat het mislukken hiervan den Staaten niet te wyten was. *Ook*, hervatte Heems, *den Keizer niet; die 'er, derhalve, niet om behoorde te lyden.* Wyders, nam hy kwalyk, dat het ontwerp aan de byzondere Gewesten gezonden was, als stondt het aan deezen, en niet aan den Keizer, om 'er in te bewilligen. Na veel over- en wederspraak, verklaarde hy, eindelyk, den Staatschen „ dat de Keizer zulk „ een ontwerp geenszins hadt konnen verwagten, na de verzekering, hem door de Staaten gegeven, dat zy alle de geschillen tot „ zyn genoegen wilden afdoen. Dat hy, Keizerlyke Gezant, den Heeren Staaten verzekeren kon, dat het ontwerp niet slegts kwalyk ontvangen zou worden, te Weenen; „ maar dat men 't zelfs als een ondraaglyk juk „ zou aanzien. Dat hy last hadt, den Staaten „ te verklaaren, dat de Keizer de Spaansche „ Nederlanden, nimmer, op zulke lastige en „ haatelyke voorwaarden, aanvaarden zou. „ Dat zyne Keizerlyke Majesteit hun vermaande, om een spoedig einde te maaken van „ de onderhandelingen over dit stuk, waartoe „ men, of te Frankfort, of te Brussel, zou „ konnen byeen komen. Dat, zo de Staaten „ nog uitstel zogten, de Keizer niet zou konnen nalaaten, de Spaansche Nederlanden, „ welken hem, van regtswege, toekwamen, 1714.

„ te

1714. „ te doen bezetten, door zyne troepen. Dat „ het Verdrag van Baden haast geslooten zou „ zyn, waarna de Keizer verpligt zou wezen, „ de Keurvorsten van Keulen en Beieren te „ herstellen: 't welk hem de uitvoering van „ zynen toeleg zou doen verhaasten, en bezit „ doen neemen van de Spaansche Nederlan- „ den, naar gelang, dat hy de genoemde Keur- „ vorsten herstellen zou: al 't welk hy den Staa- „ ten riedt, in ernstige overweeging te nee- „ men (b)."

IX. Staat der tegenwoordige Regeeringe over de Spaansche Nederlanden.

De Keizer hadt, midlerwyl, *Jozef Lotharius*, *Graaf van Königsek*, benoemd, om met de Staaten te handelen, over 't stuk der Barriere, en drong zeer op een spoedig afdoen van zaaken. De Staaten toonden zig bereid. 't Bewind over de Spaansche Nederlanden viel hun langs hoe lastiger, konnende zy, aldaar, noch 't gemeen noch den Grooten genoegen geeven. De Raad van Staate te Brussel, op aanraading van het Engelsche Hof, kort voor 't overlyden der Koninginne, ondernomen hebbende, de Regeering te veranderen, te Doornik, te Yperen, te Meenen en te Veurne, zonder de Staaten te kennen, haalde zig, daarentegen, hierdoor, derzelver ondank op den hals. Men verstondt, dat den Raad geen gezag toekwam, over Plaatsen, die Karel de II., ten tyde van zyn afsterven, niet bezeten hadt; maar welken, sedert, veroverd waren; en men beval den Wethouderen deezer Steden, 't gezag des Raads, in geenerlei opzigt, te erkennen. Doch zulke en veele diergelyke moeilykheden deeden de Staa-

ten

(b) Vide LAMBERTI Tom. VIII. p. 738.

ADRIAAN VAN BORSSELE,
HEER VAN GELDERMALSEM,
Gevolmagtigde van den Staat tot de handeling
over het Verdrag van Barriere enz.

A. Schouman del. naar de Orig. Schildery 1750. *J. Houbraken fec.*

Is. Tirion Excud.

ten verlangen naar de herstelling van de Regeering der Spaansche Nederlanden, op eenen vasten voet. Hun ontwerp was nu, aan 't Weener-Hof, gelezen en afgekeurd. Onder anderen, oordeelde men, dat de Staaten hun gebied in Vlaanderen te zeer zogten uittebreiden. Ook wilde men de Sterkte Filips, zo na by Antwerpen gelegen, niet slegten, noch de Peerel afstaan aan de Staaten, die dan meesters zyn zouden van een Kanaal, welk door 't Land van Waas liep. De Baron van Heems, die dit den Staatschen bekend maakte, verklaarde egter, in eene volgende byeenkomst, dat zyn Hof, op eene Plaats of twee, en op eenhonderdduizend guldens of twee meerder of minder niet zien zou. Men kwam, andermaal, byeen, om de Plaats tot de handeling te bepaalen. De Graaf van Strafford, die hier tegenwoordig was, deedt zyn best, om te maaken, dat men tot geen besluit kwame. Doch na de dood der Koninginne, die kort hierop volgde, veranderde hy van gedrag. Men stelde, eerlang, vast, te Antwerpen te handelen. De Staaten benoemden hiertoe uit hunne vergadering de Heeren van der Dussen, Graave van Regteren en Scato Gokkinga, en uit den Raad van Staate, *Adriaan van Borselen, Heer van Geldermalsem.* De Koning van Groot-Britanje, zorg willende draagen, voor 't gene den Koophandel zyner onderzaaten op de Spaansche Nederlanden betrof, magtigde eerlang Graaf *William Cadogan*, om de onderhandelingen te Antwerpen by te woonen (*c*). Men kwam,

1714.

Nadere uitbieding der Keizerschen.

(*c*) Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 383.

1714. kwam, in Wynmaand, byeen. De wederzydsche voorslagen verschilden, in 't eerst, merkelyk. De Baron van Heems, die zig, in 't begin der onderhandelingen, eenigen tyd, te Antwerpen ophieldt, maakte zwaarigheid over de laatste millioen, den Keizer verstrekt door de Staaten, en gebruikt tot voldoening der hulptroepen, die, in 't jaar 1712, afgeweeken waren van den Hertoge van Ormond, om zig by 't vereenigd Leger te voegen (*d*). Ook leverde hy rekeningen over van brood, garst of haver, door den Keizer, aan de Staatsche en Paltsische troepen, in Katalonie, verzorgd. Hy vorderde, daarenboven, eenige agterstallen, verschuldigd aan de Keizerlyke troepen, die in de Nederlanden gediend hadden.

Byeenkomst te Antwerpen.

X. Doch terwyl deeze en andere punten overwoogen werden, te Antwerpen, ontving men, in den Haage, schryvens van de Staaten van Gelderland, waarby op de algemeene Staaten begeerd werdt, dat zy voor alle dingen zorg droegen, om eene Barriere aan den Ryn, zo wel als aan de Maaze, te bekomen. Men scheen, aan den Ryn, het oog te hebben op Keizerswaard, welk de grenzen van den Staat dekken zou, tegen 't gene, uit Bon en Rynberk, welke Plaatsen den Keurvorst van Keulen in handen stonden te komen, zou konnen ondernomen worden. Aan den Maaskant, zogt men Venlo en Stevenswaard te verkrygen, welken, reeds te vooren, gevorderd waren. Doch Keizerswaard kwam den Keurvorst van de Palts toe, die, wel verre van iet te willen afstaan, zig

De Staaten van Gelderland zoeken een gedeelte van 't Overkwartier te doen hegten aan hun Gewest.

(*d*) *Zie* XVII. *Deel*, *bl* 478.

zig onlangs in 't bezit gesteld hadt van het Steedje Kessenich, onder 't gebied van den Staat, niet verre van Maastricht, gelegen; hoewel zyne soldaaten, wel haast, wederom van daar gedreeven waren, door de Staatschen. Men zag, derhalve, geen' kans; om bezetting te krygen in deeze Plaatse. Wat laater, vorderde Heems, dat de Keizer in 't bezit gesteld werdt van het Hertogdom Luxemburg en van het Graafschap Namen, konnende hy, anderszins, den Keurvorst van Beieren, die deeze Gewesten inhadt, niet veiliglyk herstellen in 't bezit van deszelfs Keurvorstendom, 't welk, nogtans, twee maanden na het uitwisselen der bekragtingen van het Verdrag van Baden, geschieden moest. Ook merkte hy aan, dat het Hertógdom Luxemburg niet begreepen was onder de Barriere, welke de Staaten, in 't jaar 1709, bedongen hadden. Men gaf hem geen antwoord, van de zyde der Staaten, om dat de Gemagtigden zig, hierop, niet gelast vonden. De bekragtigingen van 't Verdrag van Baden, sedert, zynde uitgewisseld, vorderde Heems, in den Haage, de ontruiming van Bon, Huy en het Kasteel van Luik, welke Plaatsen te rug gegeven moesten worden aan den Keurvorst van Keulen, die, te gelyk, Bisschop en Prins van Luik was. By de Utrechtsche Vrede tusschen Frankryk en de Staaten, was bedongen, dat Bon, drie maanden na de herstelling van den Keurvorst, geslegt zou worden, en dat Frankryk hem zou beweegen, om de Staaten bezetting te laaten houden, in Huy en in 't Kasteel van Luik. Doch, strydig met deeze verbindtenis, was, by 't Verdrag van Ba-

1714.

De Keizerschen vorderen de ontruiming van Bon, Huy en 't Kasteel van Luik.

1714. Baden, met algemeene woorden, toegestaan, dat de Keurvorst van Keulen hersteld zou worden, in 't bezit zyner goederen en waardigheden. De Staaten waren, ondertusschen, gantsch niet geneigd, om Bon, of 't Kasteel van Luik te ruimen, zonder te bedingen, dat deeze twee Plaatsen geslegt werden. Huy wildenze gaarne bezet houden. Zy konden, hierom, den Keizerlyken Gezant niet antwoorden, zonder, vooraf, de meening der byzondere Gewesten vernomen te hebben. De onderhandelingen te Antwerpen werden, hierdoor, gestremd. Ook verschilde men, aldaar, nog geweldiglyk, over de grensscheiding in Vlaanderen, en over den afstand van een gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, welk de Staaten gevorderd hadden, en welk het Weener-Hof niet besluiten kon over te geeven. In de gesprekken, die hier over gehouden werden, verviel men, somtyds, tot hevige verwytingen. De Afgevaardigden der Staaten zeiden „ dat „ het Weener-Hof kwalyk erkende de poo„ gingen, aangewend door de Staaten, ten „ voordeele van het doorlugtig Huis van Oos„ tenryk; poogingen, waarvan men nog eene „ lange reeks van jaaren smertelyk gevoel „ hebben zou, uit hoofde van het groot ver„ val in 's Lands geldmiddelen, welk 'er door „ veroorzaakt was; en van de zwaare schul„ den, in welken men zig gesteken hadt, en „ onder welker drukkenden last, de Staat by„ na bezweek. Voor al 't welke zy, nogtans, „ meer niet vorderden, dan eene goede Bar„ riere, waardoor de Staat, tegen aanvallen „ van buiten, beveiligd mogt worden." De

Hevige twist tusschen de Keizerschen en Staatschen te Antwerpen.

Kei-

Keizerlyke Gezant verweet hun, hiertegen, 1714.
„ de agteloosheid der Staaten, terwyl de wa-
„ penen der Bondgenooten, alomme, voor-
„ spoedig geweest waren. Men zou, zeiden-
„ ze, den oorlog veel korter hebben konnen
„ doen eindigen, zo men meer yvérs en zorg
„ hadt aangewend, ter bevordering van het
„ gemeene welzyn. Men hadt, daarenboven,
„ de belangen van het Huis van Oostenryk
„ verwaarloosd, door het sluiten der schan-
„ delyke Utrechtsche Vrede. Men hadt, in
„ 't Verdrag deezer Vrede, verscheiden' pun-
„ ten gevoegd, waardoor de Keizer gehoond
„ werdt. Men hadt, toen men reeds vastge-
„ steld hadt, vrede te maaken, sterk aange-
„ houden by den Keizer, dat hy Prins Euge-
„ nius naar de Nederlanden wilde zenden,
„ om zig aan 't hoofd van 't Leger te stellen,
„ enkelyk, om dat men betere voorwaarden
„ bedingen zou, terwyl men zig wel verze-
„ kerd hieldt, dat zyne komst anders geen'
„ dienst zou doen." De Staatschen, den Kei-
zerschen niet willende toegeeven, dreigden
zelfs „ dat zy hunne toevlugt tot Frankryk
„ neemen zouden, om de naarkoming te
„ verkrygen van 't gene, ten opzigte van Luik,
„ Huy en Bon, beraamd was, by de Utrecht-
„ sche Vrede." Doch 's Keizers Gezant stoor-
de zig hieraan niet. „ Hy wist wel, zeide hy,
„ dat men deezen weg niet inslaan zou. Men
„ hadt het, hieldt hy zig verzekerd, reeds ge-
„ daan, en tot antwoord bekomen, *dat Lo-*
„ *dewyk de XIV. alleen verbonden was, zyn best*
„ *te doen, om den Keurvorst van Keulen te be-*
„ *weegen, tot het gene de Staaten van hem be-*

1714. „ *geerden; dat hy 'er ook zyn werk van gemaakt,* „ *doch weigerend antwoord bekomen hadt, en nu* „ *meer niet doen kon, alzo de zaak van Luik,* „ *Huy en Bon het Ryk aanging.*" In eene volgende Byeenkomst, stondt men, van 's Keizers wege, toe, dat de Staaten halve bezetting hielden, in de Plaatsen, die Karel de II., tot op zyn' dood toe, bezeten hadt: doch niet dan onder dezelfde voorwaarden als toen, te weeten dat de bevelhebbers, door den Vorst, gesteld werden, en aan hem alleen eed deeden. Men antwoordde, hierop „ dat men, met zulke halve bezettingen, het zelfde gevaar zou „ loopen, als toen de zogenaamde uiterste wil „ van Karel den II. aanvaard werdt." Doch hiertegen werdt, van 's Keizers zyde, aangemerkt „ dat de Barriere alleen diende tegen „ Frankryk, niet tegen den Keizer; die de- „ zelve, te gelyk met de Staaten, tegen Frank- „ ryk, beschermen moest." Omtrent de veroverde Steden, gebruikten de Keizerschen meerder toegeevendheid. Evenwel, konden zy nog niet besluiten, om eenig deel Lands, 't zy in Vlaanderen, of in het Overkwartier van Gelderland, af te staan aan de Staaten. De Keizerschen oordeelden, dat zy, door het Overkwartier, een' vryen doortogt voor hun krygsvolk behoorden te behouden naar de Spaansche Nederlanden. De Staaten van Gelderland waren 'er, daarentegen, zeer op gesteld, om dit gedeelte van het Overkwartier te doen hegten aan hun Gewest, waartoe het gantsche Overkwartier, oudtyds, behoord hadt. Doch de andere Gewesten, dit deel Lands houdende voor eene vrugt van den oorlog, die met gemeene

Men handelt over 't houden van halve bezetting in eenige Plaatsen.

Aangelegenheid van 't Overkwartier van Gelderland.

magt

magt gevoerd was, hadden geenen wil, om 'er Gelderland alleen meester van te maaken. Wyders, werden de Staaten, eindelyk, te raade, om, ten opzigte van de grensscheiding in Vlaanderen, veel toe te geeven, zo zy het begeerde gedeelte van het Overkwartier behouden konden; waaraan hun veel gelegen was, om dat zy, uit het zelve, langs de Maaze, gemeenschap konden hebben met Maastricht, eene der voornaamste grensvestingen van den Staat. 1714.

De algemeene Staaten hadden, midlerwyl, op den voorslag van die van Holland, besloten, hunnen Afgevaardigden te Antwerpen te belasten, dat zy, met opzigt op den Koophandel in de Spaansche Nederlanden, moesten tragten te bedingen „ dat men 't Verdrag van „ Munster van 't jaar 1648 leide tot een' grond „ slag van het Verdrag, waarover nu gehan„ deld werdt; dat men den Staaten dezelfde „ voordeelen toestondt, die aan Frankryk en „ aan Groot-Britanje verleend werden; dat „ men de inkomende en uitgaande regten „ moest doen regelen, naar de billyke inzig„ ten van deeze twee Mogendheden. Dat zy, „ wyders, bewilligen mogten in eenen voor„ slag van den Graave van Konigsek, om dee„ ze regten, by voorraad, te doen heffen op „ den tegenwoordigen voet, waardoor de ver„ hooging der regten op wyn, brandewyn, a„ zyn en zout, die, in 't jaar 1680, ingevoerd „ was, zou vernietigd zyn. Dat de Staaten „ ook zouden blyven toestaan het vry in en „ uitvoeren van de garens, d e, uit de Spaan-

XI. Handeling over een Verdrag van Koophandel in de Spaansche Nederlanden.

 „ sche

1714. „ ſche Nederlanden, gebragt werden in de „ Vereenigde Gewesten, alleen om gebleekt „ te worden. Dat men de plaatſelyke regten „ op de Lakens, en andere ſtoffen, in ſom- „ mige Steden der Nederlanden, geduurende „ den oorlog, ingevoerd, moeſt doen afſchaf- „ fen. Dat men Konigſek hoop geeven mogt, „ dat de Staaten de regten op zulke waaren, „ waardoor de buitenlandſche handel moeilyk „ gemaakt werdt, zo zouden regelen, als in 't „ jaar 1690 geſchied was, mids Frankryk en „ Groot-Britanje hierin bewilligden. Dat zy „ den Graave ook mogten verzekeren van der „ Staaten geneigdheid, om de Tol-Comptoi- „ ren in de Spaanſche Nederlanden, op eene „ gewoone wyze, te ontheffen van de Hoofd- „ ſommen, ten hunnen laſte, onder borgtogt „ van den Staat, geligt, en uit hoofde van „ welke ligtingen, men de regten op de wy- „ nen, brandewynen, azyn en zout hadt moe- „ ten verhoogen." Meer andere punten, den Koophandel betreffende, moeſten de Afgevaardigden zoeken te doen regelen; doch hunne handelingen hierover waren vrugteloos. Men ſcheidde, eindelyk, zonder een Verdrag van Koophandel te hebben konnen ſluiten. Maar op 't einde des jaars, kwam men overeen, wegens het laatſte millioen, voor den Keizer opgenomen. Ten zelfden tyde, gaf de Baron van Heems den Staaten kennis, dat de Keizerlyke troepen gereed waren, om naar Luxemburg en Limburg te trekken, begeerende dat het Staatſch Krygsvolk, welk, na 't vertrek der Beierſche troepen, in Luxemburg getrok-

De Keizer neemt bezit van Luxemburg en Limburg.

trokken was, de beide Steden wederom ruimde (*e*). Men besloot, eindelyk, den Keizer hierin te wille zyn. De Keizerlyke troepen namen, in den aanvang des jaars 1715, bezit van de twee Steden (*f*), en zyne Keizerlyke Majesteit van de Hertogdommen, die de zelfde naamen droegen. 1714. 1715.

XII. Buitengewoon Gezantschap naar Engeland.

De Staaten hadden, terstond na de komst van George den I. tot den troon van Groot-Britanje, besllooten zyne Majesteit, deswege, volgens gewoonte, te begroeten, door eene buitengewoone Ambassade (*g*), waartoe de Heeren *Arend van Wassenaar-Duivenvoorde* en Filips Jakob van Borselen, Heer van Voorhoute, benoemd waren. De Ambassadeurs deeden hunne openbaare intrede, te Londen, op den twintigsten van Lentemaand, en hadden, ten zelfden dage, gehoor by den Koning, en by den Prinse en Prinsesse van Walles (*h*). Zy bleeven, eenen geruimen tyd, in Engeland, en hadden gelegenheid, om de beginsels gade te slaan van eenen gevaarlyken opstand, die, eerlang, aan verscheiden' oorden in 't Ryk, ondernomen werdt.

Opstand in Engeland en Schotland, ten behoeve van den Pretendent.

De Pretendent, die zig, ten deezen tyde, te Bar in Lotharingen onthieldt, hadt, kort na de dood van Koninginne Anna, eene verklaaring uitgegeven, onder anderen behelzende, „ dat hy, sedert eenigen tyd, niet hebbende „ konnen twyfelen aan de goede gezindheid „ van de Prinsesse, zyne Zuster, te hemwaards, „ stil

(*e*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 737, 738; 739—752.
(*f*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 3.
(*g*) *Zie* de Instr. *in de* Resol. Holl. 15 *Jan.* 1715. *bl.* 46.
(*h*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 161—164.

1715. „ ſtil gezeten hadt, afwagtende de uitwerkſels „ deezer toegenegenheid, die, door haaren „ beklaaglyken dood, ongelukkiglyk, verhinderd waren geworden. Doch dat hy, hierop, tegen zyne verwagting, hadt bevonden, „ dat zyn volk, in de plaats van zig van deeze gunſtige gelegenheid te bedienen, om „ hem en zig zelven regt te doen, en de eer „ en het belang van hun Vaderland te herſtellen, terſtond daarna, een' vreemd' Vorſt „ voor hunnen Koning hadt uitgeroepen, tegen de onbetwiſtbaare grondwetten van het „ erfregt, hem toebehoorende, welk, door „ geene gewaande Acten van vaſtſtellinge, „ vernietigd kon worden (*i*)." Uit deeze verklaaring, die, den negenentwintigſten van Oogſtmaand des voorleeden jaars, te Plombieres, getekend was, beſpeurde men, dat de Pretendent veele vrienden in 't Ryk hebben moeſt, die hem op de gunſt der Koninginne hadden doen hoopen. Ook beleedt iemant zyner aanhangeren, die naderhand onthalsd werdt, dat de Koningin een geheim mondgeſprek gehouden hadt met den Pretendent, in 't Paleis van Somerſeth, in 't byzyn van den Franſchen Ambaſſadeur, *Hertoge van Aumont*, en van twee Engelſchen, waarvan hy 'er één geweeſt was. Veelen geloofden, dat men toen middelen beraamd hadt, om den Pretendent op den troon van Schotland te verheffen, en hem dus den weg te baanen, tot den troon van Engeland na het overlyden der Koninginne (*k*).

Doch

(*i*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 685.
(*k*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 393.

Doch sommige Torys en heimelyke Jakobiten, de eer der Majesteit en haarer Staatsdienaaren willende bewaaren, dreeven, dat de verklaaring des Pretendents een werk der Whigs was, gesmeed om de overleeden' Vorstin, by de voorstanders der Protestantsche opvolginge, verdagt te maaken; schoon men, met eenen brief des Hertogs van Lotharingen, gedagtekend den zesden van Wintermaand des voorleeden jaars, bewees, dat de Pretendent zelf den Hertoge een afdruksel deezer Verklaaringe, als zyn eigen werk, ter hand gesteld hadt (*l*). Ook bleek, kort na de aankomst der Staatsche Gezanten, dat het getal der Jakobiten grooter was, dan men gedagt zou hebben. Op den verjaardag der herstellinge van Karel den II., die 's daags na 's Konings geboortedag viel, dronken veelen, openlyk, op de gezondheid van denPretendent. In verscheiden' Steden van 't Ryk, vierde men zynen geboortedag, met het luiden der klokken, het ontsteeken van vreugdevuuren, en een geroep van *Lang leeve Jakob de III!* Kort hierop, verspreidde men eene tweede Verklaaring, waarby de Pretendent beloofde, zyne Ryken in 't kort te zullen komen verlossen van het willekeurig gebied der vreemdelingen (*m*). In Hooimaand, kreeg men berigt, dat de opstand op 't punt stondt van uit te bersten in Schotland. Men gaf 'er, terstond, kennis van aan de Staatsche Ambassadeurs, die 't naar den Haage overschreeven: waarop de Staaten, die, reeds in Oogst-

1715.

De Staaten be-

(*l*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 689. Rapp. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl* 179.

(*m*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 181, 182, 183.

1715. Oogstmaand des voorleeden jaars, hadden vastgesteld, de Protestantsche opvolging in Groot-Britanje te handhaaven, volgens de Verdragen (*n*), den Koning hiervan op nieuws de plegtigste verzekeringen deeden geeven, door hunne Ambassadeurs (*o*). Doch toen het Engelsche Hof hen, ten deezen tyde, ook ondertasten liet, over het aangaan eener beschadigende Verbindtenisse, vonden zy, naauwlyks ontheeven van eenen kostbaaren oorlog, ongeraaden zig, hiertoe, te laaten overhaalen. Zy zonden egter, terstond, bevel naar Oostende, om de weinige Engelsche troepen, die nog te Nieuwpoort en in 't Kasteel van Gend lagen, ten spoedigsten, in te scheepen. Ook gaven zy last, dat de Schotsche Regementen in hunnen dienst zig tot de reize gereed houden moesten. In Zeeland, waren twee Fregatten uitgerust, zo voorgegeven werdt, naar de Spaansche Westindien; doch gelyk men, te laat, vernomen hadt, ten dienste des Pretendents. Maar op de Maaze werden verscheiden' schepen aangehouden, die buskruid naar Ierland gelaaden hadden, zonder dat men egter wist, of 't voor, of tegen den Koning gebruikt stondt te worden. De Admiraliteiten kreegen last, om naauwkeuriglyk toe te zien, dat 'er geenerlei oorlogsbehoeften ten Lande uit gevoerd werden, naar verdagte Plaatsen (*p*). Kortom, men stelde, hier te Lande, alles in 't werk, wat dienen kon, om den toeleg

looven Koning George te zullen ondersteunen.

Hunne voorzorg.

(*n*) Resol. Gener. *Mercur.* 15 *Jovis* 16 *Aug* 1714. *bl.* 853, 855. *en by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 667.
(*o*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 186.
(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 187, 188.

leg des Pretendents te helpen verydelen.

1715.

Omtrent het midden van Herfstmaand, brak de opstand openlyk uit in Schotland, onder beleid van den *Graave van Mar*, die, onaangezien hy Koning George trouwe hadt gezwooren, zig derwaards begeven, den Pretendent, openlyk, voor Koning van Schotland verklaard, en den Koninglyken Standaard, te Braemar, opgeregt hadt, om Krygsvolk, onder den zelven, te verzamelen. De wederspannelingen ontvingen verscheiden' schepen met krygsbehoeften, en gaven voor, merkelyken onderstand te verwagten uit Frankryk, van waar Koning Jakob, in 't kort, ook stondt over te komen, om bezit van zyn Ryk te neemen. Doch de tyding van het afsterven van Koning Lodewyk den XIV., die zy, omtrent deezen tyd, ontvingen, deedt hun den moed niet weinig zakken. Men hadt, ten zelfden tyde, een' aanslag gesmeed, om Edenburg in te neemen, die egter, by tyds, ontdekt en gestuit werdt. In Engeland, raakte men, insgelyks, agter 't geheim eener samenzweeringe: waarop verscheiden' Persoonen van meer en minder aanzien in hegtenis genomen werden. De Koning, de zittingen des Parlements, van tyd tot tyd, verschuivende, gaf, ondertusschen, alomme bevel, om 't Krygsvolk gereed te houden om op te trekken. In Kornwall, in Nordhumberland en elders, was de Pretendent ook, openlyk, uitgeroepen voor Koning. De Graaf van Mar, van Plaats tot Plaats voorttrekkende in Schotland, kreeg, in korten tyd, eenen geweldigen aanhang, en maakte zig van verscheiden' Zeesteden meester. De *Hertog van Ar-*

De Graaf van Mar verklaart den Pretendent tot Koning in Schotland.

't Geschiedt ook in Engeland, aan verscheiden' oorden.

1715. *Argyle* hadt eenige manschap tegen hem op de been gebragt; doch nog geene gelegenheid gehad, om hem merkelyke afbreuk te doen (*q*).

De Staaten ondersteunen Koning George, met zesduizend man.

In deezen stand der zaaken, vondt Koning George geraaden, den Heer *Horatio Walpole* af te zenden naar Holland, met last, om, nevens den Graave Cadogan, by de Staaten, aan te houden, om den onderstand van zesduizend man, welken zy verbonden waren der Kroone van Groot-Britanje te leveren. Hy kwam, in Wynmaand, in den Haage, voltrok 's Konings last, zonder uitstel, en kreeg, ten zelfden dage, voor bescheid, dat de Staaten bereid waren, den Koning van Groot-Britanje, met zesduizend man, te ondersteunen (*r*), mids hyze betaalde, en de Staaten voorzage van Hanoversche manschap, in de plaats (*s*): Voorts, werden hem twaalfduizend Musketten en een gelyk getal Bajonetten toegestaan, tegen betaaling. Zy werden te Amsterdam geleverd.

Zy stellen orde om de wederspannelingen, hier te Lande komende, aan te houden.

De Ambassadeur Cadogan en de Hanoversche Resident *Klingraff* gaven den Staaten ten zelfden tyde kennis „ dat Jakob Butler, voorheen Hertog van Ormond, Henrik „ S. John, voorheen Burggraaf Bolingbroke, „ de Pretendent zelf en andere *Verraaders en* „ *vyanden van hun Vaderland* voorhadden, over 't gebied van den Staat, te reizen naar „ Engeland of Schotland; waarom zy verzogten, dat deeze en alle andere onderzaaten „ des Konings van Groot-Britanje, die naar „ of

(*q*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 88—111, 115, 116, 126—147.

(*r*) Resol. Holl. 22 *Oct.* 1715. *bl.* 759.

(*s*) Resol. Gener. *Sabb.* 19 *Oct.* 1715.

„ of van Duitschland, Lotharingen of Frank- 1715.
„ ryk kwamen, mogten aangehouden wor-
„ den, en dat men 'er hun, terstond, van ver-
„ wittigde." De Staaten gaven van dit verzoek kennis aan de bevelhebbers der grensvestingen, met last om 'er zig naar te gedraagen; en, zo zy iemant aanhielden, hun, deswege, terstond, berigt te geeven. Ook deedt men diergelyk verzoek aan de Staaten der byzondere Gewesten. En den Admiraliteiten werdt aangeschreeven, dat zy 'er zig, by voorraad, veertien dagen lang, naar zouden gedraagen (t). De patenten voor de hulptroepen, middlerwyl, gereed gemaakt, en de noodige mondbehoeften byeengebragt zynde, werden zy, te Oostende, ingescheept. Zy stonden onder 't bevel van den Majoor-Generaal *van der Beek*, en landden in den Theems, te Harwich, te Greenwich, en elders tegen 't einde van Slagtmaand (u), en trokken, in twee hoopen, naar Schotland. Zy werden, aldaar, voor eenen korten tyd, in Edenburg gelegd om uit te rusten (v). Kort voor hunne aankomst, was een groot getal van wederspannelingen, welk zig, onder beleid van *Thomas Forster*, in Preston geworpen hadt, door den Generaal *Carpenter*, genoodzaakt geworden, om zig, op genade en ongenade, over te geeven. Ten zelfden tyde, hadt de Hertog van Argyle den Graaf van Mar geslaagen, te Dumblain. De voornaamste gevangenen, welken men, hier en

De hulptroepen landen in Engeland en trekken naar Schotland.

(t) LAMBERTI *Tom*. IX. *p*. 189, 190, 191, 192.
(u) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 2 *Decemb*. 1715.
(v) TINDAL *Vol*. XI. [*or* XXVI.] *p*. 198.

1715. en te Preston, bekomen hadt, werden, sedert, naar Londen gevoerd (w).

De Pretendent schryft aan de Staaten. Alle deeze dingen waren, in Engeland en in Schotland, voorgevallen, in 't afzyn van den Pretendent, over wiens agterblyven, zyne vrienden zeer bekommerd waren. Doch, in 't begin van Wintermaand, vaardigde hy brieven af aan verscheiden' Mogendheden, welken hy kennis gaf, dat hy bezit ging neemen van zyne Ryken. De Staaten ontvingen 'er een', die, reeds den agttienden van Wynmaand, te Bar, getekend, en door zynen Sekretaris *Higgons*, gezonden was aan den Griffier *François Fagel*. Hun buitengewoone Ambassadeur Buys hadt 'er ook een' ontvangen, te Versailles (x). Hy verzogt hun, in deezen brief „ dat zy zig ten „ minsten onzydig geliefden te houden, in „ welk geval, hy het voorleedene vergeeten, „ en de oude Verbonden zyner Voorzaaten „ met hen vernieuwen wilde." Doch men leide den brief, met verontwaardiging, ter zyde (y). 't Leedt, ondertusschen, niet lang hierna, of de Pretendent begaf zig, te Duinkerken, aan boord van een klein vaartuig, welk, voor deezen, voor een' Kaaper, gediend, en slegts agt stukken geschuts gevoerd hadt. Hy was maar van zes Persoonen verzeld, en landde te Peterhead, in 't Noorden van Schotland, op den tweeden van Louwmaand des jaars 1716. Hy maakte zig, te Fetterosse, eerst openlyk bekend, deedt zig verklaaren voor Koning, en ontving de begroeting van Geestelyken

Hy landt in Schotland.

(w) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 168—197, 199.
(x) Missive *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 9 *Decemb.* 1715.
(y) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 188, 189.

ken en weereldlyken. Te Perth, deedt hy zyne intrede, op den twintigsten. Hier hieldt hy eenen grooten Raad, met alle de hoofden van zynen aanhang, die egter zo bevreesd waren voor het talryk Leger van Koning George, welk nu met zesduizend man Staatsche troepen versterkt was, dat zy, eerlang, besllooten, zig vaneen te scheiden, en de onderneeming te laaten vaaren. Het kleine Leger, welk zy by een hadden, lag te Perth. Derwaards werdt hunne verspreidde manschap, in alleryl, opontbooden. Brunt-Island werdt hierop verlaaten, door de wederspannelingen, en terstond ingenomen, door eenige Schotsche en Staatsche manschap, onder *Jakob Montgommery*. Hierop verlieten de wederspannelingen alle de Steden, benoorden de Firth, die met 's Konings troepen bezet werden. Vyftig Staatsche knegten vielen, in het trekken naar eene deezer Steden, den wederspannelingen in handen, en werden krygsgevangen gemaakt. Drie Battaillons Staatschen toogen, daarna, over de Firth, en legerden zig omtrent Innerkeithing, Dumferling en andere Steden in deezen oord, van waar zy den wederspannelingen, die te Perth lagen, veel nadeels toebragten. Doch Argyle, verzeld van het gros der Staatsche manschap, in 't begin van Sprokkelmaand, een' grooten voorraad van geschut bekomen hebbende te schepe, sloeg naar Perth op weg. Op zyne nadering, week de Pretendent met zyn volk naar Dundee. Argyle volgde hem op de hielen, hem dryvende naar Montrose, alwaar hy, in 't midden van Sprokkelmaand, weder om scheep ging, waarna hy, zo men sedert in

1715.

Bedryven der Staatsche hulptroepen.

De Pretendent gaat wederom scheep, en landt te Grevelingen.

1715. in Engeland vernam, vyf dagen na zyn vertrek, te Grevelingen, aan land ſtapte. Zyn Leger ſtondt nu onder den Generaal *Gordon*, en vervolgde den aftogt naar Aberdeen, met Argyle op de hielen: die de wederſpannelingen, te Lande, voortdreef, terwyl eenige Oorlogsſchepen, die langs de Schotſche kuſten kruisten, hunne vlugt te water zogten te beletten; zo dat men zig ten hoogſte verwonderen moeſt, dat 'er nog eenigen ontkwamen. Argyle ſtondt, ſedert, het bevel over 't Leger af aan den Generaal Cadogan, die de overblyfſels der wederſpannelingen zo fel vervolgde, dat de opſtand in Schotland, voor 't einde van Grasmaand, geheellyk, gedempt was. De gevangenen, te Preſton, te Dumblain, en elders bekomen, waren, midlerwyl, gedeeltelyk te regt geſteld, en ter dood veroordeeld. Eenigen ontkwamen uit de hegtenis: eenigen bleeven gevangen, en eenigen werden vrygeſproken, of verwierven vergiffenis. De Koning oordeelde de inwendige ruſt zo volkomenlyk herſteld, dat hy, kort hierna, beſloot een' keer te doen naar zyne Duitſche Staaten (z). Na 't vertrek des Pretendents uit Schotland, begeerde de Koning op verſcheiden' Mogendheden, en ook op de Staaten, dat zy hem geene ſchuilplaats gaven: 't welk zy beloofden (*a*).

De opſtand wordt gedempt.

Onderzoek, hoe ver Frankryk de hand

Men oordeelde, in 't gemeen, dat de onderneeming des Pretendents in Schotland zo ſlegt was uitgevallen, doordien hy den gehoopten byſtand niet ontving uit Frankryk. Koning Lo-

(z) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 201—205, 206, 207—235, 274—291, 295, 295, 319—331, 335.

(*a*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 389, 390.

Lodewyk hadt, kort voor zyn overlyden, of heimelyk verlof gegeven, of ten minsten oogluikende gedoogd, dat 'er, in verscheiden' havens des Ryks, krygsbehoeften en volk werden gescheept, ten dienste des Pretendents (*b*), dien hy egter, kort na 't afsterven van Koninginne Anna, te Versailles komende, genoodzaakt hadt, naar Lotharingen te rug te keeren (*c*). Ook hadt het Fransche Hof, al vroeger, verklaard, dat al wat men verspreidde van eenigen toeleg des Konings, om den Ridder van S. Joris by te staan, louter verzierd was. Zulk eene verklaaring hadt de Markgraaf de Chateauneuf ook in den Haage gedaan aan den Raadpensionaris Heinsius, daar by voegende „ dat zyne Allerchristelykste Majesteit niets anders beoogde, dan zyne hooge jaaren vreedzaam ten einde te brengen (*d*)." Doch alzo de toerustingen in Frankryk niet belet werden, wist men niet, wat men van zulke verklaaringen gelooven moest. De dood des Konings, die merkelyken invloed hadt op den staat van Europa in 't gemeen, maakte ook groote verandering in de maatregels des Pretendents. 't Een en 't ander zal duidelyk blyken, uit het vervolg deezer geschiedenisse.

1715.

gehad hadt, in de onderneeming des Pretendents.

Lodewyk de XIV., Koning van Frankryk, die drie-enzeventig jaaren geregeerd hadt, overleedt, op den eersten van Herfstmaand deezes jaars 1715, in den ouderdom van omtrent zevenenzeventig jaaren. Zyn Agter-Kleinzoon,

XIII. Lodewyk de XIV., Koning van Frankryk, sterft.

(*b*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 192.
(*c*) Missive *van den* Extr. Amb. Buys *van* 24 *Aug.* 1714. Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 348.
(*d*) Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 139.

1715. Lodewyk de XV. volgt hem op.

zoon, de Hertog van Anjou, Zoon van den Hertoge van Bourgondie en van eene Prinses-se van Savoje, volgde hem op, onder den naam van *Lodewyk den XV.* Hy bereikte nog geene zes jaaren, zynde gebooren, op den vyftienden van Sprokkelmaand des jaars 1710 (*e*). Zyn Overgrootvader hadt, derhalve, reeds in 't voorleeden jaar, by Uiterften Wil, de Regeering, geduurende 's Konings minderjaarigheid, opgedraagen aan eenen Raad, welks Leden hy benoemde, en van welken *Filips, Hertog van Orleans*, Broederszoon van Lodewyk den XIV., en gehuwd met eene van deszelfs natuurlyke Dogteren, het hoofd zyn zou (*f*). Tot Gouverneur des jongen Konings, hadt hy, wat laater, den Maarschalk de Villeroi aangefteld, en te gelyk begeerd, dat zyn uiterfte wil, in de tegenwoordigheid zyns minderjaarigen opvolgers, in 't Parlement, daar dezelve beflooten bewaard werdt, na zyn overlyden, geopend zou worden (*g*). 't Geschiedde, op den tweeden van Herfstmaand, doch buiten 't byzyn des jongen Konings. Maar de uiterfte wil was zo dra niet gelezen, of de Hertog van Orleans beklaagde zig zeer, over eene schikking, die zo geheellyk ftreedt met de wetten des Koningkryks; en waardoor zyne voorregten zo merkelyk leeden. Hy beweerde, dat hem de Regeering toekwam, zonder eenige bepaalingen, en hy bewoog het Parlement, ligtelyk, om hierin te bewilligen.

De Hertog van

Men verklaarde den Hertog alleen voor Regent

(*e*) DANIEL Journ. *p.* CCLVIII.
(*f*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 434.
(*g*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 448.

1715.

Orleans wordt tot Regent verklaard.

gent van 't Ryk, geduurende 's Konings minderjaarigheid. De Hertog van Bourbon werdt, onder hem, aangesteld tot Hoofd van den Raad van Regeeringe. De Hertog van Orleans werdt gemagtigd, om de verdere Leden van deezen Raad te kiezen, na dat hy betuigd hadt, gezind te zyn, om zig, in alle zaaken, behalven in 't begeeven van ampten en gunsten, te voegen naar 't gevoelen der meerderheid van deezen Raad; schoon hy niet verbonden wilde zyn, om 'er zig volstrektelyk aan te onderwerpen (*h*). In gevolge van deeze magt, stelde de Hertog-Regent, kort hierna, den Raad van Regeeringe en verscheiden' mindere Raaden aan, en nam het hoog bewind der Regeeringe in handen (*i*). Hy deedt 'er den Staaten, terstond, kennis van geeven, zo wel op den naam des jongen Konings, als op zynen eigen naam. Beide de Vorsten werden, van hun, volgens gewoonte, by beleefde brieven, begroet (*k*). Kort voor dat Koning Lodewyk de XIV. overleedt, hadt de buitengewoone Ambassadeur Buys zynen meesteren, welken hy, schier dagelyks, van den toestand des Konings berigt zondt, gevraagd, hoe hy zig zou hebben te gedraagen, in geval de Koning van Spanje, alleen of nevens anderen, geroepen werdt tot de Regeeringe van Frankryk (*l*)? Men antwoordde, dat de Staaten op zyn voorstel raadpleegen zouden. Midlerwyl, moest hy een

(*h*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 456.
(*i*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 96—111. Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 244—247.
(*k*) Missiven *van den* extr. Amb. Buys *van* 23, 26, 27, 29, 30 *Aug.* 26 *Sept.* 1715. *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 109—112.
(*l*) Missive *van den* extr. Amb. Buys *van* 26 *Aug.* 1715.

1715. een waakend oog houden op alles, en hun, van tyd tot tyd, kennis geeven van 't gene hy verneemen kon (*m*); gelyk hy naarstiglyk en naauwkeuriglyk deedt.

Invloed der veranderinge in Frankryk op den Staat van Europa.

Doch de gewigtige verandering, die de dood van Lodewyk den XIV. in Frankryk veroorzaakte, gaf aan de inzigten en belangen van het Hof, en gevolgelyk aan de buitenlandsche zaaken eene geheel nieuwe gedaante. De drie Lodewyken, die, na Henrik den IV., den troon van Frankryk beklommen hadden, waren allen drie jong aan de Kroon geraakt. En men hadt, onder de minderjaarigheid van Lodewyk den XIII. en van Lodewyk den XIV., verscheiden jaaren agter een, vrede gehad met de nabuuren. Men hadt, hierom, en vooral om dat het Ryk, door de jongste oorlogen, zeer uitgeput was, reden om te verwagten, dat de minderjaarigheid van Lodewyk den XV., insgelyks, vreedzaam zou worden doorgebragt, en dat het Keizerryk, Groot-Britanje en de Staaten gelegenheid hebben zouden, om een weinig op hun verhaal te komen. Het belang van den Hertoge-Regent verpligtte hem ook, om goed verstand te houden met de nabuuren, en vooral met Groot-Britanje en de Staaten. De jonge Koning was teder en zwakkelyk van gestel, en, zo hy overleedt zonder nazaaten, verviel de Kroon op den Hertoge-Regent, indien de afstand des Konings van Spanje stand greep: want anders was deeze nader geregtigd tot de Kroon dan hy. De Franschen nu hadden meermaalen beweerd, dat

(*m*) Secr. Resol. Gener. *Vener.* 30 *Aug.* 1715.

dat zulk een afſtand, hoe plegtiglyk dezelve ook geſchied mogt zyn, uit eigen' aart, wetteloos en van geener waarde was. De Hertog was, derhalve, niet zonder reden, bedugt, dat Filips de V. zyn regt tot de Kroone van Frankryk, of zelfs tot het Regentſchap by 't leeven des jongen Konings, t'eenigen tyde, mogt doen gelden; in welk geval, hem zeer veel gelegen zou zyn aan de vriendſchap van Groot-Britanje en van de Staaten; welke Mogendheden beſt in ſtaat waren, om hem de onderneemingen des Konings van Spanje te helpen verydelen. Ziet daar den grondſlag van de geheele verandering der inzigten des Franſchen Hofs (*n*), welk zig, van deezen tyd af, zogt te verbinden met Mogendheden, waartegen men, ſedert veele jaaren, geduuriglyk, de wapenen gevoerd hadt. 1715.

XIV. De Engelſche en Staatſche Ambaſſadeurs dringen, aan 't Franſche Hof, op 't weigeren van hulpe aan den Pretendent.

Men zag 'er de uitwerkſels van, kort voor dat de Pretendent naar Schotland vertrokken, en zo dra hy, van daar, wederom te rug gekeerd was. In dien tuſſchentyd, leverde de Graaf van Stairs verſcheiden' Vertoogen over aan den Regent, waarin hy aanwees „ dat de „ gewezen Hertog van Ormond en de Pre- „ tendent zelf dikwils geweeſt waren aan „ boord van eenige ſchepen, die in de haven „ van S. Malo lagen, en oorlogsbehoeften in- „ namen; datze 'er zelfs waren gezien, aan „ 't hoofd van eenen hoop Ruiters van 't Re- „ giment van Nugent. Dat de Pretendent, „ niet geraaden vindende aldaar ſcheep te „ gaan, door Normandye, naar Duinkerken „ ge-

(*n*) *Voiez* Memoir. *de* l'Abbé de Montgon, *Tom.* IV. *p.* 83.

1715. „ getoogen was, terwyl Ormond naar Mor- „ laix was gekeerd. Dat de Ruiters uit het „ Regiment van Nugent, den Pretendent naar „ Duinkerken verzeld hebbende, vandaar in „ Frankryk te rug gekeerd waren, en ligtelyk „ te vinden zouden zyn. Dat verscheiden' „ schepen van Dieppe en Havre de Grace „ naar Schotland waren gezeild, met volk en „ krygsbehoeften, ten dienste des Preten- „ dents. Dat zig verscheiden' Fransche Over- „ sten onthielden te Boulogne, te Calais, te „ Duinkerken, en in andere havens daarom- „ trent, in meening om over te steeken naar „ Schotland. Dat Bolingbroke ook in Frank- „ ryk was, en veelligt, insgelyks, zou over- „ steeken, zo men 't hem niet belette. Dat „ dit alles aanliep tegen de Utrechtsche Vre- „ de, waarby Frankryk zig verbonden hadt, „ den Pretendent geenerlei hulp te bewyzen. „ Dat hy egter, na zyne vlugt uit Schotland, „ wederom in Frankryk gekomen was, en „ veelligt naar Lotharingen zou wyken, van- „ waar men hem ook behoorde te doen ver- „ trekken." De Ambassadeur Buys ondersteun- de den Graaf van Stairs, ten Hove, zo veel hy kon (o). En 't leedt niet lang, of daar kwam schriftelyk antwoord, op deeze Vertoogen, waarby de Regent verklaarde „ dat hy de U- „ trechtsche Vrede stipt dagt naar te komen; „ dat hy den Ridder van S. Joris reeds uit „ Frankryk hadt doen vertrekken, en zorg zou „ draagen, dat hy 'er niet wederom binnen „ kwam,

Zy bekomen gunstig antwoord.

(o) Missive *van den* extr. Ambass. BUYS *van* 14 *Octob.* 1715. Resol. Gener. *Sabb.* 19 *Oct.* 1715.

„ kwam. Dat hy, nevens zyne Majesteit van 1715.
„ Groot-Britanje, middelen beraamen wilde,
„ om te beletten, dat de andere vlugtelingen,
„ die eene schuilplaats kwamen zoeken in
„ Frankryk, niets ondernamen, welk de rust
„ van Groot-Britanje, eenigszins, zou konnen
„ stooren. Dat de Ridder van S. Joris geene
„ ondersteuning getrokken hadt uit Frankryk,
„ nadat de Regent kennis hadt gekreegen van
„ de toerustingen, die in eenige havens ge-
„ maakt werden: en dat dit genoegzaam bleek
„ aan den behoeftigen toestand, waarin die
„ Ridder zig, in Schotland, bevonden hadt.
„ Dat het Fransche Hof niet zou beletten,
„ dat zyne Majesteit van Groot-Britanje den
„ Hertog van Lotharingen bewooge, om den
„ Ridder te doen vertrekken uit zyn gebied,
„ en dat men, alleszins, zou toonen, de vriend-
„ schap van Groot-Britanje hoog te waardee-
„ ren (p)." Uit welk antwoord, te bespeuren was, dat de Hertog-Regent zyn belang verstondt, en in agt zogt te neemen.

XV. Vervolg der handelinge over de Barriere.

De dood van Lodewyk den XIV. hadt, wyders, ook invloed gehad op het Verdrag van Barriere, waarover men, tot diep in 't najaar, gehandeld hadt, eer men 't hadt konnen sluiten. De Staaten, na deezen dood, minder te vreezen hebbende van den kant van Frankryk, bleeven styver staan op hunne eischen, dan zy, veelligt, anders gedaan zouden hebben. En de Keizer zag zig, eerlang, genoodzaakt, meer toe te geeven, om dat het Fransche Hof meer op de zyde der Staaten was, dan voor 's Ko-

(p) *See* Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI] *p.* 235—244.

1715. Konings dood. De onderhandelingen te Antwerpen waren, van den aanvang des jaars, voortgezet, niet zonder dat zig, na 't inruimen van Luxemburg en Limburg, nieuwe zwaarigheden hadden opgedaan. De Staaten hadden Dendermonde gevorderd, om zig, daardoor, van de gemeenschap met Doornik, langs de Schelde, te verzekeren; en het Kasteel van Gend, om, door het zelve, de gemeenschap met Meenen, langs de Leye, open te houden. Doch de Keizerschen wilden den Staaten de gemeenschap met Doornik en Meenen wel belooven; maar hun daar van niet verzekeren, door het overgeeven van Dendermonde en het Kasteel van Gend. Over het afstaan van Venlo en Stevenswaard, viel ook groote zwaarigheid. De Keizerschen zeiden, dat deeze Plaatsen de eenigsten waren, langs welken, men, uit Duitschland, gemeenschap hadt met de Spaansche Nederlanden: konnende de gemeenschap door Roermonde den Keizer ligtelyk afgesneeden worden, doordien Roermonde tusschen Venlo en Stevenswaard lag, en Gelder op zyde hadt. De Staatschen antwoordden „ dat hun belang hen noopte, om den „ Keizer den doortogt door het Overkwartier „ altoos vry te laaten;" doch dit antwoord voldeedt den Keizerschen zo weinig, als een diergelyk, met opzigt op Dendermonde en 't Kasteel van Gend, te vooren, door hen gegeven, den Staatschen voldaan hadt. Gelderland was zo zeer gezet op den afstand van een gedeelte des Overkwartiers, dat de Staaten, reeds in 't voorleeden jaar, besllooten hadden, hierop sterk te doen aanhouden, ten Keizerly-

Twist over 't afstaan van Venlo en Stevenswaard.

lyken Hove. Doch naardemaal men, ten zelfden tyde, van gedagten scheen, om ten opzigte van de grensscheiding in Vlaanderen vry wat toe te geeven, kantte Zeeland zig hier op 't ernstigst tegen. De Afgevaardigden van dit Gewest beweerden „ dat men voor hunne grenzen geene mindere zorg behoorde te draagen, dan voor die van Gelderland; dat de vyand, in den jongsten oorlog, van den kant van Yzendyke, eenen inval in 't Land gedaan hadt; dat zulks, ligtelyk, wederom gebeuren kon, zo men 'er niet tegen waakte, en dat Zeeland van een geheel Leger overstroomd zou konnen zyn, eer men 't verwagtte (*q*)." Doch men vernam, uit den Engelschen Gezant Stanhope, die, in 't begin des jaars, van Weenen kwam, dat de Keizer niet gezind was een voet Lands af te staan in eigendom. „ Hy was, zeide men, volgens 't Verdrag van Radstad, slegts verbonden, om met de Staaten wegens eene Barriere overeen te komen, 't welk geene verpligting insloot, om hun eene eenige Plaats in eigendom op te draagen." Cadogan deedt, naderhand, ook een' keer naar Weenen. Doch men meende, in den Haage, dat de Engelschen meer kwaads dan goeds deeden aan de handeling over de Barriere. Strafford hadt, te vooren, te wege gebragt, dat de Keizer den Koning van Pruissen een gedeelte van 't Overkwartier van Gelder afstondt, by een Verdrag, welk de Keizer egter nimmer bekragtigd hadt. En

1715. Zeeland wil, ten opzigte van de grensscheiding in Vlaanderen, niets toegeeven.

(*q*) Notul. Zeel. *van* 1714. *Byl. bl.* * 39. 8, 18 *July* 7 *Nov.* 1715. *bl.* 139, 150, 250, 251. *Byl. bl.* * 1.

1715. En Stanhope en Cadogan misgunden den Staaten thans een diergelyk gedeelte.

De Keizersche troepen trekken in Brugge, Aalst en andere Steden.

Midlerwyl, waren de Keizerlyke troepen in aantogt, om bezit te neemen van de sterke Plaatsen der Spaansche Nederlanden, die niet onder de Barriere zouden behooren. De Staaten zogten te wege te brengen, dat zy agter bleeven, tot dat het Verdrag geslooten zou zyn. Doch hiernaar hadden de Keizerschen geene ooren. Ondertusschen was de Staatsche bezetting, te Venlo en te Meenen, aan 't muiten geslaagen, by mangel van betaaling: 't welk het gevaar voor de aankomst der Keizerlyke troepen te grooter maakte. Kort hierna, gaf de Raad van Staate der Spaansche Nederlanden den Heere van den Berg, der Staaten Afgevaardigde te Brussel, berigt, dat men, op aanschryvens van den Graave van Konigsek, reeds orde gesteld hadt, om de Keizerlyke troepen te ontvangen en te verdeelen. Hy schreef 'er over aan de Staaten, zyne Meesters, die hem antwoordden „ dat zy geen verlof geeven „ konden, tot eenige inlegering, buiten be„ williging des Konings van Groot-Britanje." Men kwam egter, eerlang, met Konigsek, overeen, dat de troepen niet in Brussel, Antwerpen noch Gend; maar in Brugge, Aalst en eenige andere Steden gelegd zouden worden. Men verkoor liever deezen weg in te slaan, dan, gelyk sommigen gewild hadden, de Staatsche troepen te velde te doen trekken, en de inlegering te beletten: 't welk, zo men 't ondernomen hadt, aanleiding zou hebben konnen geeven tot daadelykheden, die, terwyl men nu het meeste krygsvolk afgedankt hadt,

van

van gevaarlyke gevolgen zouden hebben konnen wezen voor den Staat (*r*). Ook maakte hunne toegeevendheid het Weener-Hof wat gemakkelyker. Cadogan bragt eenen beleefden brief van den Keizer mede te rug, en eenige nieuwe voorſlagen, die nader bykwamen. De Keizer beloofde „ den Staaten het gedeelte „ van Spaanſch Gelderland, welk Pruiſſen niet „ bezat, te zullen afſtaan, Roermonde uitgenomen, waarin hy bezetting zou mogen houden Huy en Luik zouden geſlegt, en daarna hunnen wettigen Heere overgegeven worden. Dendermonde zou, voor de helft, door „ Keizerſche, voor de helft, door Staatſche „ troepen worden bezet. S. Donaas en eene maatige uitbreiding der grenzen zouden gehegt „ worden aan Sluis in Vlaanderen. Men zou, „ boven de huisveſting der Soldaaten, vyfhonderdduizend Ryksdaalers 's jaars, uit „ de inkomſten der Spaanſche Nederlanden, „ ſchikken tot onderhoud der ſterke Plaatſen „ en der bezettingen." Zulke voorſlagen moesten, gewiſſelyk, aanneemlyker voorkomen, dan alles, wat men nog, uit 's Keizers naam, hadt voorgeſteld. Doch alzo het Barriere-Verdrag met Groot-Britanje inhieldt, dat de Staaten, tot het onderhoud der Barriere, vierhonderdduizend Ryksdaalers trekken zouden, boven de inkomſten der veroverde Plaatſen; die op negenhonderdduizend guldens begroot werden; zo begeerden de Staaten, dat Groot-Britanje, welk groot belang hadt by het bewaaren der ſterke Plaatſen, het overige voldeede. De Staa-

1715.

Nadere voorſlagen des Keizers.

(*r*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 1—10.

1715. Staaten zouden met vyfhonderdduizend Ryksdaalers te vrede geweest zyn, zo zy meer inkomsten uit Spaansch Gelderland getrokken hadden, en zo hunne grenzen in Vlaanderen verder uitgezet waren geworden: 't welk nu anders geschikt was. „ Eindelyk, boodt de „ Keizer aan, alle de voorige Verdragen met „ de Staaten te willen vernieuwen (s)."

Handeling over dezelven.

De Staaten waren, beter dan voorheen, doch nog niet volkomenlyk te vrede, met deeze aanbiedingen des Keizers. Zy hadden gaarne bezetting in 't Kasteel van Gend gehad, en konde zig bezwaarlyk vergenoegen, met de halve bezetting in Dendermonde. Doch de Keizerschen weezen den Staatschen aan, dat men hun de gemeenschap met Doornik en Meenen, welke zy zogten open te houden, toch, indien men wilde, uit Aath, Oudenaarden en Kortryk, zou konnen affnyden. Maar Cadogan bragt nog andere voorslagen mede, die meer zwaarigheid inhadden. De Keizer begeerde, dat de Staaten vyftienduizend man hielden in de Barriere-Plaatsen, welken hy, eens of tweemaal in 't jaar, wilde doen monsteren, den Staaten het zelfde regt van monsteringe toestaande, over de twintigduizend man, die hy in de Nederlanden onderhouden zou. Over den eed, dien de Staatsche Bevelhebbers zouden moeten doen, viel, insgelyks, merkelyk verschil, moetende den zelven eene dubbele onderwerping aan den Keizer en aan de Staaten insluiten. Ook was men niet eens, over de wyze, op welke de Staatsche troepen hunnen Gods-

(s) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 10.

Godsdienst zouden oefenen, in de Barriere-Plaatsen. Alle deeze en diergelyke moeilykheden waren oorzaak, dat de handeling te Antwerpen traaglyk voortging. De ingezetenen der Spaansche Nederlanden, die, midlerwyl, geen genot hadden van verscheiden' voorregten, waarop zy zeer gezet waren, morden 'er, heimelyk en openlyk, over. Zelfs sprak men, meer dan eens, van den Keizer te willen uitroepen voor Heer der Nederlanden, en hem, met hulp van het Duitsche Krygsvolk, in 't bezit derzelven te willen stellen. De Graaf van Konigsek kweekte deeze begeerte aan, en beschreef, nu en dan, de Staaten des Lands ter Dagvaart, om met hen, over 't stuk van de Barriere en over 't stuk van den Koophandel, te raadpleegen. 1715.

Omtrent deezen tyd, deedt Konigsek een' keer naar Londen, die merkelyke ongerustheid veroorzaakte by de Staaten. Men vreesde, dat hy Groot-Britanje Nieuwpoort en 't Kasteel van Gend ging aanbieden, om de Staaten dus te noodzaaken tot het sluiten van het Verdrag van Barriere. Doch 't bleek, naderhand, dat zyne reis gestrekt hadt, om de grondslagen te leggen tot een Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje, welk, in 't volgende jaar, voltrokken werdt. De Staatsche Ambassadeurs te Londen handelden, midlerwyl, aldaar over de Barriere, terwyl de onderhandelingen te Antwerpen opgeschort bleeven. Men vorderde, dat de Keizer de Polder van Watervliet in Vlaanderen, en het Ampt van Montfoort in 't Overkwartier van Gelderland, boven 't gene hy hun reeds toegezeid hadt, afstonde aan de

Konigsek doet een' keer naar Londen.

De Staaten vorderen de Polder Watervliet, en

Staa-

1715. Staaten. Ook zogt men Huy te behouden, mids het Kasteel van Luik geslegt werdt. Doch de Staaten van Vlaanderen verklaarden zig ernstelyk tegen 't afstaan van Watervliet, alzo 'er eene sluis lag in deeze Polder, door welke men het vrugtbaarste gedeelte van hun Gewest kon onder water zetten. Men bleef, aan 't Weener-Hof, ook gesteld op 't ruimen van Huy; doch men scheen van 't Ampt van Montfoort te zullen afstappen. Over de hooge Regtspleeging in 't Overkwartier, viel ook geschil, welk, na de wederkomst van Konigsek, op het tapyt kwam. Men stondt nu, in dit Gewest, drie Heeren te hebben, den Keizer, den Koning van Pruissen en de Staaten. Men vreesde, derhalve, voor geduurige moeilykheden, over 't stuk van 't Regtsgebied, zo men drie hooge Geregtshoven aanstelde; en indien men, gelyk, van 's Keizers wege, voorgeslaagen werdt, maar één hoog Geregtshof hadt, welks Leden, door de drie Mogendheden, gesteld zouden worden, stondt het verschil in den Godsdienst, insgelyks, zwaarigheid te zullen maaken: zynde het te verwagten, dat de Keizer alleen Roomsch-Katholyken, en Pruissen en de Staaten alleen Gereformeerden tot Regters zouden willen benoemen. De Raad van Brabant te Brussel zogt ook eenige Dorpen van Redemptie, en onder anderen Houpertingen, te doen scheiden van het Regtsgebied van Maastricht: waartoe de Staaten niet verstaan konden, alzo hun alle deeze Dorpen, by de Munstersche en Nieuwmeegsche Verdragen, waren afgestaan (*t*). In

'tAmpt Montfoort.

Verschil over de hooge Regtspleeging in 't Overkwartier.

(*t*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 11—21.

In deezen ſtaat der onderhandelingen te Antwerpen, overleedt Lodewyk de XIV. Men oordeelde, in den Haage, dat deeze dood, die de inzigten en belangen van het Franſche Hof t'eenemaal veranderen deedt, den Staaten gelegenheid geeven zou, om betere voorwaarden te bedingen, by het Verdrag van Barriere. Men draalde, derhalve, met zig te verklaaren, op 's Keizers uiterſte aanbiedingen, gelykze genoemd waren. Maar Konigſek zeide den Staatſchen, op den dertienden van Herfſtmaand, aan „ dat zy zig zouden hebben te uiten, binnen zes weeken, of dat de Keizer zyne maatregels neemen, en volgen zou." Voor reden van deezen eiſch, gaf hy „ dat de Staatſchen nog geen der punten, over welken men gehandeld hadt, hadden goedgekeurd; op zyn meeſt alleenlyk zeggende, dat dit of dat punt kon doorgaan." Ook was 't waar, dat de byzondere Geweſten zig nog niet duidelyk hadden geopend, over de Barriere, met welke zy zig zouden te vrede houden. Men ontboodt dan eenige Afgevaardigden der Staaten op de onderhandelingen te Antwerpen, naar den Haage. Cadogan trok ook derwaards. De Ambaſſadeurs der Staaten in Engeland ſchreeven hun, ten zelfden tyde, dat zy maar ſtyf op hunnen eiſch moeſten blyven ſtaan, alzo de Koning van Groot-Britanje beſlooten hadt, hen te onderſteunen: 't zy dat de vrees voor de onderneeming des Pretendents het Engelſche Hof bewoogen hadt, om der Staaten vriendſchap ernſtiger te zoeken: 't zy dat men de Staaten wilde opzetten tegen den Keizer, om

1715.

XVI. De handeling over de Barriere begint zig naar 't einde te ſpoeden.

1715. om zo veel te beter voorwaarden te bedingen, by het Verbond, waarover men in onderhandeling getreden was, met het Weener-Hof. De Staaten gaven, midlerwyl, weinig of niets meer toe. De punten welken men, tot hiertoe, hadt konnen bedingen, werden overwoogen in de byzondere Gewesten: waarna de Afgevaardigden der Staaten naar Antwerpen keerden, met last om te sluiten (*u*). Men werdt over alles eens, op den veertienden van Slagtmaand: waarop drie Afschriften van 't Verdrag, een' voor den Keizer, een voor den Koning van Groot-Britanje, en een voor de Staaten, in 't net gesteld werden. De Keizerlyke Gezant, Graaf van Konigsek, en de Staatsche Afgevaardigden onderschreevenze, den volgenden dag, zynde den vyftienden van Slagtmaand, op het Stadhuis te Antwerpen. Cadogan, die dien dag een' keer naar Brussel hadt moeten doen, tekende niet, voor den zestienden. Terstond na dat Konigsek en de Staatschen getekend hadden, 't welk in de tegenwoordigheid der Wethouderschap van Antwerpen en andere voornaame Luiden geschied was, werdt de trompet gesteken en de keteltrom geroerd, in een der naaste vertrekken, waarop de klokken der Hoofdkerke begonden te luiden, terwyl 't geschut van 't Kasteel en van de wallen der Stad gelost werdt, onder een gejuich der menigte van *Lang leeve de Keizer*, *onze Heer!* Men hieldt de maaltyd op 't Stadhuis, voor welk een aartig vuurwerk afgesteken werdt (*v*).

't Verdrag van Barriere wordt getekend.

Het

(*u*) Resol. Holl. 1 *Oct.* 15 *Nov.* 1715. *bl.* 737, 825.
(*v*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 21 — 24.

Het Verdrag van Barriere, welk op zynen tyd bekragtigd werdt, behelsde *negenentwintig* Leden, en een afzonderlyk punt. De voornaamsten liepen op deezen zin. In de Inleiding, werdt verklaard „ dat de Staaten zig, „ by 't Verdrag van den jaare 1701, verbonden hadden, de Nederlanden over te geeven aan zyne Keizerlyke en Katholyke Majesteit, Karel den VI., mids hy, met Groot-Britanje en hen, overeenkwame, wegens hunne wederzydsche belangen, en byzonderlyk, wegens de wyze, op welke men de rust in de Nederlanden zou konnen vaststellen, omze te doen dienen tot eene Barriere voor Groot-Britanje en voor de Vereenigde Gewesten; en ook ten aanzien van den Koophandel der gemelde Nederlanden, van Groot-Britanje en van de Vereenigde Gewesten. Hierom was men, onderling, overeengekomen, dat de Staaten den Keizer, terstond na 't uitwisselen der bekragtigingen, zouden overleveren alle de Nederlanden, zo die, door Karel den II., bezeten waren, als, die Frankryk hun nu hadt afgestaan: om, voor altoos, door het Huis van Oostenryk, bezeten te worden, en onder verbindtenis van nimmer, geheel noch gedeeltelyk, of aan de Kroone, of aan eenigen Prins of Prinsesse uit den Huize van Frankryk te zullen worden opgedraagen. De Keizer en de Staaten verbonden zig, in deeze Nederlanden, altoos, dertig- of vyfendertigduizend man te zullen onderhouden, waarvan de Keizer drie vyfde, en de Staaten twee vyfde zouden leveren: welke man-

1715.

Inhoud van het zelve.

1715. „ ſchap men, in geval van waarſchynlykheid
„ van oorloge, tot veertigduizend man, en
„ in geval van daadelyken oorlog, met onder-
„ ling goedvinden, nog verder vermeerderen
„ zou. De Staaten zouden hunne troepen,
„ naar welgevallen, mogen verleggen, in de
„ Plaatſen, die ter hunner bewaaringe zouden
„ ſtaan. De Keizer vergunde den Staaten, al-
„ leen bezetting te mogen leggen in de Steden
„ en Kaſteelen van Namen en Doornik, in de
„ Steden Meenen, Veurne, Warneton, Y-
„ peren en het Fort de Knokke, mids zy 'er
„ geene troepen toe gebruikten van eene Mo-
„ gendheid, die by den Keizer verdagt, of
„ met hem in oorlog ware. Doch in Dender-
„ monde zou men gemeene bezetting leggen,
„ waarover de Keizer egter eenen Bevelheb-
„ ber zou ſtellen, die, zo wel als de Onder-
„ Officiers, aan de Staaten zou zweeren, dat
„ hy nooit iet in de Stad doen, of toelaaten
„ zou, welk nadeelig zou konnen zyn aan hun-
„ nen dienſt; uit hoofde van welken eed, hy
„ gehouden zou zyn, doortogt te verleenen
„ aan de Staatſche troepen, die, in een maa-
„ tig getal tevens, zulks zouden begeeren. De
„ Staaten zouden, ten hunnen koſte, Bevelheb-
„ bers ſtellen over de Plaatſen, hun ter be-
„ waaringe afgeſtaan, mids daartoe niet kie-
„ zende Perſoonen, die by den Keizer onaan-
„ genaam, of, om byzondere redenen, ver-
„ dagt waren: welke Bevelhebbers, in opzig-
„ te van Krygszaaken, volkomenlyk, aan de
„ Staaten onderworpen zouden zyn; doch ook
„ den eed van getrouwheid moeten doen aan
„ den Keizer, en zig met geene andere zaa-
„ ken

„ ken moeijen. Zy zouden 's Keizers algemeenen Landvoogd de gewoonlyke eer moeten bewyzen, en hem zelfs 't woord laaten geeven, wanneer hy komen mogt in de Plaatsen, ter hunner bewaaringe staande. De Keizer stondt den Staatschen troepen in de bezettingen vrye Godsdienstoefening toe, zonder dat egter de Plaatsen, daartoe geschikt, de uiterlyke gedaante van Kerken zouden mogen hebben. Voorts, zou de Godsdienst, onder de inwooners der Oostenrykſche Nederlanden, blyven, als ten tyde van Karel den II. Men zou den Staatschen troepen krygs- en mondbehoeften en stoffe tot kleeding mogen toevoeren, zonder eenige regten of tollen te betaalen. De Staaten zouden hunne troepen mogen verleggen, en heen en weder door Brabant en Vlaanderen doen trekken, naar welgevallen; mids zy aan geene vyandlyke Mogendheid behoorden, noch zig, ergens door, verdagt gemaakt hadden. In tyd van oorloge, zou men, in de Plaatsen, die meest bloot gesteld waren, zo veele Staatsche troepen ontvangen, als men, onderling, zou geraaden vinden. De Staaten zouden de Barriere-Plaatsen mogen versterken, op hunne eigen' kosten; doch geene nieuwe Vestingen aanleggen, dan met kennisse van den algemeenen Landvoogd. De Keizer zou zorgdraagen, dat de brieven en boden der Vereenigde Gewesten vryen toegang zouden hebben naar de Barriere-Plaatsen, mids zy geene Koopmans- of andere byzondere brieven medebragten. Zo ééne der Barriere- 1715.

1715. „ Plaatſen mogt aangetaſt worden, zou het „ den Staaten vryſtaan, bezit te neemen van „ de Steden en Plaatſen op de Demer, van de „ Schelde tot aan de Maaze: alwaar zy ook „ verſchanſingen, linien en overſtroomingen „ zouden mogen maaken. Om te voorkomen, „ dat men, gelyk in den jongſten oorlog, het „ Leger zou behoeven te verzwakken, door „ het onderhouden van een aanmerkelyk ge- „ tal troepen in Vlaanderen, zou de Keizer „ den Staaten afſtaan zulke Sterkten en zo „ veel Lands in Ooſtenrykſch Vlaanderen, als „ vereiſcht werdt, om aldaar de noodige o- „ verſtroomingen te maaken, en dezelven „ wel te dekken, van de Schelde af, tot aan „ de zee toe. De grenzen der Staaten in „ Vlaanderen zouden, derhalve, voortaan, „ beginnen, van de zee, tuſſchen Blankenburg „ en Heiſt, ter plaatſe daar geene duinen wa- „ ren, mids zy geene ſluizen aan de zee maak- „ ten, noch gedoogden, dat 'er eenige Dor- „ pen, of huizen, of viſſcherswooningen wer- „ den aangelegd; ook niet, dat de dyken ver- „ minderd, of de ingezetenen van Ooſten- „ rykſch Vlaanderen benadeeld werden, zo zy „ aldaar eenige Sterkten wilden ſtigten. Van „ den genoemden poſt, zou men eene lyn „ trekken op het Gootewegje: voorts, op „ Heiſt, den Driehoek en Zwarteſluis, en het „ Fort S. Donaas, welk Fort den Staaten werdt „ afgeſtaan, met het Land benoorden de lyn, „ mids de ſluisdeuren in 't gemelde Fort, in „ tyd van vrede, afgenomen bleeven. De „ nieuwe grenzen der Staaten zouden zig, van „ S. Donaas, ſtrekken tot aan 't Fort van S.

„ Job, van waar men weder komen zou tot 1715.
„ de ouden, digt by Middelburg: de oude
„ grenzen volgende, langs den Zydelingsdyk,
„ tot daar de Ekelose watergang en waterloop
„ in ééne sluis samenkwamen. Van hier, zou
„ men den Graafjansdyk volgen tot Boekhou-
„ te, van waar men, met eene regte lyn voort-
„ gaan zou, tot de oude grenzen toe. 't
„ Gene benoorden deeze lyn lag werdt den
„ Staaten, insgelyks, afgestaan. In oorlogs-
„ tyd, zouden de Staaten de sluizen in den
„ Zydelings- en Graafjansdyk mogen sterken
„ en bezetten, om dus de overstrooming van
„ Boekhoute tot aan 't Kanaal van Sas van
„ Gend te behouden. De grenzen van Sas van
„ Gend zouden tot op tweeduizend meetkun-
„ dige schreeden uitgestrekt zyn, mids daar
„ onder geene Dorpen begreepen waren. Tot
„ behoudenis der Beneden-Schelde, en der
„ gemeenschap tusschen Staatsch Brabant en
„ Staatsch Vlaanderen, stondt de Keizer den
„ Staaten af de Polder en het Dorp den Doel,
„ en de Polders S. Anna en Keteneffe. Zo
„ dra de Barriere werdt aangetast, zou de
„ Keizer den Staaten de bewaaring overgee-
„ ven van het Fort de Peerle, en van de slui-
„ zen, tusschen dit Fort en het Fort Maria,
„ mids zy dit Fort en deeze sluizen, benevens
„ die van den Zydelings- en Graafjansdyk,
„ hem, na 't eindigen des oorlogs, wederom
„ overgaven. In vredestyd, zouden de Staaten
„ geene overstroomingen mogen maaken, en
„ in tyd van oorlog, niet dan met kennis van
„ den algemeenen Landvoogd, zullende zy
„ ook de inwooners van Oostenrykſch Vlaan-

 „ de-

1715. „ deren moeten schadeloos stellen, indien de„ zelvén, ter oorzaake van de overgifte eeni„ ger sluizen, eenig nadeel lyden mogten. O„ ver de verplaatsing der Komptoiren, die, „ ter gelegenheid deezer veranderinge in de „ grenzen, zou moeten geschieden, zou men „ elkanderen nader verstaan. De inkomsten, „ welken plagten getrokken te worden, uit de „ Landen, die nu aan dė Staaten werden af„ gestaan, zouden begroot, en van den jaar„ lykschen onderstand van vyfmaal honderd„ duizend Ryksdaalers afgetrokken worden. „ De Roomsch-Katholyke Godsdienst zou, „ in deeze Landen, geoefend worden, gelyk „ ten tyde van Karel den II. Ook zouden de „ inwooners hunne Privilegien blyven behou„ den. 't Fort Roodenhuizen zou geslegt, en „ de geschillen over 't Kanaal van Brugge ge„ laaten worden aan de uitspraak van onzydi„ ge zegsluiden, wederzyds te kiezen; zul„ lende die van Sluis egter, door het afstaan „ van het Fort S. Donaas, niet begreepen wor„ den, eenig meerder regt op dit Kanaal ver„ kreegen te hebben, dan zy te vooren had„ den. Voorts, stondt de Keizer den Staaten, „ voor eeuwig, en in volkomen' *Souverainiteit* „ *en eigendom* af, in het Overkwartier van Gel„ derland, de Stad Venlo met haar Regtsge„ bied en 't Fort S. Michiel, benevens het „ Fort Stevenswaard, met deszelfs grond, „ en zo veel lands, als vereischt werdt, om „ de werken aan deeze zyde der Maaze te „ vergrooten, zullende hy nimmer gedoogen, „ dat iemant eenige Sterkte, hoe genaamd, „ stigtte, op eene halve myl na aan dit Fort.

„ Voorts

„ Voorts ſtondt hy hun af het Ampt Mont- 1715.
„ foort (de Dorpen Zwalmt en Elmt uitge-
„ nomen), beſtaande in de Steden Nieuwſtad
„ en Egt, en elf Dorpen, om het te bezitten,
„ gelyk Karel de II. het bezeten hadt, behou-
„ dens het regt, welk den Koning van Pruis-
„ ſen zou mogen toekomen, en mids dat alle
„ Geeſtelyke en weereldlyke voorregten in vol-
„ le kragt bleeven, en de oefening van den
„ Roomſch - Katholyken Godsdienſt ſtand
„ hieldt, gelyk te vooren. Ook zouden, hier,
„ alle Wethouders van deezen Godsdienſt
„ moeten zyn. De Biſſchop van Roermonde
„ zou de geeſtelyke *beneficien* begeeven; doch
„ niet dan aan Perſoonen, den Staaten aan-
„ genaam. Met de Stad Egt, zouden de Staa-
„ ten niet geagt worden te hebben verkreegen
„ het regt van beroep van het Kapittel van
„ Thoorn. Doch 't zou hun vryſtaan, voor de
„ inwooners deezes Lands, een Hof van be-
„ roep op te regten, waar zy, binnen dit Ge-
„ weſt, wilden. De regten op de Maaze zou-
„ den niet vermeerderd noch verminderd mo-
„ gen worden, dan met gemeen goedvinden:
„ zullende den Keizer de regten genieten, die
„ te Roermonde en te Navaigne, en de Staa-
„ ten de regten, die te Venlo plagten gehee-
„ ven te worden. De Staaten zouden den Kei-
„ zer te gemoet komen, in het voldoen der
„ renten van honderd en twintig en tagtigdui-
„ zend guldens, voor welken, deeze regten,
„ in den jaare 1687, ten behoeve van wylen
„ Koning Willem den III., verbonden waren.
„ Ook zouden de Staaten hun aandeel draa-
„ gen, in de ſchulden van het Overkwartier.

1715. „ De Stukken en Papieren van het Overkwar„ tier zouden, gelyk te vooren, blyven te „ Roermonde; doch de Gemagtigden der drie „ Mogendheden zouden 'er eene Lyst van „ maaken, van welken men ieder een afschrift „ bekomen zou; volgens welk afschrift, elk „ altoos een egt dubbeld zou konnen vorde„ ren van 't gene hem aanging. Om den „ Staaten te gemoet te komen, in het onder„ houden, sterken en bezetten der Barriere„ Plaatsen, zou de Keizer hun, jaarlyks, be„ taalen vyfhonderdduizend Ryksdaalers, of „ twaalfhonderd en vyftigduizend guldens „ Hollandsch geld, boven de inkomsten van „ hun gedeelte van het Overkwartier van Gel„ derland, en boven de kosten op de wooninn„ gen der troepen: waar voor de beste inkom„ sten der Oostenrykſche Nederlanden, na„ der uitgedrukt in het afgezonderd punt van „ dit Verdrag, verbonden zouden zyn: wor„ dende den Staaten de magt gegeven, om, „ by mangel van voldoening op den verval„ dag, de Ontvangers dier inkomsten, by pan„ ding en bedwang, tot betaaling te noodzaa„ ken. De Keizer bevestigde, wyders, de „ voorwaarden, op welken, de Steden en Ge„ westen der Oostenrykſche Nederlanden, aan „ zyne zyde, waren overgegaan, en in 't al„ gemeen alles, wat, door Groot-Britanje en „ de Staaten, geduurende derzelver bewind „ over deeze Landen, verrigt was. De Kei„ zer beloofde de penningen te zullen vol„ doen, welken de Staaten, ten dienste van Ko„ ning Karel den II., hadden doen ligten, en „ die agt millioenen driehonderd zesennegen-

„ tig-

„ tigduizend guldens beliepen: midsgaders de 1715.
„ kosten, welken zy, geduurende hun bewind
„ over de Oostenrykſche Nederlanden, tot
„ behoudenis derzelven, hadden moeten maa-
„ ken, en tot verval van welken, zy vier mil-
„ lioen zeshonderd agttienduizend negenhon-
„ derd vyfenvyftig guldens hadden opgeno-
„ men. De uitgaande en inkomende regten,
„ op waaren, gaande naar of komende van
„ Groot-Britanje of de Vereenigde Gewes-
„ ten, uit of in de Oostenrykſche Nederlan-
„ den, zouden geregeld blyven op den tegen-
„ woordigen voet, tot dat men, wegens een
„ nader Verdrag van Koophandel, zou over-
„ eengekomen zyn. Voor 't overige, zou de
„ Koophandel en 't gene daar van afhing,
„ tusſchen de ingezetenen der Oostenrykſche
„ en Vereenigde Nederlanden, blyven op den
„ voet, als by 't Verdrag van Munster be-
„ raamd was. De Vestingwerken van 't Kas-
„ teel van Luik en van Huy zouden, op kos-
„ ten van 't Land van Luik, geslegt worden,
„ zonder immer wederom te mogen worden
„ hermaakt; zullende deeze slegting, binnen
„ drie maanden, moeten geſchieden. De Ko-
„ ning van Groot-Britanje verbondt zig tot
„ de handhaavinge van dit Verdrag, welk,
„ door de handelende Mogendheden, binnen
„ zes weeken, zou moeten bekragtigd wor-
„ den (*w*)." Doch, ten opzigte van het punt,
welk de slegting van Huy en 't Kasteel van
Luik betrof, verklaarden de Staatſche Gevol-
mag-

(*w*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 522. Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 458. Lamberti *Tom.* IX. *p.* 34. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 37.

1715. magtigden, dat zy daarin niet konden bewilligen, dan onder deeze voorwaarden „ 1. dat „ de Prins en Staaten van Luik afſtand zou„ den doen van de klagten, welken zy, op „ den Ryksdag, hadden ingebragt, tegen de „ ſtigting der Sterkte op den S. Pietersberg, „ tegen over Maaſtricht, door de Staaten. 2. „ dat men hun ook genoegen gave, wegens „ hunne eiſchen op Bon; 't zy door het ſleg„ ten deezer Veſtinge, of door overeen te „ komen omtrent de bezetting, welke men 'er, „ tot gemeene veiligheid, in zou mogen leg„ gen (*x*)." Terſtond na 't uitwiſſelen der bekragtigingen van 't Verdrag van Barriere, nam Johan van den Berg, Gevolmagtigde der Staaten tot de Regeeringe der Ooſtenrykſche Nederlanden, uit den naam van hunne Hoog Mogendheden en van zyne Majeſteit van Groot-Britanje, met eenen brief, afſcheid van de Raaden en Kollegien van Regeeringe aldaar, dezelven ontſlaande van den eed, aan de twee Mogendheden gedaan (*y*).

XVII. Aanmerkingen over het Verdrag van Barriere. Het Verdrag van Barriere beveſtigde de Staaten eerſt in 't bezit van 't gene zy, by eenen twaalfjaarigen oorlog, gewonnen, en by de Utrechtſche Vrede bedongen hadden. Zy verkreegen zig, by het zelve, den eigendom en opperſte magt over een aanmerkelyk gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, en over een klein gedeelte van Vlaanderen; waardoor zy de grenzen van hunnen Staat, beide ten ooſten, en ten weſten naar den kant van

(*x*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 46.
(*y*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 78.

van Zeeland, in grooter veiligheid gesteld za- 1715.
gen dan te vooren. Voorts, dekten zy zig, tegen vyandlyke onderneemingen, van den kant van Frankryk, door het leggen van bezettinge, in Namen aan de Sambre en Maaze, in Doornik aan de Schelde, in Meenen en Warneton aan de Leye, in Yperen en 't Fort de Knokke, aan een water, welk gemeenschap met Nieuwpoort hadt, en in Veurne, aan de Vaart, tusschen de laatstgemelde Stad en Duinkerken. Alle welke Plaatsen digt aan de grenzen van Fransch Vlaanderen gelegen waren, en overweldigd moesten worden, eer men, van deezen kant, op 't grondgebied van den Staat komen kon. Men was, hier te Lande, in 't algemeen, vergenoegd, over 't sluiten van 't Verdrag van Barriere, hoewel sommigen meenden, dat het leggen van genoegzaame bezettingen in afgelegen' Plaatsen, en het onderhouden van de Vestingwerken derzelven, den Staat zou inwikkelen in kosten, welken de dienst, dien men zig van deeze Barriere beloofde, niet zou konnen opweegen. De afgelegenheid der Barriere-Plaatsen zou ook, dagt men, aanleiding geeven, dat de toevoer derwaards ligter zou konnen belet worden. Doch, van den anderen kant, werdt aangemerkt, dat de Spaansche Nederlanden, altoos, na de Munstersche Vrede, waren aangezien, als eene noodzaakelyke Barriere voor den Staat; dat het vermogen derzelven, sedert, en vooral na het sluiten der Pyreneesche Vrede, nogtans, zo geweldiglyk was afgenomen, dat zy, uit zig zelven, niet in staat waren, om tot eene Barriere te verstrekken. Dat zy ook niet meer onder-

1715. dersteund werden uit Spanje, gelyk voorheen. Dat zy, derhalve, geene Barriere voor den Staat konden zyn, zo zy niet met Staatsch krygsvolk bezet werden. Dat dit Krygsvolk of staan moest onder Oversten, die niet van de Staaten afhingen, of onder Oversten, die door de Staaten werden aangesteld. Dat men, van het eerste, de nadeelige gevolgen ondervonden hadt, in den aanvang deezer eeuwe, toen de Staatsche troepen, onder vreemd bevel staande, en nevens vreemde troepen in bezetting leggende, eer men 't verwagtte, genoegzaam krygsgevangen waren gemaakt. Dat men, hierom; het regt, om alleen bezetting te mogen leggen in de Barriere-Plaatsen, onder zyne eigen' Oversten, wysselyk, bedongen hadt. Dat de afgelegenste Barriere-Plaatsen, Namen, Doornik en Meenen, de vyandlykheden verst van de grenzen hielden. Dat Yperen en Veurne Staatsch Vlaanderen dekten, en nader by waren; en de overigen niet zo afgelegen, als verscheiden' Grenssteden. Uit al het welke, men opmaakte, dat men den Staat niet beveiligen kon, zonder zig zulk eene kostbaare Barriere te verkrygen (z).

XVIII. Onlusten, ter gelegenheid van dit Verdrag ontstaan, met den Keur-

Doch het Verdrag van Barriere was nog niet lang geslooten geweest, of het gaf gelegenheid tot eenige moeilykheden, waarvan wy kortelyk gewaagen moeten. De Keurvorst van de Palts gaf den Staaten, omtrent den aanvang van Wintermaand, te kennen, dat de Keizer hem het Hertogdom Limburg hadt afgestaan, tot dat hy bekwaamer gelegenheid hebben zou, om

(z) Petitie *voor 't jaar* 1716. *by* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 340.

om hem de dienften te vergelden, welken hy den Huize van Ooftenryk, in den jongften oorlog, gedaan hadt. De Staaten hielden zulk een' afftand te ftryden met het Verdrag van Barriere, waarby beraamd was, dat de Spaanfche Nederlanden, voor altoos, aan het Huis van Ooftenryk zouden moeten blyven. Ook waren de inkomften van dit Hertogdom byzonderlyk verbonden, voor zekere penningen, welken de Staaten, ten behoeve des Keizers, hadden opgenomen. Zy begeerden, hierom, op den Keurvorft, dat hy 's Keizers aanbieding van de hand weeze. Men wierp hun tegen „ dat zy zelven hadden gedoogd, dat een „ gedeelte van 't Overkwartier van Gelder- „ land aan Pruiffen, en een landgoed van der- „ tigduizend Ryksdaalers inkomen, uit Lu- „ xemburg of Limburg, aan de Prinfeffe van „ Urfins was afgeftaan. Dat zy, daarenboven, „ het Hertogdom Limburg, reeds in den jaa- „ re 1703, hadden overgegeven aan den te- „ genwoordigen Keizer, waarom het Verdrag „ van Barriere, welk alleen fprak van Gewes- „ ten en Steden, die zy nu afftonden, niet „ op dit Hertogdom zien kon." De Staaten bleeven egter by hun gevoelen. Die van de Ooftenrykfche Nederlanden beweerden ook, dat zulk een afftand met hunne Privilegien ftreedt. Men zogt de Staaten geruft te ftellen, dat de Keizer geen ander gedeelte der Ooftenrykfche Nederlanden vervreemden zou, zo zy in den afftand van Limburg bewilligden. Doch men deedt vergeeffche moeite. De Staaten bragten zelfs, by deeze gelegenheid, verfcheiden' bezwaarniffen in by den Keurvorft van

1715.

vorft van de Palts, wegens Limburg.

1715. van de Palts; vooral, klaagden zy, over de ingezetenen van 't Land van Raveſtein, die, met het minſte hooge water, hunne dykaadjen doorſtaken, en 't Land tuſſchen Maas en Waal lieten onderloopen, en andere ongeregeldheden bedreeven, op de grenzen. Nogtans, tradt men, in de Lente des jaars 1716, in nadere onderhandeling met het Paltſiſche Hof. Men vorderde eenige voorwaarden, op welken men, in den afſtand van Limburg ſcheen te zullen bewilligen. Men ruimde zelfs het Steedje Keſſenich, in 't Overkwartier van Gelderland, waar op de Keurvorſt regt hadt. Doch alzo men, kort hierna, vernam, dat de oefening van den Hervormden Godsdienſt, in 't Hertogdom Limburg, belet werdt, toonde men zig wederom ongenegener, om den afſtand te gedoogen. De dood van den Keurvorſt, die hierop volgde, was oorzaak, dat de afſtand niet voltrokken werdt (*a*), en in 't jaar 1717, werdt het Hertogdom Limburg, wederom, met het Hertogdom Brabant vereenigd, daar het, eerſt na de dood van Karel den II., van afgeſcheiden geweeſt was (*b*).

en met den Keurvorſt van Keulen, wegens Huy, Luik en Bon.

Het ſlegten en overgeeven van Huy en van 't Kaſteel van Luik draalde eenigen tyd, om dat men den Staaten nog geen genoegen gaf omtrent Bon, waarvan niet gewaagd was, in het Verdrag van Barriere. De Staaten hadden nog bezetting in deeze drie Plaatſen, en zogten zelfs de bezetting van Bon, die zwak was, met een Regement te verſterken; doch zy ontmoet-

(*a*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 46—49, 418—431.
(*b*) Suppl. *au* Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 146.

moetten hierin zo veel tegenstands, dat zy den toeleg staaken moesten. Van wege den Keizer, werdt toen zeer gedrongen op de ontruiming der Vestinge, uit kragte van de Utrechtsche Vrede. Aan 't Fransche Hof, werden, derhalve, poogingen gedaan, om de Regeering te beweegen, tot de handhaaving deezer Vrede, in gevolge van welke Bon geslegt behoorde te worden. De Ambassadeur Buys stondt hierop sterk, in verscheiden' gesprekken met de Torcy en met den Hertoge-Regent zelven (*c*). Maar van 's Keizers zyde, werdt, in den Haage, beweerd, dat het Verdrag van Baden niet vorderde, dat Bon geslegt, maar in tyd van vrede, alleen door burgers, bezet werdt. Daarenboven, werdt aangetoond, dat de Vestingwerken van Bon zo vervallen waren, dat de Stad, daar de Keurvorst van Keulen zyn gewoon verblyf hieldt, geheel open leggen zou voor nagtroovers, zo menze nog van haaren ouden muur berooven wilde. Men werdt het egter niet eens. De Keurvorst besloot, eindelyk, tot daadelykheden te komen. Hy deedt, in Slagtmaand, eenige troepen trekken in de buitenwerken van Bon, die, op den zestienden, heimelyk, in de Stad wisten te geraaken, en nog voor 't einde des jaars, de weinige Staatsche manschap, die hier nog lag, met geweld, ter poorte uit dreeven (*d*). De Staaten, hiervan berigt bekomen hebbende, waren 'er zo misnoegd over op den Keurvorst, dat zy zynen Resident bevel gaven, om binnen drie

1715.

De Staatsche bezetting wordt verdreeven uit Bon.

(*c*) Missiven *van den* extr. Amb. Buys *van* 3 *Juny* 4 *Octob.* 1715.
(*d*) Resol. Holl. 17 *Decemb.* 1715. *bl.* 917.

1715. drie etmaalen het Land te ruimen. Ook vorderden zy voldoening, wegens den hoon, hun aangedaan. De Keizer zelf verstondt, dat hun geene voldoening geweigerd kon worden. Ook arbeidde de Koning van Groot-Britanje, ten deezen einde, aan 't Weener-Hof. De Keurvorst boodt, eindelyk, aan, dat hy de Staaten schriftelyk verschooning verzoeken wilde, wegens 't gebeurde te Bon: waarmede men zig niet voldaan hieldt, in den Haage. 't Geschil tusschen de Staaten en den Keurvorst werdt sleepende gehouden, tot in 't jaar 1717, wanneer men, eindelyk, door bemiddeling van den Keizerlyken Resident, Baron van Heems, op den twee-entwintigsten van Zomermaand, overeenkwam „ dat de werken van 't Kasteel „ van Luik, naar den kant der Stad, zouden „ worden gelaaten, gelyk zy geweest waren „ voor den oorlog, en dat de overigen zou„ den geslegt worden: waarna de Staatsche „ bezetting 't Kasteel zou ruimen. Dat het „ Kasteel van Huy volkomenlyk geslegt, en „ daarna eerst aan den Keurvorst overgege„ ven zou worden. Dat de slegting van bei„ de de Kasteelen geschieden zou, op kosten „ der Staaten van Luik, en dat de twee Ves„ tingen nimmer wederom zouden mogen ver„ sterkt worden. Dat men alle de buitenwer„ ken van Bon zou doen slegten, buiten kos„ ten van hunne Hoog-Mogendheden. Dat „ de Sterkte op den S. Pietersberg, door de „ Staaten gestigt, zou in wezen blyven, zon„ der dat zy egter, over den grond, die tot „ Luikerland behoorde, eenig meerder regts„ gebied zouden mogen oefenen, dan over

Overeenkomst met den Keurvorst.

„ den

„ den grond van andere Veſtingwerken van 1715.
„ Maaſtricht, die, insgelyks, op Luikſchen
„ bodem gelegen waren. Dat het geſchut en
„ de krygsbehoeften, binnen Bon gevonden,
„ en den Staaten toebehoorende, hun te rug
„ gegeven zouden worden, en dat de Keur-
„ vorſt de agterſtallen voldoen zou aan de
„ Staatſche bevelhebber en bezetting van Bon,
„ die over hunne betaaling beding gemaakt
„ hadden met het Keurvorſtelyk Kapittel. Dat,
„ eindelyk, zyne Keurvorſtelyke Doorlugtig-
„ heid, wegens het gebeurde te Bon, eenen
„ beleefden brief ſchryven zou aan de Staa-
„ ten (*e*)." Dit geſchiedde, ſedert, en de ove-
rige punten van het Verdrag werden, insge-
lyks, genoegzaam naargekomen (*f*).

XIX. Verſchil met den Koning van Pruiſſen, over 't Regtsgebied in 't Overkwartier van Gelderland.

De Koning van Pruiſſen hadt ook merkely-
ke zwaarigheden ingebragt, tegen het punt van
het Verdrag van Barriere, welk het Overkwar-
tier van Gelderland betrof. Hy beweerde „ dat
„ de Sterkte S. Michiel gelegen was in het ge-
„ deelte, welk hem was afgeſtaan; dat om
„ Stevenswaard en Venlo land lag, welk on-
„ der zyne Domeinen te Montfoort, onder
„ Kriekenbeek en Middellaar, en derhalve aan
„ hem behoorde; dat men alleen van regten
„ en tollen te Venlo en te Roermonde ge-
„ waagd hadt, zonder te ſpreeken van 't ge-
„ ne hy regt hadt te heffen; dat men, einde-
„ lyk, over de Stukken en beſcheiden van 't
„ Overkwartier ſchikkingen hadt gemaakt, in
„ zyn

(*e*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 490.
ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 442.
(*f*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 66—87, 408—417. *Tom.*
X. *p.* 177—195.

1715. „ zyn nadeel, onaangezien hy verre het grootſte gedeelte van dit Geweſt bezat." Men handelde lang, in den Haage, over deeze bezwaarniſſen. De Staaten gaven zig veel moeite, om derzelver ongegrondheid, ſchriftelyk, aan te wyzen. Doch daar verliep nog een geruime tyd, eer men, over een gedeelte derzelven, eens werdt (*g*). Ondertuſſchen, regelden de Staaten, in Slagtmaand des jaars 1716, met den Koning van Pruiſſen, de grenzen in de Peel, gelegen tuſſchen de Meierye van 's Hertogenboſch en het Ampt van Keſſel, in 't Overkwartier van Gelderland (*h*), waar over, insgelyks, geſchil geweeſt was. Wyders, was 'er ook twiſt gereezen, met den Keizer, over de grensſcheiding in Vlaanderen, die niet voor 't jaar 1718 vereffend werdt: op welk jaar, wy 'er, kortelyk, van gewaagen zullen. Keizer Karel de VI, midlerwyl, de Regeering der Spaanſche, nu Ooſtenrykſche Nederlanden aanvaard hebbende, ſtelde Prins Eugenius van Savoje, tot algemeenen Landvoogd over dezelven, aan: in wiens naam, de Regeering werdt waargenomen, door *Herkules Jozef Louis Turinetti*, *Markgraave de Prié*. De Keizer maakte, in 't jaar 1718, nog eene merkelyke verandering, in de Regeering der Ooſtenrykſche Nederlanden, dezelve brengende op eenen voet, welken men hieldt beter overeen te komen met hunnen tegenwoordigen toeſtand. De Raad van Staate, de Geheime Raad en de Raad der Geldmiddelen, die elkan-

(*g*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 50—66, 431—441, 443.
(*h*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 543. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 481.

kanderen plagten gelyk te ſtaan, in rang en gezag, werden vernietigd, en, in de plaatſe derzelven, éénen Raad van Staate aangeſteld. Wyders, werdt de Regeering, grootendeels, naar de Franſche geſchikt (*i*). 1715.

XX. Handeling in Spanje.

Aan 't Hof van Madrid was, onlangs, eenige verandering voorgevallen. De Koningin was op den veertienden van Sprokkelmaand des jaars 1714 overleeden (*k*); en de Koning, ſedert, voor de tweedemaal, in Huwelyk getreeden met *Elizabet Farneſe*, Dogter van *Odoard den II., Hertoge van Parma*, die, tegen 't einde des jaars, in Spanje komende, de Prinſes van Urſins, terſtond, van 't Hof verzonden hadt. Zy begaf zig, eerlang, naar Frankryk, daar zy minnelyk bejegend werdt. Ik vind, dat zy, aldaar zynde, voornam, naar Holland te vertrekken, en zig, met der woon, te Utrecht, neder te ſlaan (*l*). Doch ik weet niet, of zy dit voorneemen voltrekken heeft. Haare ongenade werdt, in 't gemeen, toegeſchreeven aan zekere onbeleefdheid omtrent de nieuwe Koninginne, toen zy dezelve, voor 't eerſt, ontmoette, te Guadalaxara. Ook meent men, dat zy te veel vermogt op den Koning, wiens genegenheid de Italiaanſche Prinſes voor zig alleen begeerde (*m*). Ondertuſſchen, verviel, met de ongenade der Prinſeſſe van Urſins, het geſchil over het Landgoed van dertigduizend Ryksdaalers, haar uit Luxemburg of Limburg be-

(*i*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 510.
(*k*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 556.
(*l*) Miſſiven *van den* extr. Ambaſſ. BUYS *van* 14, 25 *Jan.* 5 *April* 3 *May* 1715.
(*m*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 130, 1314

1715. beloofd; welk de Vrede met Frankryk en met Spanje zo lang hadt tegengehouden. Eenigen tyd na 't sluiten der Vrede met Spanje, hadden de Staaten besslooten, een' buitengewoonen Gezant derwaards te zenden, waartoe de Heer *Joan Willem van Ripperda*, Vryheer van Poelgeest, benoemd werdt (*n*). In Hooimaand deezes jaars, kwam hy aan te Madrid, daar hy zyn werk maakte van het bevestigen van het goed verstand, welk tusschen Filips den V. en de Staaten hersteld was, door de Vrede. Ook zogt hy eenige voordeelen te bedingen voor den Koophandel. De Staaten bekleedden hem, sedert, op zyn verzoek, met de waardigheid van *Ambassadeur* (*o*), zonder dat egter zyne wedde verhoogd werdt. De Koning van Spanje hadt den *Markgraaf van Miraval*, in die hoedanigheid, herwaards gezonden, die egter niet lang in den Haage bleef. Ripperda vernam, kort na 't overlyden van Lodewyk den XIV., uit den Abt *Julius Alberoni*, die thans zeer gezien was by den Koning „ dat hunne „ Majesteiten zig niet dagten te moeijen met „ de Regeering van Frankryk, al werdt schoon „ de Koning geroepen tot het Regentschap, „ of tot de Kroone zelve, indien de jonge „ Vorst mogt komen te overlyden." De Ambassadeur schreef den inhoud van zyn gesprek met den Abt over naar den Haage, met verzoek, dat men zyn schryven geheim hieldt. Hy voegde 'er by „ dat de Koningin veel gezags „ hadt in de Regeeringe:" 't welk, allengskens,

De Heer van Ripperda wordt derwaards gezonden.

(*n*) Resol. Holl. 13, 15 *Dec.* 1714. *bl.* 561, 572. 19 *Jan.* 22 *Maart* 1715. *bl.* 70, 274. Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1715. *bl.* 187.
(*o*) Resol. Holl. 19 *Octob.* 1715. *bl.* 757.

kens, overvloediglyk gebleeken is. In Grasmaand des volgenden jaars, deedt Ripperda eerst zyne openbaare intrede te Madrid (*p*). 1715.

Het kaapen der Zweeden op de ingezetenen van den Staat hieldt nog al aan (*q*). De Staaten hadden hunnen onderzaaten, reeds in 't voorleeden jaar, vergund, geweld met geweld te mogen keeren, en alle genomen' schepen en goederen te mogen herneemen, waar zyze ook aantroffen: verklaarende zy, diergelyke onderneemingen der Zweeden niet anders te konnen aanzien, dan als *openbaare zeerooveryen* (*r*). De Zweedsche Gezant *Palmquist* stiet zig aan dit woord, en beklaagde 'er zig over, by de Staaten. Men gaf voor, dat de Nederlandsche schepen genomen werden, om dat zy den Russen krygsbehoeften toevoerden; 't welk, zo 't geschied was, buiten kennis, en tegen 't uitdrukkelyk verbod der Staaten, was geschied. In Zweeden, kwam, kort hierop, een Reglement uit, waarnaar de Kaapers zig hadden te voegen. Men meende, hierdoor, de ongeregeldheden te voorkomen, die in 't aanhouden en neemen der schepen gepleegd werden. Doch de Staaten vonden 't bederfelyk voor den Koophandel in de Oostzee. De Engelschen hadden dezelfde redenen van klaagen, over de Zweedsche kaaperyen. George de I. en de Staaten kwamen, derhalve, overeen, om eene Vloot in zee te brengen, die uit twee-endertig schepen van oorloge, twintig Engelsche en twaalf Staatsche, bestondt, en diende,

XXI. De Zweedsche Kaaperyen houden nog al aan.

Groot-Britanje en de Staaten zenden eene Vloot

(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 131—134, 475, 476, 712, 713, 714.
(*q*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 802, 819, 85c.
(*r*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1631, 1633, 367.

1715. de, om de ſcheepvaart der beide volken te beveiligen (*s*). Men nam deeze uitruſting, meer of min, kwalyk, aan 't Franſche Hof, en ſprak van ook eene Vloot naar de Ooſtzee te willen zenden (*t*). Doch hiervan kwam niets. De Staatſche ſchepen ſtaken, onder bevel van den Schout by nagt *Henrik Grave*, in Bloeimaand, in zee. In de Zond, voegden de Engelſchen onder *John Norris* zig by hen. De Engelſche Reſident te Stokholm dreigde, hierop, de Zweedſche Regeering, dat men alle Zweedſche ſchepen aanhouden zou, zo het Hof den Koning, zynen Meeſter, geene voldoening gave. Men beriep zig op den Koning, die, eindelyk, van Bender te rug gekeerd, en te Straalzond aangekomen was. Doch hy was zo verre van iet te willen toegeeven, dat hy een Verdrag weigerde te bekragtigen, waarby beraamd was, dat de Koning van Pruiſſen Stettyn en Wismar bewaaren, en tegen de vyandlykheden der Ruſſen en Poolen beſchermen zou; ſchoon de Pruiſſiſche troepen, in gevolge van dit Verdrag, reeds bezit genomen hadden van de eerſte deezer twee Steden (*u*). Maar Karel de XII., de Keurvorſtelyke Landen van Hanover dreigende met eenen inval, drong den Keurvorſt, Koning George, tot een Verdrag met Deenemarke en Pruiſſen, waarby hem de Hertogdommen Breemen en Verden werden toegedeeld, mids hy, op 't inneemen derzelven, den oorlog verklaarde aan Zweeden; gelyk hy, in Wynmaand, deedt. De Hanoverſche

naar de Ooſtzee.

(*s*) Reſol. Holl. 16 *May* 1715. *bl.* 376.
(*t*) Miſſive *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 8 *Febr.* 1715.
(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 452.

1715.

ſche troepen voegden zig, hierop, by de Deenſchen en Pruiſſiſchen, in Pomeren. Rugen en Iledom werden bemagtigd. Straalzond, van waar de Koning van Zweeden, op 't einde des jaars, ontweek naar Schoonen, viel den Bondgenooten, insgelyks, in handen. Ten zelfden tyde, hadt men 't beleg geſlaagen voor Wismar, welk Karel de XII., te water, dagt te ontzetten. Hy begaf zig, ten deezen einde, naar Karelskroon, daar zyne Vloot gereed gemaakt werdt (v). De vereenigde Vloot der Engelſchen en Staatſchen, zig vergenoegende met het beſchermen der Koopvaardye, keerde, eerlang, wederom naar huis.

Nieuw misnoegen van Karel den XII. op de Staaten.

De Koning van Zweeden was niet alleen ten hoogſte misnoegd op Koning George, die zig in 't bezit van Breemen en Verden geſteld hadt, en Zweedſch Pomeren hielp overmeesteren; maar de Staaten hadden hem, dagt hy, ook reden tot klaagen gegeven, doordien zy gedoogd hadden, dat de Czaar van Muskovie, zyn geſlaagen vyand, eenig volk wierf, binnen hun gebied (w). De Czaar was, van de andere zyde, ook op de Staaten te onvrede, om dat zy, reeds eenige jaaren geleeden, de Zweeden met geld hadden onderſteund, waarvoor hun de tollen van Riga verpand waren, welken de Czaar, met de Stad, in 't jaar 1710, bemagtigd hadt. Ook waren 'er nog andere geſchillen gereezen over den Koophandel op Archangel, dien de Czaar wilde verleggen naar Petersburg. De Ruſſen hadden, daarenbo-

Onluſten met den Czaar van Muskovie.

(v) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 217—313, 653. TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI] *p.* 38—41. Europ. Merc. *July—Dec.* 1715, *bl.* 76.
(w) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 216.

1715. boven, eenige Hollandsche Koopvaardyschepen in den brand gesteken, te Elsingfors, voorwendende, dat dezelven zig begeven hadden onder de bescherming der Zweeden. Men handelde, over deeze en andere zaaken, sedert eenen geruimen tyd, met den Prinse *Boris Kurakin*, Russischen Ambassadeur in den Haage (*x*). De Czaar boodt den Staaten een Verdrag van Zeevaart en Koophandel aan, voor het einde deezes jaars (*y*); doch het behaagde niet, en werdt, hierom, niet voltrokken.

XXII. Onlusten met de Porte en met Marokko.

De Staaten raakten, omtrent deezen tyd, ook in eenig geschil met de Turken. De Zeeuwen hadden, in den jongsten oorlog, een Fransch Koopvaardyschip genomen in de Archipel, waarin Koopmanschappen waren geweest, in eigendom behoord hebbende aan eenige Arabieren. De Ottomannische Admiraal, door deeze Koopluiden bewoogen, zondt eenen Aga met hen naar den Haage, om de genomen' goederen te rug te vorderen: doch hy keerde onverrigter zaake naar huis, alzo men hem aanwees, dat de Verdragen, tusschen de Porte en de Staaten gemaakt, hen niet verbonden, om goederen te rug te geeven, die op een vyandlyk schip gevonden waren (*z*). De Keizer van Marokko dreigde ook, de Vrede met de Staaten te willen breeken, hebbende hy hunnen Consul doen vertrekken uit zyn Ryk. Ook werden 'er eenige schepen genomen, door die van Algiers en Salee. De Staa-

(*x*) Resol. Holl. 23 *Juny*, 18 *Nov*. 1713. *bl*. 313, 567 8 *Aug*. 1715. *bl*. 579. LAMBERTI *Tom*. VIII. *p*. 782—793. *Tom*. IX. *p*. 214—216.

(*y*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom*. VIII. *P*. I. *p*. 468.

(*z*) LAMBERTI *Tom*. IX. *p*. 330, 333.

Staaten zagen zig, derhalve, genoodzaakt; om verlof te geeven tot het kaapen op de Roofsche-pen van Algiers en van de onderdaanen van Marokko (*a*), die, midlerwyl, beweerden, dat de Staaten reden tot de vyandlykheden hadden gegeven, doordien zy de Slaaven niet hadden vrygekogt, die, ten tyde van het sluiten der jongste Verdragen, te Algiers en elders, gevangen zaten; gelyk zy beloofd hadden. En inderdaad, dit was tot nog toe agtergebleeven, of ter oorzaake van den buitensporigen prys, welken men vorderde, of, by gebrek van penningen (*b*). Men bleef dan, eenige jaaren, in oorlog met de Barbaaren. De kryg, die, tusschen de Porte en den Staat van Venetie, ontstondt, gaf, eerlang, aanleiding tot een verbod van den invoer in 't Turksche Ryk van allerlei waaren van 't maaksel van Venetie, of 't gene 'er naar zweemde; waarop, ook hier te Lande, 't vervoeren van diergelyke waaren naar Turkye verbooden werdt, ten ware zy, met het zegel der Staaten, gemerkt waren (*c*). 1715.

XXIII. Storm-wind en Sterfte onder 't Rund-vee.

Een geweldige stormwind uit den Noordwesten hadt, in Lentemaand deezes jaars, merkelyke overstroomingen veroorzaakt in Holland, Zeeland, Friesland en Groningerland. Ook heerschte, hier te Lande, sedert eenigen tyd, eene zwaare Sterfte onder 't Rundvee (*d*), die verscheiden' jaaren geduurd heeft. Het zuivel bleef nogtans niet hoog in prys, ter oorzaake van den sterken aanvoer van vreemd

(*a*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 331.
(*b*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 718, 719.
(*c*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 332—334, 565, 566.
(*d*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 919.

G 5

1715. vreemd vee; hoewel dit niet geschieden kon, zonder dat 'er veel gelds om ten Lande uit raakte.

XXIV. Plakaat tegen 't ontvangen van verbooden' geschenken.

Men hadt, sedert eenen geruimen tyd, een gerugt verspreid onder 't gemeen, dat sommige Regenten zig, door geschenken, lieten beweegen tot ontrouw; welk gerugt zo veel ingang en geloof vondt, dat 'er de Staaten van sommige Gewesten kennis van namen. Die van Overyssel, en naderhand die van Utrecht schreeven 'er over aan de algemeene Staaten (e), die, eerlang, besllooten, dat de Leden van hunne Vergadering, die van den Raad van Staate, van de Generaliteits Rekenkamer, van de Admiraliteiten, van de Raaden van Brabant en Vlaanderen, van de Wethouders in de Generaliteits-Landen, van de Bewindhebbers der Oost- en Westindische Maatschappyen, en van de Gemagtigden tot het bewind over de nalaatenschap van Koning Willem den III., by eede, belooven zouden, zig stiptelyk te zullen gedraagen, naar een Plakaat, welk, in Wintermaand, tegen het ontvangen van ongeoorlofde geschenken, in 't licht kwam (f).

De Graaf van Albemarle, schoon in 't Hoogerhuis van Engeland plaats genomen

Arend Joost van Keppel, Graaf van Albemarle, die, als Heer van Acquoi, in de Orde der Ridderschap van Holland, beschreeven was, hadt, in Grasmaand deezes jaars, in 't Hoogerhuis van Engeland zitting genomen. Sommigen hier te Lande oordeelden, derhalve, dat men hem de zitting onder de Edelen behoorde te ontzeggen: waartoe de Heer Arend,

(e) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 913—919. *Tom.* IX. *p.* 334, 335.

(f) Resol. Holl. 20 *Febr.* 12 *Octob.* 1714. *bl.* 50, 439. 18 *Dec.* 1715. *bl.* 920. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 684, 686.

rend, Baron van Wassenaar, Heer van Duivenvoorde, eenen voorslag deedt ter Vergaderinge van Holland. Doch men verstondt, dat hy, reeds by 't leeven van Koning Willem, in 't Hoogerhuis gezeten hadt, en sedert in de Ridderschap beschreeven geweest was: waarom het niet voegzaam scheen, dat hy thans van dit regt, waarvan ook de Graaf van Portland gebruik hadt gemaakt, versteken werdt. Ook werdt, eerlang, beslooten, dat hy zyne zitting in de Vergadering van Holland behouden zou, en te gelyk in 't Hoogerhuis van Engeland plaats mogen neemen, mids hy, tot het laatste, vooraf, verlof verzogt en verwierf van de Staaten (*g*).

1715. hebbende, behoudt zitting onder de Edelen van Holland.

XXV. Geheime opening van een Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten.

De buitengewoone Ambassadeur Buys, die zig nog in Frankryk bevondt, hadt, op zyn ernstig en herhaald verzoek (*h*), verlof bekomen, om wederom t'huiswaards te keeren, en stondt nu op zyn vertrek, toen hem verscheiden' gewigtige voorslagen gedaan werden, onder verbindtenis van de uiterste geheimhoudinge: waardoor zyne herwaardsreize, nog eenige weeken, vertraagd werdt. De Graaf van Stairs hadt den Hertoge van Orleans, op den tienden van Wynmaand, een Verdrag voorgesteld, waarby men zig zou verbinden, tot handhaaving der Protestantsche opvolginge in Groot-Britanje, en, te gelyk, tot handhaavinge van de opvolginge tot de Fransche Kroone, volgens de jongste Akten van afstand. De Hertog van Orleans vondt egter geen' smaak

(*g*) Resol. Holl. 15 *May* 19 *Dec.* 1715. *bl.* 172, 434.
(*h*) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 4 *Octob.* 1715.

1715. ſmaak in deezen voorſlag, blootelyk, opgevat, gelyk dezelve lag; doch ſloeg den Engelſchen Gezant een Verbond voor, tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, tot handhaaving van derzelver regten en bezittingen in Europa, volgens de jongſte Verdragen van Vrede: waartoe Stairs zeer neigde. Van deezen voorſlag werdt Buys onderrigt, door den Hertoge, die hem vraagde, *wat hy van zulk een Verbond dagt?* Hy verontſchuldigde zig heuſchelyk, „ niet juiſt, zo hy verklaarde, om dat hy bedugt was, dat de Akten, waarby de opvolging in Groot-Britanje en de afſtand van de Kroone van Frankryk vaſtgeſteld waren, „ niet zouden naargekomen worden; maar „ vooral, om dat de Vrede hem nog niet genoeg begroeid ſcheen, om reeds een verdedigend Verbond aan te gaan; ook, om „ dat hem niet bleek, wat men al zou hebben „ te houden voor een geval, waarin 't Verbond zou moeten naargekomen worden, en „ eindelyk, om dat een min magtige zeer voorzigtig zyn moeſt, in 't aangaan van verbindteniſſen met magtiger; die ligtelyk voor „ aanval hielden, 't gene geen aanval was, „ en daardoor den min magtigen in groote „ engten konden brengen." De Hertog hernam „ dat deeze bedenkingen vervielen, als „ men aanmerkte, dat zyn voorſlag toevallig geſchied was, by gelegenheid van dien „ des Graaven van Stairs, en dat hy onderſtelde, dat Groot-Britanje mede in 't Verbond „ treeden zou." Hy voegde 'er by „ dat hy, „ zo dra men maar begon te handelen, toonen zou, dat hy zig den Pretendent niet al-

Geſprek tuſſchen den Hertoge van Orleans en den Ambaſſadeur Buys.

„ leen

„ leen niet aantrok; maar dat hy deszelfs „ oogmerken zou zoeken te dwarsboomen, „ zo veel hy kon. Over de voorwaarden, en „ over den tyd van 't Verbond, zou men na- „ der konnen handelen. Voorts, wist hy „ niet, dat iemant oorlog in den zin hadt, of „ 't moest de Keizer zyn, die, zo hy verstaan „ hadt, om den Turk aan te tasten, vyftig- „ duizend man, en onderhoud voor dezelven „ voor den tyd van tien jaaren, van 't Ryk „ geëischt hadt: welke eisch hem bedenkelyk „ was voorgekomen, konnende den kryg te- „ gen den Turk niet boven de twee jaaren „ duuren; waarom, hy vermoedde, of men „ te Weenen, het oog ook naar elders, 't zy „ naar 't Noorden, of liever naar Italie of „ Spanje, hebben mogt; zynde zyne Keizer- „ lyke Majesteit nog niet bevredigd met den „ Koning van Spanje: in welk laatste geval, „ zyne Katholyke Majesteit, veelligt, zou „ voorwenden, aan de Akten van afstand niet „ gehouden te zyn." Hierop antwoordde de Ambassadeur „ dat 's Keizers eisch, zo dezel- „ ve geschied mogt zyn, mogelyk, alleen ge- „ daan was, om de Porte, te eerder, tot re- „ den te brengen: dat hem, ten minste, niet „ waarschynlyk voorkwam, dat de Keizer den „ Koning van Zweeden, die, binnen twee „ jaaren, afgeoorloogd zyn zou, nu verder in „ 't laage zou willen helpen: ook niet, dat „ hy 't gemunt zou hebben op Italie, daar hy „ de onzydigheid beloofd hadt te zullen on- „ derhouden; veel min, op Spanje, zonder „ van Schepen of Galeien voorzien te zyn." Hy besloot „ dat zulke bykomende zaaken,

1715.

„ als

1715. „ als hy te vooren genoemd hadt, dikwils „ het meeste overleg gaven, by 't aangaan „ van verdedigende Verbindtenissen." De Hertog erkende dit; doch beweerde tevens, „ dat men, ter goeder trouwe handelende, „ gelyk zyne inzigten, inderdaad, opregt wa„ ren, alles zo klaar omschryven kon, dat „ men alle zwaarigheden voorkwame." 't Gesprek eindigde hiermede. De Ambassadeur Buys verstondt, daarna, uit den Graave van Stairs, dat de zaak zig, tusschen den Hertoge en hem, zo hadt toegedraagen, als de Hertog verhaald hadt. Hy hieldt den Graave hierop voor, dat, wanneer de Koning, deszelfs Meester, in zulk een Verbond tradt; het zig zelf wees, dat hy zulks niet deedt, als Keurvorst van Hanover; maar alleenlyk als Koning van Groot-Britanje: 't welk Stairs erkende (*i*).

Inzigten van Frankryk en van Groot-Britanje.

Kort hierna, ontving de Engelsche Gezant naderen last van zyn Hof, om alleen de handhaaving der opvolginge in de twee Ryken te bewerken, en het sluiten van een verdedigend Verbond, welk meer overlegs vereischen zou, te verschuiven. Men was, ten deezen tyde, in Engeland, bedugt voor de onderneemingen des Pretendents, welker uitslag wy reeds verhaald hebben, en men wilde, hierom, het Fransche Hof gaarne beweegen, tot het stuiten deezer onderneemingen. Maar de Hertog van Orleans, en vooral die van zynen Raad verstonden, dat het Ryk meer nuts te wagten hadt van een algemeener Verbond, tusschen de

(*i*) Secr. Missive *van den* extr. Amb. BUYS *aan den* Griffier F. FAGEL *van* 25 *Octob.* 1715.

de drie Mogendheden. Men meende, aan 't Hof, dat zulk een byzonder Verdrag van handhaavinge der Opvolginge in de twee Ryken, misduid zou worden by 't gemeen, tot agterdeel des Hertogs, en veelen haatelyk voorkomen. De Maarſchalk d'Huxelles gaf dit den Heere Buys te kennen, hoewel Stairs deezen gezeid hadt, dat de Hertog uitſtel zogt, om eerſt eens te zien, hoe de zaaken van den Pretendent, in Engeland, zouden afloopen. De Staatſche Ambaſſadeur hadt, ten zelfden tyde, uit den Graave, verſtaan, hoe hem, uit Engeland, geſchreeven was, dat de Keizerſchen, voor eenigen tyd, wel geſproken hadden van vyftigduizend man te begeeren van 't Ryk; doch dat zy hiervan geenen eiſch hadden gedaan, en dat 'er, by 't Ryk, niets op vaſtgeſteld was (*k*). 1715.

XXVI. Beſluit der Staaten op den voorſlag van den Hertoge-Regent.

De Heer Buys, van al 't voorgevallene berigt gegeven hebbende aan den Griffier Fagel, ontving, eerlang, een geheim beſluit der algemeene Staaten, welk, den eenendertigſten van Wynmaand, op zyn eerſte ſchryvens, genomen was. Het behelsde „ dat de voorſlag van „ een verdedigend Verbond tuſſchen Frank- „ ryk, Groot-Britanje en den Staat, hun, ge- „ lyk hem, zo gewigtig was voorgekomen, „ dat dezelve wel een ryp overleg verdiende, „ vooral, om dat zulk een Verbond, tegen- „ woordig, veelligt, argwaan verwekken zou, „ by den Keizer, of by andere Mogendheden, „ en om dat men het Verdrag van Barriere „ nog niet voltrokken hadt. Ook kwam het

„ voor-

(*k*) Secr. Miſſiven *als boven van* 28 *Oct. en* 2 *Nov.* 1715.

1715. „ voorstel hun nog zeer raauw voor, weeten„ de zy niet, wat Groot-Britanje, daarmede, „ eigenlyk, zou mogen bedoelen. Nogtans, „ wilde zy 't niet van de hand geweezen hebben; maar waren gezind, om 'er ernstelyk „ op te raadpleegen." Wyders, belastten zy den Heere Buys „ dat hy den Hertoge van „ Orleans, op deezen voet, antwoorden zou, „ wel zorg draagende, dat hy den Staat hieldt „ buiten alle verbindtenis (*l*)."

Zyn nader gesprek met Buys.

De Ambassadeur, hierop, in nader gesprek gekomen met den Hertoge en met d'Huxelles, vernam, uit zyne Koningklyke Hoogheid „ dat „ het juiste voorwerp der voorgeslaagen' verbindtenisse, naar hunne gedagten, behoorde te zyn de verdediging van Frankryk, „ Groot-Britanje en den Staat, in de regten „ en bezittingen in Europa, hun, volgens de „ jongste Verdragen, toekomende: waaronder dan mede zouden begreepen zyn de „ opvolging in de twee Ryken, en de Barriere der Staaten; doch niet de zaaken van „ Spanje, van Italie, van Sicilie, noch van 't „ Noorden." Hierby voegde de Hertog „ dat „ de Keizer geene reden tot argwaan scheppen kon, uit een Verbond, dat slegts dienende tot bescherming der hooge Bondgenooten, buiten iemants benadeeling; dat de „ Staaten ook niet agterlyk behoorden te zyn, „ ter oorzaake van de onvoltrokken' handeling over de Barriere, zynde hem, uit den „ Haage, berigt, dat het Verdrag deswege zo „ goed als getekend was. Maar Chateauneuf „ hadt

(*l*) Secr. Resol. Gener. *Jovis* 31 *Octob.* 1715.

„ hadt hem, ging hy voort, ook geschreeven, 1715.
„ dat, in het Verdrag, eene onderlinge ver-
„ bindtenis tot handhaavinge van elkanders
„ bezittingen zou komen: 't welk hem hadt
„ doen denken, dat de Staaten, hierdoor, zou-
„ den konnen ingewikkeld worden in eenen
„ oorlog, hoe zeer zy, zo wel als Frankryk,
„ gezind waren om de Vrede te bewaaren.
„ Want, zo de Keizer Sicilie eens aantastte,
„ gelyk hy, meermaalen, gedreigd hadt, en
„ Frankryk gevergd werdt, den Koning van
„ Sicilie by te staan, volgens het Utrechtsch
„ Verdrag, zou zulks de Staaten, uit hoofde
„ der voorgeslaagen' verdedigende Verbind-
„ tenisse, nog niet verpligten tot het opvatten
„ der wapenen; maar 't geval zou verande-
„ ren, zo, by wege van afwending, of ver-
„ dediging, of reden van oorloge, de Keizer
„ Frankryk, of Frankryk den Keizer aantast-
„ te, in de Nederlanden. Immers, zou de
„ Keizer dan den Staat vermaanen, tot het
„ naarkomen der beloofde handhaavinge zy-
„ ner bezittingen." De Hertog verklaarde,
wyders „ dat hy, hierdoor, bewoogen gewor-
„ den was, om Chateauneuf aan te schryven,
„ dat hy den Staaten, op de gevoeglykste wy-
„ ze, in bedenking zou geeven, hoe voor-
„ zigtig zy behoorden te zyn in 't belooven
„ van de handhaavinge der Spaansche Neder-
„ landen of der Barriere; of, dat hy 't liever
„ zulks zou zoeken te beleiden, dat de Spaan-
„ sche Nederlanden, met betrekking tot den
„ Keizer, Frankryk en de Staaten, in alle ge-
„ vallen, gehouden werden voor onzydig; zo
„ dat menze geen van drieën zou mogen aan-

Hy slaat de onzydigheid der Oostenryksche Nederlanden voor.

1715. „ taſten, noch ook geen van drieën, uit de-
„ zelven, aangetaſt worden: waarvan men
„ eene Overeenkomſt maaken zou, die gee-
„ ne gemeenſchap zou hebben met de voor-
„ geſlaagen verbindteniſſe." Ten beſluite, betuigde zyne Koningklyke Hoogheid „ dat hy
„ deezen voorſlag al mede deedt, tot beter
„ behoudeniſſe der gemeene ruſte, den Am-
„ baſſadeur vraagende, *wat hem, voor zyn per-*
„ *ſoon, daar van dagt?*" Maar de Heer Buys vondt ongeraaden, zig, op deeze vraage, te verklaaren, alleenlyk aanneemende, van alles omſtandiglyk berigt te geeven aan hunne Hoog-Mogendheden: gelyk hy deedt (*m*). Van 't gene de Hertog verklaarde vernomen te hebben, dat men van zins geweeſt zou zyn, by 't Verdrag van Barriere, de handhaaving van elkanders regten en bezittingen te belooven, is my nergens eenig blyk voorgekomen. Zeker is 't, ten minſte, dat zulks, by het gemelde Verdrag, niet geſchied is.

XXVII. Chateauneuf doet den zelfden voorſlag, in den Haage.

De Markgraaf de Chateauneuf deedt den voorſlag om de Ooſtenrykſche Nederlanden en Barriere-Plaatſen onzydig te verklaaren, op den zeventienden van Wintermaand, in een ſchriftelyk Vertoog (*n*), welk, ſedert, gezonden werdt aan de byzondere Geweſten. Ook traden de Afgevaardigden der Staaten, met den Markgraave, in onderhandeling, over deszelfs voorſlag: hem vraagende, of die ook aan den Keizer en aan Groot-Britanje geſchied ware? Hy antwoordde, *neen*: waarop zy her-vraag-

(*m*) Secr. Miſſ. *van den* extr. Ambaſſ. BUYS *aan den* Griffier FAGEL *van* 8, 25 *Nov.* 1715.
(*n*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 114.

vraagde „ hoe zy toch zouden konnen hande- 1715.
„ len over de onzydigheid van een Land, welk
„ eenen anderen, in eigendom, toekwam, bui-
„ ten deszelfs bewilliging?" Zy voegden 'er by,
„ dat zy ook de toestemming des Konings van
„ Groot-Britanje, die zig tot de handhaavinge
„ van 't Verdrag van Barriere verpligt hadt,
„ hiertoe, zouden noodig hebben." Chateau-
neuf antwoordde „ dat Frankryk voorhadt, de
„ Utrechtsche Vrede nader te bevestigen, en
„ de Staaten te beveiligen voor oorlog; waar-
„ in zy, huns ondanks, zouden konnen inge-
„ wikkeld worden, zo de Keizer Frankryk met
„ de wapenen mogt willen aantasten; en dat
„ Groot-Britanje zig aan het voorgeslaagen
„ Verdrag van onzydigheid niet stooten kon,
„ om dat het Verdrag van Barriere, welk de
„ Koning handhaaven moest, daardoor, nog
„ meer gesterkt werdt (*o*)." Doch deeze re- 1716.
denen verhinderden de Staaten niet, over den
voorslag van Frankryk, te raadpleegen, met
de gezanten des Keizers en des Konings van
Groot-Britanje, die beide, op last van hunne
Hoven, het aanneemen van zulk een' voorslag
ontrieden. De Keizer hadt dien voor *onrede-
lyk* verklaard. De Koning van Groot-Britan-
je liet zeggen, dat hy zig, in deeze zaak, niet
steeken kon. De Staaten deeden 'er den Am-
bassadeur van Frankryk van onderrigten, door
den Voorzittenden Heer. Hy schiep 'er klein
genoegen in. De overeenkomst wegens de on-
zydigheid der Oostenrykschen Nederlanden
bleef

(*o*) Missive *van* S. KONINCK *van* 29 *Decemb.* 1715. *in de* Notul. Zeel. *van* 1716. *bl.* 83.

1716. bleef agter (*p*). Ook kwam 'er, vooreerst, niets van de voorgeslaagen' verbindtenisse, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. De buitengewoone Ambassadeur Buys keerde, in 't begin des jaars 1716, in den Haage, te rug, laatende den Sekretaris *Scheltus* in Frankryk, om de zaaken der Staaten, by voorraad, aldaar, waar te neemen. Voor zyn vertrek, hadt hy zyn werk nog gemaakt, om het Fransche Hof te beweegen, dat het, gelyk andere Mogendheden deeden, den Staaten ook den titel gave van *Hoog-Mogende Heeren*, en hunnen gezanten de eer, die, in Frankryk, aan die van Venetie gegeven werdt (*q*). Doch hy hadt, hierin, nog niet konnen slaagen, naar genoegen.

XXVIII. Verbond der Staaten met Groot-Britanje, tot vernieuwing der voorgaande Verbonden.

De handeling over een verdedigend Verbond, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, werdt sleepende gehouden, en de overeenkomst wegens de onzydigheid der Oostenrykfche Nederlanden bleef steeken, inzonderheid ter oorzaake der handelinge over een verdedigend Verbond tusschen Groot-Britanje en het Weener-Hof, waarin men de Staaten ook deel wilde doen neemen. De Staatsche Ambassadeurs in Engeland, de Heeren van Wassenaar-Duivenvoorde en van Borselen, hadden, eindelyk, op den zeventienden van Sprokkelmaand deezes jaars, een Verbond getekend met Groot-Britanje, waarby de Verdragen en Verbonden van de jaaren 1667, 1668, 1674, 1675, 1678, 1689 en 1713 vernieuwd en

(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 470.
(*q*) Verbaal *van den* extr. Amb. BUYS. *MS.*

en bevestigd werden. Ook werden sommige punten deezer Verdragen en Verbonden een weinig nader verklaard. „ De *Revisien*, by „ voorbeeld, waarvan in 't Verdrag van Zee- „ vaart en Koophandel van den jaare 1674, ge- „ waagd werdt, zouden zulke Revisien moe- „ ten zyn, als, in Groot-Britanje en in den „ Vereenigden Staat, in gebruik waren, en „ altoos in gebruik waren geweest. Het Ver- „ drag van Barriere van den jaare 1713 zou „ opgevat worden, met de byvoegsels en ver- „ anderingen, begreepen in het Verdrag van „ Barriere, tusschen den Keizer en de Staaten, „ van den jaare 1715. En zo eene van beide „ de Mogendheden vyandlyk aangetast, of, „ zo als, by een afgezonderd punt, sedert, „ nader werdt verklaard, door iemant der na- „ buuren, met de wapenen, gedreigd werdt „ (*r*), zou men elkanderen bystaan, in over- „ eenkomst met het verdedigend Verbond van „ den jaare 1678. Wyders, beloofde men, „ elkanderen te zullen handhaaven, in de be- „ zittingen en regten, ter wederzyde, ver- „ kreegen, of nog, by verdrag, te verkrygen, „ binnen de paalen van Europa alleen (*s*)." 't Verbond werdt, wederzyds, behoorlyk, bekragtigd, en diende den Staaten, tot nadere verzekering van 't bezit hunner Barriere; hoewelze 'er zig tegen verbonden, om Groot-Britanje te handhaaven, in 't afgelegener bezit van Gibraltar en Minorka. Doch George de 1716.

(*r*) *Zie dit* Separ. Artic. *in de* Secr. Resol. Holl. 3 *Apr.* 1716. VII. *Deel*, *bl.* 181. en Notul. Zeel. *van* 1716. *bl.* 201.

(*s*) Resol. Holl. 26 *Febr.* 1716. *bl.* 122. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 395.

1716. de I. hieldt zig niet te vrede, met dit Verbond. Op den vyfentwintigsten van Bloeimaand, werdt, te Westmunster, ook een verdedigend Verbond gesllooten, tusschen den Keizer en Groot-Britanje, waarover men, sedert eenigen tyd, gehandeld hadt. By een der punten van dit Verbond, was vastgesteld, dat men 'er de Staaten ook toe zou nodigen (t). Ook was 'er hun, in 't begin van Lentemaand, reeds een afschrift van vertoond, door den Engelschen Gezant Walpole. Het Fransche Hof hadt, al vroeg, kennis gehad van deeze handeling, en zo men, uit geheime berigten, meende ontdekt te hebben, de overeenkomst wegens de onzydigheid der Oostenrykschen Nederlanden alleenlyk voorgeslaagen, om het sluiten van 't Verbond te voorkomen, of om ten minste te beletten, dat 'er de Staaten in traden. Chateauneuf, ziende dat het Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje op 't punt was van gesllooten te zullen worden, boodt, van wege zyn Hof, aan, om 'er ook in te willen treeden. Doch hiernaar hadt men, te Weenen, geene ooren. Men kende daar ook de verandering der belangen van 't Fransche Hof, en men dagt 'er, in tyd en wyle, zyn voordeel mede te doen. Ook werdt de voorslag, veelligt, niet ernstelyk gemeend, van de Fransche zyde. De Staaten, midlerwyl, de overeenkomst, wegens de onzydigheid der Oostenrykschen Nederlanden, hun, door Frankryk, voorgeslaagen, van de hand geweezen hebbende, om geen' argwaan te

De Koning van Groot-Britanje sluit een verdedigend Verbond met den Keizer. Men zoekt 'er de Staaten ook in te doen treeden.

(t) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 477. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 469.

te geeven aan den Keizer en aan Groot-Britanje; maakten ook zwaarigheid, om te treeden in het Verbond, tusschen de twee laatste Mogendheden opgeregt, op dat zy Frankryk niet mogten kwetsen (u). Ook werden zy, van wege het Hof van Madrid, sterk afgemaand van het aangaan van zulk een Verbond. En Holland en de Stad Amsterdam in 't byzonder, den Koophandel op de Oostzee zo t'eenemaal vervallen ziende, ter gelegenheid van den kryg in 't Noorden, wilden Koning Filips niet gaarne vertoornen, en dus ook den handel op Spanje verliezen. De Fransche Ambassadeur gaf zig veel moeite, om de voornaamste Leden van den Staat, in deeze gedagten, te bevestigen (v). Zelfs werden 'er, van den Franschen kant, zo men meende, eenige Geschriften verspreid, strekkende om 't volk hier agterdogt in te boezemen, omtrent de oogmerken van den Keizer en van Groot-Britanje (w). Doch zy werden, eerlang, wederlegd, in openbaaren druk (x). De Graaf van Konigsek zogt, daarentegen, de Leden der Regeeringe te doen verstaan „ dat het Verbond, „ welk men hun voorsloeg, strekte tot bescherming hunner Barriere, tegen Frankryk, niet „ om hen in te wikkelen in eenen oorlog." Hy beweerde ook „ dat de Staaten, zelfs uit „ hoofde van het Verdrag van Barriere, waarby beraamd was, dat de Oostenrykſche Nederlanden nimmer aan Frankryk zouden mogen

1716.

't Gelukt niet.

(u) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 470, 471, 475.
(v) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 476, 477.
(w) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 478—491, 505—523.
(x) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 491—503, 523—556.

1716. „ gen komen, verpligt waren, tot het aan- „ gaan van zulk een Verbond." Doch zyne redenen vonden geen' ingang, by de meesten.

Voorslag van een Verbond tot handhaavinge der Utrechtsche Vrede.

Chateauneuf ook, ziende den voorslag, aangaande de onzydigheid der Oostenrykse Nederlanden, van de hand geweezen, sprak van een Verbond tusschen Frankryk en de Staaten, tot handhaavinge der Utrechtsche Vrede. Hy deedt zyn best, om zulk een Verbond den Staaten smaakelyk te maaken. Doch de Keizerschen arbeidden 'er tegen aan. Zy dreeven „ dat Frankryk alle de Utrechtsche Ver- „ dragen zogt te doen handhaaven, en der- „ halve den Keizer te doen versteeken van „ allen regt op Spanje en op Sicilie; dat men „ de Staaten ook zogt te verpligten, om den „ Hertog van Savoje te erkennen voor Ko- „ ning van Sicilie, 't welk zy, tot hiertoe, zo „ zorgvuldiglyk, vermyd hadden (y):" al het welke hen, dagt men, behoorde te beweegen, om 't Verbond met Frankryk van de hand te wyzen, en zig te verbinden met den Keizer en met Groot-Britanje. Doch zy, zo sterk aangezogt, van beide de zyden, bleeven besluiteloos.

Geheim inzigt van George den I.

Ook meende men, eerlang, klaarlyk te konnen bespeuren, dat het Engelsche Hof, in het sluiten met den Keizer, voornaamlyk, beoogd hadt, den Hertog van Orleans agterdogtig te maaken, en tot nadere voorslagen, wegens een Verdrag van handhaavinge der opvolginge te beweegen (z): waar van wy den uitslag, wel haast, zullen zien.

Kei-

(y) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 503—505.
(z) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 468.

Keizer Karel hadt, midlerwyl, gewigtige redenen, om zig, door nieuwe Verbonden, te ſterken, alzo hy, kort hierna, in oorlog raakte met den Grooten Heer, die, in 't voorleeden jaar, Morea veroverd hadt op den Staat van Venetie, 't welk de Keizer hieldt, voor eene ſchending der Karlowitſche Vrede, tot welks handhaaving hy verbonden was. Hy ſloot, hierop, in Lentemaand deezes jaars, een nieuw Verbond met de Venetiaanen (*a*), en bragt een Leger byeen, in Hongarye, tot welks onderhoud, hem vyftig Romermaanden waren toegeſtaan. Prins Eugenius, die 't opperbevel voerde over dit Leger, ſloeg de Turken, by Peterwaradyn, op den vyfden van Oogſtmaand: waarop hem Temeswar, na een beleg van zeven weeken, in handen viel (*b*).

1716. XXIX. Turkſche oorlog.

Met Spanje waren, ten deezen tyde, eenige geſchillen te vereffenen, den Koophandel betreffende. De Nederlandſche Koopluiden te Barcelona werden belaſt, met inlegering van krygsvolk. Ook hadt het Spaanſche Hof eene overeenkomſt geſlooten met de Engelſchen, volgens welke, deezen eenige voordeelen genooten in den Koophandel, die den Nederlandſchen Koopluiden nog niet waren toegeſtaan: zynde hun, onder anderen, vergund, minder regten te betaalen van zekere waaren, welken gedaald waren in prys, en waarvan de Nederlandſchen nog naar de voorige waarde betaalen moeſten. Ook was hun toegelaaten, zout te maaken, en het van zeker Eiland te mo-

Geſchillen met Spanje.

(*a*) Supplem. au Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 138.
(*b*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 113. STRUV. Corp. Hiſt. Germ. *Per.* X. *Sect.* XIII. *p.* 4092.

1716. mogen gaan haalen (*c*). De Ambassadeur Ripperda kreeg, derhalve, last, om over deeze punten te spreeken, met de Spaansche Staatsdienaars, en om zorg te draagen, dat de Nederlandsche Koopluiden, volgens het jongste Verdrag, alleszins gehandeld werden, als de meest begunstigde volken (*d*). Van de Spaansche zyde, werden egter ook klagten gedaan, tegen de onzen. In 't najaar, kwam de *Markgraaf Beretti Landi*, als Ambassadeur der Kroone van Spanje, herwaards, voornaamlyk, om het oog te houden op de handelingen der Staaten, over 't aangaan van nieuwe Verbonden met Frankryk, of met den Keizer. Doch hy klaagde ook, kort na zyne aankomst, dat eenige onderzaaten der Vereenigde Gewesten zig hadden nedergezet aan het Meer of de Moeras Terminos in Mexiko, van waar zy, jaarlyks, wel honderdduizend *quintalen* Verwhout, gemeenlyk, *Campechehout* genaamd, vervoerden, welk zy 'er hadden doen hakken. Hy begeerde, derhalve, dat men deezen Luiden geboodt, deezen ongeoorlofden handel te staaken, en de genoemde Plaatsen te ruimen, binnen agt maanden, zo zy niet wilden zien, dat zyne Katholyke Majesteit zig bediende van geweldige middelen, om zulke roovers te verjaagen (*e*). De Staaten antwoordden „ dat, „ noch zy, noch de Bewindhebbers der West- „ indische Maatschappye eenige kennis had- „ den

(*c*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom*. I. *p*. 441.
(*d*) Resol. Gener. 27 *Febr*. 1716. *bl*. 153. *en by* LAMBERTI *Tom* IX *p*. 712, 713.
(*e*) Resol. Holl. 25 *Nov*. 1716. *bl*. 746. *Voiez* LAMBERTI *Tom*. IX. *p*. 714.

„ den van 't bedryf, waarover de Ambassadeur geklaagd hadt. Doch dat men den Bevelhebber van Curaçao belasten zou, zorg te draagen, dat, zo veel mogelyk ware, voldaan werdt aan de inzigten des Konings van Spanje." Zy verzogten, tevens „ dat zyne Majesteit hunne onderzaaten op Curaçao ook beveiligen wilde, tegen de geweldenaaryen der Spanjaarden; alzo men hun berigt hadt, dat de Bevelhebber van Porto Rico deedt kruissen op de Curaçaosche schepen, dezelven, dikwils, beroovende van 't gene hem aanstondt." De Ambassadeur Ripperda kreeg ook last, om te Madrid aan te houden, op vergoeding der schade, welke men, in dit opzigt, reeds geleeden hadt (*f*). 1716.

XXX. Twist tusschen den Czaar van Muskovie en de Stad Dantzig.

Het Russische Leger, zig, in 't voorjaar, onthoudende in de nabuurschap van Dantzig, eene Stad staande onder de bescherming des Konings van Poolen, hadt haar, ten dienste van den Czaar, vier Oorlogsschepen, of tweehonderdduizend Ryksdaalers, tot het bouwen derzelven, afgevergd; begeerende, daarenboven, dat zy 't onderhoud deezer schepen bekostigde. De Stad hadt zig overboodig verklaard, om den Koning van Poolen vier schepen te leveren, dieze den Czaar kon overlaaten, indien hy wilde. Doch de Russen waren niet te vrede met deeze aanbieding, en dreigden geweldige middelen te zullen gebruiken, om te verkrygen, 't gene zy begeerd hadden. De Regeering der Stad verzogt, hierop, de tus-

De Staaten wor-

(*f*) Resol. Holl. 19 *April*, 28 *Sept.* 13 *Dec.* 1715. *bl.* 324, 730, 909. 30 *May*, 15 *Octob.* 1710. *bl.* 306, 661. Resol. Gener. 10 *Nov.* 1716. *bl.* 96. *en by* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 715.

1716. tusschenspraak der algemeene Staaten, by zyne Czaarsche Majesteit. De Staaten, bezeffende, hoe veel den Vereenigden Gewesten, en Holland in 't byzonder gelegen ware aan de vryheid en welstand van Dantzig, magtigden, terstond, eenige Heeren, om met den Prinse Kurakin, Russischen Ambassadeur in den Haage, over de belangen deezer Stad, in gesprek te treeden. 't Geschiedde. De Gezant hieldt hun voor, dat die van Dantzig, geduurende den oorlog in 't Noorden, de Zweeden onderfteund, en daardoor den Czaar tot misnoegen verwekt hadden. 't Bleek, eerlang, dat het den Czaar te doen was, om eene merkelyke somme gelds, die de Stad opbrengen moest (g), en wederom vondt, uit een hoofdgeld op de ingezetenen, waaronder de vreemden, en vooral de Hollandsche Koopluiden, die zig hier nedergezet hadden, niet vergeten werden (h).

den 'er mede gemoeid.

De Czaar komt in Holland.

De Czaar, die reizens gezind was, deedt, in 't najaar, verzeld van zyne Gemaalinne, wederom een' keer naar Holland. Hy kwam, vooruit, te Amsterdam; van waar hy, in de Lente des jaars 1717, naar den Haage, en voorts naar Frankryk vertrok. De Czaarin onthieldt zig, terwyl hy afwezig was, te Amsterdam, daar men haar met Spiegelgevegten te water, en op andere wyzen, veel vermaak zogt aan te doen. Men bewees den Czaar, op zyne wederkomst, geene mindere eer. Doch de Staaten zouden gaarne een redelyk Verdrag van Koophandel met hem hebben willen sluiten, waartoe

(g) Resol. Holl. 25 *July* 1716. *bl.* 516. *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 491.
(h) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 607—615. *Tom.* X. *p.* 116—119.

toe zy niet geraaken konden. Ook maakte het werk van Dantzig, en het misnoegen der Koopluiden over de verhooging der regten, in de Steden van Lyfland, dat veelen den Vorst, die zeer willekeurig heerschte, en wiens magt langs hoe gedugter werdt, met zulke goede oogen, hier, niet zagen, als zy anders gedaan zouden hebben. Van Amsterdam, begaf hy zig naar het Hof van Berlyn, en voorts, naar zyn Ryk te rug (*i*). 1716.

XXXI. Raadpleegingen op het aanstellen van eenen Advokaat Fiskaal der Generaliteit.

Wy hebben, te vooren (*k*), gewaagd van het besluit der Staaten, in 't voorleeden jaar genomen, om alle Generaliteits Kollegien te verpligten, tot het afleggen van eenen eed, waarby zy verbonden werden, zig te wagten van 't ontvangen van ongeoorlofde geschenken. In gevolge van dit besluit, was deeze eed gedaan, in den aanvang deezes jaars. Sedert, raadpleegde men, over 't aanstellen van eenen Advokaat Fiskaal der algemeene Staaten, die waaken zou tegen de overtreedingen van het Plakaat, op 't ontvangen van geschenken gemaakt. Men ontwierp een Berigtschrift voor deezen Amptenaar, en zondt het aan de byzondere Gewesten. Doch verscheiden' draalden met antwoorden, onaangezien zy 'er, door de Vergadering der algemeene Staaten, sterk toe werden aangemaand. 't Aanstellen van eenen Advokaat-Fiskaal bleef, derhalve, agter (*l*).

Ook

(*i*) Europ. Merc. *July* — *Dec.* 1716. *bl.* 313. *Jan.* — *Juny* 1717. *bl.* 203, 253, 291. *July* — *Dec.* 1717. *bl.* 157, 200. LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 615, 616, 619, 760. *Tom.* X. *p.* 17, 41, 104, 116, 110. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 79.

(*k*) *Bladz* 106.

(*l*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 742 — 744.

1716.

Oneenigheid onder de Gewesten.

Ook was 'er, ten deezen tyde, zo groote oneenigheid onder de Gewesten, dat men bezwaarlyk verwagten kon, dat zy, in dit punt, tot een eenpaarig besluit zouden gekomen zyn. De jongste kostbaare oorlog hadt de meeste Gewesten zo zwaar gedrukt, dat eenigen zig niet in staat vonden, om de agterstallen te voldoen, welken zy aan de gemeene Schatkist schuldig waren. Hieruit ontstonden verscheiden' zwaarigheden. Zeeland, Utrecht en Friesland hadden nog niet bewilligd in den Staat van Oorloge, voor het loopende jaar: 't welk al voor Bloeimaand moest geschied zyn: En schoon men 't Krygsvolk van den Staat, na 't sluiten der Vrede, verminderd hadt tot op veertigduizend tweehonderd eenentagtig man, waarvan men nog tweeduizend eenhonderd vierenveertig man gebragt hadt op de inkomsten der Barriere; hadden verscheiden' Gewesten besloten tot afzonderlyke afdanking. Zeeland hadt zig ontlast van een vendel Graauwbunders: Utrecht van een vendel Graauwbunders, en van agt gemeene vendels knegten: Friesland, insgelyks, van een vendel Graauwbunders, en van vier gemeenen, en Stad en Lande ook van een vendel Graauwbunders en van vyf anderen. Verscheiden' Gewesten hielden, daarenboven, hunne Kompagnien Ruitery en Voetvolk niet voltallig. Gelderland hieldt een zevende in van zyn aandeel in de gemeene lasten, ter oorzaake van het verschil over het gedeelte, welk elk Kwartier, in dit aandeel, te draagen hadt. Uit deeze ongeregeldheid, volgde, dat Gelderland, Holland en Overyssel, die zig niet ontlast hadden van meer troepen, dan zy behoorden, meer droegen

Staat der Landmagt.

gen van de gemeene lasten, dan hun aandeel beliep; hoewel Gelderland het zyne niet ten volle opbragt. Men schreef brief op brief aan de Gewesten, die agterlykst bleeven; doch vergeefs. Van bezendingen hadden de Gewesten, sedert eenigen tyd, zo groot een' afkeer getoond, dat men 'er zig zeer weinig van beloo-ven kon. Sommigen vreesden voor 't breeken van den band der Vereeniginge, 't welk men, naar 't oordeel der voornaamsten, door alle mogelyke middelen, moest tragten te voorkomen. De Staaten van Overyssel hadden, ten dien einde, voorgeslaagen het beschryven eener buitengewoone Vergaderinge, en herhaalden hunnen voorslag, andermaal, in 't begin van Oogstmaand. De Vergadering der algemeene Staaten neigde hiertoe, insgelyks. Men hadt egter niet voor, deeze Vergadering, met zo veel omslags, te doen byeenkomen, als, in 't jaar 1651, geschied was. 't Zou, dagt men, genoeg zyn, zo elk Gewest een klein getal van Afgevaardigden naar den Haage schikte, met volkomen' magt om eene lyst te maaken van de gebreken in de Regeering, welke verbetering noodig hadden; en om te raadpleegen op de beste middelen van herstelling, op dat de vereischte eenigheid bewaard bleeve, onder de Bondgenooten. De Staaten van Holland verstonden, dat men volstaan kon, met de gewoonlyke Afgevaardigden ter algemeene Staatsvergaderinge, tot zulk een einde, te magtigen.

1716.

Voorslag van Overyssel.

Doch terwyl de Gewesten yverden, om de eendragt en goede orde in den Staat te bewaaren, door het beschryven eener buitengewoone Vergaderinge; waren eenigen, 't zy in of bui-

Gedagten van sommigen, om eenen

1716. buiten de Regeering, van verstand, dat men deeze heilzaame einden beter bereiken kon, door het aanstellen van eenen Stadhouder, waaraan niemant, sedert eenige jaaren, ernstelyk, gedagt hadt. Men vindt wel, dat de Staaten, in 't jaar 1713, en sedert (*m*), in overleg neemende, om de inkomende en uitgaande regten in *Admodiatie* te geeven, gelyk voorheen wel geschied was; en hier over spreekende, met Willem Nieuwpoort (1), die, voor de Ryswyksche Vrede, Admodiateur geweest was, en de Lyst der regten van 't jaar 1699 met Frankryk geregeld hadt, van hem ten antwoord zouden gekreegen hebben „ dat hierom niet gedagt „ moest worden, zo lang de Staaten niet gezind waren, eenen Stadhouder aan te stellen; zynde, naar zyn gevoelen, het Stadhouderlyk gezag alleen in staat, om de Leden en bedienden der Admiraliteits-Kollegien, in de byzondere Gewesten en Steden, te houden tot het naarkomen der Plakaaten." Doch 't blykt tevens, dat, gelyk de Admodiatie agter bleef, de Regenten der meeste Gewesten en Steden ook geheel afkeerig waren van de Stadhouderlyke Regeeringe (*n*). Eenigen nogtans dagten 'er om. Men ontving zelfs, zo sommigen verhaalen (*o*), ten deezen tyde, geheime berigten uit Engeland, dat Koning George, op zyne reize naar Hanover, tot herstellinge der eendragt onder de Gewesten, den Staaten

Stadhouder aan te stellen.

(*m*) Resol. Holl. 28 *April* 1714. *bl.* 180. 22 *Febr.* 1715. *bl.* 120. 21 *Jan.* 1718. *bl.* 30. 14 *Jun.* 1721. *bl.* 202.

(*n*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 533. *Tom.* IX. *p.* 758, 759.

(*o*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 745.

(1) Wy hebben hem ook genoemd, in 't XVII. Deel, bl. 289.

ten de aanstelling van eenen Stadhouder voorslaan wilde, en dat hy hun, tot deeze hooge waardigheid, zynen Broeder, *Ernst-Augustus*, Bisschop van Osnabrugge, zou aanpryzen, mids deeze in de egt tradt, met de Prinsesse Weduwe van Nassau, Moeder des jongen Erfstadhouders van Friesland. Ook werdt geloofd, dat de Heer van Wassenaar-Duivenvoorde, Ambassadeur van den Staat aan 't Hof van Groot-Britanje, den Koning zulk een' toeleg in de gedagten gebragt hadt. Doch zy, die thans aan 't roer der Regeeringe zaten, zouden, zo men wil, middel gevonden hebben, om het doen van zulk een' voorslag te voorkomen, ook zonder dat 'er eenig gerugt van gemaakt werdt. 1716.

XXXII. Buitengewoone Vergadering der algemeene Staaten, in den Haage beschreeven.

De Leden der buitengewoone Vergaderinge kwamen dan byeen, tegen den aanvang van Wynmaand; hoewel 'er alle de Gewesten nog niet in bewilligd hadden. In Stad en Lande, lag het Lid der Stad met de Ommelanden over hoop; waarom dit Gewest geene Afgevaardigden zondt naar den Haage. Men vermaande de twee Leden, om zig, ten minste by voorraad, in deeze gewigtige gelegenheid, te vereenigen, gelyk zy, in den aanvang des jaars, gedaan hadden. Doch sommigen sloegen voor, dat men, zonder Groningen, de raadpleegingen, midlerwyl, zou konnen aanvangen. Hierop werdt in beraad gelegd, of men niet op eene buitengewoone plaats byeenkomen moest? Doch de Raadpensionaris Heinsius merkte aan „ dat de Staa-
„ ten van Overyssel, in het voorslaan, en de
„ algemeene Staaten, in het byeenroepen van
„ buitengewoone Afgevaardigden, niet be-
„ oogd hadden, dat zulks met zo veel omslags
„ geschieden zou, als in 't jaar 1651. Dat men,

1716. „ derhalve, in de gewoonlyke Vergaderplaats „ der Staaten, behoorde byeen te komen. En „ dat, zo men bevondt, dat hierdoor de ver- „ handeling der gewoone zaaken te zeer be- „ lemmerd werdt; men de buitengewoonen aan „ Gemagtigden zou konnen ſtellen, die 'er ver- „ ſlag van zouden moeten doen aan de Ver- „ gadering der Generaliteit, alwaar men 'er, „ vervolgens, op zou konnen beſluiten." Eenigen ſloegen ook voor, dat men Afgevaardigden uit den Raad van Staate, tot de raadpleegingen, nodigen moeſt, vermids men voorhadt, over 't krygsvolk en de geldmiddelen te handelen. Doch anderen bragten hiertegen in, dat men ook andere zaaken te overleggen hadt, die niet tot de kenniſſe des Raads van Staate behoorden. Ook moeſt, meendenze, die Raad, zelfs ten opzigte van 't krygsvolk en de geldmiddelen, ſlegts eene raadgeevende ſtem hebben, en de beſluiten, die, door de algemeene Staaten, zouden genomen worden, alleenlyk ter uitvoeringe brengen. 't Verſchil hierover, en het afzyn van die van Stad en Lande was oorzaak, dat men, hieromtrent, tot geen beſluit kwam. Voorts, werdt ook geſproken, van het voordeel der Poſteryen, welk nu, vooral in Holland, door byzondere Perſoonen, in de Steden, genooten werdt, te brengen in 's Lands gemeene Schatkiſt, die 'er, naar men rekende, twee millioenen 's jaars van zou konnen trekken. De Regeering van Rotterdam hadt, onlangs, de inkomſten der Poſteryen gebragt in Stads Kaſſe, laatende het Poſtmeeſterſchap bedienen, op eene eerlyke Jaarwedde. „ Zo konden, meende „ men, alle de Poſteryen bekeerd worden, ten „ voordeele van 't gemeene Land, alzo men-

Voorſlag om de inkomſten der Poſteryen te brengen aan 't gemeene Land.

„ ze te houden hadt voor een der heerlyke Regten van de hooge Overheid, waarover byzondere Steden of Persoonen geene bestelling behoorden te hebben." Doch deeze gedagten vonden geen' ingang by de groote Steden van Holland, daar men gewoon was, het Postmeesterschap, een der voordeeligste Ampten, te begeeven aan de voornaamste Persoonen uit de Regeeringe, die niet gezind waren, hun byzonder voordeel af te staan aan 't gemeen. 1716.

Ter gelegenheid van een Verzoekschrift der Sinode van Gelderland, werdt ook in bedenking genomen, of men, in navolging der Staaten van Overyssel, niet eenige schikking behoorde te maaken op de Huwelyken, tusschen Gereformeerden en Roomschen, en onder anderen beveelen, dat zy niet behoorden te geschieden, dan na voorafgaande verklaaring der laatsten, dat zy nimmer eenige moeilykheid verwekken zouden, ter oorzaake van 't verschil in den Godsdienst; en dat de kinderen, die uit zulke Huwelyken gebooren werden, gedoopt en opgebragt zouden moeten worden in het geloof van den Hervormden Godsdienst. Doch de Staaten van Holland stelden de overweeging van dit punt, en van verscheiden' anderen aan hunne Gekommitteerde Raaden, om 'er, naderhand, verslag van te doen. 't Gewigtigste deezer punten betrof het krygsvolk. Sommige Gewesten, zig beroepende op hunne onmagt, drongen op eene vermindering van zes- of zevenduizend man. Doch anderen, en vooral Holland, verstonden, dat men zulk een' voorslag, terstond na de Vrede, behoorde gedaan te hebben; wanneer eenige Gewesten, niet zo zeer als tegenwoordig, boven hun aandeel, bezwaard zouden geweest zyn.

Bedenkingen, op de Huwelyken, tusschen Roomschen en Gereformeerden.

1716. Alle deeze bedenkingen werden, over en weder, voorgesteld, voor het aanvangen der buitengewoone Vergaderinge, welk eerst op den agtentwintigsten van Slagtmaand geschiedde. Overyssel zat toen voor: en Adolf Henrik, Graaf van Regteren, die, in dit Gewest, meer dan iemant anders, geyverd hadt voor deeze buitengewoone byeenkomst, opende de Vergadering met eene deftige aanspraak, waarin hy sterk drong op de noodzaakelykheid der eendragt onder de Gewesten. Hy sprak ook, van ter zyde, tegen de omkoopingen. Ook was hy 't, die 't Plakaat, hiertegen, onlangs, gemaakt, sterk hadt helpen doordryven. Men moest, verstondt hy, de maatregels, by dit Plakaat beraamd, opvolgen, al was 't alleen om 't volk te overtuigen van de eerlykheid der Regenten; welke men toch gewoon was verdagt te maaken, wanneer men eenige verandering in den zin hadt.

Aanvang der buitengewoone Vergaderinge.

Wyders, werdt het stuk van 't krygsvolk en van de geldmiddelen in beraad gelegd (p). Verscheiden' Gewesten, te weeten Zeeland, Utrecht, Friesland en Stad en Lande, drongen op vermindering, zig, onder anderen, bedienende van 't gevoelen des Markgraafs de Prié, die verklaard hadt, dat men zo veel volks in de Barriere-Plaatsen niet behoefde. Maar anderen, gelyk Gelderland en Overyssel, beweerden, dat de veiligheid van den Staat eerder vermeerdering dan vermindering van krygsvolk vereischte. Utrecht en Friesland erkenden 't; doch beriepen zig op hun onvermogen: welk, in Friesland inzonderheid, ook grooter was, uit hoofde der sterfte on-

Handeling over 't verminderen van 't Krygsvolk.

(p) Resol. Extr. Vergad. *Sabb.* 28 *Luna* 30 *Nov.* 1716. *MS.*

ADOLPH· HENDRIK,
GRAAF VAN RECHTEREN,
Vryheer van Almelo en Vriezen-veen,
Landdroſt van Zalland enz.

H. Pothoven del. naar de Origineele ſchildery in de Familie. *J. Houbraken fec.*

Is. Tirion excud.

onder 't Rundvee, waardoor dit Geweſt veel leedt. Men vorderde, dat zy, om hun onvermogen te doen blyken, den ſtaat hunner inkomſten en laſten open lagen voor de andere Geweſten: gelyk geſchiedde (q). De Graaf van Regteren bleef, midlerwyl, nog eene week voorzitten, in de plaats van Stad en Lande, welke nog geene buitengewoone Afgevaardigden gezonden, noch den gewoonlyken nieuwen laſt gegeven hadt. Midlerwyl, werdt, op den voorſlag van Gelderland, den Raad van Staate gelaſt, eenen ſtaat in te brengen van de agterſtallen der Geweſten, en van 't getal der troepen, welk men, huns oordeels, behoorde in dienſt te houden. 't Geſchiedde. De Raad verklaarde van meening te zyn, dat men het tegenwoordig getal der troepen niet behoorde te verminderen; en gaf 'er zulke redenen van, dat 'er de Geweſten allen, zelfs zulken, die, uit onvermogen, byzondere afdankingen gedaan hadden, door overtuigd werden. 't Kwam 'er, alleenlyk, op aan, hoe men middel vinden zou, om zo veel krygsvolks te onderhouden. Men ſprak van vermindering van uitgaaven en koſten. Sommigen merkten aan, dat 'er wedden op den Staat van Oorloge ſtonden, behoorende tot Ampten, waarvan de Amptenaars overleeden waren, en die, derhalve, door ſommige Geweſten, ten hunnen byzonderen voordeele, genooten werden: waarop den Raad van Staate gelaſt werdt, hier naar onderzoek te doen, en zulke wedden, voortaan, van den Staat van Oorloge af te laaten (r). Die van Gelder- 1716.

(q) Reſol. Extr. Vergad. *Mart.* 8 *Decemb.* 1716. *MS.*
(r) Reſol. Extr. Vergad. *Jov.* 24 *Dec.* 1716. *Sabb.* 9 *Lunæ* 11 *Jan.* 1717. *MS.*

1716. derland meenden ook, dat Holland zyne Lyfwagt te voet geene grooter soldy dan den gemeenen krygsknegten behoorde toe te leggen, ten koste der gezamenlyke Gewesten (*s*). Doch men kwam, over dit alles, tot geen besluit. De Raad van Staate meende geregtigd te zyn, om, in vollen getale, in de buitengewoone Vergadering te verschynen, en met de Afgevaardigden in dezelve te raadpleegen: 't welk de meeste Gewesten anders verstonden: waarover ook merkelyk verschil rees. Daarenboven waren de Afgevaardigden van sommige Gewesten niet gelast, om alles af te doen, zonder rugspraak te houden, gelyk men gehoopt hadt: waarom de buitengewoone Vergadering lang zat, en weinig uitvoerde.

De Generaliteit legt, op 't voorbeeld van Holland, een' honderdsten penning op de Obligatien.

Midlerwyl, hadt de agterlykheid van verscheiden' Gewesten in 't opbrengen van hun aandeel in de gemeene lasten reeds veroorzaakt, dat het Komptoir der Generaliteit, eens geslooten geweest zynde, op 't punt was van andermaal geslooten te worden: 't welk veel gemors veroorzaakt zou hebben, onder de houders der Schuldbrieven, ten laste der Generaliteit. Men vertoonde dit den Gewesten, op 't ernstigst. Doch 't vondt luttel ingang. Men zag zig, derhalve, genoodzaakt, om, op het voorbeeld van Holland, de Schuldbrieven ten laste der Generaliteit te bezwaaren met eenen honderdsten penning, doch, op 't aanhouden van Gelderland, alleenlyk voor drie jaaren. Veele ingezetenen klaagden over zulk eene onverwagte vermindering hunner inkomsten. Ook schreef 'er de Koning van Pruissen, wiens onderdaanen ook

(*s*) Resol. Extr. Vergad. *Mart.* 12 *Jan.* 1717. *MS.*

ook eenige schuldbrieven bezaten, eenen scherpen brief over, naar den Haage, waarin hy aanwees „ dat de vreemdelingen hun geld den „ Staaten vertrouwd hadden, in verwagting, „ dat de Schuldbrieven niet zouden belast wor- „ den, gelyk men hun beloofd hadt; en dat hy, „ zo deeze belasting stand hieldt, genoodzaakt „ zou zyn, op de eene of de andere wyze, ver- „ goeding te zoeken voor de schade, die zyne „ onderdaanen, hierdoor, leeden." De Staaten antwoordden, heuschelyk „ dat zy, door en- „ kele noodzaakelykheid, verpligt geworden „ waren tot zulk eene belasting, voor eenen „ korten tyd." De Regeering van Kleeve hadt hun ook, over dit zelfde onderwerp, geschreeven; aan welke zy diergelyk antwoord gaven, daarby voegende „ dat vreemdelingen geen „ voordeel behoorden te genieten, boven de in- „ gezetenen van den Staat, die gelyken last te „ draagen hadden." 1716.

De buitengewoone Vergadering, midlerwyl, bespeurende, dat men den agterlyken Gewesten zou dienen te gemoet te komen, door eenige verdere vermindering van 't krygsvolk, besloot, in den aanvang des volgenden jaars, te bezoeken, of men zig van eenige Zwitsers en Graauwbunders, die hooger soldy trokken dan de Landzaaten, zou konnen ontlasten, zonder de Regeering van Bern en die der Graauwbunderen, met welken men overeengekomen was, om derzelver vendels, ook na de Vrede, in dienst te houden, te zeer te stooten. Doch dit geschiedde niet, zonder dat 'er verscheiden' ernstige Vertoogen tegen gedaan werden, van wege het Kanton van Bern, welk zig beriep op het gemaakte Verdrag. De Staaten antwoordden „ dat zy, by Afdanking van eenig Krygsvolk.

 „ 't

1716. „ 't sluiten van dit Verdrag, gemeend hadden, „ meer troepen in dienst te zullen konnen houden, dan zy nu bevonden mogelyk te zyn; en „ dat de staat hunner geldmiddelen hen noodzaakte, zig te ontdoen van een gedeelte van „ hun Krygsvolk (*t*.)" Kortom, van de vierentwintig Bernsche vendels werden 'er agt afgedankt: en 't getal der manschap van de zestien overigen werdt ook nog, eenigszins, verminderd. Doch deeze afdanking en vermindering, waardoor de Landmagt van den Staat op vierendertigduizend vierenvyftig man gebragt werdt (*u*), geschiedde, tegen 't genoegen van sommige Gewesten. Zeeland zelf verklaarde 'er zig duidelyk tegen, en nam zeer euvel, dat men 'er toe besllooten hadt, met de meeste, niet met eenpaarige stemmen (*v*). 't Geschil, welk hier over, en over een' middel, om de gebrekige Gewesten tot betaalinge te noodzaaken (*w*), onder de Leden, ontstondt, bragt veel toe, tot stremming van de raadpleegingen der buitengewoone Vergaderinge. Ook vorderden eenige Gewesten, dat menze deedt scheiden. Doch op 't aanhouden van anderen, zat zy nog, tot in Herfstmaand des jaars 1717 (*x*), en scheidde, eindelyk, zonder dat de Gewesten eens waren geworden (*y*), over verscheiden' voornaame punten, waarom zy byeengekomen waren.

(*t*) Resol. Extr. Vergad. *Vener.* 26 *Maart* 1717. *MS.*

(*u*) Resol. Extr. Vergad. *Merc.* 26 *May*, *Vener.* 4 *Jov.* 10 *Vener.* 11 *Sabb.* 12 *Juny* 1717. *MS.*

(*v*) Resol. Extr. Vergad. *Mart.* 22 *Sabb.* 26 *Juny*, *Lunæ* 12, *Merc.* 14 *July* 1717 *MS.*

(*w*) Resol. Extr. Vergad. *Vener.* 22 *Jov.* 28 *Jan.* *Jov.* 4 *Febr.* 1717. *MS.*

(*x*) Missiv. des Raads van Staate *in de* Notul. Zeel. *van* 1717. *bl.* 29, 33, 50, 59, 72, 78, 84, 94, 104, 114, 120, 123, 125, 127, 314-326. *24. LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 742-756. *Tom.* X. *p* 272-293.

(*y*) Resol. Extr. Vergad. *Mart.* 14 *Sept.* 1717. *MS.*

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
ZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

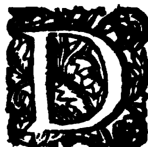
I. *Gezindheid der voornaamste Hoven van Europa tot handelen en verdraagen. Aanleiding tot handeling over een drievoudig Verbond.* II. *De Abt du Bois handelt met George den I. te Maaslandssluis. Hy komt in den Haage. 't Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje, en de Staaten wordt geslooten. Inhoud van het zelve.* III. *Misnoegen aan de Hoven van Weenen en Madrid. Gemor in Frankryk, in Engeland, en hier te Lande.* IV. *Onderneeming van Gyllemborg en Gortz, ten behoeve des Pretendents. Gortz wordt, te Arnhem, agterhaald. Het Zweedsche Hof beweegt de Staaten, om hem te ontslaan. Zyn uiteinde.* V. *Verdrag tusschen Frankryk, den Czaar en Pruissen. Tusschen Pruissen en de Staaten. Verschil met Deenemarke.* VI. *Gelegenheid tot den oorlog tusschen Spanje en den Keizer, en tusschen Spanje en Frankryk. De Spanjaards veroveren Sardinie. Zy verdedigen zig, deswege, in den Haage. Antwoord der Staaten, die de Vrede zoeken te herstellen.* VII. *Zwaare Watervloed, op Kerstyd.* VIII. *Toerustingen in Spanje.*

Engelſche Vloot in de Middellandſche zee. De Spanjaards landen op Sicilie. Zeegevegt by Kaap Paſſaro. IX. *Vrede tuſſchen den Keizer, den Staat van Venetie en de Porte.* X. *'t Viervoudig Verbond wordt geſlooten. Inhoud van het zelve. Geheime punten.* XI. *Raadpleegingen der Staaten op de aanneeminge van dit Verbond. De Koning van Sicilie treedt 'er in.* XII. *Geſchillen over 't Verdrag van Barriere. Overeenkomſt, deswege, getroffen. Handeling over eenige Plaatſen in Guinea.* XIII. *Staat en uitſlag des oorlogs in 't Noorden.* XIV. *De jonge Prins van Oranje wordt Stadhouder van Groningen. Hattemiſten in Zeeland.* XV. *Alberoni zoekt eenen opſtand te verwekken, in Groot-Britanje en in Frankryk. Frankryk verklaart Spanje den oorlog.* XVI. *Landing der Spanjaarden in Schotland mislukt, De Staaten zenden George den I. onderſtand.* XVII. *Krygsbedryven in Sicilie. Togt der Engelſchen naar Biskaje.* XVIII. *Handeling der Staaten in Frankryk en in Spanje. Alberoni vervalt in ongenade.* XIX. *De Koning van Spanje treedt in 't viervoudig Verbond. Byeenkomſt te Kameryk vaſtgeſteld.* XX. *Oorſprong, voortgang en uitſlag van den Windhandel in Aktien, in Frankryk, in Engeland en in de Vereenigde Geweſten. Maatſchappyen van Rotterdam. Middelburg en Utrecht.* XXI. *Verdrukkingen der Proteſtanten in Hongarye en in Duitſchland: met naame in de Palts. De Staaten zoekenze te doen ophouden.* XXII. *Zorg voor 't weeren van de Peſt uit de Vereenigde Geweſten.* XXIII. *De Raadpenſionaris Heinſius ſterft. Izaak van Hoornbeek wordt Raadpenſionaris.* XXIV. *Vrede*

de en geheim Verbond tusschen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje. XXV. *Handelingen, op de Byeenkomst te Kameryk. Oorzaaken, waarom Frankryk en Groot-Britanje beginnen te hellen naar de zyde van Spanje.* XXVI. *Oorlogsschepen uitgerust, tot beveiliging der Vaarte in de Middellandsche zee.* XXVII. *Aanslag ten behoeve des Pretendents, in Engeland. De Staaten zeggen Koning George hulp toe.* XXVIII. *Prins Willem Karel Henrik Friso wordt Stadhouder van Drente.* XXIX. *Men zoekt hem ook van 't Stadhouderschap van Gelderland te verzekeren. De Staaten van Holland poogen 't te beletten. Zy schryven aan de Staaten van Gelderland. Uitvoerig antwoord op hunnen brief.* XXX. *De Prins wordt tot Stadhouder van Gelderland verkooren. Inhoud zyner Instructie. Aanmerkingen op deeze aanstelling.* XXXI. *Ambagtsheerlykheden in Holland verkogt. Onlusten tusschen de Lutherschen en Gereformeerden, te Hamburg.*

1716.

I. Gezindheid der voornaamste Mogendheden van Europa tot handelen en verdragen.

DE voorgaande eeuw en deeze, tot op de Utrechtsche Vrede, waren boven maate vrugtbaar geweest, in het voortbrengen van oorlog op oorlog, aan alle oorden van Europa. Nooit was 'er, daarentegen, tyd vrugtbaarer, in onderhandelingen, Verdragen en Verbonden onder de voornaamste Mogendheden, dan de tegenwoordige. De inwendige toestand der meeste Ryken en Staaten, 't veranderend belang der Vorsten, en derzelver byzondere inzigten drongen hen, om hunne veiligheid, of de bevordering van afgelegener oogmer-

1716. merken te zoeken door handelen en verdraagen. Het zwak gebouw der Utrechtsche Vrede, welk waggelen moest, zo lang de Keizer niet met Spanje bevredigd, en de Hertog van Savoje, van hem, niet voor Koning van Sicilie erkend was, hadt wel eenige steunsels noodig, die men, in nieuwe Verdragen en Verbonden, meende te vinden; welken, in den tyd van weinige jaaren, zo zeer vermenigvuldigd werden, dat eene onweêrstaanbaare drift tot handelen, naar sommiger oordeel (*a*), gevolgd scheen te zyn, op eene diergelyke drift tot oorloogen, die voormaals geheerscht hadt. Men oorloogde, 't is waar, nog tegenwoordig, in 't Noorden en tegen den Turk; doch beide deeze oorlogen duurden niet lang. Ook ontstondt 'er, geduurende dit handelen zelf, nu en dan, wel wederom oorlog; doch hy was niet algemeen, en de twist werdt haast bygelegd. De zaaken van 't *Kabinet*, gelyk men spreekt, zullen, derhalve, het gewigtigst gedeelte der volgende Geschiedenisse moeten uitmaaken.

Aanleiding tot het handelen over een Verbond, tusschen Frankryk, Groot-

Aan sommige Hoven, met naame in Frankryk en Groot-Britanje, waren de Vorsten beide en de Staatsdienaars bekwaam en geneigd tot handelen. De Hertog van Orleans was 'er zeer in bedreeven. George de I. niet minder (*b*). Ook hebbenze 'er beide, van datze aan de Regeering gekomen waren, hun meeste leeven in gesleeten. Koning George hadt, gelyk wy, in 't voorgaande Boek (*c*), hebben aangemerkt,

(*a*) *See* BOLINGBROKES Letters on History *Tom.* II. *p.* 166, 167. & MONTGON Memoir. *Tom* IV. *p.* 84.
(*b*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 358.
(*c*) *Bladz.* 120.

merkt, naar alle waarſchynlykheid, het jongſte Verbond geſlooten met den Keizer, om het Franſche Hof tot argwaan te verwekken, en te beweegen tot het voorſlaan van beter voorwaarden van een verdedigend Verbond, dan tot nog toe geſchied was. Wy hebben, te vooren (*d*), gezien, dat men, in Frankryk, inderdaad, vreesde, dat de Keizer de Vrede niet lang zou houden, en, of in Spanje, of in Italie, de wapenen, veelligt, hervatten. Ook was 'er reden van wantrouwen op het Hof van Madrid, welk zig, mogelyk, niet zou laaten genoegen, aan de ſchikking, in Frankryk gemaakt op de Regeeringe. En hieruit konden onluſten ontſtaan, die den Keizer aanleiding zouden konnen geeven, om Frankryk aan te taſten, van den kant der Ooſtenrykſche Nederlanden; terwyl Spanje zulks deedt, van den kant van Katalonie. Men hieldt dit voor de reden, waarom het Weener-Hof zig zo ſterk gekant hadt tegen eene overeenkomſt, wegens de onzydigheid der Ooſtenrykſche Nederlanden; en men kon, met geene goede oogen, aanzien, dat de Keizer zig zogt te ſterken, door verdedigende Verbonden. De Hertog van Orleans hadt, hierom, eer nog 't Verbond tuſſchen den Keizer en Groot-Britanje getroffen was, den Engelſchen en Staatſchen Gezanten, in Frankryk, een Verbond van handhaavinge der wederzydſche regten en bezittingen voorgeſlaagen: Chateauneuf hadt, naderhand, in den Haage, geſproken van een Verbond tot handhaavinge der Utrechtſche Vrede; welken naam men verkoor, om

1716.

Britanje en de Staaten.

(*d*) *Bladz.* 109, 113.

1716. om den voorslag min haatelyk te doen schynen by 't Weener Hof. Doch over de voorwaarden was nog weinig gesproken. Men stelde, in Frankryk, vast, dat zy gunstig zouden moeten zyn, zo Koning George zig zou laaten beweegen, om te sluiten. Men wist, dat 'er twee punten waren, waarop het Engelsche Hof zeer gesteld was: 't vertrek van den Pretendent uit de nabuurschap van Groot-Britanje, en het slegten en dempen der sluize en haven te Mardyk. De Hertog van Orleans besloot, derhalve, Koning George, in deeze twee punten, genoegen te geeven, en hem, onder deeze voorwaarden, te nodigen tot een Verbond. De Staaten waren gesteld op de zekerheid hunner Barriere, en op de bevoordeeling van hunnen Koophandel: in welke twee opzigten, de Hertog hun ook te gemoet wilde komen, zo veel 't belang des Ryks gedoogen kon.

II. De Abt du Bois handelt met Koning George, te Maaslandssluis.

Men besloot, derhalve, de handeling te hervatten, en, om 't werk geheimer te beleiden, de gelegenheid der reize des Konings van Groot-Britanje naar zyne Duitsche Staaten, hiertoe, waar te neemen. De Koning stak over naar Holland, in Hooimaand deezes jaars (e). Derwaards werdt, ten zelfden tyde, uit Frankryk, gezonden de Abt *Guillaume du Bois*, voorheen Leermeester, en nu de grootste vertrouweling des Hertogs van Orleans. Hy trof den Koning aan, te Maaslandssluis, by wien hy, door tusschenspraak van den Sekretaris van Staat Stanhope, een heimelyk gehoor verwierf. Hy stelde hier al zyne bekwaamheid te werk,

(e) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 339.

werk, om den Koning over te haalen, tot een Verbond met Frankryk. Hy beloofde, dat Frankryk de Protestantsche opvolging in Groot-Britanje handhaaven, de wederspannelingen niet ondersteunen zou, en zelfs den Pretendent, die, op 't aanhouden van George den I., uit Lotharingen, geweeken zynde, zig thans te Avignon onthieldt, doen vertrekken, tot over het Alpische gebergte. Wegens de werken te Mardyk, waarover, ten deezen tyde, in Engeland gehandeld werdt, zou men den Koning, insgelyks, genoegen geeven. Kortom, de Abt boodt zo veel uit, dat Koning George, kans ziende, om het oogmerk, welk hy, zo men meende, in 't sluiten met den Keizer gehad hadt, te bereiken, den Abt toeliet, hem te volgen naar Hanover, daar men 't haast zo verre eens werdt, dat de Abt, eerlang, in stilte, te rug keerde naar den Haage; alwaar hy zig, eenen geruimen tyd, bedektelyk, ophieldt, in 't Huis van den Markgraave de Chateauneuf, om de Staaten, insgelyks, tot het Verbond te beweegen. Hy ging, hier zynde, niet uit, dan des nagts, om met eenige Leden der Regeeringe, die in 't geheim waren, en byzonderlyk met den Raadpensionaris Heinsius, te spreeken. Men vertoonde den Staatschen een ontwerp van 't Verbond, waarin, onder anderen, beloofd werdt, dat men den wederspannelingen, over en weder, geene schuilplaats verleenen zou. De Staatschen begeerden verklaaring, dat de Fransche vlugtelingen niet onder den naam van wederspannelingen zouden begreepen worden. Doch men hieldt deeze verklaaring noodeloos, van de

1716.

Komt in den Haage.

Zyne heimelyke handeling aldaar.

zyde

1716. zyde van Frankryk. Wyders, vorderden de Staatſchen „ 1. dat de handhaaving der we„ derzydſche regten en bezittingen alleenlyk „ aan Europa bepaald werdt. 2. dat de Staa„ ten niet meer dan de helft van den onder„ ſtand, dien Frankryk en Groot-Britanje ga„ ven, zouden behoeven te leveren; en dat „ zy zouden konnen volſtaan, met het in geld „ te doen. 3. dat men hun de Lyſt der Reg„ ten van 't jaar 1664 toeſtonde, en alle de „ volgende Ordonnantien vernietigde. 4. dat „ Frankryk den Staaten, voortaan, den titel „ van *Hoog-Mogende Heeren* gave, en hunne „ Ambaſſadeurs handelde, op gelyken voet „ als die van Venetie. 5. dat de geſchillen o„ ver de ſchepen, ſedert het tekenen der U„ trechtſche Vrede genomen, in dier voege „ mogten afgedaan gerekend worden, dat de „ eigenaars zig onderwierpen, aan de uit„ ſpraak, deswege gedaan, door de Kollegien „ ter Admiraliteit, hier te Lande." De Franſchen zonden deeze punten naar hun Hof, en gaven, eerlang, voor beſcheid „ dat het *eerſte* „ toegeſtaan werdt; dat men, wat het *tweede* „ betrof, den onderſtand der Staaten op zes„ duizend man bepaalen wilde." hoewel, hierin, naderhand, verandering kwam. „ Dat het *der*„ *de* punt niet kon toegeſtaan worden; doch „ dat men de belaſting van tweemaal twee „ ſtuivers van de *Livre*, die, na 't jaar 1699, „ was ingevoerd, afſchaffen, en de wollen„ ſtoffen en andere waaren, die nu alleen te „ Calais en S. Valeri mogten ingebragt wor„ den, in alle havens van Frankryk, zou laa„ ten invoeren. Dat het *vierde* punt ingewil-

„ ligd

„ ligd werdt, met deeze uitzondering, dat de 1716.
„ Ambassadeurs van Frankryk den Staaten
„ den titel van *Hoog-Mogende Heeren* geeven
„ zouden; doch dat de Koning niet zou ver-
„ pligt zyn, hun, onder dien titel, te schry-
„ ven. Dat, eindelyk, het *vyfde* punt, vol-
„ komenlyk, werdt toegestaan." De rekkelyk-
heid van 't Fransche Hof deedt de Staatschen
sterk neigen, tot het Verbond; daar Cado-
gan, die in 't geheim der handelinge was, en
met den Abt du Bois en den Raadpensiona-
ris Heinsius menig gesprek hieldt, hen zeer
toe aanzettede. Men hadt elkanderen, zelfs
by eede, verbonden, de handeling bedekt te
houden, tot dat men 't volkomen eens zyn
zou. Nogtans, was 'er, men weet niet hoe,
iet van uitgelekt. De *Graaf van Wolkra*, Kei- De Keizerschen komen 'er agter.
zerlyke Gezant te Londen, hadt 'er de lugt
van gekreegen. De Baron van Heems, in den
Haage, werdt ook gewaar, dat 'er iet omging.
De laatste vraagde 'er Walpole naar, die zig
onkundig hieldt, of misschien waarlyk onkun-
dig was. Maar in Engeland beleedt men 'er
iet van, aan den Graave van Wolkra. De Kei-
zerschen waren 'er zeer over te onvrede. Zy
zagen klaarlyk, dat men, de Utrechtsche Vre-
de zoekende te bekragtigen door zulk een Ver-
bond, den Keizer wilde versteeken van alle
hoop op de Kroone van Spanje, of op eenigen
der Spaansche bezittingen. Zy deeden, der-
halve, hun best, om het sluiten van 't Verbond
te voorkomen. Men wil zelfs, dat het Wee-
ner-Hof een' Jezuit zondt naar Frankryk, om
den Hertoge-Regent een Verbond met den
Keizer voor te slaan. Doch deeze handeling
 hadt

1716. hadt geen gevolg. De Koning van Groot-Britanje deedt den Keizer een Ontwerp vertoonen van 't Verbond met Frankryk en de Staaten: waarin, egter, naderhand, nog merkelyke verandering kwam. Het werdt zeer afgekeurd, aan 't Weener-Hof. Men verklaarde, dat, zo 't getekend werdt, het Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje, op het zelfde oogenblik, moest gerekend worden, als verbroken. Doch Groot-Britanje en de Staaten zelven waren te ver gegaan, om te rug te konnen treeden.

Het drievoudig Verbond wordt getekend.

Toen men 't geheim der handelinge met Frankryk niet langer konde noch wilde bewaaren, in den Haage, nam de Abt du Bois den naam en rang aan van buitengewoonen Ambassadeur van Frankryk, en verscheen in 't openbaar. Het ontwerp van 't Verbond werdt rond gezonden aan de Gewesten, daar 't niet op eenerlei wyze werdt ingezien. Zeeland, in 't byzonder, verklaarde 'er zig, ernstelyk, tegen. Andere Leden der hooge Regeeringe vonden 'er, insgelyks, niet veel reden toe. Men bragt voorbeelden by van de onopregtheid van 't Fransche Hof, waarvan de Staat, zo men voorgaf, sedert meer dan zestig jaaren, menige ondervinding gehad hadt. Doch hiertegen werdt gezeid, dat de inzigten en belangen van Frankryk, na de dood van Lodewyk den XIV., merkelyk veranderd waren. Midlerwyl, handelde men nog eenigen tyd met Frankryk, over 't stuk van den Koophandel, en over den titel en rang der Staaten, zonder dat men 't volkomen eens werdt; maar na dat men, van de Staatsche zyde, vryheid bedongen hadt, om, zo 't

be-

begeerd werdt, ook te mogen treeden in het 1716.
Verbond, tusschen den Keizer en Groot-Britanje aangegaan, beslooten zes Gewesten met Frankryk en Groot-Britanje te tekenen. Zeeland verklaarde 'er zig langst tegen. Doch men zou geene zwaarigheid gemaakt hebben, om met de meerderheid te besluiten, zig beroepende op het Munstersche Verdrag van den jaare 1648, en op het Groot-Verbond van den jaare 1701, welken ook, buiten bewilliging van Zeeland, getekend waren (*f*): maar Zeeland voegde zig, eindelyk, naar de overige Gewesten. Het drievoudig Verbond, gelyk het, sedert, genoemd werdt, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, eindelyk in 't net gesteld zynde, werdt, in den Haage,
getekend, op den vierden van Louwmaand des 1717.
jaars 1717. Het behelsde slegts *agt* punten, die
hierop uitliepen. ,, 1. Men zou voortaan, ee- Inhoud
,, ne vaste Vrede, vriendschap en vereeniging van het
,, onderhouden. 2. Frankryk verbondt zig, om zelve.
,, hem, die, by 't leeven van Koning Jakob
,, den II., den titel van *Prinse van Walles*, en,
,, naderhand, dien van *Koning van Groot-Britanje* aangenomen hadt, terstond na de te-
,, kening van dit Verdrag, te doen vertrekken
,, van Avignon, en zyn verblyf te doen nee-
,, men over het Alpisch gebergte: ook, om
,, hem, op geenerlei wyze, te ondersteunen,
,, noch iemant, die, van zynent wege, de rust
,, van Groot-Britanje, door oorlog, oproer
,, of samenzweering, zou mogen onderneemen

,, te

(*f*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 556—565. *Tom.* X. *p.* 13. Tindal *Vol.* XI. [or XXVI.] *p.* 339, 352, 354, 355. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 87, 88.

1717. „ te ſtooren. Ook zou Frankryk niet gedoogen, dat de Perſoon, boven gemeld, onder eenigerlei naam of voorwendſel, immer kwame, veel min verbleeve in eenige Plaats van 't Franſch gebied. 3. De drie Mogendheden verbonden zig, om geene ſchuilplaats of verblyf te gunnen aan de onderzaaten van een' hunner, die voor wederſpannelingen verklaard waren, of zouden worden, beloovende zy, dezelven hun gebied te doen ruimen, binnen agt dagen na dat het gevorderd zou zyn. 4. Wegens het ſlegten van Duinkerken, en het dempen der haven aldaar, verklaarde Frankryk, zig te zullen gedraagen naar de overeenkomſt, deswege, in Herfſtmaand laatſtleeden, te Hamptoncourt, getroffen. In gevolge van welke, de groote doorvaart der nieuwe ſluize te Mardyk geheellyk geſlegt zou worden, blyvende egter de geſloopte bouwſtoffen ten dienſte des Konings; mids hyze niet deedt gebruiken, tot eenige Haven of Sluis, op twee mylen na aan Duinkerken of Mardyk, zynde men overeengekomen, dat, langs het gantſche ſtrand, binnen deezen afſtand, nimmer eenige Sluis, Haven, Dok of Sterkte zou mogen worden opgeregt. De kleine ſluis zou tien voeten enger gemaakt worden, en dus maar zestien voeten wyd blyven. De krebhoofden langs het nieuwe Kanaal zouden, insgelyks, geſlegt, en, binnen den genoemden afſtand, nimmer herſteld worden. De ſlegting van al 't gemelde zou, zo 't mogelyk ware, volkomenlyk, moeten voltrokken zyn, tegen 't einde van Zomermaand deezes jaars. De

„ ſleg-

„ ſlegting der dyken langs de oude haven te 1717.
„ Duinkerken zou ook geheellyk voltrokken,
„ en de overgebleeven' Veſtingwerken aldaar
„ met het ſtrand gelyk gemaakt worden. De
„ Koning van Groot-Britanje en de Staaten
„ zouden Gemagtigden ter gemelde plaatſen
„ mogen zenden, om te zien, of alles behoor-
„ lyk werdt uitgevoerd. 5. De Utrechtſche
„ Vrede, tusſchen Frankryk en Groot-Britan-
„ je, en Frankryk en de Staaten, geſlooten,
„ werdt, in allen deele, bekragtigd, byzon-
„ derlyk ook in opzigte van de opvolginge in
„ Groot-Britanje en in Frankryk. De hande-
„ lende Mogendheden beloofden, elkanderen
„ te zullen handhaaven in derzelver regten
„ en bezittingen, by de gemelde Vrede ver-
„ kreegen, en indien iemant een' van hun
„ aantaſtte met de wapenen, zouden de ande-
„ ren hunne poogingen aanwenden, om den
„ beledigden vergoeding te bezorgen, en de
„ vyandlykheden te doen ophouden. 5. Doch
„ zo deeze poogingen de gewenſchte uitwer-
„ king niet hebben mogten, zou men elkan-
„ ren byſtaan met de volgende manſchap:
„ Frankryk en Groot-Britanje zouden ieder
„ agtduizend knegten en tweeduizend ruiters
„ leveren, en de Staaten vierduizend kneg-
„ ten en duizend ruiters. 6. Doch zo de aan-
„ gevallen' Bondgenoot liever onderſtand in
„ ſchepen, of zelfs in geld begeeren mogt, zou
„ zulks aan zyne keuze ſtaan. Duizend knegten
„ zouden op tienduizend, en duizend ruiters
„ op dertigduizend guldens Hollandſch geld ter
„ maand, en twaalf maanden voor een jaar ge-
„ rekend worden. De onderſtand in ſchepen

 „ zou,

1717. „ zou, naar evenredigheid, worden begroot. „ 7. Zo de Ryken of Landen der drie Mo„ gendheden, door inwendigen tweespalt, of „ door opstand ter oorzaake der genoemde „ opvolgingen, beroerd mogten worden, zou „ de Bondgenoot, die zig in deeze beroer„ te bevondt, den beloofden onderstand van „ de andere Bondgenooten mogen vorderen; „ en zou hem dezelve, binnen twee maanden, „ moeten worden toegeschikt, mids hy 't be„ loop der kosten voldeede binnen een jaar, „ na dat de beroerte gestild zou zyn. 8. Het „ tegenwoordig Verdrag zou, binnen vier wee„ ken, bekragtigd worden." By een afzonderlyk punt, hadden de Staatschen op beide de Mogendheden nog bedongen „ dat de hand„ haaving, in 't *vyfde* punt beloofd, alleen „ zag op de wederzydsche regten en bezittin„ gen, binnen Europa (g)." Het Verbond werdt, wat laater dan op den bestemden tyd, behoorlyk bekragtigd, zelfs door zulken onder de Gewesten, die 'er, te vooren, zwaarigheid in gemaakt hadden; alzo de algemeene Staaten, gelyk wy boven (h) te kennen gaven, 's daags na het tekenen van 't Verbond, beslooten hadden, ook, zo 't vereischt werdt, onder zekere voorwaarden, te willen treeden in 't Verbond, welk, onlangs, tusschen den Keizer en Groot-Britanje gesllooten was (i). De Abt du Bois nam, voor 't einde van Louwmaand,

(g) Secr. Resol. Holl. 8 *Jan.* 1716: VII. *Deel*, *bl.* 236. *Voiez aussi* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 484. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 1. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 89.

(h) *Bladz.* 146.

(i) Resol. Gener. *Mart.* 5 *Jan.* 1717. *by* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 13.

maand, zyn affcheid van de Staaten, hen, by deeze gelegenheid, noemende *Uwe Hoog-Mogendheden*, schoon hy hun, in 't begin zyner aanspraake, den titel van *Hoog-Mogende Heeren* nog niet gegeven hadt; hebbende hy, naar 't schynt, het woord *Heeren* willen myden: welk, ook door 't Weener-Hof, nog niet gebruikt werdt. De Hertog van Orleans deedt, eerlang, den Pretendent vertrekken over de Alpen. De Koning van Groot-Britanje en de Staaten zonden Gemagtigden, om tegenwoordig te zyn, by 't slegten der werken te Duinkerken en te Mardyk: waaraan met vlyt gearbeid werdt (*k*). 't Bleek klaarlyk, dat het Fransche Hof gezind was, de aangegaane verbinteniſſen, stiptelyk, naar te komen. 1717.

III. Misnoegen van het Weener Hof.

Doch het drievoudig Verbond was zo dra niet rugtbaar gevorden, of het verwekte veel misnoegen, aan de Hoven van Weenen en Madrid. De Keizer nam 't zo kwalyk, dat Groot-Britanje en de Staaten een Verbond hadden aangegaan, waarby Filips de V. bevestigd werdt op den troon van Spanje, dat hy de Staaten niet meer verzoeken liet, om te treeden in 't Verbond met Groot-Britanje gesllooten: welk Verbond hy aanmerkte, als ten eenemaal kragteloos geworden (*l*). Ook gaf de Baron van Heems hun te kennen, dat, na 't sluiten van dit Verbond, het Verdrag van Barriere geen' stand meer greep. „ De Barrie-
„ re was," zeide hy „ van den tyd van Hen-
„ rik den IV. af, alleenlyk gezogt, om Frank-
„ ryk

(*k*) Lamberti *Tom.* X. *p.* 13—17. Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 355, 367.
(*l*) Lamberti *Tom.* X. *p.* 12.

1717. „ ryk verre van de grenzen van den Staat te „ houden; maar nu men met Frankryk verbonden was, hadt menze niet meer noodig." Het Hof van Weenen vernieuwde, ten zelfden tyde, eenige oude eischen op de Heerlykheid Anholt in 't Kwartier van Zutfen, welke men beweerde tot het Ryk te behooren. Veelen begonden, derhalve, reeds te vreezen, voor onlusten met Duitschland (*m*). Het Hof van Madrid was ook te onvrede, dat vreemden, gelyk Groot-Britanje en de Staaten waren, zig hadden onderwonden, beschikking te maaken, over het regt der opvolginge tot de Kroone van Frankryk: 't welk zy, meende men, behoorden overgelaaten te hebben voor de Staaten des Koningkryks. In Frankryk, morde men ook, dat de Hertog van Orleans, door het sluiten van dit Verbond, de eer en 't belang des Koningkryks aan zyne byzondere inzigten en belangen hadt opgeofferd, zig verbindende tot het verdryven van den Ridder van S. Joris, en tot het slegten der kostbaare en nuttige werken te Mardyk, 't welk Lodewyk de XIV. nimmer beloofd zou hebben, enkelyk, om zig zelven te verzekeren van de opvolginge. In Engeland zelf, keurden sommigen 't Verbond af, dryvende, dat de Protestantsche opvolging genoeg verzekerd was, by de Utrechtsche Vrede, en dat 'er geene genoegzaame reden was, om, onder voorwendsel van eenen inval of opstand, zo veel vreemd krygsvolk in 't Ryk te roepen: waarvan, ligtelyk, tot benadeelinge van de vryheid der onderzaaten

en van het Hof van Madrid.

Gemor in Frankryk:

in Engeland:

ten

(*m*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 195—199.

ten misbruik zou konnen gemaakt worden (*n*). 1717.
In de Vereenigde Gewesten, oordeelden sommigen ook, dat het Verbond de Staaten te zeer vervreemden zou van het Huis van Oostenryk, en ligtelyk nadeelig zyn aan den Koophandel op Spanje. Ook was men bedugt, dat 'er de Staat, eer men 't verwagtte, in nieuwen oorlog door zou konnen ingewikkeld worden. Ondertusschen, vereenigde dit Verbond drie Mogendheden, die zeer zeldzaam vereenigd geweest waren: welke byzonderheid alleen toe te schryven was aan de verandering, die de dood van Lodewyk den XIV. veroorzaakt hadt.

en hier te Lande.

IV. Onderneeming van den Graave van Gyllemborg en den Baron Gortz, ten behoeve des Pretendents.

Maar Koning George, die zig, door het drievoudig Verbond, meende verzekerd te hebben, tegen de meest gevreesde onderneemingen ten behoeve des Pretendents, ontdekte, kort na zyne te rugkomst van Hanover, in Sprokkelmaand, eene nieuwe samenzweering onder de wederspannelingen, om eenen opstand in 't Ryk te verwekken, en daardoor gelegenheid te geeven tot eenen inval in Engeland of Schotland. De voornaamste beleiders van deezen toeleg waren de *Graaf van Gyllemborg*, Zweedsche Resident in Engeland, en de *Baron Gortz*, die, sedert eenigen tyd, wegens Zweeden, aan verscheiden' Hoven gezonden geweest was, en zig thans in Holland bevondt. Men hadt voor, aan verscheiden' oorden, en zelfs in Frankryk en in Holland, schepen te koopen, dezelven naar Gottenburg te zenden, en, van daar, agtduizend knegten en vierduizend ruiters, met eenen bekwaamen voor-

(*n*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 357, 358.

1717. voorraad van oorlogsbehoeften, te ſcheepen naar Groot-Britanje. Zelfs vertrouwde men, dat de Koning van Zweeden, onder wiens gebied, zig, in 't voorleeden jaar, reeds verſcheiden' wederſpannelingen begeven hadden (o), de hand leenen zou tot bevordering des aanſlags. Koning George was van 't geheim des aanſlags onderrigt, of door 't Franſche Hof, of uit onderſchepte brieven, of op eenige andere wyze, welke men nooit regt geweeten heeft. 't Voorneemen was ſlegts aan weinigen bekend geweeſt. Karel de XII. wilde, zo geloofd werdt, niet weeten, dat hy 'er de hand in hadt, voor 't uitgevoerd ſtondt te worden: en de vrienden des Pretendents in Engeland wilden zig nergens toe vaſt verbinden, voor zy 't woord hadden van den Koning van Zweeden. Hieruit ontſtondt, dat de handeling zeer bedekt bleef; maar te gelyk langzaam voortging. Op den negenden van Sprokkelmaand, des nagts omtrent twaalf uuren, werdt het Huis van den Graave van Gyllemborg, op 's Konings laſt, bezet; hy, onverhoeds, overvallen, en, met zyne papieren, in verzekering genomen. Drie Engelſchen werden, omtrent den zelfden tyd, geligt en vaſtgezet. Men verzogt de Staaten, den Baron Gortz, insgelyks, te doen vaſthouden. Hy was, in Hooimaand des voorleeden jaars, in Holland gekomen, en hadt zig meeſt te Amſterdam onthouden. De Koning, zyn Meeſter, hadt hem voorzien van eene algemeene volmagt, om, ten zynen meeſten dienſte, met iedereen, te han-

Gyllemborg wordt in hegtenis genomen.

(o) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 390, 650.

handelen en te sluiten (p): en, in gevolge van deeze Volmagt, hadt hy vrygeleide-brieven uitgegeven aan verscheiden' Amsterdamsche Koopluiden, die Hennip en Teer naar Zweeden voerden, waaraan men, in dit Ryk, gebrek gehad hadt, sedert dat de Landstreeken, van Riga af tot Abo toe, den Czaar in handen gevallen waren. Zelfs ontdekte men, eerlang, dat hy met eenige Koopluiden gehandeld hadt, om Zweeden van gemunt zilver te voorzien. Ook hadt hy een' keer naar Frankryk gedaan, en, naderhand, te rug gekomen, een geheim gesprek gehad, in een Dorp, digt by Amsterdam, met den Prinse Kurakin, tot bevordering van de Vrede in 't Noorden; ten welken einde, hy ook in den Haage gehandeld hadt (q). Hy was hier nog, in Sprokkelmaand deezes jaars, toen men berigt kreeg, dat de Graaf van Gyllemborg te Londen gevat was. De Engelsche Resident *Leathes* hadt, hierop, de Gekommitteerde Raaden verzogt, om Gortz, insgelyks, te doen ligten. Zy zonden, kort na den middag van den negentienden, twintig man van de Lyfwagt naar de wooning van den Baron, met last om zig van zynen persoon en papieren te verzekeren; doch hy was, maar twee uuren te vooren, te post, verreisd naar Amsterdam. Een zyner Sekretarissen, Broeder des Graafs van Gyllemborg, werdt egter gevat, en in de Kasteleinye bewaard. Leathes trok, in alleryl, naar Amsterdam: daar hy, niet voor den volgenden dag, verlof bekomen kon

1717.

(p) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 655.
(q) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 619, 637, 650—690.

1717. kon van de Regeering, om Gortz, die zynen intrek by zekeren Zweedſchen Koopman genomen hadt, te doen vaſthouden. Doch hy was, met het opgaan der poorte, reeds vertrokken naar Arnhem. Toen bewoog men, op 't aanhouden van Leathes, *Willem Vleertman*, die ſnel te paard ryden kon, en, geduurende den oorlog, gemeenlyk de eerſte Legertydingen herwaards plagt te brengen, om Gortz agter na te zetten, dien hy, te Arnhem, inhaalde, en, nevens den Sekretaris *Stambke*, met kennis van den voorzittenden Burgemeester, in verzekering deedt neemen. Men vondt twee kiſtjes met papieren by hen. De Staaten, kennis gekreegen hebbende, dat Gortz gevat was, beſlooten, op herhaald verzoek van het Engelſche Hof, hem en de twee Sekretariſſen, zorgvuldiglyk, te bewaaren, zonder zig te ſtooren aan de Vertoogen, die, hiertegen, gedaan werden, door den Sekretaris der Zweedſche Ambaſſade in den Haage. In Engeland, werdt het werk van Gyllemborg en Gortz zo hoog genomen, dat men terſtond allen handel met Zweeden verboodt; waartoe men de Staaten ook zogt te beweegen. Daarentegen, hadt men, in Zweeden, zo dra geene tyding gekreegen van het vaſthouden van Gyllemborg, of de Engelſche Reſident, *Robert Jackſon*, werdt, insgelyks, in hegtenis genomen: doch den Reſident der Staaten, *Willem Henrik Rumpf*, alleenlyk het Hof ontzeid.

Gortz te Arnhem agterhaald.

De brieven, welken by Gyllemborg en Gortz gevonden waren, werden, ondertuſſchen; gedeeltelyk in 't licht gegeven, en ontdekten genoeg van den toeleg, om beide de Staatsdienaars

Hunne brieven komen in 't licht.

naars in 't ongelyk te doen ſtellen (*r*). Maar, in een' deezer brieven, werdt ook het Ruſſiſche Hof, en in 't byzonder de Schotſche Lyfarts van den Czaar, *Erskine* genaamd, verdagt gemaakt: 't welk by den Czaar zeer euvel opgenomen werdt, en waartegen hy zig ernſtelyk deedt verdedigen, aan 't Groot-Britanniſche Hof. Ook verſchoonden verſcheiden' Zweedſche Reſidenten zig, van eenig deel gehad te hebben aan den ſlinkſchen toeleg, waarop Gortz, in zyne hegtenis te Arnhem, zig niet ontzag, genoegzaam openlyk, te roemen. Ondertuſſchen, zat hy hier gantſch niet gemakkelyk. Ook begeerde Koning George op de Staaten, dat men hem den Baron Gortz overleverde, of hem, ten minſte, naar bekwaamer gevangenis, op Loeveſtein of in 's Hertogenboſch vervoerde. Doch men kon tot geen van beide beſluiten. Het Zweedſche Hof deedt daarentegen ſterk aanhouden, by de Staaten, op het ontſlag van den Baron. Men beriep zig op de naauwe verbindteniſſen met den Koning van Groot-Britanje, welken niet gedoogden, dat men iemant, die verraaderlyke aanſlagen geſmeed hadt tegen deszelfs Ryk, op vrye voeten ſtelde: te minder, om dat hy nimmer voor een' Gezant van de Kroone van Zweeden, by de Staaten, erkend geweeſt was. Karel de XII., niet voldaan met dit antwoord, beſloot den Hollandſchen Koopvaardyſchepen, die naar Zweeden wilden, Paspoorten te weigeren, zo lang de Baron Gortz niet ontſlaagen zou zyn. Mid-

1717.

Het Zweedſche Hof dringt, by de Staaten, op 't ontſlag van Gortz.

(*r*) *Voiez* Lettr. de ce qui s'eſt paſſé entre Gyllenb. & Gorts *imprim.* 1717.

1717. Midlerwyl, handelde het Fransche Hof te Stokholm, om Karel den XII. te bevredigen met den Koning van Groot-Britanje. Hy liet zig, eerlang, overhaalen, om schriftelyk te verklaaren, dat hy geene kennis gehad hadt van 't gene zyne twee Staatsdienaars gehandeld hadden, zynde zyn oogmerk nimmer geweest, eenige troepen te zenden naar Engeland of Schotland, om tegen den Koning van Groot-Britanje te dienen. De Staaten kreegen, terstond, berigt van deeze verklaaring; en ziende nu 't gevaar van eenen opstand en inval in Groot-Britanje geheellyk verdweenen, besslooten zy den Baron Gortz en de zynen te doen ontslaan; doch met den Engelschen Gezant *Whitworth* te overleggen, op wat wyze, zulks gevoeglykst zou konnen geschieden. Maar het Engelsche Hof nam geen genoegen in de verklaaring des Konings van Zweeden, en kon hierom niet bewilligen in 't ontslag van Gortz. Nogtans, neigde men, om Gyllemborg tegen Jackson uit te wisselen: 't welk den Staaten zeer vreemd voorkwam. Ook veranderde men, in Engeland, eerlang, van gedagten. De Koning deedt, in Hooimaand, verklaaren, dat hy bewilligde in 't ontslag van Gortz, mids men hem, terstond, te schepe naar Zweeden voerde, zonder dat het hem vry zou staan, zig op te houden in de Vereenigde Gewesten. Men kwam, eindelyk, door bemiddeling van het Fransche Hof, overeen, dat Gyllemborg, met een Fregat, uit Engeland zou gevoerd worden naar de Maaze, daar Gortz aan boord komen zou, om met Gyllemborg te keeren naar Zweeden: vanwaar het zelfde Fregat Jackson te rug zou

bren-

brengen. De papieren, die by de gevangenen gevonden waren, zouden, besllooten en verzegeld, aan den Koning van Zweeden worden overgebragt. Terstond hierna, stelden de Staaten van Gelderland, op verzoek van den *Graave van Reventlau*, Gezant van den Hertoge van Sleeswyk-Holstein, den Baron Gortz, op eigen gezag, in vryheid, mids Reventlau zig voor hem verbonde, dat hy, terstond, naar Zweeden keeren zou. 't Besluit hiertoe was, op den laatsten van Hooimaand, genomen. De Sekretaris Stambke werdt, ten zelfden tyde, en de Sekretaris *Gustaaf Gyllemborg*, die in den Haage zat, weinige dagen laater, op vrye voeten gesteld. De Staaten gaven 'er den Koning van Zweeden, terstond, kennis van, daarby voegende, dat zy vertrouwden, dat de Scheepvaart hunner onderzaaten, voortaan, minder belemmerd zou worden dan voorheen. Gortz en de twee Sekretarissen keerden, eerlang, te lande, naar Zweeden. De Graaf van Gyllemborg werdt te schepe naar Gottenburg gevoerd. Gortz hadt, voor zyn vertrek uit Gelderland, een heimelyk gesprek gehad met den Czaar, die zig toen op 't Loo bevondt. Men wil, dat hy, hier, beloofde, de geschillen tusschen den Czaar en Zweeden, binnen drie maanden, te zullen vereffenen. Ook arbeidde hy, hiertoe, na dat hy in Zweeden gekomen was (*s*). Doch na 's Konings dood, die, in Slagtmaand des volgenden jaars, voorviel, werdt hy, onverwagt, vastgehouden, van wege de hooge Regeeringe,

1717.

Hy en Gyllemborg worden geslaakt.

Einde van Gortz.

(*s*) Resol. Holl. 25, 26 *Febr.* 6 *Maart*, 25, 26 *May* 1717. *bl.* 59, 63, 78, 207, 218. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 17—92. TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI. *p.*] 361—366, 370—411. *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 82. *Note* (1).

1717. ge, en eerlang, van verſcheiden' misdaaden beſchuldigd zynde, ter dood veroordeeld, en openlyk onthalsd (*t*). De Zweedſche Kaaperyen hielden, midlerwyl, aan, zonder dat de ernſtige poogingen der Staaten deeze ongeregeldheid konden doen ophouden, zo lang Koning Karel leefde (*u*).

V. Verdrag tuſſchen Frankryk, den Czaar en Pruiſſen.

Terwyl de Czaar zig, in Frankryk en in Holland, ophieldt, was 'er eene handeling op het tapyt, tuſſchen hem en de Hoven van Verſailles en Berlyn, over een Verdrag tot bevordering der ruſte in 't Noorden, en tot handhaaving der Verdragen van Utrecht, Radſtad en Baden. Het werdt, op den vierden van Oogſtmaand, getekend, te Amſterdam. De Koning van Frankryk verklaarde, by dit Verdrag, niet te willen te kort doen aan het Verbond, welk hy, onlangs, met den Koning van Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Geweſten, hadt aangegaan. De twee andere Mogendheden namen hem aan voor middelaar, in de geſchillen met den Koning van Zweeden (*v*).

Overeenkomſt der Staaten met den Koning van Pruiſſen.

De Staaten hadden, in de Lente deezes jaars, ook afgerekend met den Koning van Pruiſſen, wegens de agterſtallen, welken men zynen troepen ſchuldig was, en die twaalfhonderd drie-entwintigduizend eenhonderd agtenveertig guldens en agt ſtuivers beliepen. Men ſtelde orde op het voldoen deezer agterſtallen, binnen zekeren bepaalden tyd (*w*). Doch over de na-

(*t*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 81, 82, 84. Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1719 *bl.* 168.

(*u*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 93—104, 149.

(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 490. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 109.

(*w*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 488, 489. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 163—166.

nalaatenſchap van Koning Willem, duurden de verſchillen nog met het Hof van Berlyn. Het Hof van Holland hadt de Heerlykheid Zevenbergen den Huize van Naſſau toegeweezen, zonder dat de Koning van Pruiſſen zig aan deeze uitſpraak wilde onderwerpen. Zelfs beweerde hy, dat men hem in 't bezit behoorde te ſtellen van de Heerlykheid Geertruidenberg, die zynen Overgrootvader, Prinſe Fredrik Henrik, was aanbedeeld (*x*): doch men hadt hier geen ooren naar. Maar wegens het beſtellen der Regeeringe in de Baronnye van Herſtal, van welke de Koning zig meeſter gemaakt hadt, werdt, eerlang, eene overeenkomſt, by voorraad, getroffen (*y*). In 't Overkwartier van Gelderland, viel ook geſchil met zyne Pruisſiſche Majeſteit, zo over eenige Leenen, welken hy oordeelde af te hangen van de Heerlykheid Montfoort, welke hem opgedraagen was, ſchoon de Souverainiteit over het Ampt aan de Staaten behoorde; als over de tollen op de Maaze (*z*): al 't welke gelegenheid gaf tot geduurige onderhandelingen, met de Pruisſiſche Staatsdienaars in den Haage. Doch onder dit handelen, over zo veele byzondere geſchillen, deedt de Koning den Staaten ook een Verbond van onderlinge beſcherminge voorſlaan. 't Werdt in overweeging genomen (*a*): maar daar verliep nog een geruime tyd (*b*), eer het geſlooten werdt. 1717.

Aan

(*x*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 167, 168.
(*y*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I: *p.* 495.
(*z*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 172, 215—218.
(*a*) Notul. Zeel. 14 *Sept.* 1717. *bl.* 369. LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 176, 177.
(*b*) Reſol Gener. *Mart.* 26 *April* 1718.

1717. Aan Deenemarke was de Staat ook eenige agterſtallen ſchuldig, zo wegens ſoldye der Deenſche manſchap, als wegens onderſtandgelden, der Kroone beloofd. Doch deeze ſchuld werdt zo ſpoedig niet vereffend. De eiſchen van Koning Fredrik den IV. waren niet gegrond, naar 't oordeel der Staaten; die egter erkenden, dat zy verpligting hadden aan den Koning en aan deszelfs troepen, welken, in 't jaar 1712, afgeweeken waren van den Hertoge van Ormond, om zig te voegen by 't vereenigd Leger. Ook beloofden zy, den Koning genoegen te zullen geeven, zo dra zulks eenigszins mogelyk zyn zou. Het Deenſche Hof kreeg, in dit jaar, ook eenig geſchil met de Staaten, ter gelegenheid, dat zekere Koopvaardyſchipper, de Zond uitzeilende, geweigerd hadt te ſtryken voor eenen Koningklyken Kuſtbewaarder, op wien hy zelfs, daarna, met ſcherp geſchooten hadt. Doch de Schipper bragt tot zyne verſchooning in, dat de harde wind hem belet hadt te ſtryken, zo ſpoedig, als hy wel gewenſcht zou hebben; en dat het Oorlogsſchip, na dat hy geſtreeken hadt, twee ſchooten met ſcherp op hem hadt gedaan, welken hy ſlegts met eenen ſchoot beantwoord hadt. Het aanhouden en neemen van Nederlandſche ſchepen en goederen door de Deenen veroorzaakte ook nog, van tyd tot tyd, klagten, en duurde, zo lang als de Noordſche oorlog (c).

Verſchil met Deenemarke.

VI. Doch terwyl deeze oorlog naar 't einde liep, ontſtak de kryg, onverhoeds, tuſſchen Spanje

Gelegen-

(c) Lamberti *Tom.* X. *p.* 120—136.

je en den Keizer, en zelfs tusschen Spanje en Frankryk. De Abt Julius Alberoni, nu tot Kardinaal verheeven, hadt het ontwerp van deezen kryg gesmeed, niet lang na de dood van Lodewyk den XIV. De Keizer en de Koning van Spanje waren, na dat de eerste de overeenkomst wegens de onzydigheid van Italie getekend, en beloofd hadt, Katalonie te zullen ruimen, wel niet in oorlog; maar zy hadden ook nog geen Verdrag van Vrede getekend; zynde, zo als wy reeds, by eene andere gelegenheid *(d)*, hebben aangemerkt, den Keizer nog niet gezind, om Filips den V. te erkennen voor Koning van Spanje; gelyk hy zou hebben moeten doen, zo hy een Verdrag van Vrede met hem geslooten hadt. Filips de V. zat, derhalve, meer of min, wankel op den troon van Spanje, zo lang Karel de VI. niet van zyn regt op den zelven hadt afgestaan. Hy wendde, hierom, te eerder, zo dra Lodewyk de XIV. overleeden was, het oog wederom naar de Kroone van Frankryk, van welken hy afgestaan hadt. Men hadt, reeds in 't voorleeden jaar, in den Haage, vernomen, dat het Hof van Madrid in twyfel begon te trekken, of de afstand van de Kroone van Frankryk wel plaats behoorde te grypen, inzonderheid, wanneer Karel de VI. niet van zynen eisch op Spanje begeerde af te staan *(e)*. En dit was 't voorspel van 't gene, eerlang, ondernomen werdt. De oorlog tusschen den Turk en den Staat van Venetie, die, reeds in 't jaar 1715, ontsteeken was, gaf den Koning van Span-

1717.
heid tot den oorlog tusschen Spanje en den Keizer, en tusschen Frankryk en Spanje.

(d) Hier voor, *bl.* 23.
(e) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 556.

1717. Spanje gelegenheid, om zig ter zee te wapenen. Venetie hadt hem om bystand verzogt: en de Paus hadt hem verlof gegeven, tot het heffen eener zwaare belastinge van de Geestelykheid onder zyn gebied, beide in Spanje en in de Indien. De Koning zondt een Esquader naar de Levant, welk iet hielp tot de behoudenis van Korfu (*f*). Maar den Keizer, sedert, ook ingewikkeld geraakt zynde in den kryg tegen den Turk, oordeelde men, aan 't Spaansche Hof, dat de kans schoon stondt, om hem te berooven van Sardinie, welk hy hadt behouden, na dat het, in 't begin des jongsten oorlogs, dóor de Engelschen, veroverd geworden was. Onder voorwendsel van den gemeenen vyand der Christenheid afbreuk te willen doen, begon men zig, derhalve, nog veel sterker, te wapenen, in Spanje. De Koning van Groot-Britanje, de lugt gekreegen hebbende van het geheim oogmerk deezer uitrustinge, gaf 'er den Staaten kennis van. De Hertog van Orleans kreeg ook vermoeden, dat men 't op Italie, of veelligt op Frankryk gemunt hadt. De *Markgraaf Beretti-Landi*, Ambassadeur van Spanje in den Haage, deedt zyn best om den Staaten alle agterdogt te beneemen. George de I. zogt hen, daarentegen, over te haalen tot eene nadere verbindtenis met den Keizer. Terwyl men hierover handelde, voltrok het Spaansche Hof den lang beraamden toeleg. De Markgraaf van Lede stak, op 't einde van Hooimaand, van Barcelona, in zee, met een sterk Esquader Oorlogsschepen, en omtrent ne-

Sardinie veroverd door de Spanjaards.

(*f*) *Voiez* MONTGON *Memoir. Tom.* II. *p.* 283.

negenduizend man Landtroepen, koers zettende naar Cagliari in Sardinie. De Stad en 't gantsche Eiland, onvoorzien van manschap, werden, in korten tyd, bemagtigd (g). 1717.

Het Hof van Madrid verdedigt zig, deswege, by de Staaten.

De togt was zo dra niet ondernomen, of de *Markgraaf de Grimaldi*, Sekretaris van Staat aan 't Hof van Madrid, vaardigde eenen brief af aan 's Konings Gezanten aan vreemde Hoven, en onder anderen aan den Markgraave Beretti-Landi in den Haage, waarin reden gegeven werdt van den inval in Sardinie. De brief werdt gelezen, in eene byzondere byeenkomst met Afgevaardigden der Staaten, op den twintigsten van Herfstmaand. Grimaldi vertoonde „ dat de Koning, tot bevordering „ der Vrede, een groot gedeelte zyner bezittingen afgestaan hadt, en onder anderen Sicilie, onder voorwaarden, dat hem Katalonie en Majorka zouden worden ingeruimd; „ doch dat de bevelhebbers over de troepen „ van den Aartshertoge Karel zulks niet alleen geweigerd, maar zelfs de Kataloniers „ aangehitst hadden tot wederspannigheid. „ Dat men den wederspannelingen, sedert, „ uit Napels, onderstand hadt toegevoerd. „ Dat het Weener-Hof de wederhoorige bevelhebbers beloond, en, daarna, alomme, verklaaringen verspreid hadt, hooglyk „ strekkende tot onteeringe der Majesteit van „ Spanje. Dat men, eindelyk, den Groot-Inquisiteur van Spanje, van Rome reizende naar Madrid, te Milaan vastgehouden „ hadt. Dat deeze laatste onderneeming den „ Ko-

(g) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 114—117.

1717. „ Koning tot het besluit hadt gebragt, om de „ wapenen wederom op te vatten tegen den „ Aartshertoge, en het onderſteunen van deszelfs Bondgenooten, de Venetiaanen, nog „ eene wyle tyds, te verſchuiven (*h*)." Beretti-Landi voegde, by deezen brief, eenige redenen, om de Staatſchen te overtuigen „ dat „ de Aartshertog de onzydigheid van Italie, „ op meer dan eene wyze, geſchonden hadt, „ en derhalve geoordeeld moeſt worden de „ vyandelykheden eerſt begonnen te hebben „ (*i*)" De Staaten draalden eenige weeken met antwoorden; doch gaven eindelyk voor beſcheid „ dat zy niet wilden oordeelen, over de „ redenen, welken zyne Katholyke Majeſteit „ bewoogen hadden, tot den inval in Sardinie; doch dat zy hoopten, dat hy zou blyven by 't besluit, welk hy verklaarde genomen te hebben, om niets meer te ondernee„ men, na deezen togt. Dat zy, wyders, nevens de Kroonen van Frankryk en Groot-Britanje, hunne poogingen wilden aanwenden, om de verbroken' Vrede te herſtellen, „ hoewel deeze Kroonen zig, deswege, nog „ niet geopend hadden aan de Staaten, gelyk „ zy ook, over dit onderwerp, nog geen beſcheid ontvangen hadden van het Weener-Hof (*k*)."

Antwoord der Staaten.

Poogingen tot herſtelling der Vrede.

Midlerwyl, werdt de brief van den Markgraave Grimaldi, van 's Keizers zyde, wederlegd, in openbaaren druk (*l*). Het Hof van Ma-

(*h*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom* I. *p.* 161.
(*i*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 222—232.
(*k*) Reſol. Gener. *Sabb.* 13 *Nov.* 1717. *bl.* 985 *en by* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 232.
(*l*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 233 & *suiv.*

Madrid, bedugt, dat Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten eenige maatregels neemen mogten met den Keizer, ten nadeele van Spanje, verspreidde alomme, dat men, vergenoegd met de verovering van Sardinie, de verdere vyandelykheden staaken zou. De Paus zelf hadt den inval in Sardinie afgekeurd, en zig misnoegd getoond, dat Filips de V. inkomsten, geschikt tot den oorlog tegen den Turk, tot een geheel ander einde gebruikt hadt (m). 't Scheen, derhalve, dat men geene verdere onderneemingen, van de Spaansche zyde, zou te dugten hebben. Men bleef, hierom, te Londen en in den Haage, tusschen de Bondgenooten van het drievoudig Verbond, aan 't handelen over de beste middelen, tot bevordering der Vrede tusschen den Keizer en Spanje. De Heer Stanhope werdt naar Madrid gezonden. Cadogan kwam in den Haage: en de Abt du Bois begaf zig naar Londen (n). De handeling duurde, tot diep in 't volgende jaar, eer zy tot een besluit kwam. 1717.

VII. Zwaare Watervloed op Kerstyd.

Tegen 't einde deezes jaars, werden deeze Landen, en Groningerland in 't byzonder bezogt met zo zwaar een' watervloed, als men, in veele jaaren, niet gehad hadt. Het zeewater was, in Wintermaand, door aanhoudende stormwinden, hoog opgezet, in de Noordzee, en tegen onze kusten. Men vreesde voor doorbraaken der zeedyken, aan verscheiden' oorden. Ook stak de wind, eerlang, zo fel op uit den Noordwesten, dat veele dyken, op den vyf-

(m) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 253.
(n) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 118.

1717. vyfentwintigsten en zesentwintigsten van Wintermaand, bezweeken: anderen, met moeite, behouden werden. De Assendelftsche dyk, langs 't Y en de Wyker-meer, brak door op zes verscheiden plaatsen, waardoor veele Dorpen van 't Noorderkwartier van Holland, van Zaandam af tot Avenhorn toe, onder water gezet werden. Het Schermer-Eiland alleen, merkelyk hooger gelegen, bleef van overstroominge vry. Ook werden de Beemster, Schermer, Purmer en Wormer, door hunne dykaadjen, behouden. In den S. Aagtendyk, waren ook twee gaten gevallen, waardoor de Uitgeester- en Heemskerkerbannen onderliepen. In Amsterdam, werdt de Y-dyk, op meer dan ééne plaats, met moeite, voor doorbraak behoed. Hierby bepaalde zig de overstrooming in 't Noorderkwartier van Holland. In Friesland, liepen de Grietenyen van Ferwerderadeel, Oost- en West-dongeradeel en Kollum, grootendeels, onder, zo onverwagt, dat veele beesten en eenige menschen verdronken. Doch in geen Gewest deedt de overstrooming meer nadeels, dan in Groningerland, welk meerendeels onder liep, tot zulk eene bystere hoogte, dat het water, zelfs in de Stad Groningen, vier voeten hooger stondt, dan in den zwaaren Watervloed des jaars 1686. Men bevondt, naderhand, dat'er tusschen de veertien- en vyftienduizend huizen om verre gespoeld, meer dan tweeduizend menschen, ruim veertienduizend Hoornbeesten en Paarden, en over de tweeentwintigduizend Varkens en Schaapen verdronken waren. De Watervloed breidde zig uit over Oostfriesland, en verder Noordwaards,

waards, langs de gantſche zeekuſt, tot in Zweeden en Deenemarke toe, en veroorzaakte zulk eene geweldige ſchade, dat de Gewesten, die 'er 't meeſt by geleeden hadden, in lang niet op hun verhaal zagen te komen. In 't Zuiderkwartier van Holland en in Zeeland, hadt de vloed de minſte ſchade gedaan. By Dordrecht, waren alleenlyk drie kleine Polders ondergeloopen, en in 't Land van Overflakkee, de Polder van Ooltgensplaate. In 't Eiland Schouwen, ſtondt het water merkelyk laager dan voor twaalf jaaren (o). 1717.

VIII. Verdere toeruſtingen in Spanje.

De toeruſtingen in Spanje werden, midlerwyl, den gantſchen Winter, voortgezet, en men verwagtte, onaangezien de verklaaringen van het Hof van Madrid, tegen 't voorjaar, eene onderneeming op Napels; hoewel men, naderhand, ontdekte, dat Alberoni het oog op Sicilie hadt. De Koning van Groot-Britanje, ziende den ootlog ontſteken in de Middellandſche zee, en verpligt tot de handhaavinge der onzydigheid in Italie, beſloot, ondertuſſchen, eene Vloot derwaards te zenden, onder den Admiraal George Byng, die, in Zomermaand des jaars 1718, in zee liep, en merkelyke verandering maakte in de maatregels van het Spaanſche Hof. Byng hadt laſt, om den Koning van Spanje, terſtond, kennis te geeven van zyne aankomſt in de Straat, en van het oogmerk van den Koning, zynen Meeſter, om de Vrede tuſſchen den Keizer en Spanje

De Engelſchen zenden eene Vloot naar de Middellandſche zee. 1718.

(o) *Uit verſcheiden' gedrukte verhaalen. Zie ook* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1718. *bl.* 39—47. *July—Dec.* 1718. *bl.* 179—186.

1718. je te bevorderen (*p*). De Spaansche Vloot was, midlerwyl, ook onder zeil gegaan van Barcelona. Stanhope, Gezant van Groot-Britanje aan 't Hof van Madrid, gaf den Kardinaal Alberoni kennis van 's Konings oogmerk, en te gelyk van de sterkte der Engelsche Vloote, die de sterkte der Spaansche verre overtrof. Alberoni antwoordde, uit den naam van den Koning, zynen Meester, *dat de Admiraal Byng zynen last kon voltrekken.* De Engelsche Vloot zeilde, hierop, naar Napels, daar Byng, met uitgelaaten' tekenen van blydschap, ontvangen werdt. Midlerwyl, was de Markgraaf van Lede, op den tweeden van Hooimaand, op 't Eiland Sicilie geland. Hy hadt zig, kort hierna, meester gemaakt van de Stad Palermo, en van een groot gedeelte van het Eiland. De Stad Messina werdt, insgelyks, bemagtigd, en 't beleg geslaagen voor 't Kasteel. De Admiraal Byng verliet, op de eerste tyding hiervan, de baai van Napels, en kwam, op den negenden van Oogstmaand, met zyne Vloote, in 't gezigt der Faro van Messina (*q*).

Landing der Spanjaarden op Sicilie.

Handeling der Engelschen, aan 't Hof van Madrid.

De voordeelen, in Sicilie behaald door de Spanjaarden, stremden de handeling van Stanhope te Madrid, die, eer men 'er tyding van hebben kon, den Kardinaal eenige punten hadt voorgeslaagen, op welken, naar het oordeel der Hoven van Versailles en Londen, de Keizer en Spanje zouden konnen bevredigd worden met elkanderen. Ook hadt hy hem een Verdrag vertoond, welk, tusschen den Keizer, Frank-

(*p*) *See his* Instruct. *in* TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 179.
(*q*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 167, 183—189.

Frankryk en Groot-Britanje, ontworpen was, 1718.
en waarin men ook de Staaten zogt te doen treeden. By dit Verdrag, werden Filips' drie maanden tyd van beraad verleend: binnen welken, men de vyandelykheden, wederzyds, zou moeten staaken. Doch de Kardinaal verwierp den voorslag van Stanhope, met verontwaardiging, vorderende „ dat Sicilie en Sardinie, voor altoos, aan Spanje bleeven; dat „ de Keizer den Hertoge van Savoje, in de „ plaats van Sicilie, een gedeelte van Milaan „ afstondt; dat hy zig niet moeide met de op„ volginge in de Hertogdommen van Toska„ ne en Parma, en dat de Engelsche Vloot, „ terstond, te rug ontbooden werdt uit de „ Middellandsche zee." Doch deeze eisch scheen den Groot-Brittannischen Gezant zo onredelyk, dat hy, voor 't einde van Oogstmaand, afscheid nam van den Koning, den weg neemende naar Parys, alwaar hy 't Verdrag, tusschen den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, reeds voltrokken en bekragtigd vondt (r).

Midlerwyl, was 'er, op den elfden, een zeegevegt voorgevallen, tusschen de Engelsche en Spaansche Vlooten, op de hoogte van de Kaap Passaro by Siracusa, waarin de eerste eene volkomen' overwinning behaalde. Doch 't Kasteel van Messina werdt, op 't einde van Herfstmaand, veroverd door de Spanjaards, die toen van gantsch Sicilie, op Siracusa, Trapani en Melazzo na, meesters waren. De Engelsche Vloot hieldt zig op de kust van Sicilie op, tot in

Zeegevegt by Kaap Passaro.

(r) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 178—180.

1718. in Sprokkelmaand des volgenden jaars, wanneer zy naar Port Mahon zeilde, om zig te herstellen (*s*).

IX. Vrede tusschen den Keizer, den Staat van Venetie en de Porte.

De Keizer hadt, zo dra Spanje, in 't voorleeden jaar, de wapenen tegen hem hadt opgevat, zig genegener getoond dan te vooren, om vrede te maaken met den Grooten Heer, tegen wien hy, tot hiertoe, voorspoediglyk, geoorloogd hadt. Prins Eugenius hadt, op den zestienden van Oogstmaand des voorleeden jaars, het Leger der Turken by Belgrado geheellyk geslaagen, en de Stad bemagtigd (*t*): waarop de Groote Heer, terstond, verzogt hadt, met den Keizer in onderhandeling te komen, over eene Vrede. Eenigen tyd te vooren, hadden de Staaten der Vereenigde Gewesten zig reeds aangebooden tot bemiddelaars der Vrede. Van wege Groot-Britanje, was diergelyke aanbieding geschied. Men was, hierop, in ernstige onderhandeling getreden, te Passarowitz, alwaar, eindelyk, op den eenentwintigsten van Hooimaand deezes jaars, de Vrede tusschen den Keizer en de Porte, en tusschen de Porte en den Staat van Venetie, onder bemiddeling van Groot-Britanje en de Staaten, getekend werdt. Belgrado, Temeswar en veele andere Steden van Walachye werden, by deeze Vrede, aan den Keizer afgestaan. Doch tusschen de Porte en den Staat van Venetie werdt beraamd, dat elk zou blyven behouden, 't gene hy bezat (*u*).

Het

(*s*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 190—212.
(*t*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 260—267.
(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 520, 524. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 411, 437.

Het treffen deezer Vrede, 't welk Spanje, zo geloofd werdt, door heimelyke zendelingen aan de Porte, vergeefs, gezogt hadt te beletten (v), gaf den Keizer gelegenheid, om zig, met meer ernst dan te vooren, te kanten tegen de onderneemingen van het Hof van Madrid. Weinige dagen na het sluiten van het Verdrag met de Porte, werdt het Verdrag tusschen den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, te Londen, getekend, op den tweeden van Oogstmaand. In de Inleiding, werdt verklaard „ dat het tusschen deeze drie Mogend„ heden en de Staaten der Vereenigde Gewes„ ten geslooten was:" waarom men het, sedert, de *Quadruple Alliantie*, of het viervoudig Verbond genoemd heeft. Doch de Staaten waren 'er nog niet in getreden. Het bestondt, *vooreerst*, uit twee Ontwerpen van Vrede, tusschen den Keizer en den Koning van Spanje, en tusschen den Keizer en den Koning van Sicilie; welke Ontwerpen, door den Keizer, werden goedgekeurd: en *ten anderen*, uit een Verbond tusschen de vier Mogendheden, tot bevestiging en handhaaving der jongste Verbonden en Verdragen. By het Ontwerp van Vrede tusschen den Keizer en Spanje, was beraamd „ dat de Keizer hersteld zou worden „ in 't bezit van Sardinie; dat hy de Utrecht„ sche Vrede aannam, voor zo verre, by de„ zelve, het regt tot de bezittinge van, en de „ opvolginge in de Koningkryken van Frank„ ryk en Spanje was vastgesteld; dat hy, by „ gevolge, van allen regt op de Kroone van „ Span-

1718.

X. 't Viervoudig Verbond wordt gesloo-ten.

Inhoud van het zelve.

(v) Montgon Memoir. Tom I. p. 466.

1718. „ Spanje afstondt, en Filips den V. voor Koning erkende: dat de Koning van Spanje, daarentegen, uit aanmerkinge van deezen afstand, den Keizer afstondt al 't gene hy bezat, of behoorde te bezitten, uit hoofde van het Utrechtsch Verdrag, in Italie en in de Nederlanden, daar onder begreepen het Markgraafschap van Final, door den Keizer afgestaan aan den Staat van Genua, in den jaare 1713: ook het regt van wederkeering tot de Spaansche Kroon van het Koningkryk Sicilie. Dat de Keizer, wyders, toestondt, dat de oudste Zoon der regeerende Koninginne van Spanje (1) opvolgen zou in het Groot-Hertogdom van Toskane en in de Hertogdommen van Parma en Piacenza, zo de Groot-Hertog van Toskane, en de Hertog van Parma en Piacenza, zonder mannelyke nazaaten, overleeden; zullende deeze Vorstendommen, altoos, gehouden worden voor mannelyke Leenen des Heiligen Roomschen Ryks. Dat Livorno, voor altoos, eene vrye haven blyven zou. Dat de Koning van Spanje zynen gemelden Zoon, zo dra dezelve in 't bezit der genoemde Vorstendommen zou getreden zyn, Portolongone, en 't gene hy van 't Eiland Elba bezat, afstaan zou. Dat de bezitter deezer goederen, nimmer, Koning van Spanje zou konnen zyn, noch onder Voogdye eens Konings van Spanje staan. Dat de „ Kei-

(1) Deeze was, tegenwoordig, *Karel*, of, gelyk men hem, in 't gemeen, noemde, *Don Carlos*: die, in Louwmaand des jaars 1716, gebooren was.

„ Keizer, de Koningen van Frankryk en Span- 1718.
„ je en de genoemde Prins, by 't leeven der
„ tegenwoordige bezitteren van Toskane, Par-
„ ma en Piacenza, nimmer, eenig Krygsvolk
„ zouden mogen voeren in deeze Vorstendom-
„ men: doch om den Prins van Spanje van de
„ opvolging te verzekeren, zouden 'er, ten
„ hoogste, zesduizend Zwitsers in gelegd wor-
„ den. Dat Sardinie, in de plaats van Sicilie,
„ by mangel van mannelyke erfgenaamen,
„ wederom aan Spanje komen zou. Dat de
„ Keizer en de Koning van Spanje elkanders
„ bezittingen, uit kragte van dit Verdrag ver-
„ kreegen, beloofden te handhaaven." Het
Ontwerp van Vrede tusschen den Keizer en den
Koning van Sicilie behelsde „ Dat, naarde-
„ maal de afstand van Sicilie aan den Herto-
„ ge van Savoje, in plaats van de Vrede te
„ bevestigen, den tegenwoordigen oorlog ver-
„ oorzaakt hadt, dit Koningkryk verwisseld
„ zou worden tegen dat van Sardinie, welk
„ de Keizer, op de plegtigste wyze, opdraagen
„ zou aan den tegenwoordigen Koning van
„ Sicilie, mids het, by gebrek van mannely-
„ ke erfgenaamen, gelyk Sicilie gedaan zou
„ hebben, wederkeerde aan de Kroone van
„ Spanje. Dat de Keizer den afstand van
„ Montferrat en van een gedeelte van Milaan,
„ in 't jaar 1703, aan den Koning van Sicilie
„ gedaan, bekragtigen zou. Dat hy het regt
„ van opvolginge tot de Kroon van Spanje,
„ by gebrek van nakomelingen van Koning
„ Filips, in den Koning van Sicilie, zou er-
„ kennen. Dat de Keizer en de Koning van
„ Sicilie elkanderen in 't bezit hunner weder-

„ zyd-

1718. „ zydsche Staaten in Italie zouden handhaa-
„ ven."

Het Verbond, tusschen de vier Mogendheden bevestigde „ de Verdragen van Utrecht „ en Baden, zo ver het laatste in het eerste, „ en het tegenwoordige in beide geene verandering gemaakt hadt, mids het Verbond „ tusschen den Keizer en den Koning van „ Groot-Britanje van den jaare 1716, en het „ Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten van den jaare 1717 in volle kragt bleeven. Frankryk, Groot-Britanje „ en de Staaten beloofden, den Keizer nooit „ te zullen ontrusten; maar in tegendeel te „ zullen handhaaven, in 't gene hy, in Duitschland, in de Nederlanden, of in Italie bezat, „ of bezitten zou, uit kragte van het tegenwoordig Verdrag; ook zouden zy zulken, „ die de Keizer voor wederspannigen verklaard „ hadt, geene hulp bewyzen, noch schuilplaats „ verleenen. Diergelyke beloften deeden de „ Keizer, Groot-Britanje en de Staaten ook, „ ten opzigte van Frankryk: ook verbonden „ zy zig tot de handhaavinge der opvolginge „ in dit Ryk, zo als dezelve, by de Verdragen, vastgesteld was. De Keizer, Frankryk „ en de Staaten beloofden, van de andere zyde, de vastgestelde opvolging in Groot-Britanje te zullen handhaaven, en den persoon, „ die, by 't leeven van Koning Jakob den II., „ den naam van *Prinse van Walles*, en, naderhand, dien van *Koning van Groot-Britanje* „ aangenomen hadt, noch deszelfs nakomelingen of aanhangers, in geenerlei wyze, te „ zullen ondersteunen. De Keizer, Frankryk

„ en

„ en Groot-Britanje verbonden zig ook, om 1718.
„ de Staaten te handhaaven in alle derzelver
„ regten en bezittingen, en om zulken, wel-
„ ken zy voor wederſpannelingen verklaard
„ hadden, geene ſchuilplaats noch onderſtand
„ te verleenen. Zo eene der handelende Mo-
„ gendheden vyandelyk aangetaſt werdt, zou-
„ den de anderen drie hunne goede dienſten
„ aanwenden, om de vyandelykheden te doen
„ ophouden; doch zo zulks van geene ge-
„ wenſchte uitwerking zyn mogt, zou men el-
„ kanderen, twee maanden na dat het begeerd
„ was, te hulp komen met de volgende man-
„ ſchap: de Keizer, Frankryk en Groot-Britanje
„ ieder met agtduizend knegten en vierduizend
„ ruiters, en de Staaten met vierduizend kneg-
„ ten en tweeduizend ruiters. Doch 't zou ook
„ vryſtaan deezen onderſtand te begeeren in
„ ſchepen of in geld, in welk laatſte geval, dui-
„ zend knegten op tienduizend, en duizend rui-
„ ters op dertigduizend guldens, ter maand,
„ zouden gerekend worden. De onderſtand
„ zou, des noods, in gelyke evenredigheid, ver-
„ meerderd worden. Men zou ook, met ge-
„ meen goedvinden, andere Mogendheden,
„ met naame den Koning van Portugal, nodi-
„ gen tot dit Verdrag." By *vier* afzonderly-
ke punten, was nog beraamd en verklaard,
„ dat, zo de Staaten zwaarigheid maaken
„ mogten, om de Zwitſerſche troepen, die
„ in Livorno, Porto Ferrario, Parma en Pia-
„ cenza gelegd, en door de verbonden' Mo-
„ gendheden onderhouden zouden moeten
„ worden, te helpen voldoen; hun aandeel,
„ door den Koning van Spanje, zou konnen

 „ wor-

1718. „ worden opgebragt. Dat de Keizer den tegenwoordigen bezitter van Spanje en de „ Indien niet voor Koning van Spanje, noch „ den Hertog van Savoje voor Koning van „ Sicilie of van Sardinie zou konnen erkennen, voor dat zy in dit Verdrag getreden „ waren, ſchoon zy, in het zelve, met deeze „ titels, waren vereerd. Dat Frankryk ook „ alle titels niet kon erkennen, welken de „ Keizer zig, in dit Verdrag, hadt toegeſchreeven. Dat het gebruiken der Latynſche „ taale in dit Verdrag geen nadeel toebrengen „ zou aan het gebruik der Franſche, welk, by „ andere gelegenheden, hadt plaats gehad."

Twaalf geheime punten.

Doch, behalve deeze vier punten, waren 'er *twaalf* geheimen gevoegd by het Verbond, die van meer gewigt waren, en hierop uitkwamen: „ Dat Frankryk, Groot-Britanje en de „ Staaten, het voorgemeld Verdrag vertoond „ hebbende aan den Keizer, aan den Koning „ van Spanje en aan den Koning van Sicilie, „ dien men, voortaan, oordeelde Koning van „ Sardinie te moeten noemen; zyne Keizerlyke Majeſteit het zelve, in allen deele, aangenomen hadt. Dat men den twee anderen „ Mogendheden drie maanden tyds geeven „ zou, om het, insgelyks, te aanvaarden, en „ dat Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten „ hunne ernſtigſte poogingen zouden aanwenden, omze daartoe over te haalen. Doch „ zo deeze poogingen vrugteloos mogten uitvallen, zouden de drie Mogendheden hunne „ magt voegen by die des Keizers, om de „ Koningen van Spanje en Sardinie te noodzaaken, tot het aanvaarden der ontworpen

„ vre-

„ vredepunten. En zo eene van haar, om 't 1718.
„ verleenen van deezen onderſtand, door den
„ Koning van Spanje, of door dien van Sardinie, vyandelyk werdt aangetaſt, zouden de
„ anderen twee deezen, terſtond, den oorlog
„ verklaaren. Zo een der twee Koningen dit
„ Verdrag aannam, zou hy onder dezelfde
„ verpligting leggen, als de verbonden' Mogendheden. Zo Spanje 't Verbond aannam,
„ en, in gevolge van het zelve, Sardinie afſtondt, zou dit Eiland bewaard worden door
„ Groot-Britanniſche en Staatſche troepen, tot
„ dat men Sicilie tot onderwerping gebragt, en
„ den tegenwoordigen Koning van dit Ryk genoodzaakt zou hebben, om het te verwisſelen voor Sardinie. En zo de Koning van
„ Sardinie bewilligen mogt in deeze verwisſeling, en de Koning van Spanje zulks mogt
„ afſlaan, dan zou de Keizer, geholpen van
„ de andere Mogendheden, Sardinie aantaſten,
„ en het, na de verovering, den Koning van
„ Sardinie opdraagen. Doch zo beide de
„ Koningen weigerden te bewilligen in de verwiſſeling van Sicilie en Sardinie, zou de
„ Keizer, met de voorgemelde hulpe, eerſt
„ Sicilie, en daarna Sardinie zoeken te veroveren: zullende Sardinie, ook in dit geval,
„ door Groot-Britanniſche en Staatſche troepen bewaard worden, tot dat men den Koning van Sardinie in de verwiſſeling zou hebben doen bewilligen. Zo men genoodzaakt
„ werdt, de wapenen te voeren tegen de Koningen van Spanje en Sardinie beide, zou
„ de Keizer zig te vrede moeten houden, met
„ het gene hem, by dit Verdrag, werdt toe-

1718. „ gelegd, wat men ook meer veroveren mogt, „ mids hy, nogtans, zyn regt voorbehielde „ op het gedeelte van Milaan, welk thans, „ door den Koning van Sardinie, bezeten „ werdt; en met de andere Bondgenooten o- „ vereenkwame, wegens eenen Vorst, dien „ hy Montferrat en het regt van opvolginge „ in Toskane, Parma en Piacenza opdraagen „ zou: welke geen Vorst uit het Huis van „ Oostenryk, bezittende Koningkryken of „ Staaten in Italie, zou mogen zyn. Doch zo „ de Keizer zig geen' meester mogt kon- „ nen maaken van Sicilie, zou hy ontslaagen „ zyn van de naarkominge der voorwaarden „ van dit Verbond, zulken uitgenomen, die „ hem en den drie anderen Mogendheden, „ Frankryk, Groot-Britanje en den Staaten, „ onderling, betroffen. En naardemaal de „ rust van Europa moest bevorderd worden, „ door den wederzydschen afstand, van Span- „ je en de Indien, door den Keizer, en van „ de Oostenrykſche Staaten in Italie en in „ de Nederlanden, door den Koning van Span- „ je; zo verbondt zig de Keizer om zynen af- „ stand, by voorraad, te doen (2), die egter „ niet openbaar gemaakt zou worden, dan na „ het tekenen der Vrede, tusschen hem en den „ Koning van Spanje; doch zo deeze Koning „ weigerde, de ontworpen' Vrede te aanvaar- „ den, dan zouden de Akten van 's Keizers „ afstand gesteld worden in handen van den „ Ko-

(2) Hy deedt dien, te Weenen, op den agttienden van Herfstmaand. *Voiez* Du Mont *Corps Diplom.* Tom. VIII. P. I. p. 542.

„ Koning van Groot-Britanje, dieze den Koning van Frankryk niet zou vertoonen, dan na dat de Keizer zou gesteld zyn in 't bezit van Sicilie: waarna de Akten den Koning van Frankryk niet alleen vertoond, maar zelfs, openlyk, in 't licht gegeven zouden worden, evenveel, of Spanje de Vrede aanname, of niet. Eindelyk, verbondt zig de Keizer om, geduurende de drie maanden, boven gemeld, niets tegen den Koning van Spanje, of tegen den Koning van Sardinie te zullen onderneemen. Doch men zou deezen tyd, met onderling goedvinden, konnen verkorten of verlangen (w)." Het viervoudig Verbond werdt, door de drie Mogendheden, die het aangenomen hadden, door den Keizer, en door de Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, terstond bekragtigd, naar behooren. 1718.

Wy hebben den inhoud van het zelve, wat omstandiger, ter nedergesteld, om dat het de grondslag geweest is van eenige volgende handelingen, en om dat de Staaten, eer het getekend werdt, en daarna, zo ernstelyk, werden aangezogt, om 'er in te treeden. Het oogmerk en de inhoud van dit Verbond waren, dit gantsche jaar en nog langer, de gewigtigste voorwerpen hunner raadpleegingen. Wy konden, hierom, niet nalaaten, de voornaamste openbaare en geheime punten van het zelve, duidelyk, te boek te stellen.

De

(w) *Zie* Resol. Holl. *van* 1718. *bl.* 566 *enz.* *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 531. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 180.

1718. XI. Raadpleegingen der Staaten, over de aanneeminge van het viervoudig Verbond.

De Staaten kreegen 'er eerst eigenlyke kennis van, na dat het geslooten was (*x*), en vonden vreemd, dat men, in hunnen naam, gehandeld hadt, zonder hunne tusschenkomst. 't Verbond werdt hun eerst voorgelegd, na dat het, aan de Hoven van Weenen, Madrid en Turin, vertoond geweest, en door den Keizer aangenomen was: 't zy dat men oordeelde, de Staaten sterker te zullen konnen dringen tot het aanvaarden van 't Verbond, wanneer men 't hun, voltrokken, voorleide; 't zy dat men vreesde voor eene langwylige handeling, zo men den Staaten, van 't begin der overweegingen af, deel aan dezelven gaf; 't zy, eindelyk, dat men bedugt was, dat de Staaten 't Verbond niet zouden willen aanvaarden, en, nog liever, te Weenen, te Madrid en te Turin, den schyn geeven wilde, dat zy 'er Leden van zouden zyn, dan Spanje en Savoje op byzondere handeling met hen doen hoopen. Eenige voornaame Leden der Regeeringe verstonden, ondertusschen, dat men niet behoorde te weigeren, deel te neemen aan zulk een aanzienlyk Verbond; noch Frankryk en Groot-Britanje alleen de eer en het voordeel, welk uit het bevorderen der Vrede in Italie te wagten was, te laaten genieten. Doch anderen oordeelden, daarentegen „ dat de oorlog, zonder „ welken men, thans, geene vrede scheen te „ zullen konnen verkrygen, ten hoogste scha„ delyk was voor den Staat; dat hunne Hoog„ Mogendheden ook niet verbonden waren, „ tot het handhaaven der onzydigheid in Ita„ lie;

(*x*) Resol. Gener. *Vener.* 22 *April*, *Mart.* 26 *July* 1718.

„ lie; dat zy geweigerd hadden middelaars te 1718.
„ zyn tusſchen den Keizer en Spanje, ſchoon
„ 't hun, door Filips, verzogt was, om geen
„ gevaar van ondank te loopen by den Keizer,
„ of by den Koning van Spanje, en dat zy Fi-
„ lips, ongetwyfeld, verſtooren zouden, zo
„ zy 't Verbond, welk hy van de hand gewee-
„ zen hadt, aanvaardden. Dat zy geen voor-
„ deel altoos zagen te trekken uit dit Ver-
„ bond, welk hun, ondertusſchen, terſtond,
„ in zwaare koſten, en veelligt in eenen las-
„ tigen oorlog inwikkelen zou. Dat Frankryk
„ en Groot-Britanje, by het zelve, de vaſt-
„ geſtelde opvolging in beide de Ryken nader
„ beveſtigd zagen, door den Keizer; doch dat
„ de Staaten zig genoegzaam beveiligd kon-
„ den rekenen, door het drievoudig Verbond
„ van 't jaar 1717, hebbende zy, van 't Huis
„ van Ooſtenryk, thans, geene vyandlykhe-
„ den te dugten. Dat de Koophandel op Span-
„ je geheellyk vervallen zou, zo men in oor-
„ log raakte, en, in tegendeel, meerder bloei-
„ jen, zo men zig buiten 't Verbond hieldt,
„ terwyl Groot-Britanje de wapenen voerde
„ tegen Spanje. Dat, eindelyk, de middelen
„ van bevrediging, by 't Verbond voorgeſlaa-
„ gen, veel te geweldig waren, dan dat zig
„ een vreedzaame vrye Staat daarnaar zou
„ konnen voegen (y)." De Spaanſche Ambas-
ſadeur Beretti-Landi verſterkte de Staatſchen
in deeze gedagten, verſpreidende verſcheiden
ſchriften, waardoor ook 't gemeen in dezelven
beveſtigd werdt. De Franſche en Engelſche
Ge-

(y) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 175—178.

1718. Gezanten ſtelden, daarentegen, alle hunne konſt in 't werk, om de Staaten over te haalen tot het aanneemen van 't Verbond. De Staaten van Holland beſlooten, eindelyk, de tekening van 't viervoudig Verbond te laaten voortgaan; doch op de bekragtiging nader te raadpleegen (z); mids Frankryk verklaarde „ geen ander Verdrag met Zweeden te hebben, dan het Munſterſche; geen onderſtand aan Zweeden te zullen geeven, zo lang de onluſten in 't Noorden duurden; by Zweeden te zullen aanhouden op vryen handel voor de Staaten, en de Franſche Havens, voor alle Kaapers, te zullen geſlooten houden." Voorts begeerden zy „ dat de onderſtand, door de Staaten, ingevolge van het viervoudig Verbond, te leveren, verminderd werdt op tweeduizend knegten en eenduizend paarden; dat zy, alleenlyk, verpligt werden, tot de handhaavinge van de bezittingen der Bondgenooten in Europa; dat zy den beloofden onderſtand niet zouden behoeven te leveren, dan twee maanden, na dat zy 't Verbond zouden aangenomen hebben, en wel in geld of in ſchepen, ter hunner keuze; dat zy nooit tot het verleenen van meerder onderſtand zouden konnen verpligt worden; dat hunne verpligting eerſt beginnen zou, na het bekragtigen der geſlootene overeenkomſt, wegens de geſchillen over het Verdrag van Barriere," waarvan wy, terſtond, nader zullen gewaagen. „ En eindelyk, dat alle voordeelen in den Koop-

Men beſluit 'er toe, by meerderheid van ſtemmen, onder zekere voorwaarden.

„ han-

(z) *Reſol. Holl. 25 Febr. 1719. bl. 118.*

„ handel, reeds bedongen of nog te bedingen, 1718.
„ onder de hooge Bondgenooten, gemeen zou-
„ den zyn." Doch met Groot-Britanje in 't byzonder, wilden de Staaten van Holland, by gelegenheid van de aanneeminge des Verbonds, overeenkomen „ dat de Koning, op 't
„ verzoek der Staaten, eene Vloot naar de
„ Oostzee zou zenden, terwyl zy zig alleen-
„ lyk verbinden zouden, om de Koopvaardy-
„ schepen van beide de volken te geleiden;
„ dat hy Frankryk zou zoeken te beweegen,
„ om de vrye Scheepvaart, door gantsch Eu-
„ ropa, te helpen handhaaven; dat hy bewer-
„ ken zou, dat de Keizer Lubek, Hamburg en
„ Breemen den handel op Zweeden verboodt,
„ in geval de Staaten geraaden vonden, zulk
„ een verbod te doen aan hunne onderzaa-
„ ten; dat hy, met Zweeden sluitende, gelyke
„ voordeelen, met opzigt op den Koophandel,
„ voor de Staaten als voor zig zelven bedin-
„ gen zou." Friesland nam, eerlang, diergelyk besluit (*a*). Drie andere Gewesten voegden zig by deezen twee: waarop, ter Generaliteit, met meerderheid van stemmen, beslooten werdt, op den voet, door Holland voorgeslaagen, te treeden in het Verbond. Doch Zeeland en Utrecht hadden zig hier ernstelyk tegen verklaard (*b*). Men scheen egter te zullen voortgaan met het werk. De Engelsche Gezant Whitworth bewilligde in de voorwaarden, die de Staaten bedingen wilden. De Keizerlyke Staatsdienaar Penterieder maakte ook kleine zwaarig-

(*a*) Secr. Resol. Friesl 7 *Jan.* 1719.
(*b*) Resol. Gener. *Mart.* 11 *Jan.* 1719.

1718. righeid (c). Doch Zeeland verklaarde het besluiten tot zulk een gewigtig stuk, zonder eenpaarige bewilliging der Gewesten, voor eene blykbaare verbreeking der Unie (d). De Staaten van dit Gewest veranderden egter, eerlang, in zo verre, van gedagten, dat zy tot de aanneeming van het viervoudig Verbond zouden gekomen zyn. Doch zy draalden zo lang met besluiten, tot dat de staat der zaaken, t'eenemaal, veranderde van gedaante (e). Midlerwyl, namen de Staaten, meer of min, het ampt van middelaars aan, te Madrid; daar men, tot hiertoe, ongeneigd bleef, om in de maatregels der verbonden' Mogendheden te treeden.

De Koning van Sicilie treedt in 't viervoudig Verbond, en neemt den naam aan van Koning van Sardinie.

Doch aan 't Hof van Turin, slaagden de handelingen deezer Mogendheden gelukkiger. De Kardinaal Alberoni hadt, terstond na den inval in Sicilie, zyn best gedaan, om dit Hof eene lyn te doen trekken met dat van Madrid. Men boodt den Koning van Sicilie den gantschen Staat van Milaan aan, na't bemagtigen van welken door de Spaansche wapenen, hy eerst verpligt zou zyn, Sicilie af te staan aan Spanje (f). Doch de nederlaag der Spaansche Vloote by Siracusa, 't welk Spanje onbekwaamer maakte tot het volbrengen deezer belofte, en het geheel verlies van Sicilie, welk nu, of Spanje, of den Bondgenooten in handen gevallen was, drongen den Koning van Sicilie, eindelyk, tot het aanvaarden van het viervoudig Verbond, welk, door

(c) Resol. Gener. *Mart.* 21 *Febr.* 1719.
(d) Notul. Zeel. 4 *April* 1719. *bl.* 155.
(e) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 292, 293.
(f) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 225. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 549.

door zyne Gevolmagtigden, te Londen, op den tweeden van Slagtmaand, ondertekend werdt (g). Van deezen tyd af, nam hy den naam aan van *Koning van Sardinie*, met welken, wy hem ook, in 't gevolg, benoemen zullen. 1718.

XII. Vereffening eeniger geschillen over 't Verdrag van Barriere.

Geduurende de handelingen over het viervoudig Verbond, was men, in den Haage, in onderhandeling met de Keizerschen, over de vereffening van eenige moeilykheden, die uit het Verdrag van Barriere ontstaan waren, en voornaamlyk de grensscheiding in Vlaanderen betroffen, en de wyze van 't afleggen der penningen, door de Staaten, ten behoeve der Oostenrykſche Nederlanden, geligt, of opgeschooten. Men hadt, al kort na 't sluiten van 't Verdrag van Barriere, geschil gekreegen met de Regeering van Gend, die regtsgebied oefende op Staatschen bodem, en zelfs tusschen Sas van Gend en de Sterkte S. Antoni. Die van het Vrye van Brugge maakten, insgelyks, aanspraak op 't gene den Staaten in Vlaanderen, van den zeekant af tot aan het Dorp Boukhoute toe, afgestaan was. De Staaten stelden, sedert, een nader ontwerp wegens de grensscheiding op, welk den Keizerschen overgeleverd werdt. De Markgraaf de Prié, in den Haage gekomen, tradt hierop, met de Afgevaardigden der Staaten, in nadere onderhandeling, over verscheiden' punten in het Verdrag van Barriere, welken men, van der Staaten zyde, beweerde, niet uitgevoerd te zyn naar behooren (h). 't Stuk der grensscheidinge in

(g) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 230.
(h) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 441—445, 449—452, 457—468.

1718. in Vlaanderen ging den Staaten van Zeeland zonderling ter harte, waarom zy ſterk aanhielden in den Haage, dat de grenzen mogten blyven, gelyk zy, by 't Verdrag van Barriere, geregeld geweeſt waren. Zy merkten, naamlyk, dat de andere Geweſten, om den Keizer genoegen te geeven, ligtelyk, tot eenige nadeelige verandering beſluiten zouden. De Geweſten in 't gemeen waren, wyders, zeer tegen de vermindering van den jaarlykſchen onderſtand van vyfhonderdduizend Ryksdaalers, die 't Weener-Hof voorſloeg, na 't ſluiten van het drievoudig Verbond, in 't begin des jaars 1717. De Prié en Heems merkten beide aan, dat de Staaten, door het aangaan van dit Verbond, in vreedzaamer toeſtand geraakt waren: en dat zy zig, hierom, met vierhonderdduizend Ryksdaalers in 't jaar behoorden te vrede te houden. Men drong, van de zyde der Staaten, zeer op de naarkominge van het Verdrag van Barriere, welk behoorlyk bekragtigd was. De Markgraaf de Prié leverde, eerlang, een ontwerp over van eene overeenkomſt tot nader verklaaring van dit Verdrag. Doch men kon niet beſluiten, om op dit ontwerp in onderhandeling te treeden. De Groot-Britanniſche Gezanten, Cadogan en Whitworth, werden aangezogt, om het Verdrag van Barriere te handhaaven, waartoe de Koning zig verbonden hadt. Ook handelden zy met de Keizerſchen en Staatſchen afzonderlyk, over 't byleggen der geſchillen (*i*). Doch men werdt het niet eens, voor den twee-entwintigſten van Win-

Inhoud der overeen-

(*i*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 199-214.

Wintermaand, wanneer 'er, in den Haage, eene Overeenkomst getekend werdt, omtrent de uitvoering van eenige punten in het Verdrag van Barriere, hierop, voornaamlyk, uitkomende: „ Dat de grenzen der Staaten in 1718. komst, deswege gesloo-ten.
„ Vlaanderen, voortaan, beginnen zouden
„ aan de zee, noordoostwaards van de geslegt-
„ te Sterkte S. Paul, die hun, met tien roe-
„ den lands rondsom de voorgraft ten oosten,
„ werdt afgestaan, zullende men, ten zuiden
„ der schanse, eene lyn trekken, van den dyk
„ af, dwars door de Polder Hazegras, tot de
„ samenvoeging van den dyk van Krommen-
„ dyk; en voorts, langs eene watergang en
„ graft, welken aan den Keizer zouden bly-
„ ven, en langs den Krommendyk, tot aan
„ gene zyde van het Keizerlyk Komptoir, in
„ eenen uitspringenden hoek van den dyk:
„ dan, door de kleine Polder, tot aan het loo-
„ pend water van de zwarte sluis, 'en verder
„ op den hoek van een reduit, gelegen op den
„ dyk, aan gene zyde der twee vaarten, de
„ Zoute en de Zoete, digt by het Fort S. Do-
„ naas, welk den Staaten afgestaan werdt,
„ mids de sluisdeuren van dit Fort, in tyd van
„ vrede, weggenomen bleeven, en het den
„ belanghebbenden vrystondt, de dorpels der
„ deuren te verlaagen tot op het waterpas van
„ die van de zwarte sluis. Dat de nieuwe gren-
„ zen van hier wederom zouden loopen, langs
„ den buitenvoet van den dyk, naar de Polder
„ *le Bout du Monde*; voorts, langs den zeedyk,
„ tot op de insnyding van den dyk, die de
„ kreek van Lapschuure sluit: van waar men
„ de oude grenzen volgen zou tot de Barbara-

„ Pol-

1718. „ Polder, zullende hier de nieuwe grenzen
„ wederom aanvangen en loopen langs die
„ Polder en de Lauraine Polder, tot aan de
„ Langestraat, en verder, langs dezelve, tot
„ aan den dyk, die van Boukhoute naar de
„ haven van Boukhoute loopt: van waar zy
„ zouden vallen in de Kapelle-Polder, voort-
„ loopende, in eene regte lyn, tot aan eenen
„ inspringenden hoek van den Graafjansdyk,
„ en van daar, langs den dyk, tot aan de
„ roode Polder. Al wat benoorden deeze lynen
„ lag werdt den Staaten afgestaan, benevens
„ de Barbara-, Lauraine-, Kapelle- en roode
„ Polders, behoudende den Keizer alleenlyk
„ aan zig een gedeelte van de Lauraine- en
„ Kapelle-Polders. De Staaten stonden den
„ belanghebbenden in de sluizen te Boukhou-
„ te toe, dezelven te verleggen, daar zy te
„ vooren geweest waren. In tyd van oorloge,
„ zou het den Staaten vrystaan, de noodige
„ posten in den Graafjans- en Zydelingsdyk
„ in te neemen en te versterken. De grenzen
„ van Sas van Gend zouden, tot op den af-
„ stand van twee derde van tweeduizend meet-
„ kundige schreeden, te beginnen van de hoe-
„ ken van de bolwerken, uitgestrekt zyn. Tot
„ behoudenis der Neder-schelde en der ge-
„ meenschap tusschen Staatsch Brabant en
„ Vlaanderen, werden de Polder en het Dorp
„ den Doel, en de Polders van S. Anna en
„ Ketenesse aan de Staaten afgestaan, zullende
„ hun gebied, tusschen de Forten de Peerle
„ en Liefkenshoek, zig niet verder strekken
„ dan halver weg. In geval van oorloge, zou
„ de Peerle aan de Staaten ter bewaaringe ge-

„ ge-

„ geven worden, mids zy dit Fort en de pos- 1718.
„ ten in den Graafjans- en Zydelingsdyk, na 't
„ einde des oorlogs, den Keizer wederom o-
„ vergaven. Zo de ingezetenen van Oostenrykſch Vlaanderen, ter oorzaake van den afſtand van eenige ſluizen in oorlogstyd, ſchade geleeden mogten hebben, zou deeze ſchade vergoed worden, door de Staaten. Wegens 't verleggen der Poſt-Komptoiren, 't verrekenen der inkomſten van de afgeſtaane Landen, het oefenen van den Roomſchen Godsdienſt, het ſlegten van 't Fort Roodenhuizen, de geſchillen over de Vaart van Brugge, en de behoudenis van den eigendom der Landeryen, werdt het zelfde vaſtgeſteld, als by het Verdrag van Barriere. In aanmerking van den gemelden afſtand, zouden de Staaten den Keizer wederom overgeeven de Plaatſen, hun, by de voorige grensſcheiding van Vlaanderen, afgeſtaan. Voor den beloofden jaarlykſchen onderſtand van vyfhonderdduizend Ryksdaalers en van de agterſtallen van den zelven werden eenige andere inkomſten verbonden, dan by het Verdrag van Barriere; en werdt ook den Staaten byzondere verzekering gegeven voor de voldoening van dezelven. De betaaling der verloopen Intreſten van de opgenomen penningen, ten dienſte der Oostenrykſche Nederlanden, zou ook, zo ras mogelyk, geſchieden; en voor de voldoening der Intreſten, door de Staaten, voor den Keizer, uitgeſchooten, werdt goede verzekering gegeven. De Keizer ſtondt af van 't geſchut en de magazynen, te Venlo, in

„ S.

1718. „ S. Michiel, en te Stevenswaard, tegen de „ Krygsbehoeften, hem, volgens zekere Lyst „ van den jaare 1716, overgegeven. De Staa„ ten zouden den Keizer, terstond na de uit„ wisseling der bekragtiginge van dit Verdrag, „ in 't bezit stellen van de Steden en Landen, „ hun, door Frankryk, afgestaan; waartegen „ hy hun inruimen zou het gedeelte van Vlaan„ deren, hun, by het tegenwoordig Verdrag, „ toegelegd. Het Verdrag van Barriere werdt, „ wyders, bevestigd in alles, wat, by het te„ genwoordig Verdrag, niet veranderd was. „ Ook verbondt de Koning van Groot-Bri„ tanje zig, tot de handhaavinge van beide de „ Verdragen." Het tegenwoordig Verdrag werdt, eerlang, door de drie Mogendheden, behoorlyk bekragtigd (*k*).

Handeling der Westindische Maatschappye.

In Wintermaand des voorleeden jaars, was 'er, tusschen den Koning van Pruissen en de Bewindhebbers der Westindische Maatschappye deezer Landen, eene overeenkomst getroffen, volgens welke, de Koning de Vestingen Groot-Fredriksburg en Arguin, op de kust van Guinea, met het gene 'er toe behoorde, beloofde af te staan aan de Maatschappye; die hem, daar voor, zesduizend Dukaaten betaalen zou (*l*). De Maatschappy verzogt, sedert, de goedkeuring der algemeene Staaten op deeze overeenkomst (*m*). Doch de Fransche Indische Maatschappy, zig meester gemaakt hebben:

(*k*) Resol. Holl. 24 *Dec.* 1718. *bl.* 715. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 547. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 551. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 400.
(*l*) *Uit* een Afdr. van 't Accoord.
(*m*) *Zie* Request der Bewindh.

bende van de Vesting en het Eiland Arguin, raakte hierover, en over eenige andere punten, den Westindischen handel en met naame de Vaart op Porto d'Arco betreffende, in een hevig geschil met de Nederlandsche Maatschappye: welk eerst, in 't begin des jaars 1727, werdt bygelegd. Arguin werdt toen aan de Fransche Maatschappye afgestaan (*n*). 1718.

XIII. Staat en uiteinde des oorlogs in 't Noorden.

De Noordsche kryg begon nu op 't einde te loopen. Wismar was den Bondgenooten, reeds in 't voorleeden jaar, in handen gevallen. Men besloot, daarna, eene landing te doen in Schoonen, onder bescherming der Engelsche, Staatsche, Deensche en Russische Vlooten; doch de onderneeming hadt geenen voortgang. De Czaar was oneenig met de andere Bondgenooten, en zogt zig afzonderlyk te verdraagen met Zweeden. Hy was, derhalve, de eenige oorzaak, dat de landing agter bleef.

Karel de XII. sneuvelt.

Karel de XII. zette den kryg voort in Noorwegen, en lag met zyn Leger voor Fredrikstad, toen hy, des nagts tusschen den negenentwintigsten en dertigsten van Slagtmaand deezes jaars, met een kogel uit die Vesting, getroffen werdt, dat hy 't bestierf (*o*). Zyn dood maakte merkelyke verandering in de zaaken van 't Noorden. De Prinses *Ulrica Eleonora*, zyne Zuster, volgde hem niet op in de Regeeringe, dan na dat zy afstand gedaan hadt van de volstrekte oppermagt, in Zweeden de *Souverainiteit* genaamd (*p*). Zy maakte, in Slagtmaand des

(*n*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.* Resol. Gener. *Vener.* 21 *Febr.* 1727.
(*o*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 75—79, 84.
(*p*) *Voiez* Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 149, 150.

1718. des volgenden jaars, vrede met den Koning van Groot-Britanje, die in 't bezit der Hertogdommen Breemen en Verden bevestigd werdt, en, kort hierna, een Verbond van onderlinge bescherming met haar sloot, voor den tyd van zestien jaaren (q). In Louwmaand des jaars 1720, sloot zy ook met den Koning van Pruissen, wien zy de Stad Stettin, de Eilanden Wollin en Usedom en eenige andere Plaatsen afstondt, en met wien zy overeenkwam, dat de Pehne, voortaan, de grensscheiding zyn zou van Zweedsch en Pruissisch Pomeren (r). In Bloeimaand hierna, bragt zy te wege, dat *Fredrik*, Erf-Prins van Hessen-Kassel, die met haar, in 't jaar 1715, in de Egt getreeden was, nevens haar, tot Koning van Zweeden verheeven werdt (s). De Koning en Koningin slooten, in Zomermaand, de Vrede met Fredrik den IV., Koning van Deenemarke, die al 't gene hy op Zweeden veroverd hadt in Zweedsch Pomeren, benevens de Stad Wismar, beloofde te rug te zullen geeven, mids de Zweedsche schepen de vryheden in de Zond, welken zy voormaals genooten hadden, voortaan, niet meer genieten zouden. De Hertog van Holstein-Gottorp werdt ook ontzet van Sleeswyk (t), in 't bezit van welk Hertogdom Frankryk en Groot-Britanje, die middelaars van dit Verdrag en van het Verdrag met Pruissen geweest waren, den Koning van Deenemarke be-

(q) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 15, 18. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 270, 271.
(r) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 21.
(s) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 391.
(t) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 29.

beloofden te zullen handhaaven (*u*). 't Liep nog aan tot in Oogstmaand des jaars 1721, eer de Vrede tusschen den Czaar van Muskovie en den Koning van Zweeden getroffen werdt. Lyfland, Esthen, Ingermanland, een gedeelte van Karelie, een gedeelte van het Leen van Wyburg, met de Steden en Sterkten van Riga, Dunamonde, Pernau, Revel, Dorpt, Nerva, Wyburg, Kerholm en de Eilanden Oesel, Dagoe, Moen en anderen werden aan den Czaar afgestaan. Het grootste gedeelte van Finland kwam, daarentegen, wederom aan de Kroone van Zweeden (*v*). Wy roeren deeze dingen slegts ter loops aan, om den uitslag van den Noordschen kryg te doen zien, waarin de Staaten niet zeer gemengd geweest waren; doch waarby de Koophandel op de Oostzee egter zeer veel geleeden hadt. Ook is 't, zelfs met opzigt op de geschiedenissen onzes Vaderlands, niet ondienstig, te weeten, welke Landen en Steden in 't Noorden, door deezen kryg, en door de Verdragen, die 'er op volgden, van Heer veranderden. Wy keeren nu te rug tot het jaar 1718, en tot de geschiedenissen, waarin onze Staat nader belang hadt. 1718.

XIV. De jonge Prins van Oranje wordt Stadhouder van Groningen.

De Prins van Oranje en Nassau, die thans niet veel boven de zeven jaaren bereikte, werdt, in Wynmaand deezes jaars, verkooren tot Stadhouder van Groningen, onder dezelfde voorwaarden, als zyn Vader en Voorouders deeze aanzienlyke waardigheid bekleed hadden (*w*). Men hadt, al sedert eenige jaaren, in

(*u*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 494. *Tom.* IV. *p.* 236. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 33, 34.
(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 36.
(*w*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1718. *bl.* 252.

1718. in 't heimelyk, gearbeid, om den jongen Vorst deeze waardigheid te doen opdraagen, gelyk my gebleeken is uit eenige Papieren van den Heere Sicco van Goslinga, die my gelukkiglyk ter hand gekomen zyn. In 't jaar 1713, hadden eenige Heeren uit de Provincie zig reeds, by schriftelyke ondertekening, verbonden om den Prins tot Stadhouder te doen verkiezen. Doch de Stad maakte 'er zwaarigheid in. Goslinga zelf handelde, in dat jaar, heimelyk met den Burgemeester *Kornelis Schay*, den Heer *Lewe van Aduwart*, den Graaf van Kniphuizen en anderen, om 't werk onder de hand voort te zetten.. Kniphuizen was sterk ingenomen geweest tegen de Stadhouderlyke Regeering; doch allengskens merkelyk veranderd. Maar Burgemeester Schay was, volgens eene eigenhandige aantekening van den Heere van Goslinga, de voornaame of eenige oorzaak geweest van het besluit der Provincie, om den Prins aan te stellen tot Stadhouder (*x*).

Hattemisten in Zeeland.

In Zeeland, waren, sedert eenige jaaren, Luiden opgestaan, die vreemde stellingen dreeven, en onder anderen, dat 'er niets, dan een vast geloof dat men zalig zyn zou, van den mensch gevorderd werdt; en dat men zig met geene andere pligten, behalve met dien van het voortplanten deezer Leere, te bekommeren hadt: dingen, die by de Gereformeerde, en by de meeste andere Kerken deezer Landen, als zeer gevaarlyk voor den Godsdienst en voor de goede zeden werden aangezien. Zy droegen den naam van *Hattemisten*, naar *Pontiaan van Hattem*, gewezen Predikant te Filipsland, in

(*x*) *Uit* versch. Missiven van S. v. GOSLINGA. *MSS.*

in 't Eilandje van den zelfden naam. De schriften van deezen man en van *Gozewyn van Buitendyk*, Predikant te Schoor en Vlaake, in Zuidbeveland, werden hoog onder hen geagt. Zy hielden, in de Steden en ten platten Lande, byzondere Vergaderingen, en kreegen, door den tyd, vry wat aanhangs (y). De Staaten van Zeeland vonden geraaden, deeze Vergaderingen en het drukken en verspreiden van ergerlyke Geschriften, by openbaaren Plakaate, onder zekere geldboete en verdere straffe, te verbieden, in Sprokkelmaand deezes jaars (z). Eenigen deezer luiden kwamen ook in Holland en in 't Stigt, alwaar men, eerlang, diergelyken weg insloeg, om den voortgang hunner Leere te stuiten (a). 1718.

XV. Alberoni arbeidt, heimelyk, om eenen opstand te verwekken, in Groot-Britanje.

De oorlog was nu ontsteken in Italie, tusschen Groot-Britanje en Spanje, schoon 'er nog geene oorlogsverklaaring geschied was: ook hadt het Fransche Hof, hoewel nu met den Keizer en met Groot-Britanje verbonden, zyne Bondgenooten, nog niet, of niet dan met geld, ondersteund. Doch op 't einde deezes jaars, scheen de kryg algemeener te zullen worden. Beide Frankryk en Groot-Britanje namen 'er ernstelyk deel in, bewoogen door de bedekte aanslagen des Kardinaals Alberoni, die gevaarlyke beweegingen zogt te verwekken, in beide de Ryken. Het Spaansche Hof hadt niet alleen te Londen doen klaagen over den Admiraal Byng, die 's Konings Vloot, in

(y) Notul. Zeel. 9 *Febr.* 1713. *bl.* 26. 22 *Jan.* 1717. *bl.* 299, 8 *April*, 18 *Nov.* 1718. *bl.* 107, 307.
(z) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 583.
(a) *Zie* Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1732. *bl.* 139. *Jan.*—*Juny* 1733. *bl.* 257. *July*—*Decemb.* 1733. *bl.* 195.

1718. in volle vrede, aangetast hadt; maar Alberoni maakte ook toeleg om den Pretendent in te voeren in Schotland, en Koning George zo veel werks te verschaffen in zyn Ryk, dat hem geene gelegenheid overschieten zou, om Vlooten uit te rusten naar Italie. Doch zyn oogmerk was ontdekt. Koning George, het Parlement, in 't najaar, byeen geroepen hebbende, begeerde onderstand tegen Spanje, waarin het Huis der Gemeenten, eerlang, bewilligde. Hierop werdt Spanje de oorlog verklaard (*b*), den agtentwintigsten van Wintermaand, en 't leedt niet lang, of de toeleg des Kardinaals brak uit, in Schotland (*c*).

en in Frankryk. Ten zelfden tyde, arbeidde de looze Staatsdienaar, om ook eenen opstand in Frankryk te veroorzaaken, en den Hertog van Orleans te ontzetten van de Regeeringe. Frankryk was vol misnoegden; sommigen van welken heul gezogt hadden aan 't Spaansche Hof, en gunstiglyk ontvangen waren (*d*). Met deezen, werdt de aanslag overlegd. Men hadt voor, den Hertog van Orleans te ligten, buiten Parys, daar hy zig, dikwils, vermaakte met de Jufferschap. Daarna, dagt men zig te verzekeren van den jongen Koning. De Parlementen zouden, vervolgens, beschreeven worden, om nieuwe orde te stellen op 't Rykbestier, terwyl men 't volk, door verscheiden' gedrukte schriften, zou ophitsen tegen de tegenwoordi-

(*b*) *Zie* de Oorlogsdeclar. *in de* Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1719. *bl.* 72.
(*c*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 212—230, 241—245.
(*d*) *Voiez* Memoir. *de* l'Abbé DE MONTGON *Tom.* I. *p.* 221. *Tom.* VIII. *p.* 194.

1718.

dige Regeering, en doen verlangen naar verandering. De Koning van Groot-Britanje kreeg, eerst, de lugt van deezen slinkschen toeleg, en waarschuwde den Hertog-Regent, die, nevens den Abt du Bois, geene moeite spaarde, om agter 't gantsche geheim te geraaken. Men hieldt verscheiden' Persoonen verdagt, en onder deezen den Hertog en Hertogin van Maine, en den *Prins van Cellamare*, Ambassadeur van Spanje, welker bedryven, naauwkeuriglyk, gade geslaagen en bespied werden. Men ontdekte, eerlang, dat Cellamare zyne gewigtigste brieven afzondt naar Madrid, met den *Abt de Portocarrero*, neeve van den Kardinaal van dien naam: die, verzeld van eenen der Zoonen van den Markgraave de Monteleone, en van *Joseph Hodges*, die voor een' Engelsch' Edelman ging, tegen 't einde des jaars, met eene Postkoets, van Parys vertrokken was. 't Geviel, dat het rytuig brak, toen men naauwlyks twee mylen wegs hadt afgelegd, by welke gelegenheid, de Postryder opgemerkt hadt, dat Portocarrero meer zorg hadt getoond voor zyn' mantelzak, dan voor zig zelven, verklaarende, dat hy dien om geene honderdduizend pistoolen zou hebben willen verliezen. De Postryder, de reizigers aan de eerste pleisterplaats gebragt hebbende, verhaalde, op zyne terugkomst te Parys, wat hy gezien en gehoord hadt. De Regeering kreeg 'er kennis van. De reizigers werden nagejaagd, en te Poitiers agterhaald; daar men hun den mantelzak afnam, die naar Parys te rug gebragt en geopend werdt. Men vondt 'er twee brieven van Cellamare in, die, met de

daar zyn toeleg ontdekt wordt.

1718. bylaagen, welken 'er nevens gingen, den toeleg volkomenlyk ontdekten. Cellamare werdt, terstond, in verzekering genomen, met alle zyne papieren, onder welken 'er ook nog eenigen waren, die 't voorneemen van 't Spaansche Hof klaarlyk aan 't licht bragten (*e*). De voornaamste brieven en papieren zyn, sedert, openlyk, uitgegeven (*f*). De Markgraaf van Pampedour en andere Luiden van aanzien werden insgelyks in hegtenis genomen. De Hertog van Maine werdt, op 't Kasteel van Dourlans, in Pikardye; de Hertogin op 't Kasteel van Dion, in Bourgondie, gevangen gezet: de Kardinaal van Polignac werdt naar zyne Abtdy van Auchin gebannen. Vier Edelluiden uit Bretagne moesten de onderneeming boeten met den hals (*g*).

Frankryk verklaart Spanje den oorlog.

Het verzekeren van Cellamare werdt zo dra niet bekend aan 't Spaansche Hof, of de *Hertog van S. Alguan*, Ambassadeur van Frankryk, kreeg bevel, om binnen vierentwintig uuren Madrid te ruimen. Alberoni schreef aan Cellamare, dat hy, schoon hem iet diergelyks belast werdt, binnen Parys blyven moest, tot dat men hem, met geweld, deedt vertrekken. *Doch*, voegde hy 'er by, *zo uwe Doorlugtigheid hiertoe genoodzaakt wordt, zal zy het vuur eerst weeten te leggen aan alle de mynen* (*h*). De Ambassadeur bleef

(*e*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 246, 247.

(*f*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 545. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 244.

(*g*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MSS.* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 357. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 248.

(*h*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 548. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 266.

bleef maar weinige dagen binnen Parys. Men voerde hem tot op de grenzen van 't Koningkryk (*i*), wel zorg draagende, dat hy geene nieuwe *mynen* ontſtak. De oorlog tegen Spanje werdt, openlyk, verklaard. De redenen van deeze Oorlogsverklaaring werden, in openbaaren druk, uitgegeven, in een Vertoog, op 's Konings naam, welk den negenden van Louwmaand des jaars 1719 getekend was. In dit Vertoog, werdt Koning Filips zeer verſchoond, en de ſchuld van 't afſlaan der Vrede, op de billykſte voorwaarden, en van de bedekte vyandelykheden tegen Frankryk, geheellyk, geſchooven op de Spaanſche Staatsdienaars, met naame op den Kardinaal Alberoni (*k*). Terſtond hierop, trok de Hertog van Berwik, aan 't hoofd van een Leger van zesendertigduizend man, naar de grenzen van Spanje. Paſſage werdt ingenomen: zes Oorlogsſchepen, die hier op ſtapel ſtonden, werden vernield. De Hertog ſloeg, daarna, 't beleg voor Fontarabie, welk, op den zeſtienden van Zomermaand, overging, by verdrag. De Koning van Spanje was, met een Leger, op weg geſlaagen, om de Stad te ontzetten; doch hy kwam te laat. Ook ontſchoot hem, dat geen één Franſch Regement tot hem overliep, gelyk Alberoni hem hadt doen hoopen. Van den verwagten opſtand in Frankryk, kwam ook niets. Het Spaanſche Hof weigerde, nog al, het viervoudig Verbond te aanvaarden. De Hertog van Berwik zette, derhalve, den kryg voort, en maakte zig meeſter van S. Sebastiaan.

1718.

1719.

(*i*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 248.
(*k*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 1, 7.

1719. tiaan. Ook veroverde een hoop Franschen, van tweehonderd Engelsche matroozen geholpen, Porto Antonio in de Baai van Biskaje, alwaar twee op stapel staande Oorlogsschepen van zestig stukken, en alle de scheepsbehoeften vernield en verbrand werden (l).

XVI. Landing der Spanjaarden in Schotland ondernomen.

Terwyl de Franschen naar Spanje trokken, was de toeleg van Alberoni ten behoeve des Pretendents, insgelyks, openbaar geworden. De Hertog van Ormond was, in 't laatst van 't voorleeden jaar, vertrokken naar Madrid, om met den Kardinaal te raadpleegen, over de beste middelen, om eenen opstand te verwekken in Groot-Britanje, tot bevordering der oogmerken van het Spaansche Hof. De Pretendent, die zig, na zyn vertrek van Avignon over de Alpen, eerst eenen tyd lang te Urbino, en daarna, te Rome, onthouden hadt, vertrok, met 's Pausen kennis, wat laater, insgelyks, naar Spanje. Om zyn oogmerk bedekt te houden, liet hy 't gerugt loopen, dat hy voor hadt naar Bononie te reizen. Ook zondt hy derwaards de Graaven van Mar en Perth, benevens zekeren *Paterson*, die voor hun meester ging. De Duitsche troepen, die in den Kerkelyken Staat lagen, en op den Pretendent pasten, ligtten deeze drie Persoonen op, te Voghera, zig verzekerd houdende, dat 'er de Ridder van S. Joris onder was. Doch zy ontdekten hunnen misslag haast. De drie Persoonen werden wederom op vrye voeten gesteld. Midlerwyl, was de Pretendent te Nettuno scheep gegaan; van waar hy naar Caglia-

(l) TINDAL *Vol.* XII. [of XXVII.] *p.* 249, 330, 331.

gliari in Sardinie overstak. Van hier, zeilde hy naar Roses in Katalonie, van waar hy, in Lentemaand, te Madrid kwam. Twee Oorlogsschepen, gereed gemaakt om, nevens een aanzienlyk getal van anderen, gepropt met Krygsvolk, naar Engeland te zeilen, staken, terstond hierna, van Kadix, in zee, onder bevel des Hertogs van Ormond, die den titel voerde van Kapitein-Generaal des Konings van Spanje. Hy was voorzien van eene Verklaaring, op den naam van Filips, die, op bekwaame Plaatsen, in Engeland en Schotland, verspreid moest worden, en behelsde „ dat de „ Koning van Spanje beslooten hadt, het regt „ van Koning Jakob te ondersteunen, niet twy„ felende, of de getrouwe ingezetenen van „ Groot-Britanje zouden den toeleg begun„ stigen." De Hertog van Orleans hadt Koning George, by tyds, kennis gegeven van al 't gene hy, aangaande den toeleg, hadt konnen verneemen. De Koning hadt 'er 't Parlement van verwittigd. Men was, derhalve, in Engeland, tegen de gedreigde landing, op zyne hoede. 1719.

Te Amsterdam werden, omtrent deezen tyd, eenige Krygsbehoeften en volk van oorloge ingescheept, welken men vermoedde te zullen strekken, tot ondersteuninge des Pretendents. Doch men droeg zorg, op 't verzoek des Engelschen Gezants, dat de schepen niet uitliepen. De Markgraaf Beretti-Landi deedt vergeefsche poogingen, om de Staaten te doen veranderen van gedagten. Koning George, hun ook kennis hebbende gegeven van 't gevaar, welk hem dreigde, verzogt hen, te gelyk, hem De Staaten zenden Koning George onderstand.

1719. met tweeduizend man te willen onderſteunen. Zy beſlooten 'er toe, zonder uitſtel. De begeerde manſchap werdt, eerlang, onder 't bevel van den Generaal Majoor *Keppel*, te Ooſtende en te Rotterdam, ingeſcheept naar Schotland. De Markgraaf de Prié zondt Koning George ook zes Battaillons Keizerlyke troepen toe. De Hertog van Orleans hadt hem wel twintig Battaillons aangebooden; doch hy hadt deeze aanbieding van de hand geweezen. De Spaanſche Vloot, midlerwyl, voortgezeild, tot op de hoogte van Kaap Finiſterre, werdt beloopen van eenen geweldigen ſtorm, die twee etmaalen duurde, en alle de ſchepen verſtrooide. Het Admiraals-ſchip verloor alle zyne maſten, en keerde, gelyk de meeſte overigen, geheel reddeloos, te rug naar de Spaanſche kuſt. Twee Fregatten alleen, die met eenige manſchap en wapenen uit Paſſage in zee geſteken, en de Vloot misgezeild waren, kwamen, tegen 't einde van Grasmaand, te Kintail in Schotland aan. De Spanjaards, zig eerlang gevoegd hebbende by eenen kleinen hoop Schotſche Hooglanders, maakten zig meeſter van Donan-Caſtle. Doch de Plaats werdt, kort hierna, herwonnen, door den Kapitein Boyle, die zig, met eenige Oorlogsſchepen, voor dezelve vertoond hadt. De Generaal Wightman, omtrent het midden van Zomermaand, van Inverneſs zynde opgetrokken, tegen de wederſpannelingen en Spanjaards, verſloeg ze ligtelyk, in de engten van Glenshill en Strachell, welken zy ondernomen hadden te verdedigen. De Staatſche manſchap deedt hier ook merkelyken dienſt. De meeſte Spanjaards werden gedood, of ge-

Uitſlag van de onderneeminge der Spanjaarden.

van-

vangen genomen. De hoofden der wederſpannelingen ontvlugtten, te water, naar de Eilanden van Lewis en Orknei. De overige hoop werdt, ligtelyk, verſtrooid. Eenigen begaven zig naar de Vereenigde Geweſten; doch men beloofde, op verzoek van den Graave van Cadogan, dezelven te doen vertrekken, zo dra zy bekend zouden zyn (*m*). De Pretendent, die in Spanje gebleeven was, trouwde, deezen Zomer, met eene Dogter van den Prinſe Sobieski, oudſten Zoon van Joan Sobieski, Koning van Poolen (*n*). 1719.

De Admiraal Byng, den Winter beſteed hebbende om zyne Vloot te herſtellen, zeilde, in 't begin van Grasmaand, van Port Mahon naar Napels, alwaar de Keizerlyke Generaal, Graaf van Mercy, hem kwam vinden. Men beſloot, eerlang, eene landing te doen op 't Eiland Sicilie, en ſtak derwaards over, op den twee-entwintigſten van Bloeimaand. 't Krygsvolk werdt ontſcheept, in de Baai van Patti, twintig mylen weſtwaards van Melazzo. Terſtond hierna, brak de Markgraaf van Lede op, met zyn Leger, en ſloeg zig neder te Franca-Villa, in eenen bergagtigen oord, van waar drie wegen loopen naar Palermo, Meſſina en Siracuſa. Terwyl de Graaf van Mercy den vyand volgde, met korte dagreizen, maakte de Graaf van Sekkendorf zig meeſter van de Eilanden van Lipari, waar door de gemeenſchap tuſſchen Napels en Sicilie moeſt behouden worden. Daarna, beſloot men de Spanjaarden aan te

XVII. Krygsbedryven in Sicilie.

(*m*) *Zie* Notul. Zeel. 13 *Nov.* 1719. *bl.* 372.
(*n*) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1719. *bl.* 227. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 249—257.

1719. te tasten, in hunne Legerstede; gelyk, op den negentienden van Zomermaand, geschiedde. 't Gevegt was hevig, en de Graaf van Mercy zou 't zekerlyk te kwaad gekreegen hebben, was hy niet bygesprongen geweest, door den Admiraal Byng, die versche troepen ontbooden hadt van Napels. Men besloot egter, eenigen tyd na den slag van Franca-Villa, Messina te belegeren, te water en te lande. De Stad viel den Bondgenooten in handen, op den agtsten van Oogstmaand. Verscheiden' Kasteelen rondsom de Stad werden, ten zelfden tyde, veroverd. Toen werdt het Kasteel van Messina belegerd, en, met behulp van eenige Keizerlyke troepen, die Byng van Genua gehaald hadt, veroverd op den zeventienden van Wynmaand. Val Demona onderwierp zig, hierop, aan den Keizer. Het grootste gedeelte des Legers werdt toen te schepe gevoerd naar Trapani, daar nog Piemonteesche bezetting in lag. Hier sloeg men zig neder. De Steden Marsala en Mazzara onderwierpen zig terstond. Men betrok hier de Winterkwartieren, terwyl de overige manschap, te Messina, te Melazzo, en te Siracusa bleef. De Markgraaf van Lede, middlerwyl, opgebroken zynde van Franca-Villa, en verscheiden' poogingen gedaan hebbende, om den Bondgenooten den voorraad te bederven, of af te snyden, boodt, eindelyk, in Sprokkelmaand des volgenden jaars, aan, Sicilie te willen verlaaten, mids men hem onverhinderd keeren liete naar Spanje. Doch de Admiraal Byng hadt geene ooren naar deeze voorwaarde. De Markgraaf tradt, hierop, in handeling, over de opgaave van Palermo; doch eer

men

men 't eens werdt, kwam 'er tyding, schoon veel te voorbaarig, dat de algemeene Vrede getekend was. De handeling werdt hierop afgebroken: 't welk den Legerhoofden der Bondgenooten vreemd scheen; doch men vernam, daarna, dat Spanje met Frankryk in onderhandeling was, om het herleveren van Fontarabie, S. Sebastiaan en andere Plaatsen te bedingen, tegen de ontruiming van Sicilie en Sardinie. De Graaf van Mercy gaf hierop last om het Kasteel Sacca aan te tasten. Het gaf zig, den zesden van Lentemaand, over. Midlerwyl, kreeg men zekerer berigt van het tekenen van het viervoudig Verbond, door den Spaanschen Ambassadeur in den Haage. De wederzydsche Legerhoofden traden, hierop, in onderhandeling, over eenen stilstand van wapenen. Men vorderde het overleveren van Palermo, als eene voorwaarde der Wapenschorsinge. Doch de Markgraaf van Lede verklaarde hiertoe geenen last te hebben. Mercy trok, derhalve, aan op Palermo, den vyand voor zig heenen dryvende. De Engelsche Admiraal kon hem, eerlang, geene afbreuk meer doen, zynde 'er, in Grasmaand, een' stilstand van wapenen ter zee gesloten, tusschen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje, waaraan hy zig houden moest. In Bloeimaand, kreeg de Markgraaf van Lede eerst last, om, wegens de ontruiming van Sicilie en Sardinie, in onderhandeling te treeden. De Keizerschen werden, hierop, in 't bezit gesteld van Palermo, van Augusta, en van 't Kasteel van Castelamare (o). 1719.

Het

(o) *Vide* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 27.

1719. Het Spaansche Leger trok naar Termini, daar het naar Barcelona werdt ingescheept, alwaar het, niet voor Oogstmaand, aankwam. De Keizer bleef in 't bezit van Sicilie (*p*), en Sardinie werdt, volgens het viervoudig Verbond, aan den Hertoge van Savoje, voorheen Koning van Sicilie, ingeruimd en opgedraagen (*q*).

Togt der Engelschen naar Biskaje en naar Westindie.

De ongelukkige uitslag der bedekte onderneemingen van den Kardinaal Alberoni, de voorspoed der Fransche wapenen in Biskaje, en het verlies van verscheiden' Steden in Sicilie waren de voornaamste, doch niet de eenigste redenen, die Filips den V. deeden neigen tot vrede; de Koning van Groot-Britanje bereidde zig, in den Herfst des jaars 1719, om hem te water aan te tasten, in Biskaje en in de Indien. De Overste Richard Cobham ging, in 't begin van Wynmaand, van S. Helena onder zeil, aan 't hoofd eener aanzienlyke Landmagt, geleid door vyf of zes Oorlogsschepen, onder den Admiraal Mighels. Men hadt voor, de Corunha, eene der beste havenen van Biskaje, in te neemen. Doch dit gelukte niet. Alleenlyk veroverde men Vigos in Gallicie met het Kasteel, in weinige dagen. Toen werdt het naaste Land gedwongen, brandschatting op te brengen. Eenige manschap, de haven van Vigos zynde ingezeild, tradt aan land, en toog naar Ponte Vedro. De Wethouderschap der Stad trok den Engelschen te gemoet, met de sleutels. Men vondt 'er eenig metaalen geschut en andere krygsbehoeften, al

(*p*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 273—329.
(*q*) *Voiez* Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 156.

Ph. v. Dyk pinx. 1747.

MR. CORNELIS HOP,
Ambaſsadeur in Frankryk,
daar na Burgermeeſter en Raad der Stad Amſterdam.

H. Pothoven del. naar de Origineele Schildery. *J. Houbraken fec.*

Is. Tirion excud.

al 't welke tot buit gemaakt, en medegevoerd werdt. In Slagtmaand, gingen de Engelſchen wederom ſcheep te Vigos, en zeilden naar Engeland te rug. De togt naar Amerika, die, door den Vice-Admiraal Hoſier, ondernomen werdt, ſlaagde kwalyk, door aanhoudenden tegenwind. Hy hadt het gemunt op Peru. Doch eer hy zo ver komen kon (*r*), was de wapenſchorſing ter zee getroffen, tusſchen Spanje en Groot-Britanje (*s*). 1719.

Wy hebben de krygsbedryven deezes jaars, aan verſcheiden' oorden, ſchoon 'er de Staaten niet of naauwlyks in gemengd geweeſt waren, kortelyk, moeten te boek ſtellen, om dat zy merkelyken invloed hadden op de handelingen, die, in den Haage, waren aangevangen, onder 't oog, en gelyk als onder de bemiddeling der Staaten. 't Zal nu tyd zyn, dat wy tot een beknopt verhaal van den uitſlag deezer handelingen overgaan.

XVIII. Handeling der Staaten in Frankryk en in Spanje.

De Staaten hadden, terſtond na het tekenen van het viervoudig Verbond, door den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, een beſluit genomen, tot het afvaardigen van eenen Ambasſadeur naar Spanje, waartoe de Heer *van Coulſter* benoemd werdt; ſchoon 'er nog eenige tyd verliep, eer hy op reis ging. Ook was, voor zyn vertrek, de Heer *Cornelis Hop*, Oud-Schepen der Stad Amſterdam, in dezelfde hoedanigheid van Ambasſadeur, gezonden naar Frankryk (*t*), om de herſtelde vriendſchap

(*r*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 324—337.
(*s*) Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom* II. *P.* II. *p.* 156.
(*t*) Reſol. Holl. 29 *Sept.* 1718. *bl.* 575.

1719. schap met deeze Kroon aan te kweeken, en o de gewigtige veranderingen, die, ten deeze tyde, voorvielen, en waarby de Staat belan hebben kon, agt te geeven. De Heer Ho deedt zyne openbaare intrede, te Parys, i Hooimaand deezes jaars, en werdt, ingevo ge van het drievoudig Verbond des jaars 1717 op gelyke wyze, ontvangen, als de Ambassa deurs van den Staat van Venetie, en die va gekroonde hoofden zelven; 't welk, tot hier toe, niet geschied was (*u*). Hy vertoefde, om trent zeven jaren, aan 't Fransche Hof, schoon hy, in dien tusschentyd, verscheiden' reizen i Holland kwam. De Staaten maakten, mid lerwyl, hun werk, om den Koning van Span je, door redenen, te beweegen tot het aan neemen van het viervoudig Verbond. Doo de Kardinaal Alberoni wist hunne pooginge te verydelen. De ontdekking van zyne oog merken in Frankryk, de slegte uitslag van de togt naar Schotland, en de tegenspoed in Si cilie bragten hem, eindelyk, tot andere gedag ten. Weinige dagen na den slag by Franca-Villa, deedt hy den Markgraaf Scotti afvaar digen naar Parys, met last om verder voort te reizen naar den Haage, en de Staaten, uit 's Konings naam, ernstelyk, te verzoeken, om zig te willen laaten gebruiken, tot Middelaars tusschen de oorloogende Mogendheden. Scot-ti moest egter, vooraf, den Hertoge van Or-leans kennis geeven van 's Konings oogmerk, gelyk hy deedt. De Hertog nam 'er zo weinig ge-

(*u*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *Zie ook* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1719. *bl.* 9, 65—70. & ROUSSET Ceremon. Dipl. *Tom.* I. *p.* 65 & *suiv.*

Op van Frankryk Lodewyk den XV, in 't Jaar 1719.
S. F. arbon. 2 De Maarschalk van Villeroi. 3 De Prins van Turenne.
4 D. van Villeroi. a De Ridder Saintot. b De Secretaris Ruysch.

genoegen in, dat hy Scotti vrygeleide weigerde naar Holland, verklaarende hy, zulks niet te konnen doen, buiten kennis zyner Bondgenooten, die zig nu, zo wel als hy, hadden ingewikkeld in de kosten des krygs voor dit jaar, en hierom geene zo spoedige vrede begeerden. Ook waren de drie Bondgenooten niet geneigd, om den Staaten de eer van het Middelaarschap op te draagen. Groot-Britanje in 't byzonder beloofde 'er zig niet veel voordeels van. De handeling bleef dan steeken. Ook wil men, dat de Keizer, de Koning van Groot-Britanje en de Hertog van Orleans, als uit eenen mond, zouden verklaard hebben, dat zy van geene vrede hooren wilden, zo lang Alberoni in bewind bleeve, aan 't Spaansche Hof. En tegen 't einde des jaars, liepen alle zyne aanslagen zo ongelukkig af, dat Filips, zig niet in staat vindende om den oorlog uit te houden tegen de drie magtigste Vorsten van Europa, den Kardinaal beval, Madrid, binnen agt dagen, en het Ryk, binnen drie weeken, te ruimen, en zig, midlerwyl, van allen handel over Staatszaaken te onthouden. Terstond hierna, zondt hy den Markgraave van Beretti-Landi bevel, om den Staaten eenige punten voor te houden, op welken hy gezind was, vrede te maaken. Doch hy vorderde, onder anderen, Gibraltar en Port Mahon te rug van Groot-Britanje, en eischte verscheiden' andere dingen, die met het viervoudig Verbond streeden. Zyn voorslag werdt, derhalve, van de hand geweezen. De Hoven van Weenen, Versailles en Londen verklaarden, eenpaariglyk, dat zy met niets anders, dan met de eenvoudige

1719.

Alberoni vervalt in ongenade.

1719. aanneeming van 't Verbond te vrede zouden zyn (*v*).

Verschil onder de Staaten, over de aanneeming van 't viervoudig Verbond.

De Keizerlyke, Fransche en Engelsche Gezanten arbeidden, ondertusschen, ook, om de Staaten tot het aanneemen van 't Verbond te doen besluiten. Ook hadt men, gelyk wy hiervoor (*w*) zagen, reeds een Ontwerp gemaakt van de voorwaarden, op welken de Staaten in 't Verbond zouden treeden. Men verschilde slegts, over een enkel woord. Volgens 't Ontwerp der Staaten, zouden zy * *tot niet meerders noch anders*, dan tot het leveren van drieduizend man verbonden zyn. Doch de Gezanten der Bondgenooten wilden 'er 't woord *onderstand* bygevoegd hebben, en † *tot geenen meerderen noch anderen onderstand* leezen. Zonder dit byvoegsel, zou men, dagten zy, de woorden van 't Ontwerp te ruim neemen, en uit dezelven afleiden konnen, dat de Staaten ontslaagen waren van de verpligting aan 't gene, by de geheime punten, was vastgesteld (*x*). Verscheiden' Gewesten neigden, derhalve, om het Ontwerp met dit woord te vermeerderen (*y*). Zeeland zelf hadt, reeds voorheen, te kennen gegeven, dat men 't Verbond zou konnen aanneemen, mids 't met eenpaarigheid geschiedde. Doch Utrecht bleef nog ongelast: waarom de aanneeming van 't Verbond nog verschooven werdt. De Ambassadeur Hop werdt, midlerwyl, aan 't Fransche Hof, sterk gedrongen op deeze aanneeming. De Staaten voor-

* *nec ad plura nec ad alia.*

† *nec ad plura nec ad alia auxilia.*

(*v*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1720. *bl.* 60. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 332, 333, 337, 338.

(*w*) *Bladz.* 184.

(*x*) Resol. Gener. *Sabbathi* 16 *Sept.* 1719.

(*y*) Resol. Gener. *Jov.* 19 *Oct.* *Sabb.* 18 *Nov.* 1719.

voorzagen hem, van tyd tot tyd, van byzonderen last, waarnaar hy zig stiptelyk gedroeg, de redenen van den Abt du Bois in 't byzonder, met veel beleid, te keer gaande, en den Staat heuschelyk verontschuldigende van het aanneemen van een Verbond, waar by voor deszelfs belangen niet gezorgd was naar behooren (z). 1719.

Midlerwyl, hadden de Staaten, om Filips gelegenheid te geeven van zig nader te openen, terwyl het jaargetyde de toerustingen ten oorloge verhinderde, de Bondgenooten bewoogen, om hem nog drie maanden tyds toe te staan. Hier van was eene overeenkomst getekend in den Haage, op den agttienden van Slagtmaand, by welke, uitdrukkelyk verklaard werdt „ dat, zo de Koning van Spanje de drie „ maanden verloopen liet, zonder het viervoudig Verbond aan te neemen, de oudste Zoon „ der tegenwoordige Koninginne versteken „ zou zyn van de opvolging in het Groot-Hertogdom Toskane en in de Hertogdommen „ van Parma en Piacenza." Ook las men 'er in „ dat beide Frankryk en Groot-Britanje „ hadden bevonden, dat het Spaansche Hof, „ door eenen onrustigen Staatsdienaar beroerd „ zynde, afkeeriger geweest was dan 't behoorde van eene redelyke Vrede (*a*)." En 't is waarschynlyk, dat deeze verklaring, waarvan Filips, terstond, kennis kreeg, de ongenade des Kardinaals verhaast heeft. De Staaten

XIX. De Koning van Spanje treedt 'er in.

(*z*) Verbaal der Ambass. van den tyd. *MSS.*
(*a*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 12.

1719. ten zelven, Filips nog ſterker willende dringen, verklaarden, eindelyk, dat zy 't Verbond zouden aanneemen, zo hy langer draalde (*b*). Zy ſchreeven hem eenen ernſtigen brief, op den zeſtienden van Wintermaand (*c*). Hun Ambaſſadeur van Coulſter, in Grasmaand, te Madrid aangekomen (*d*), drong hem ook zo
1720. zeer, dat hy, eindelyk, op den zesentwintigſten van Louwmaand des volgenden jaars, een Geſchrift tekende, waarby hy beloofde, het viervoudig Verbond te zullen aanneemen (*e*). De Markgraaf van Beretti-Landi kreeg hierop, terſtond, bevel, om uit 's Konings naam te treeden in dit Verbond; gelyk hy, in den Haage, deedt, op den zeventienden van Sprokkelmaand (*f*), zynde den laatſten dag van de drie maanden, welken men Filips vergund hadt, om zig, uiterlyk, te verklaaren. De aanneeming van het viervoudig Verbond, door den Koning van Spanje, maakte de aanneeming van het zelfde Verbond door de Staaten minder noodig, alzo deeze voornaamlyk gediend zou hebben, om Filips te ſterker te verpligten, tot de aanvaardinge, daar hy, eindelyk, zyns ondanks en ſchoorvoetende, toe gekomen was. Ook hadt de Koning van Groot-Britanje, onlangs, een Verdrag geſlooten met Zweeden, zonder daarby dezelfde voordeelen in den Koophandel voor de Staaten te bedingen, welken hy, voor zig zelven, bedongen hadt. Wy heb-

(*b*) Reſol. Gener. *Sabb.* 16, *Lunæ* 18 *Dec.* 1719.
(*c*) *Zie* dien *in de* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1720. *bl.* 73.
(*d*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1719. *bl.* 233.
(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom* I. *p.* 302. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 17.
(*f*) DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 26.

hebben, te vooren (g), gezien, dat de Staaten dit op hem begeerd hadden, by 't Ontwerp der voorwaarden, op welken zy 't viervoudig Verbond wilden aanneemen. Doch de Engelschen gaven voor, dat zy deeze voorwaarde niet hadden konnen naarkomen, zo lang de Staaten het Verbond niet met der daad hadden ondertekend (h). De Staaten dan, minder konnende bedingen en beoogen, by de aanneeming van het viervoudig Verbond, stelden het, eindelyk, geheellyk uit hunne gedagten. Sommigen meenden, dat de Markgraaf van Beretti-Landi vry wat gelds, hier te Lande, gespild hadt, om eenige Leden der Regeeringe van de aanneeminge des Verbonds af te schrikken. Doch hiervan heb ik geene zekerheid. Vaster gaat het, dat de Heer *Frans van der Meer*, der Staaten Ambassadeur aan 't Hof van Spanje, eenige jaaren hierna, herwaards overschreef, dat de Markgraaf tienduizend Pistoolen van dit Hof gevorderd hadt, welken hy voorgaf, tot zulk een einde, besteed te hebben: over welk berigt de Markgraaf zig egter beklaagde, by de Staaten (i). 1720.

Kort na dat Spanje 't viervoudig Verbond aangenomen hadt, besloot men byeen te komen te Kameryk, om de openstaande geschillen, tusschen de verbonden' Mogendheden, af te doen by verdrag, en de rust van Europa te verzekeren, op eenen vasten voet. De Keizer benoemde tot zyne Gevolmagtigden op de Byeenkomst te Kameryk den *Graaf van Windischgratz*

Byeenkomst te Kameryk vastgesteld.

(g) *Bladz.* 185.
(h) Resol. Gener. *Mart.* 5 *Maart* 1720.
(i) *Zie* Notul. Zeel. 7 *Aug* 1724. *bl.* 171.

1720. *gratz* en den *Baron van Pentenrider:* Frankryk den Graaf *Fleuriau de Morville* en den Heer *de Barberie de S. Contest:* Spanje den *Graaf Sant Estevan de Gormes* en den Markgraaf Beretti-Landi, en Groot-Britanje de Heeren *Polwarth* en *Withworth*. De Koning van Sardinie, de Hertog van Lotharingen en de Vorsten en Staaten van Italie zonden ook Gevolmagtigden naar Kameryk. De Paus zelf hadt 'er eenen Nuncius. Doch de Staaten der Vereenigde Gewesten, zig buiten den oorlog gehouden, en niets met de handelende Mogendheden te vereffenen hebbende, spaarden den omslag en kosten eener afvaardiging naar Kameryk. De Byeenkomst werdt, niet voor 't volgende jaar, geopend. Zy duurde vier jaaren, en scheidde, eindelyk, genoegzaam vrugteloos (*k*). Wy zullen, in 't vervolg, by bekwaamer gelegenheid, verhaalen, wat 'er aanleiding toe gaf.

XX. Oorsprong van den Windhandel in Aktien, in de Vereenigde Gewesten.

Het viervoudig Verbond hadt nu de oorloogende Mogendheden verpligt, tot het afleggen der wapenen, en, schoon men nog niet eens was, over alle de voorwaarden der Vrede, dagt elk meer op het herstellen van den vervallen staat zyner geldmiddelen, dan op het vernieuwen van eenen kryg, die, van den aanvang deezer eeuwe af, den magtigsten Ryken schatten gekost hadt. In Frankryk en in Groot-Britanje, bragt, ondertusschen, de zugt om de schulden van den Staat te verminderen eene onbezuisde drift tot winst voort onder 't volk,

(*k*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MSS.* Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 306, 307.

volk, die, voor veele byzondere Perſoonen, ten hoogſte ſchadelyk was. De ingezetenen der Vereenigde Geweſten en die van Holland in 't byzonder hadden ook deel aan deeze dwaasheid, ſchoon de hooge Regeering des Lands, in de meeſte Geweſten, en de Regeering der aanzienlykſte Steden van Holland zig zorgvuldiglyk onthielden van alles, wat de drift der menigte ontſteeken of voeden kon. 't Zal, hierom, niet ondienſtig zyn, dat wy de opkomſt en uitſlag van deezen ongehoorden handel, hier, beknoptelyk, ontvouwen. 1720.

John Law beweegt den Hertog van Orleans tot het opregten eener Koningklyke Bank.

De Hertog van Orleans, van dat hy de Regeering over Frankryk aanvaard hadt, zyne zinnen geſcherpt hebbende op het uitvinden van middelen, om het Ryk van ſchulden te ontheffen, hadt, eindelyk, gehoor gegeven aan de voorſlagen van zekeren Schotſchman, die zig, reeds voor eenigen tyd, in Frankryk nedergezet hadt. *John Law*, deezen naam droeg de vreemdeling, was te Edenburg gebooren, en hadt, al in 't jaar 1705, het Parlement van Schotland een middel voorgeſteld, om het Ryk te voorzien van geld, welk, door den Hertoge van Argyle en door eenige Leden van 't Parlement, goedgekeurd; doch door de meerderheid verworpen was. Law vervoegde zig, daarna, in Engeland, by den Groot-Theſaurier Harlei, dien hy ook middelen voorſloeg, tot verbetering van den Koophandel, en tot herſtelling van 't vervallen * geloove van den Staat. Maar zyne voorſlagen vonden geen' ingang. Hy, midlerwyl, zekeren *Wilſon*, in een tweegevegt, nedergelegd hebbende, en geene vergiffenis konnende verwerven van de Konin-

* *credit.*

1720. ginne, zag zig genoodzaakt, het Ryk te ruimen, en geraakte, na veel omzwervens, te Parys, daar hy zig nedersloeg. Hy hadt zig, geduurende zyn verblyf in Engeland, naauwkeuriglyk, laaten onderregten van den staat van de Bank en Oostindische Maatschappye, en van de wyze van bestier over beide: en, in 't jaar 1716, gelegenheid gevonden hebbende, om den Hertog-Regent te onderhouden, sloeg hy dien, in de eerste plaats, voor het opregten eener Bank in Frankryk, door middel van welke, men 't geloof van den Staat zou konnen herstellen. Veelen weeten, en 't behoeft, voor onkundigen, slegts met een woord, aangeweezen te worden, dat onderzaaten en vreemden, in zulke Banken, welken men, in verscheiden' Koopsteden van Europa, opgeregt heeft, hunne penningen vertrouwen, tegen behoorlyk getekende Handschriften; dat deeze Handschriften verhandeld konnen worden, en dat zy, die penningen in de Bank hebben, ook, by bloote overwyzing of *Assignatie*, dezelven of een gedeelte derzelven konnen doen stellen op eens anders rekening, 't welk groot gemak geeft in den handel: dat, eindelyk, zy, die 't bewind over de Bank hebben, gebruik maaken van de penningen, welken men hun toevertrouwd heeft, ten dienste van den Staat, of van eenige byzondere Stad, en tot voordeel, of ten minste tot gemak der eigenaaren: al het welke omstandiger aan te wyzen, hier, tegenwoordig, de plaats niet is. Zulk eene Bank nu was, in Engeland, opgeregt in 't jaar 1694 (*l*), en het Ryk hadt 'er zo veel dienst van gehad,

(*l*) Tindal *Vol.* II. [*or* XVII.] *p.* 471.

had, dat men, in Frankryk, gereede ooren leende aan Laws voorslag. De Kroon van Groot-Britanje hadt, dikwils, spoedige leeningen gedaan van de Bank, tot welken zy anders niet ligt gelegenheid gehad zou hebben, en de Intrest deezer Leeningen en de andere voordeelen, welken de Bank deedt met de toevertrouwde penningen, werden, na aftrek der onkosten, van tyd tot tyd, uitgedeeld aan de deelgenooten, waardoor de *Aktien* of aandeelen in de Bank prys hielden, of, als men geenen uit- of inlandschen oorlog vreesde, zelfs steigerden in waarde. De Hertog-Regent, bekoord door deeze voordeelen, regtte ook eene Bank in Frankryk op, uit 's Konings naam, en onder de bestieringe van Law, die, hiertoe, voor den tyd van twintig jaaren, Oktroi verkreeg (*m*). Men begon de inschryvingen. De Koning ging voor: de Regent en veele andere Grooten volgden. Kortom, de inschryvingen, die, tot driemaal toe, geschiedden, hadden zo sterken toeloop, dat men, voor 't einde des jaars 1719, voor meer dan zeshonderd en veertig millioenen *Livres* aan Handschriften uitgegeven hadt, 't welk, zo geloofd werdt, de waarde der Handschriften van alle de Banken in Europa verre te boven ging. Men voegde 'er nog driehonderd en zestig millioenen aan Handschriften by, die gang zouden hebben door 't Ryk, in de plaatse van geld: zo dat de gantsche hoofdsom duizend millioenen *Livres* beliep. Doch de meesten hielden zig ver- 1720.

ze-

(*m*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1716. *bl.* 256. *Jan.—Juny* 1717. *bl.* 206.

1720. zekerd, dat zo veel gelds, op verre na, in 't gantsche Ryk niet zou te vinden geweest zyn.

En van eene Maatschappy van Koophandel.

Law, door 't opregten der Bank, 's Konings Credit hersteld hebbende, sloeg, om 's volks zugt tot winst te ontsteeken, de opregting van eene Maatschappy van Koophandel voor, die, onder den naam van *Maatschappy van Misisippi*, op Louisiana, een Gewest in Noord-Amerika, welk van de Rivier Misisippi doorsneeden wordt, handelen zou. De Hertog-Regent bewilligde in zynen voorslag. De eerste inschryving tot de Maatschappye was van zestig millioenen Livres: welken men voldoen kon, met schuldbrieven ten laste van den Staat (*n*), die thans maar omtrent zestig ten honderd waardig waren, en voor de volle Hoofdsom werden aangenomen. Hierdoor raakte de eerste inschryving haast vol. De Hoofdsom werdt, hierop, tot op honderd millioenen verhoogd, en de aandeelen of Aktien reezen op honderd en twintig ten honderd. De ingetrokken' schuldbrieven werden, ondertusschen, verbrand (*o*). Men besloot toen, nog vyfentwintig millioenen aan Aktien uit te deelen tot honderd tien, die terstond zo veele Liefhebbers vonden, dat zy, in 't kort, tot tweehonderd reezen. De Regeering, haar voordeel willende doen met 's volks drift om deel te neemen in de nieuwe Maatschappye, aan welke verscheiden' Koningklyke inkomsten werden afgestaan, maakte bekend, dat men vyfentwintig millioenen aan Bankbriefjes in de Maatschap-

(*n*) *Zie* Europ. Merc. *July—Sept.* 1717. *bl.* 168—175, 225

(*o*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1718. *bl.* 157. *Jan.—Juny* 1719. *bl.* 144. *July—Dec.* 1719. *bl.* 8, 119, 235.

ſchappy aanneemen zou, waarop de Aktien, 1720.
in den Zomer des jaars 1719, van tweehonderd, tot vyfhonderdzeſtig ſteigerden. De Maatſchappy, toen, ziende hoe groot haar Credit ware, ſloeg eene leening voor aan den Koning van vyftig millioenen, waartoe vyfentwintig millioenen, aan nieuwe Aktien, uitgegeven werden, op den voet van tweehonderd ieder Aktie, 't welk ver onder den tegenwoordigen prys was; waarom deeze Aktien, terſtond, weg waren. Omtrent het einde van Oogſtmaand, waren de Aktien reeds tot twaalfhonderd geſteigerd. De Maatſchappy ſtelde, derhalve, eene nieuwe leening aan den Koning voor van twaalfhonderd millioenen, tegen drie ten honderd. Men liet voor vyfhonderd millioenen inſchryven, waartegen voor vyftig millioenen aan Aktien, tot duizend Livres ieder Aktie, werden uitgedeeld. De inſchryving was vol, in weinige uuren. En binnen drie weeken nog twee diergelyken: alzo men maar weinig op ieder Aktie behoefde te betaalen, en gelegenheid vondt, om ze, terſtond, met merkelyke winſt, te verkoopen. De eerſte betaaling deezer drie laatſte inſchryvingen werdt met driehonderd ten honderd voordeel verkogt. De Aktien reezen, in Slagt- en Wintermaand des jaars 1719, en in Louwmaand des jaars 1720, tot tweeduizend vyftig Livres (*p*).

De grove winſten, die ſommigen, met den Aktie-handel, in Frankryk, deeden, ontſtaken de zugt tot voordeel ook onder de handeldryvende nabuuren, met naame in Engeland en in

Aktie-handel in Engeland.

(*p*) Europ. Merc. *July—Dec.* 1719. *bl.* 268, 294—299. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 4—6.

1720. in de Vereenigde Gewesten. In Engeland, kweekte men deeze drift aan, met het zelfde oogmerk, als in Frankryk geschied was, naamlyk, om 'er zig van te bedienen, tot aflossing der schulden van den Staat. Doch, hier te Lande, hadt men dit oogmerk niet. Men behoefde, in Engeland, geene Bank op te regten. Zulks was, reeds ten tyde van Koning Willem, geschied. Ook hadt men, geduurende den jongsten algemeenen oorlog, in 't jaar 1711, een ontwerp gemaakt, om de schulden van 's Lands zeemagt af te lossen, door het opregten eener Zuidzee-Maatschappye, welker hoofdsom bestaan zou, uit alle deeze schulden, die meer dan negenhonderdduizend ponden sterlings beliepen, van welken men zes ten honderd Intrest beloofde; die gevonden zou worden, uit de voordeelen, welken men verwagtte uit den handel op Peru en de Zuidzee, onaangezien men, ten deezen zelfden tyde, in onderhandeling was over eene Vrede, die deezen handel stremmen moest; gelyk de zelve ook, naderhand, door Koning Filips, aan een of twee schepen in 't jaar, voor zeker getal van jaaren, bepaald werdt. De Zuid zee-Maatschappy was egter in stand geraakt (q): en hadt, in 't begin der Regeeringe van Koning George, wederom eene merkelyke Leening aan den Staat gedaan, tegen zes ten honderd, waarvoor verscheiden' inkomsten verbonden waren (r). Doch in 't voorleeden jaar 1719, hadt de Regeering, op den voorgang van Frankryk, geraaden gevonden, zig van de

(q) TINDAL *Vol.* IX. [*or* XXIV.] *p.* 80.
(r) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 46.

de Bank en Zuidzee-Maatschappy, of van eene van beide te bedienen, om de schulden van 't Ryk te verminderen. Men sloeg, derhalve, voor, dat men alle de schulden van den Staat zou maaken tot de hoofdsom van ééne Maatschappy; en bewoog, door deezen voorslag, de Bank en de Zuidzee-Maatschappy tot het voorstellen van voorwaarden, waarop elk van hun de schulden van den Staat wilde overneemen, om met het beloop derzelven hunne hoofdsom te vergrooten. Elk zogt, om stryd, de voorwaarden zo voordeelig te stellen, dat het Parlement haar de vermeerdering haarer Hoofdsomme met de schulden van den Staat toestondt. De Zuidzee-Maatschappy boodt, voor deeze vryheid, eerst drie en een half millioen ponden sterlings: doch de Bank boodt ruim twee millioen meer. Eindelyk, leide de Zuidzee-Maatschappy nog ruim twee millioenen op het bod van de Bank, en sloeg nog andere voordeelige voorwaarden voor, waarom het Parlement, ten laatste, met haar overeenkwam; haare hoofdsom vermeerderende met de schulden van den Staat, die meer dan dertig millioenen ponden sterlings beliepen en tegen welken, der Maatschappye verscheiden inkomsten van den Staat werden afgestaan. De Maatschappy ontving, hierop, de inschryvingen der schuldeischeren van den Staat, die gereedelyk opkwamen. De Zuidzee-Aktien reezen zelfs, terwyl men in 't Parlement nog handelde met de Bank en met de Maatschappye, van honderd en dertig, tot boven driehonderd, en zelfs tot digt aan vierhonderd; van welke hoogte, zy, naderhand, wederom daalden tot 1720.
op

1720. op driehonderd en dertig: omtrent welken prys, zy ſtaan bleeven, tot in de Lente deezes jaars 1720 (*s*).

Aanvang van den Aktiehandel in Holland en elders in de Vereenigde Gewesten.

De Aktiehandel kon in Frankryk en in Engeland niet lang met merkelyk voordeel gedreeven worden, zonder ook de Koopluiden in Holland, in Zeeland, en elders in de Vereenigde Geweſten, gaande te maaken. Men dreef, eerſt, ſterken handel in Engelſche Zuidzee-Aktien: die, eerlang, geweldige winſten gaven, onaangezien de Miſiſippi-Maatſchappy, in Frankryk, in 't begin van Zomermaand, reeds geheellyk vervallen was. De Hertog-Regent, naamlyk, door middel van Laws Ontwerp, vyftienhonderd millioenen ſchulden van den Staat hebbende overgedraagen op het Volk, beſloot de betaaling in Bankbriefjes en in Aktien der Maatſchappye te doen verbieden, by een openbaar bevel van 's Konings Raad, waardoor zy wel haaſt alle waarde verlooren (*t*): 't welk eene geweldige ſchade veroorzaakte voor veele byzondere Perſoonen door 't gantſche Ryk, hoewel 'er eenigen waren, die, by den Aktiehandel, ſchatten gewonnen hadden. Doch in Engeland, hielden de Zuidzee-Aktien prys, en reezen, in den Zomer deezes jaars, tot boven de duizend ten honderd, door de ſtreeken der handelaaren, die, looslyk, verſpreid hadden, dat Spanje een groot gedeelte van Peru aan Groot-Britanje zou afſtaan, tegen Gibraltar en Port Mahon. 't Gantſche volk byna, door zulke winſten, be-

(*s*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 358—367.
(*t*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1720. *bl.* 163, 229. *July*—*Dec.* 1720. *bl.* 71.

bekoord, dreef Aktiehandel. Men begon verscheiden' andere Maatschappyen van Koophandel op te regten, die, met regt, den naam van *Bobbel-* of *Wind-Maatschappyen* kreegen, en door den Koning verbooden werden: waardoor de eigenaars der Aktien in deeze Maatschappyen groote schade leeden (*u*). Midlerwyl, volgde men, in de Vereenigde Gewesten, den voet van handelen, welken men in Engeland hieldt. De Aktiehandel werdt sterk, in Holland, en vooral te Amsterdam, door allerlei slag van menschen, gedreeven. Men sprak, in verscheiden' Steden, ook van het opregten van nieuwe Maatschappyen van Koophandel: Te Amsterdam, daar men 't eerst voorsloeg, werdt het egter, door de Regeering, van de hand geweezen. Doch te Rotterdam, werdt eene Maatschappy van * Verzekering en beleening opgeregt, in Hooimaand, welker Hoofdsom uit twaalf millioenen bestaan zou, waarvan men slegts een vyfde ten honderd behoefde te betaalen by de inschryving, die terstond vol was. Te Middelburg in Zeeland, werden twee Maatschappyen, eene van Verzekering en eene van Koophandel, opgeregt. En deeze drie Maatschappyen bleeven in wezen. Te Delft, te Gouda, en in alle de Steden van 't Noorderkwartier van Holland, werden ontwerpen gemaakt van diergelyke Maatschappyen, die niet tot stand kwamen, of spoedig ondergingen. Weesp, Naarden en Muiden ontwierpen ook ieder eene Maatschappy van Koophandel. Te Vlissingen en te Veere, in

1720.

Maatschappy van Verzekering, te Rotterdam opgeregt.

* *Assurantie.*

Middelburgsche Maatschappyen.

(*u*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 7—16.

1720. in Zeeland, volgde men 't voorbeeld van Middelburg; doch met ongelyken uitslag (v). De Westindische Maatschappy verwierf verlof van de algemeene Staaten, tot het voorslaan eener vrywillige inschryving van zestienhonderd Aktien, ieder van drieduizend guldens (w). In Overyssel, werden te Zwolle, te Hasselt en te Steenwyk, Maatschappyen van Handel uitgeschreeven. Harlingen in Friesland volgde het voorbeeld der nabuuren. Eindelyk, regtte men, ook te Utrecht, met verlof der Staaten van 't Gewest, eene Maatschappy van Koophandel en Verzekering op, die te gelyk regt verkreeg, om eene Wisselbank te stigten, en Loteryen te houden. Zy gaf voor, eene Vaart te zullen laaten graaven, van de Stad, tot in de Eem, welke stroom ook zo veel verdiept zou worden, dat men, langs den zelven, en langs de nieuwe Vaart, met groote schepen, tot voor Utrecht, zou konnen komen. Doch van dit voorgeeven kwam niets. De Maatschappy is egter eenige jaaren in wezen gebleeven, schoon zy, altoos, gekwynd heeft. In den Haage, werdt ook eene Maatschappy ontworpen, met verlof der Regeeringe van de Stede. Woerden was de laatste Stad in de Vereenigde Gewesten, daar men ondernam, eene Maatschappy van Koophandel op te regten (x). De hoofdsom van alle deeze Maatschappyen beliep meer dan tweehonderd en tagtig millioenen. Aan de algemeene Staaten wer-

Maatschappy te Utrecht.

(v) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 94 — 100, 149 — 154, 156.
(w) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1544.
(x) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 188 — 202.

werden ook ontwerpen ingeleverd van Maatschappyen, die tot afdoening van 's Lands schulden zouden strekken (y). Doch 't leedt niet lang, of men zag de ydelheid van deezen handel. 1720.

De Zuidzee-Aktien, in Engeland, tot boven de duizend ten honderd opgejaagd, daalden, in den Zomer, allengskens; onaangezien de Bewindhebbers allerlei konsten in 't werk stelden, omze prys te doen houden. De schuldeischers van den Staat waren misnoegd op de Bewindhebbers, om dat men hun min voordeelige voorwaarden aanboodt, dan men hen hadt doen hoopen. De verbooden' Maatschappyen van Koophandel, welker Aktien nog sterken trek hadden, deeden den prys der Zuidzee-Aktien ook daalen. De daaling deedt elk, die hoog gekogt hadt, vreezen voor verdere daaling. Men vondt veele verkoopers: weinige koopers. De Bewindhebbers namen, eindelyk, hunne toevlugt tot de Bank, dezelve zoekende te beweegen, tot eene overeenkomst, die strekken zou om de Maatschappy in *Credit* te houden; doch de toeleg gelukte niet. De Aktien daalden, hand over hand, van duizend, tot verre beneden de tweehonderd, en eindelyk, tot honderd en dertig ten honderd (z). Men ontdekte, allengskens, dat men zig met eene ingebeelde hoop op groote winsten gevleid hadt. In de Vereenigde Gewesten, hadt de Aktiehandel den zelfden uitslag. De daaling der Zuidzee-Aktien in Engeland deedtze, ook hier,

Verval van den handel in Engeland:

en in de Vereenigde Gewesten.

(y) *Zie de* Projecten *van* J. W. MEINERTZHAGEN *en* GABRIEL DE SOUZA BRITO.
(z) TINDAL *Vol.* XIII. [*of* XXVIII.] *p.* 16—37.

1720. hier, terſtond, daalen. De Aktien in de meeste ontworpen' Maatſchappyen liepen geheel tot niet. De Wethouderſchap van Amſterdam verboodt allen Makelaars, zig met deezen Windhandel te moeijen. De Aktiehandelaars werden, alomme, en vooral te Amſterdam, het voorwerp der algemeene beſpottinge. Men ſchimpte op hen, in prenten en gedrukte ſchriften. Men voerde Schouwſpelen ten tooneele, waarin zy ſchamperlyk werden doorgeſtreeken. Een Koffyhuis te Amſterdam, daar zy gewoon waren te vergaderen, werdt aangevallen door 't graauw, en zou gevaar van plondering geloopen hebben, zo de moedwil niet, door de Schouten en Geregtsdienaars, geſtuit geweeſt was (*a*). De Aktiehandel verviel, in 't kort, geheellyk, tot byſtere ſchade van veelen, die laag verkoopen moeſten, of met Papieren, welken niets waardig waren, zitten bleeven. Veelen raakten buiten ſtaat, om hunne ſchuldeiſchers te voldoen. Weinigen, die 't geluk gehad hadden van tot hoogen prys te verkoopen, hadden veel gewonnen by den Windhandel. Doch de meeſte Maatſchappyen, welken men, alomme, voorhadt op te regten, werden zo ras vergeten, dat men 'er, in 't kort, naauwlyks meer van hoorde ſpreeken. Van ſommigen deezer Maatſchappyen zyn nog eenige geringe tekenen overgebleeven. De voornaamſte dryvers van den Aktiehandel, hier te Lande, hadden zig, midlerwyl, gewagt voor misdaaden, die hen ſtrafbaar maakten voor 't Geregt. Maar in Engeland, werden de Bewindheb-

(*a*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 202 — 207.

hebbers en voornaame bedienden der Zuidzee-Maatschappye, eerlang, geregtelyk vervolgd, en onbekwaam verklaard tot het bekleeden van eenige ampten (*b*). John Law ook, de uitvinder van dit werk in Frankryk, werdt genoodzaakt het Ryk te ruimen. Hy deedt eene reis naar Venetie, en naar Rome, begaf zig, vervolgens, naar Hanover, en kwam, in Wynmaand des jaars 1721, wederom in Engeland, daar hy, vergiffenis verworven hebbende van den manslag, door hem, te vooren, begaan (*c*), eenigen tyd zyn verblyf hieldt. Naderhand, reisde hy wederom naar Venetie, daar hy, in Lentemaand des jaars 1729, overleeden is (*d*).

1720.

XXI. Verdrukkingen der Protestanten in Duitschland en in Hongarye.

De Hervormden in Duitschland, in Poolen, in Hongarye en elders, klaagden, ten deezen tyde, zeer over verdrukkingen, welken zy van de Roomsch-Katholyken leeden, tegen de oude Verdragen, of Wetten des Lands. De Passarowitsche Vrede, en het Verbond tusschen den Keizer en Frankryk scheenen het Duitsche Ryk en Hongarye zo zeer te beveiligen voor uitheemschen oorlog, dat de Roomsche Geestelykheid minder zwaarigheid maakte, om de voorregten der Protestanten, aan verscheiden' oorden, te besnoeijen, en hierdoor inwendig eenige onrust te verwekken. In Poolen, werdt den Protestantschen Steden het regt van stemmen op den Landdag benomen. In Hongarye, werden veele Godgeleerde boeken, uit Engeland en Holland derwaards gezonden, verbeurd verklaard. Te Spiers, en te Mentz, wer-

(*b*) TINDAL *Vol* XIII. [*or* XXVIII] *p.* 61.
(*c*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII] *p.* 6, 134, 135.
(*d*) Memoir. de l'Abbé *de* MONTGON *Tom.* VII. *p.* 382.

1720. werden verscheiden' Kerken den Protestanten benomen en den Roomsch-Katholyken ingeruimd. Maar nergens vielen zwaarer klagten, dan in de Palts; daar de Heidelbergsche Catechismus verbooden en opgehaald werdt. Ook werden den Hervormden, te Heidelberg, twee Kerken en de inkomsten van verscheiden' anderen afgenomen. Men gaf den Katholyken het bewind over de aalmoessen der Hervormden, welken men, daarenboven, noodzaakte, te draagen tot de kosten der Roomsche Kerkplegtigheden, en welken men verboodt, te werken, of hunne winkels te openen, op de Heilige dagen (e). Alle de Protestantsche Mogendheden deeden ernstige Vertoogen, tegen deeze verdrukkingen hunner Geloofsgenooten, die, in het Duitsche Ryk, regelregt, met de Westfaalsche Vrede streeden. De Staaten in 't byzonder yverden zeer, om de bezwaarnissen hunner Geloofsgenooten in de Palts te doen herstellen. Doch hunne vriendelyke poogingen waren vrugteloos. Zy vonden, derhalve, geraaden, middelen van meerderen nadruk te gebruiken, en besloten, voor eerst, de Jezuiten, welke orde men hieldt de meeste zwaarigheid veroorzaakt te hebben, en alle andere geordende Priesters, volgens de Plakaaten, in vroeger tyd gemaakt, ten Lande uit te doen vertrekken. Ook paste men naauwer op het gedrag der Roomsche Geestelyken te Maastricht, daar de Staaten Half-Heeren waren. De Keurvorst van de Palts beloofde, hierop, den Hervormden eene der afgenomen' Ker-

Byzonderlyk in de Palts.

Poogingen der Staaten, om deeze verdrukkingen te doen ophouden.

(e) TINDAL *Vol.* XII. [*of* XXVII.] *p.* 338, 339.

Kerken, te Heidelberg, te rug te zullen geeven, gelyk hy, sedert, deedt: doch 't stuk van den Catechismus wilde hy aan 's Keizers uitspraak verbleeven hebben. 't Stiet hem ten hoogste, dat de Mis, in dit Werk, *eene vervloekte afgodery* genoemd werdt, en hy vorderde, dat men al wat de Mis betrof uit den Catechismus liete. 't Geschil, welk hy hierover hadt met zyne Gereformeerde onderzaaten, wilde hy aan den Keizer stellen. Doch hiernaar hadden zy geene ooren. Ook verstonden de Staaten, dat het hun niet mogt gevergd worden. Men besloot dan, de Plakaaten tegen de Jezuiten, strengelyk, uit te voeren: te meer, om dat, zo men geloofde, op hun aanhitsen, de vervolging der Protestanten, ook te Weerd, in het Munstersche, op de grenzen van Gelderland, begonnen was. In Gelderland, in Holland en elders, werden verscheiden' Roomsche Kerken geslooten: de Jezuiten werden, alomme, ten Lande uit verdreeven, en enkelen, niet dan om byzondere redenen, voor eenen tyd, toegelaaten, hier te verblyven, zonder dienst te doen (*f*). Hierdoor, verminderden de verdrukkingen in de Palts, allengskens, een weinig: waarom men, na verloop van eenigen tyd, ook hier te Lande, eenige oogluiking begon te gebruiken. Doch toen de Plakaaten tegen de Jezuiten, in Wynmaand deezes jaars, nog op 't strengst werden uitgevoerd, wilde de Regeering egter niet gedoogen, dat de Roomsche Leeraars en Opzienders, in openbaaren druk, ge-

1720.

(*f*) Resol. Holl. 14 *Octob.* 14 *Nov.* 1719. *bl.* 496, 577. *Zie* Groot Plakaatb. V. *Deel, bl.* 570, 572, 573, 575, 576, 578, 578, 579.

1720. gescholden, of lasterlyk doorgestreeken werden: om welke reden toen, door het Hof van Holland, zeker Boekje tegen de Roomschen scherp verbooden werdt (*g*).

Ten deezen tyde, ook eenig geschil gereezen zynde, tusschen de Gereformeerde Gemeente van Vaals in 't Land van 's Hertogenrade, onder 't gebied van den Staat, en de Gemeenten onder 't Kruis, te Aken en te Borchet, die, met de Gemeente van Vaals, éénen Kerkenraad uitmaakten, welke Kerkenraad nu alleen uit vier Leden der Gemeente van Vaals bestondt; bevalen de Staaten, dat de gemeene Kerkenraad, voortaan, uit zes Leden, twee uit elke Gemeente, bestaan, en dat elke Gemeente zyne Kerkenraads Leden verkiezen zou (*h*).

XXII. Zorg voor 't weeren van de Pest uit de Vereenigde Gewesten.

Het woeden van de Pest te Marseille gaf den algemeenen Staaten aanleiding, om alle schepen, van daar, of uit eenige haven van Frankryk, langs de Middellandsche zee, komende, het inloopen in eenige havens of zeegaten deezer Landen, strengelyk, te verbieden. Ook gebruikten zy zonderlinge voorzorg, omtrent schepen en goederen, van de Levant herwaards komende. Zelfs deeden zy *Lazaretten* opslaan, op de Zeedorpen, om in dezelven Persoonen en goederen, uit gestrande schepen, die van besmette Plaatsen kwamen, te bergen. Het visschen van besmette goederen werdt ook, volstrektelyk, verbooden (*i*). In de volgen-

(*g*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 712.
(*h*) *Zie* Groot Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 609, 609, 610, 611, 612.
(*i*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1643, 1645, 1648, 1649.

gende twee jaaren, stelden de Staaten nog 1720.
naauwkeuriger orde, op het weeren van schepen en goederen, die van besmette Plaatsen kwamen, doende zelfs, somtyds, schepen, welken men hieldt besmet te zyn, verbranden met de Laading, na dat men 't volk, ongekleed, aan land gebragt hadt, om, aan een afgelegen oord, een' bekwaamen tyd, te verblyven, eer men 't verder Landwaards in komen liet. Ook werden 'er nette lysten gemaakt van goederen, welken geoordeeld werden niet te konnen besmet worden (*k*). Doch alle deeze en veele andere voorbehoedsels hielden op, toen de besmettelyke ziekten in de Levant en in Frankryk ophielden.

XXIII. Dood van den Raadpensionaris Heinsius.

De Raadpensionaris Heinsius, die zyn gewigtig Ampt, sedert het midden van 't jaar 1689, bekleed hadt, en, van vyf tot vyf jaaren, op nieuws, aangenomen was (*l*), overleedt, op den derden van Oogstmaand deezes jaars (*m*). Hy was, onder 't Stadhouderlyk bewind van Koning Willem den III., Raadpensionaris geworden, en behieldt zyn ampt, ook na 's Konings dood. De Franschen meenden, dat hy, nog Pensionaris van Delft zynde, in hunne belangen was, om dat hy, den last zyner Stad volgende, niet altoos overeenkomstig met het gevoelen des Prinsen van Oranje stemde. Ook toonde hy zig, naderhand, Raadpensionaris geworden, yveriger voor het Stad-

(*k*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 1435, 1436, 1439, 1443, 1448, 1449, 1451, 1452, 1454, 1455, 1456, 1457.
(*l*) *Zie*, onder anderen, Resol. Holl. 17 *Maart* 1719. *bl.* 171.
(*m*) Resol. Holl. 10 Aug. 10 *Aug.* 1720. *bl.* 379, 384. *Zie* Europ. Merc. *July*—*Dec.* 1720. *bl.* 157.

1720. Stadhouderlyk belang (*n*); hoewel hy, na de dood van Koning Willem, wederom veranderde van maatregels, zonder dat egter de Fransche Staatsdienaars zig beroemen konden, dat hy eenigszins met hen heulde. Niemant, behalven Oldenbarneveld, heeft, voor of na Heinsius, het Ampt van Advokaat of Raadpensionaris, zo veele jaaren agtereen, bekleed. Het was, na de dood van Koning Willem, in 't jaar 1702, wederom zo gewigtig en aanzienlyk geworden, als ten tyde van de Witt: doch tegenwoordig op verre na zo gevaarlyk niet als toen, om dat 'er minder partyschap was onder de Gewesten. De Staaten van Holland traden, op den twaalfden van Herfstmaand, tot de aanstelling van eenen Raadpensionaris, en verkooren 'er toe, met eenpaarige stemmen, Meester *Izaak van Hoornbeek*, Pensionaris van Rotterdam, op dezelfde wedde van twaalfduizend guldens in 't jaar, welke de Raadpensionaris Heinsius genooten hadt. Ook deedt Hoornbeek den eed, op gelyke Instructie, als Heinsius: alleenlyk was 'er uitgelaaten alles, wat eenige betrekking hadt tot den Persoon en het Ampt van eenen Stadhouder van Holland (*o*). De Ridderschap en Edelen van Holland namen hem, ten zelfden tyde, aan tot Pensionaris hunner Orde (*p*).

Izaak van Hoornbeek volgt hem op.

XXIV. Vrede tusschen

Terwyl het openen der Byeenkomst te Kameryk, van tyd tot tyd, verschooven werdt; handelde de Koning van Groot-Britanje aan het

(*n*) Negociat. du Comte D'AVAUX, *Tom.* I. *p.* 283, 284.

(*o*) Resol. Holl. 5, 12 *Sept.* 1720. *bl.* 406, 411, 419. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 91, 95.

(*p*) Resol. Holl. 13 *Sept.* 1720. *bl.* 422.

M^R. ISAAK VAN HOORNBEEK,
Raadpensionaris van Holland.

A. Schouman del. naar de Origineele Schildery; *J. Houbraken fec.*

Is. Tirion excudit.

het Hof van Madrid, over eene byzondere Vrede, die eindelyk getekend werdt, op den dertienden van Zomermaand des jaars 1721. De Utrechtsche Verdragen van Vrede en Koophandel werden, by dezelve, bevestigd, en men beloofde, wederzyds, orde te zullen stellen om de punten deezer Verdragen, die nog niet naargekomen waren, stiptelyk, te doen agtervolgen. Groot-Britanje verbondt zig, om de schepen en goederen, in den tegenwoordigen oorlog, op Spanje veroverd, te zullen te rug geeven. Het afdoen der overige geschillen tusschen de twee Kroonen werdt verschooven, tot de Byeenkomst te Kameryk. Ook werdt beraamd, dat deeze byzondere Vrede niet zou afgekondigd worden, dan na dat de algemeene, te Kameryk, gesloten zou zyn (*q*). By deeze punten, was, zo sommigen melden, een geheim punt gevoegd, waarin de Koning van Groot-Britanje beloofde, zig niet te zullen moeijen met de zaaken van Italie: waartegen hem Gibraltar en Port-Mahon, volstrektelyk, werden afgestaan, door den Koning van Spanje (*r*). Doch men heeft, meen ik, reden, om de egtheid van zulk een punt verdagt te houden. Anderen gewaagen van een regt strydig geheim punt, op welk, Spanje zig, naderhand, gegrond zou hebben, om Gibraltar van den Koning van Groot-Britanje te rug te vorderen (*s*). Doch zulk een punt is ook nimmer te

1721. Spanje en Groot-Britanje.

(*q*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 33, ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 95.
(*r*) *See* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 121.
(*s*) *See* BOLINGBROKES Answer to the Defence of the Enquiry &c. *in his* Works *Vol.* I. *p.* 256.

1721. te voorschyn gebragt. 't Verdrag hadt egter geheime punten: immers één, waarby, de Koning van Groot-Britanje beloofde, te zullen gedoogen, dat de Koning van Spanje zesduizend Spanjaards in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza voerde, in de plaats van zesduizend Zwitsers, gelyk, by 't Verdrag van Londen, of viervoudig Verbond, beraamd was. Doch van dit punt lekte niets uit, voor 't jaar 1728 (*t*). Van wege de Kroone van Frankryk, handelde de *Markgraaf van Maulevrier* ook, sedert eenigen tyd, aan het Hof van Madrid, over eene byzondere Vrede, die, ten zelfden tyde, getroffen werdt. Frankryk nam niet alleen het Verdrag aan, welk, tusschen Spanje en Groot-Britanje geslooten was, en waardoor ook de Vrede tusschen Frankryk en Spanje hersteld werdt; maar men sloot, ten zelfden dage, een geheim Verbond van onderlinge beschermінge tusschen de drie Kroonen. Men beloofde, by dit Verbond „ elkanderen „ te zullen handhaaven, in zyne regten en bezittingen, zo als dezelven, by de Verdragen van Utrecht en Baden, en by het Verdrag van Londen van den jaare 1718, geregeld waren, en verder geregeld zouden „ worden, te Kameryk. En in geval iemant „ eenen der Bondgenooten vyandelyk aanviel, „ zoudenze elkanderen, ieder met agtduizend „ knegten en vierduizend ruiters, bystaan, ten „ ware men den onderstand liever in geld be- „ geerde. De Hertog van Parma zou, in 't „ bezit zyner Landen en Regten, gehandhaafd „ wor-

Geheim Verbond tusschen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje.

(*t*) *Voiez* MONTGON *Memoir. Tom.* VI. *p.* 261.

„ worden. Men zou ook andere Mogendhe- 1721.
„ den nodigen tot dit Verbond, en in 't by-
„ zonder de Staaten der Vereenigde Gewes-
„ ten, met welken de Koningen van Frankryk
„ en Groot-Britanje het Verbond van den
„ vierden van Louwmaand des jaars 1717 be-
„ loofden te zullen onderhouden (*u*)."

XXV. Handelingen op de Byeenkomst te Kameryk.

Het sluiten deezer twee Verdragen, welker laatste, en het geheim punt van het eerste, niet te wel overeenkwamen met het viervoudig Verbond, en hierom zeer geheim gehouden werden, gaf, eerlang, aanleiding tot het openen der Byeenkomst te Kameryk, waarop de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje nu het ampt van Middelaars bekleedden, tusschen die van den Keizer en den Koning van Spanje. Doch daar verliep een geruime tyd, met het regelen der plegtigheden, met het opstellen van eene orde op het gedrag der menigvuldige bedienden (*v*), met het geeven en ontvangen van plegtige bezoeken, en met andere dingen van klein belang. Een groot gedeelte van den tyd, dien deeze Byeenkomst duurde, werdt ook gesleeten, met het bywoonen van openbaare Schouwspelen en andere Vermaakelykheden (*w*). De Keizerschen, eindelyk, hunne eischen doende, begeerden geen stip te wyken van het viervoudig Verbond. Spanje en de Hertog van Parma zogten, daarentegen, eenige punten te bedingen, die niet te wel met dit Verbond overeen kwamen. En Frankryk en

(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 34. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 101.
(*v*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 417.
(*w*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 30-, 308, 326.

1721. en Groot-Britanje waren, na 't gene zy, te Madrid, met Spanje, geslooten hadden, niet ongeneigd, om Filips en den Hertoge, zynen Schoonvader, eenig genoegen te doen geeven. De Hertog beweerde, dat de Hertogdommen van Parma en Piacenza niet leenroerig waren van het Duitsche Ryk (x): 't welk de Keizerschen te minder dulden konden, om dat het tegendeel vastgesteld was, by het viervoudig Verbond. Maar de Franschen en Engelschen, by het geheim Verbond van Madrid, nu beloofd hebbende, den Hertog van Parma te zullen handhaaven, in het bezit zyner Landen en Regten, zogten de Keizerschen te doen begrypen, dat zy niet vreemd vinden moesten, dat deeze Vorst zyne Regten meende te doen erkennen, op de Vredehandeling, na dat hy, vergeefs, gehoor begeerd hadt, by het Weener Hof. Hierover reezen, dikwils, hevige woorden, onder de Gevolmagtigden. De Keizerschen beschuldigden de Franschen en Engelschen van partydigheid: en deezen hielden den Keizerschen voor, dat zy zig van woorden bedienden, welken men niet gewoon was te gebruiken, tegen Vorsten, of tegen derzelver Staatsdienaars. Kortom, de onderhandelingen werden, dikwils, opgeschort, ter oorzaake van het wyd verschil, tusschen de handelende Mogendheden, welk niet scheen af te neemen, in al den tyd, dien men te Kameryk byeen was. Men scheen het zelfs, van wederzyde, toe te leggen, om elkanderen op te houden, of te ver-

(x) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 109, 119, 125, 130, 132, 138. Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 170—175.

verkloeken (y), en nooit liep 'er Vredehandeling vrugteloozer af dan de Kamerykſche, ſchoon zy, langer dan de meeſten, te weeten vier jaaren, geduurd heeft. De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, den Keizer willende overtuigen, dat zy zig, in de gewigtigſte punten, dagten te houden aan het viervoudig Verbond, hadden, midlerwyl, by eene Akte, den zevenentwintigſten van Herfſtmaand des jaars 1721, getekend, beloofd, hem te zullen handhaaven in 't bezit van 't gene hy, tegenwoordig, in Italie inhadt (z). 1721.

Doch zulk eene algemeene verklaaring was niet in ſtaat, om het Weener-Hof geruſt te ſtellen. 't Bleek, allengskens, klaarlyk, dat Frankryk en Groot-Britanje de zyde begonden te houden van den Koning van Spanje. George de I. was hiertoe, zo ſommigen willen, bekoord, door den volſtrekten afſtand van Gibraltar en Port Mahon: en de Hertog van Orleans, door het ſluiten van drie Huwelyken, die allen drie zeer voldeeden aan zyne byzondere inzigten. De oudſte Infante van Spanje, *Maria Anna Victoria*, werdt Koning Lodewyk den XV. toegeſchikt, en kwam, in 't jaar 1722, in Frankryk (a): en twee Dogters des Hertogs, de Prinſeſſen van Montpenſier en Beaujolois, werden ten Huwelyk beloofd, de eerſte aan *Lodewyk Filips*, Prinſe van Aſturie, erfgenaam der Spaanſche Kroonen, en de tweede aan den oudſten Zoon van Koning

Oorzaaken, waarom Frankryk en Groot-Britanje meer beginnen te hellen, over de zyde van Spanje.

(y) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 141. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 122, 123.

(z) *Voiez* du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 39.

(a) *Zie* Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1722. *bl.* 100.

1721. ning Filips, uit het tweede bedde, den Infant Don Carlos. Het Huwelyk van den Prinse van Afturie met de Prinsesse van Montpensier werdt, eerlang, voltrokken (*b*). Doch dat van den Infant Don Carlos met de Prinsesse van Beaujolois moest, om de groote jongkheid van 't Paar, nog eenige jaaren, uitgesteld worden. De Prinses werdt, midlerwyl, aan 't Hof van Madrid opgevoed. Men begrypt, ligtelyk, hoe zeer het aanzien van den Huize van Orleans ryzen moest, door deeze twee Huwelyken. Doch het geslooten Huwelyk tusschen Lodewyk den XV. en de Infante van Spanje strekte, insgelyks, zeer tot bevordering van het belang des Hertogs van Orleans (*c*). De Infante bereikte nog geene vier jaaren: het Huwelyk kon, derhalve, nog in lang niet voltrokken worden. En zo lang het onvoltrokken bleef, was de Hertog de naaste erfgenaam der Kroone van Frankryk, op welke, 's Konings zwakheid en eenige toevallen van koorts, die hem, van tyd tot tyd, overkwamen (*d*), hem, ongetwyfeld, deeden hoopen. 't Was dan niet vreemd, dat men het Fransche, zo wel als het Groot-Britannische Hof, allengskens, zag neigen, om het belang van den Koning van Spanje meer te bevorderen, dan by 't viervoudig Verbond beraamd was: 't welk den Keizer noodwendig, meer of min, vervreemden moest van deeze twee Hoven, en de Byeenkomst te Kameryk vrugteloos maakte. De Staaten der Vereenigde Gewesten, zorgvuldig,

(*b*) *Zie* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1721. *bl.* 150.
(*c*) *Voiez* Memoir *de* MONTGON, *Tom.* III. *p.* 222.
(*d*) *Zie* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1721. *bl.* 97.

diglyk, lettende op den vreemden keer, welken de zaaken, aan verscheiden' Hoven, namen, hielden zig, ondertusschen, wysselyk, buiten nadere Verbindtenissen. 1721.

XXVI. De Staaten zenden eenige Oorlogsschepen uit, tot beveiliging der scheepvaart in de Middellandsche zee.

De oorlog met de Algierynen, die nu verscheiden' jaaren geduurd hadt, was ten hoogste nadeelig geweest voor den Koophandel der Vereenigde Gewesten. Men hadt 'er wel veertig schepen by verlooren, die, met de laading, zes millioenen waardig geschat werden. Daarenboven, rekende men, dat 'er wel negenhonderd Bootsluiden tot slaaven gemaakt waren, door die van Algiers. De Gemagtigden tot den Levantschen Handel hadden een Vertoog ingeleverd ter algemeene Staatsvergaderinge, waarby zy sterk aanhielden, op het uitrusten van zes Oorlogsschepen, tot beveiliging van de Vaart door de Middellandsche zee. 't Welk van dit gevolg was, dat de Staaten, in de Lente deezes jaars, beslooten, den Vice-Admiraal *François van Aerssen, Heer van Sommelsdyk*, met een Esquader van agt Oorlogsschepen, te zenden naar de Middellandsche zee. Hy ging, kort hierna, onder zeil, kruissende, den gantschen Zomer, af en aan en door de Straat, zonder eenig vyandelyk schip te konnen veroveren. Ondertusschen, vielen nog verscheiden' Koopvaardyschepen den Algierynen in handen (*e*). De Schout by Nagt, Henrik Grave, die, in 't volgende jaar, met een diergelyk Esquader, in zee stak, hadt het geluk van 1722.

(*e*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1721. *bl.* 15—29, 133, *July—Decemb.* 1721. *bl.* 60—62.

1722. van twee Algierſche Kaapers te bemagtigen (*f*).

XXVII. Aanſlag ten voordeele des Pretendents ontdekt in Engeland.

't Verloop van de Zuidzee-Maatſchappye in Engeland hadt veel misnoegen veroorzaakt, onder 't gemeen. De aanhangers des Pretendents zogten 'er zig van te bedienen, om eenen nieuwen opſtand te verwekken, tegen de Regeeringe. De Hertog van Orleans gaf 'er den Koning van Groot-Britanje kennis van, in 't midden van Bloeimaand des jaars 1722. Terſtond, werdt 'er orde geſteld, om den toeleg te ſtuiten. Horatio Walpole, die, weinige dagen te vooren, vertrokken was naar den Haage, kreeg bevel, om de Staaten wederom te verzoeken, om den gewoonlyken onderſtand van zesduizend man, zo de nood dien vorderen mogt. Gelderland, Zeeland, Friesland, Overyſſel en Groningen oordeelden, dat men, terſtond, drieduizend man van de zesduizend inſcheepen moeſt. Doch Holland en Utrecht hielden tegen, dat hiertoe, by meerderheid van ſtemmen, beſlooten werdt, gelyk de andere Geweſten verſtonden, dat geſchieden mogt (*g*).

De Staaten belooven den Koning onderſtand.

Men antwoordde dan, dat men zig gereed zou houden, om zyne Majeſteit, overeenkomſtig met de Verdragen, te onderſteunen (*h*). Verſcheiden' verdagte of ſchuldige Luiden werden geligt, in Engeland, en onder deezen, Francis Atterbury, Biſſchop van Rochester, die, eerlang, van zyne waardigheid ontzet, en uit het Ryk gebannen werdt. Eenige

(*f*) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1722. *bl.* 73, 157.
(*g*) Reſol. Holl. 29 *May*, 2 *Juny* 1722. *bl.* 200, 209. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* XVII. *p.* 387.
(*h*) *Zie* Europ. Merc. *Jan. — Juny* 1722. *bl.* 305.

nige andere gevangenen werden, sedert, te regt gesteld, en gestraft, of ontslaagen. De onderneeming, die thans, door geene buitenlandsche Mogendheid, begunstigd werdt, smoorde in de geboorte (*i*), en de Staaten hadden geene gelegenheid, om Koning George de beloofde manschap toe te zenden. 1728.

De jonge Erfstadhouder van Friesland, Prins Willem Karel Henrik Friso, voor eenige jaaren, tot Stadhouder van Groningen zynde aangesteld, werdt, schoon hy thans naauwlyks elf jaaren bereikte, door de Ridderschap en Eigen-erfden van het Landschap Drente, tot Stadhouder en Kapitein-Generaal van hun Gewest verkooren. Hy bekleedde dus de drie Stadhouderlyke waardigheden, die, door zyne voorouders, van Vaders zyde, bekleed geweest waren. XXVIII. Prins Willem Karel Henrik Friso wordt Stadhouder van Drente.

Doch ten deezen zelfden tyde, werdt ook, door eenigen zyner vrienden, gearbeid, om hem van het Stadhouderschap van Gelderland te verzekeren: en 't stuk werdt, onder de hand, zo voorzigtelyk beleid, dat men 't zo goed als in zyne magt hadt, eer de andere Gewesten vernamen, dat men 'er, op de aanstaande Landschaps-Vergaderinge, die in Wynmaand gehouden zou worden, over stondt te raadpleegen. De Staaten van Holland, die, nevens die van Zeeland, Utrecht en Overyssel, reeds voor eenige jaaren (*k*), hadden dienstig geoordeeld, den tegenwoordigen vorm der Regee- XXIX. Poogingen om hem van het Stadhouderschap van Gelderland te verzekeren.

(*i*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 157—205.
(*k*) *Zie* XVII. *Deel*, *bl.* 133, 134, 298.

1722. geeringe te blyven handhaaven, beslooten, zo dra zy kennis kreegen van 't gene men in Gelderland voorhadt, hun best te doen, om de uitvoering van zulk een voorneemen te stuiten (*l*). Zy stemden, terstond, tot eene bezending naar Zeeland, Utrecht en Overyssel. Naar Zeeland gingen de Heeren *Jakob Godefroi van den Boetselaar*, *Adolf Visser*, *Pieter Marcus* en *Joan Groot* (*m*): naar Utrecht en naar Overyssel de Heeren Karel Filips van Dorp, Heer van Maasdam, *Albert Fabricius*, Willem Buys, *H. Daay* en de Raadpensionaris Hoornbeek. Zeeland, Utrecht en Overyssel waren 't wel eens met Holland, om den tegenwoordigen vorm der Regeeringe te handhaaven: waartoe Zeeland in 't byzonder, nevens Holland, bekwaame middelen beraamen wilde (*n*): doch die van Holland zogten de drie Gewesten, daarenboven, te beweegen, om, nevens hen, eene bezending te doen naar Gelderland, en, ware 't mogelyk, de Staaten van dit Gewest over te haalen om by den tegenwoordigen Regeeringsvorm te volharden. De Gekommitteerde Raaden van Holland hadden, eer nog de Staaten vergaderd waren, eenen brief laaten afgaan naar Gelderland, waarby zy verzogten, dat men zig toch niet verhaasten wilde met het voltrekken der beraamde veranderin-

De Staaten van Holland zoeken 't te beletten.

(*l*) Resol. Holl. 13, 15 *Octob.* 1722. *bl.* 415, 421, 431.

(*m*) Propos. der Gedeput. van Holl. aan de Staat. van Zeel. *van* 28 *Octob.* 1722. *Zie ook* Stukken raakende de Deput. van Holland *gedr.* 1722.

(*n*) Resol. Holl. 18 *Nov.* 1722. *bl.* 433, 482, 486. Notul. Zeel. 29, 30 *Octob.* 15 *Dec.* 1722. *bl.* 244, 245, 276. *Byl. bl.* 117 * *Zie ook* Stukk. raak. de Deput. van Holl. *gedr.* 1722.

ringe. De Staaten schreeven, daarna, zelven eenen uitvoerigen brief aan de Staaten van Gelderland, gedagtekend den zestienden van Wynmaand, waarin zy betuigden „ met de hoogste bevreemding, vernomen te hebben, dat, by hunne Edele Mogendheden, ernstelyk, stondt geraadpleegd te worden, over het maaken van zulk eene groote verandering in de Regeeringe, als was het aanneemen van eenen Stadhouder, of, met andere woorden, het afstaan van een gedeelte van de magt en hoogheid der Staaten aan eenen anderen. Nogtans, verzogten zy, dat men niet wilde waanen, dat zy zig dagten te steeken in de huisselyke zaaken van Gelderland; maar dat men hun gedrag aanzage, als gesprooten, uit de zorge, welke zy oordeelden te moeten draagen voor het gemeene Bondgenootschap, en voor 't belang van Holland in 't byzonder. Staaten mogten, zo wel als byzondere Huisgezinnen, hunne nabuuren waarschuwen, tegen 't gevaar, welk, uit hun gedrag, schoon nog zo huisselyk, voor de nabuurschap, te vreezen was. Zy vertrouwden, hierom, dat men 't hun niet kwalyk zou afneemen, dat zy hunne Edele Mogendheden voorhielden de nadeelen, welken zy, uit de verandering der Staatsche in de Stadhouderlyke Regeering, binnen Gelderland, te gemoet zagen. In de eerste plaats, zou 'er, meendenze, partyschap en tweedragt uit gebooren worden. Eenigen zouden de andere Gewesten tot diergelyke verandering zoeken over te haalen: hierte-

1722.

Hun brief, ten dien einde, aan de Staaten van Gelderland geschreeven.

1722. „ gen zouden anderen wederom arbeiden, tot
„ handhaavinge van den tegenwoordigen vorm
„ van Regeeringe, waaruit eene onvermyde-
„ lyke verzwakking, en veelligt het volkomen
„ bederf van den Staat zou konnen ontstaan.
„ Zulke partyschappen hadt men, vooral, in
„ Gelderland te dugten. Men hadt daar, ruim
„ twintig jaaren agtereen, in tyden van oor-
„ log en vrede, bevinding gehad van de kragt
„ der tegenwoordige Regeeringe, in het be-
„ slissen van moeilyke geschillen, in het be-
„ hoorlyk regelen en merkelyk verbeteren
„ van den Staat der Geldmiddelen, en in ver-
„ scheiden' andere opzigten. Wat kon men
„ zig toch meer belooven van de Stadhouder-
„ lyke Regeeringe? Onvolmaaktheden waren
„ 'er, in allerlei Regeeringsvorm, en ook in
„ den tegenwoordigen, aan te wyzen. Maar
„ zou 'er de Stadhouderlyke, dagt men, vry
„ van zyn? Men moest, zo men twyfelde,
„ de geschiedenissen der voorige tyden slegts
„ raadpleegen, en men zou bevinden, dat de
„ twisten en oneenigheden in de Gewesten,
„ nooit beter door de Stadhouders, dan zon-
„ der dezelven, waren ter neder gelegd. De
„ redenen, die den Staaten, ten voordeele der
„ Stadhouderlyke Regeeringe, mogten voor-
„ gekomen zyn, meende men ligtelyk te kon-
„ nen wederleggen, zo hunne Edele Mogend-
„ heden mogten goedvinden, hunne gewoon-
„ lyke Afgevaardigden ter Generaliteit, of
„ eenige andere Persoonen te magtigen, om
„ deswege in onderhandeling te komen met
„ die van Holland. Wyders, verklaarde men,

„ niet

„ niet te konnen begrypen, waarom men, nu 1722.
„ juiſt, in Gelderland, neigde tot zulk eene
„ verandering, terwyl 't Geweſt in volle ruſt
„ was, en de Staat der Geldmiddelen voor-
„ waards ging. Immers, zy, de Staaten van
„ Holland, wiſten niet, wat, thans, het af-
„ ſtaan van een gedeelte van der Staaten ge-
„ zag kon opweegen; noch wat gevaar 'er
„ ſtak, in 't verſchuiven der voorgenoomen
„ veranderinge? Gelderland was, zeker! wel
„ zo aanzienlyk, dat men, altoos, eenen Prins
„ zou konnen vinden, die de Regeering over
„ dit Geweſt zou willen aanvaarden. 't Was
„ nog tyd, om te rug te treeden, zonder Staats-
„ wyze te beveſtigen, 't gene in 't byzonder
„ mogt voorgeſlaagen zyn: maar na dat men
„ eens eenen Stadhouder aangenomen hadt,
„ zou men tot de tegenwoordige geruſte Staats-
„ wyze Regeeringe niet konnen wederkeeren.
„ Ten beſluite, vertrouwde men, dat deeze
„ openhertige verklaaringen ten goede geno-
„ men zouden worden, en eenigen ingang vin-
„ den by hunne Edele Mogendheden (o)." De
bezending der Staaten van Holland gaf die van Utrecht ook kennis van den inhoud van dit ſchryven, en hieldt aan op eene gezamenlyke bezending naar Gelderland. Maar de Staaten van Utrecht, den voorſlag van die van Holland overwoogen hebbende, verklaarden „ dat
„ zy onverbreekelyk blyven wilden by den te-
„ genwoordigen vorm der Regeeringe, zo als
„ die, in de jaaren 1651 en 1702, vaſtgeſteld
„ was;

(o) Miſſive der Staat. van Holl. *aan die* van Gelderl. *van* 16 *Octob.* 1722. *in de* Reſol. Holl. *van dit jaar bl.* 460.

1722. „ was; doch dat zy de bezending naar Gel-
„ derland nutteloos hielden, zynde zy wel „ verzekerd, dat men, aldaar, reeds vastgesteld hadt, eenen Stadhouder aan te neemen." De bezending keerde, met dit besluit, naar den Haage. De Staaten van Holland ontvingen, eerlang, diergelyk bescheid van die van Zeeland en Overyssel: waarom de bezending naar Gelderland agterbleef (*p*): ook bleek haast, dat zy, inderdaad, vergeefs geweest zou zyn.

Antwoord der Staaten van Gelderland.

De Staaten van dit Gewest beantwoordden den brief der Staaten van Holland, eerlang, uitvoeriglyk. Zy preezen, vooraf, het oogmerk der nabuuren, die, zo zy vertrouwden, niets anders dan den gemeenen welstand bedoelden. Doch zy begeerden, dat men 't zelfde van hun dagt, en, dat zy, in dit gewigtig stuk, met de vereischte omzigtigheid en zorge voor den welstand van 't Gemeen en van hun Gewest in 't byzonder, waren te werk gegaan. „ Het verschil, of het, voor de Vereenigde „ Gewesten in 't gemeen, of voor eenig Ge„ west in 't byzonder, raadzaamer ware, een „ doorlugtig Hoofd te hebben, onder den naam „ van *Stadhouder*, door wiens bepaald gezag, „ de zaaken van den Staat, in tyden van vre„ de en oorlog, beleid werden, dan of men „ die zaaken zonder zulk een Hoofd behoorde „ te beleiden; dit verschil was, vervolgden„ ze, in de voorgaande eeuwe en deeze, zo „ dikwils, by monde en geschrifte, betwist „ on-

(*p*) *Zie* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1722. *bl.* 276 — 278.

„ onder de byzondere Staaten, dat zy 't on- 1722.
„ noodig hielden, zig, deswege, thans, breed-
„ voeriglyk, te uiten. 't Land was, dit wis-
„ tenze, lang voor de afzweeringe van Ko-
„ ning Filips, onder en door Hertogen, Graa-
„ ven, Bisschoppen en Heeren, te gelyk met
„ de Staaten, geregeerd geweest. Na de ver-
„ eeniging der Gewesten, hadt Willem de I.
„ Prins van Oranje, volgens de taale der Staa-
„ ten van Holland zelven, den eersten grond-
„ slag gelegd van 't gebouw van deezen Staat.
„ Maurits, zyn Zoon, hadt, door zyn wys be-
„ leid en heldenmoed, de middelmuuren van
„ dit gebouw hooger opgetrokken. Fredrik
„ Henrik hadt het gestigt voltooid. Ten tyde
„ van Willem den II. was de Vrede gesloten
„ met Spanje. En na zyn' dood, in 't jaar 1650
„ voorgevallen, waren de meeste Gewesten,
„ tot in 't jaar 1672, gebleeven zonder Stad-
„ houder. De droevige verdeeldheden onder
„ de Gewesten, in dien tusschentyd ontstaan,
„ wilde men thans niet ophaalen; doch wie
„ kon zwygen, dat de Staat, waarvan drie
„ geheele Gewesten waren afgerukt, na dien
„ tyd, door het goed beleid van Willem den
„ III., Prinse van Oranje, wederom hersteld
„ was in den toestand, waarin men dien, nog
„ tegenwoordig, zag? 't Was dan niet nieuws,
„ eenen Stadhouder aan te stellen. Onder het
„ Stadhouderlyk bewind, was de Staat tot
„ zynen hoogsten luister opgeklommen. De
„ Staaten van Gelderland erkenden, nogtans,
„ zo wel als die van Holland, dat de Stadhou-
„ derlyke Regeering, altoos, haare onvol-

 „ maakt-

1722. „ maaktheden gehad hadt en hebben zou. Doch
„ alles in aanmerking genomen zynde, oor-
„ deelden zy, dat de verkiezing van den Hee-
„ re Prinse van Oranje en Nassau meest over-
„ eenkwam met de veiligheid en het belang
„ van hun Gewest, en van deszelfs ingezete-
„ nen. Deeze Prins was, buiten tegenspraak,
„ de eenigste inboorling van den Staat, wel-
„ ken men tot de Stadhouderlyke waardigheid
„ zou konnen verkiezen. Hy was reeds Stad-
„ houder van twee Gewesten, en zyne voor-
„ ouders en bloedverwanten hadden den Staat,
„ in tyden van vrede en oorloge, zonderlin-
„ ge diensten gedaan. 't Verkiezen van eenen
„ Stadhouder, in de tegenwoordige omstan-
„ digheden, scheen wel niet hoog noodzaake-
„ lyk. Maar de tyden konden veranderen.
„ En terwyl men vrede hadt, moest men be-
„ dagt zyn op middelen, om den Staat, by
„ eenen opkomenden oorlog, te konnen be-
„ veiligen. 't Verval der Land- en Zeemagt
„ van den Staat, 't verlies van 's Lands geld-
„ middelen en van 't gemeen *credit*, de afnee-
„ mende agting voor den Staat, by de nabuu-
„ rige Mogendheden, en de geringe hoop om
„ alle deeze gebreken, by eenen schielyken
„ nood, spoedig genoeg te konnen herstellen;
„ dat alles hadt hen doen denken, dat de zaa-
„ ken niet langer konden staande gehouden
„ worden, op zulk een' gebrekkelyken voet;
„ waarover ook de Raad van Staate, al dik-
„ wils, vergeefsche Vertoogen gedaan hadt.
„ De Staat bestondt uit zeven byzondere Ge-
„ westen, die ieder op zig zelven *Souverain*

„ wa-

„ waren, en onder welken, dikwils, verschil- 1722.
„ lende, ja vierkant strydende belangen de
„ overhand hadden, waardoor 't gemeen be-
„ lang verwaarloosd werdt. Men moest het,
„ hierom, heilzaam houden voor 't Vader-
„ land, dat die verschillende Gewesten veree-
„ nigd gehouden, en derzelver traage raad-
„ pleegingen, vooral in tyden van nood, tot
„ een spoedig besluit gebragt werden, door
„ een doorlugtig Hoofd, met bepaald gezag
„ bekleed. De tegenwoordige tyd van Vrede
„ gaf hun, dagtenze, de beste gelegenheid,
„ om zulk een Hoofd te kiezen, en deszelfs
„ gezag te bepaalen, by de Instructie, waar-
„ van zy een afschrift in hunnen brief slooten.
„ Hieruit zou blyken, hoe ver het 'er van af
„ was, dat zy hunne magt en Hoogheid, of
„ zelfs maar een gedeelte derzelve zouden heb-
„ ben zoeken af te staan aan eenen anderen.
„ Ook zou men 'er uit zien, dat hun besluit
„ geen nadeel altoos kon toebrengen aan den
„ Staat in 't gemeen, of aan Holland in 't by-
„ zonder. Veel min, waren 'er eenige inwen-
„ dige verdeeldheden in Gelderland uit te
„ wagten, alzo de Leden eenpaariglyk bewil-
„ ligd hadden in 't genomen besluit. De vrees,
„ die de Staaten van Holland hier voor toon-
„ den, was t'eenemaal ongegrond. Ook be-
„ hoorde men de gedaane verkiezing geene
„ verandering te noemen, gelyk ten onregte
„ geschied was. Zy hadden 'er niets in be-
„ oogd, dan de inwendige rust en welstand
„ van den Staat: en zouden niet gaarne aan-
„ gezien zyn voor zulken, die partyschap in
„ 't

1722. „ 't Land verwekken of voeden zouden willen. „ Vooral, begreepen zy niet, hoe hunne keu- „ ze den band van vereeniging tusschen de „ Bondgenooten, eenigszins, zou konnen „ krenken, daar de Stadhouders, zo wel als „ alle Wethouders en Hoofd-Officiers, ver- „ pligt waren, het houden en handhaaven der „ Unie, by gestaafden eede, te belooven. Ten „ besluite, verklaardenze, dat zy, gaarne, met „ die van Holland, gesproken zouden hebben, „ over 't gene zy in den zin hadden; doch dat „ zy, vernomen hebbende, dat men zig al- „ leenlyk voorgesteld hadt, hen af te maanen „ van de voltrekking van hun oogmerk, zulk „ een gesprek noodeloos gerekend hadden. „ Voor 't overige, bleeven zy overboodig, om „ met die van Holland alles te beraamen, wat „ tot welstand van den Staat zou konnen ge- „ oordeeld worden te behooren (q)."

XXX. De Prins van Oranje wordt tot Stadhouder van Gelderland verkooren. Uit dit schryven, bespeurde men, dat de poogingen der vier Gewesten, om de aanstelling van eenen Stadhouder in Gelderland te stuiten, geheel vrugteloos waren. Men hadt, tot deeze aanstelling, besloten, op den tweeden van Slagtmaand. Ten zelfden tyde, was 'er eene Instructie beraamd voor den verkooren Stadhouder, welke hy zou moeten beëedigen, zo dra hy volle agttien jaaren bereikt zou hebben. Zy bestondt uit *dertien* Leden, die hierop uitkwamen. Inhoud zyner Instructie. „ 1. De Stadhouder moest „ openlyke belydenis doen van den waaren „ Her-

(q) Missive der Staaten van Gelderl. *aan* die van Holl. *van* 4 *Novemb.* 1722. *in de* Resol. Holl. *van dit jaar, bl.* 463.

„ Hervormden Godsdienst, en dien, zo als 1722.
„ dezelve, in de Dordrechtsche Sinode van
„ jaaren 1618 en 1619, vastgesteld was, naar
„ zyn vermogen, helpen handhaaven, zonder
„ dat hieronder egter de Kerkenorde begree-
„ pen zou zyn. 2. De hooge Regeering des
„ Landschaps zou, als van ouds, bestaan in
„ Ridderschap en Steden, zonder dat de Stad-
„ houder zig eenig gezag over 's Lands *Sou-*
„ *verainiteit* of hoogheid zou mogen aanmaa-
„ tigen. 3. Het Landschap zou verdeeld bly-
„ ven in drie Kwartieren van Nieuwmegen,
„ Zutfen en de Veluwe, zullende den Stadhou-
„ der geene beschikking hebben over eenige
„ Ampten van Regeeringe, binnen noch bui-
„ ten het Gewest. Ook zou hy geene Wet-
„ houders mogen stellen in de Steden, noch
„ onder dezelven eenige verandering maaken.
„ 4. Hy zou het Utrechtsch Verbond van den
„ jaare 1579, alle byzondere overeenkomsten
„ en Verdragen des Landschaps, en de Privi-
„ legien, Vryheden, Regten en Hoogheid van
„ den Lande voorstaan en beschermen. 5. Bin-
„ nen Arnhem, of ter Plaatse, daar het Pro-
„ vinciaal Geregtshof vergaderde, tegenwoor-
„ dig zynde, zou hy, in dit Hof, mogen voor-
„ zitten. Ook zouden de Akten en Brieven
„ van den Hove, na dat de Stadhouder agt-
„ tien jaaren bereikt en zitting genomen zou
„ hebben, uitgegeven worden, op den naam
„ van Stadhouder en Raaden, gelyk voormaals
„ gebruikelyk geweest was. 6. In geval van
„ onverhoopte verschillen tusschen de drie
„ Kwartieren, of tusschen Ridderschap en Ste-
„ den

1722. „ den, zou de Stadhouder dezelven of in der
„ minne zoeken by te leggen, of, naar regt en
„ reden, beslissen. 7. De Stadhouder zou ook
„ Kapitein - Generaal zyn over het Krygsvolk,
„ staande ter betaalinge van het Gewest, en
„ ook Admiraal - Generaal, voor zo veel het
„ Vorstendom Gelder en 't Graafschap Zut-
„ fen aanging. 8. De Stadhouder en Kapitein-
„ Generaal zou, ten opzigte van de patenten
„ voor 't Krygsvolk, 't bewaaren der sleute-
„ len en 't geeven van 't woord in de stem-
„ mende Steden, niet mogen aangaan tegen
„ 't gene, deswege, in den jaare 1651, by de
„ gezamenlyke Bondgenooten, beraamd was
„ (r), zullende hy de bezettingen in de Ste-
„ den niet mogen veranderen of verleggen;
„ maar zulks laaten aan de byzondere Kwar-
„ tieren, of derzelver gewoonlyke Afgevaar-
„ digden; en het geeven van 't woord en 't
„ bewaaren der sleutelen aan de Wethouders
„ der stemmende Steden, gelyk thans gebrui-
„ kelyk was. 9. De Stadhouder en Kapitein-
„ Generaal zou geene Bevelhebbers over Ste-
„ den of Sterkten, binnen de Provincie, mo-
„ gen aanstellen. 10. Ook zou hy geene Krygs-
„ ampten, die ter begeevinge van de Provin-
„ cie stonden, vervullen mogen, behalven in
„ 't Leger, wanneer hy in persoon te velde
„ was, en dan nog maar geduurende den veld-
„ togt, en verder niet. 11. Men zou den Stad-
„ houder opdraagen een Regement voetvolk,
„ welk ter betaalinge van de Provincie stondt,
„ in

(r) *Zie* XII. *Deel*, *bl.* 188.

„ in welk Regement, hy alle de openvallende „ Officiers-Plaatsen zou mogen begeeven aan „ Persoonen boven de veertien jaaren oud, „ mids kiezende Landzaaten, boven uitheem- „ schen. Men zou dit Regement het Stadhou- „ ders Regement noemen: doch de Kolonel „ over het zelve zou zyne wedde behou- „ den, geduurende zyn leeven. Voorts, „ zouden de Commissien voor de Officiers „ moeten uitgegeven worden door de Sekre- „ tarissen der Kwartieren, gelyk tegenwoor- „ dig gebruikelyk was. 12. De Stadhouder „ en Kapitein-Generaal zou, uit de Domei- „ nen der Provincie, zulk eene wedde genie- „ ten, als, daartoe, van ouds, plagt te staan, „ te weeten vyfduizend negenhonderd guldens „ in 't jaar, boven de voordeelen hem, uit de „ verheffinge der Leenen, toekomende. 13. „ Hy zou, noch by 't Landschap in 't gemeen, „ noch by eenige byzondere Leden, eenige „ verandering in deeze zyne Instructie mogen „ verzoeken, behoudende de Staaten wel by- „ zonderlyk aan zig, 't gene, by deezen, niet „ uitdrukkelyk was afgestaan (s)." 1722.

Aanmerkingen over deeze aanstellinge.

Op deeze voorwaarden, werdt de jonge Prins van Oranje en Nassau tot Stadhouder en Kapitein-Generaal van Gelderland aangesteld. Zy verschilden veel van de voorwaarden, waarop de Stadhouders, voorheen, verkooren geweest waren. 't Gezag deezer hooge waardigheid

(s) Instr. by de Ed. Mog. Staat. van Gelderl. en Zutph. beraamd *voor* Prinse W. K. H. Friso, als Stadhouder enz. *in de* Resol. Holl. *van* 1722. *bl.* 468.

1722. heid werdt merkelyk besnoeid, door de Staaten van Gelderland, die, gewoon aan het Stadhouderloos bewind, niet besluiten konden, om een merkelyk gedeelte van hun gezag aan eenigen Vorst op te draagen. Zy meenden zig genoeg verzekerd te hebben van dit hun gezag, door het aanstellen van eenen Stadhouder, die weinig meer dan den naam hadt van dit aanzienlyk ampt, en wien naauwlyks eenig gedeelte van het Stadhouderlyk gezag gelaaten werdt, dan 't gene in het byleggen of beslissen der geschillen bestondt. Omtrent dit gewigtig punt, was, in de vier Gewesten, die geenen Stadhouder hadden, nog niets vastgesteld, schoon men 'er, dikwils, en zelfs nog onlangs, over geraadpleegd hadt (*t*). En 't is niet onwaarschynlyk, dat veele Leden van Gelderland voornaamlyk bewoogen geworden zyn, tot het aanstellen van eenen Stadhouder, op dat, door zyne bemiddeling of gezag, de geschillen, welken, van tyd tot tyd, onder de Leden der hooge Regeeringe ontstonden, zouden konnen afgedaan worden, zonder dat 'er de Bondgenooten, gelyk, na 't jaar 1702, dikwils, en nog onlangs (*u*), geschied was, mede behoefden gemoeid te worden. De meeste Gewesten, en Gelderland in 't byzonder, waren dikwils niet zeer gediend geweest, met de tusschenspraak der Bondgenooten, tot bylegging hunner huisselyke oneenigheden. Zy meenden, dat de algemeene Staaten, of liever

(*t*) Resol. Gener. *Sabb.* 12 *April* 1721. *bl.* 248.
(*u*) *Zie* Europ. Merc. *July—Decemb.* 1721. *bl.* 118.

ver de Staaten van Holland zig, in zulke gelegenheden, veel te veel gezags aanmaatigden, over de nabuuren: 't welk zy niet te dugten zouden hebben, wanneer zy de beslegting hunner geschillen eenen Stadhouder opdroegen. Voor 't overige, meenden zy zig verzekerd te hebben, tegen 't gene men thans begreep van het uitsteekend gezag eens Stadhouders te dugten te zyn, door het regt over 't verleggen van 't Krygsvolk, over 't bewaaren der sleutelen, en over 't geeven van 't wagtwoord aan zig te behouden. Ook oordeeldenze, den Stadhouder te moeten versteeken van de gelegenheid, om zig veele vrienden te maaken onder de Regenten; ten welken einde, zy hem de magt onthielden, om Wethouders te stellen in de Steden, en om Bevelhebberschappen en andere hooge Krygsampten, anders dan te velde, te begeeven. De waardigheid van Stadhouder en Kapitein-Generaal, zo als zy, thans, in Gelderland, stondt bekleed te worden, was, derhalve, geheellyk veranderd van natuure, en miste het grootste gedeelte van haaren voorgaanden luister. De vrienden en Raadsluiden van den jongen Prinse van Oranje verstonden egter, dat hy het Stadhouderschap van Gelderland, op zulke bekrompen voorwaarden, behoorde te aanvaarden. Het strekte voor eene trede, hoe klein zy ook zyn mogt, tot 's Prinsen verdere verheffing. Ook was 't ligter te vermoeden, dat de vier Gewesten, Holland, Zeeland, Utrecht en Overyssel, t'eenigen tyde, bewoogen zouden worden, om het voorbeeld 1722.

1722. van Gelderland te volgen, als zy zagen, door welke voorwaarden, men zig verzekeren kon, tegen het uitsteekend Stadhouderlyk gezag. Ondertusschen, toonde 't gevolg, dat de vier Gewesten ongezind bleeven, om den Prins van Oranje tot Stadhouder aan te stellen, geduurende deszelfs minderjaarigheid. Zelfs beslooten de Staaten van Holland, in de Lente des volgenden jaars (*v*), onveranderlyk te blyven by den tegenwoordigen vorm der Regeeringe. De Staaten van Zeeland, buitengewoone Afgevaardigden naar Holland gezonden hebbende, om met de Staaten van dit Gewest, op dit stuk, in onderhandeling te treeden (*w*), namen, eerlang, gelyk besluit (*x*). Utrecht en Overyssel volgden het voorbeeld der twee andere Gewesten, onaangezien men, in Overyssel, nog tot in 't jaar 1724, bleef arbeiden om verandering (*y*). Men beloofde, elkanderen de hand te zullen leenen, tot het naarkomen van dit besluit, schoon men, te gelyk, verklaarde, de Unie met de drie overige Gewesten, heiliglyk, te willen onderhouden. De Staaten van Holland en de meeste Leden van Zeeland verstonden ook, dat men, tot betere handhaavinge der tegenwoordige Regeeringswyze, het Leen van Veere en Vlissingen behoor-

(*v*) Resol. Holl. 19 *Nov.* 1722. *bl.* 489. 27, 31 *Maart* 1723. *bl.* 320, 321.

(*w*) Notul. Zeel. 11 *Febr.* 1723. *bl.* 49. Resol. Holl. 1 *April* 1723. *bl.* 322.

(*x*) Notul. Zeel. 1, 3 *Juny* 1723. *bl.* 87, 89. Resol. Holl. 13 *Juny* 1723. *bl.* 493.

(*y*) Resol. Holl. 16 *Maart*, 13 *April* 1723. *bl.* 272, 366. 12, 14 *July*, 17 *Aug.* 1724. *bl.* 569, 581, 620.

hoorde te vernietigen (z). Doch eer 't hiertoe kwame, verliepen 'er nog eenige jaaren. Wy zullen, by bekwaamer gelegenheid, verhaalen, wat 'er, ten deezen tyde, over te doen viel. 1722.

De Staaten van Holland en Westfriesland, sedert eenen geruimen tyd, geraadpleegd hebbende, op het vinden van middelen, tot ondersteuning van 's Lands bezwaarde Schatkist, waren, eindelyk, tot een besluit gekomen, om wederom eenige Landen, Tienden en Ambagtsheerlykheden, tot 's Lands Domeinen behoorende, openlyk, op te veilen en te verkoopen (a). Onder de Ambagtsheerlykheden, die, in Oogstmaand deezes jaars, geveild stonden te worden, waren 'er eenigen, onder Brederode gelegen, welken de Stad Haarlem, gaarne, uit de hand, koopen wilde (b): doch men verstondt, in den Haage, dat zulks met 's Lands belang strydig was. Dezelfde Heerlykheden, en, daarbenevens, die van de Stede Beverwyk, Westzaanen en Krommenye beweerden, daarenboven, dat zy, uit hoofde haarer Privilegien, niet mogten vervreemd worden van de Graaflykheid, en derhalve in 't geheel niet behoorden te worden verkogt (c). De Raaden en Rekenmeesters der Graaflykheids Domeinen waren van oordeel, dat men deeze Privilegien behoorde te laaten gelden, en dat, on-

XXXI. Ambagtsheerlykheden in Holland verkogt.

(z) Resol. Holl. 9 *Febr.* 24 *May*, 2 *Juny* 1724. *bl.* 35, 212, 307.
(a) Resol. Holl. 19 *Decemb.* 1721. *bl.* 863.
(b) Resol. Holl. 6 *Aug.* 1722. *bl.* 351.
(c) Resol. Holl. 12, 28 *Aug.* 1722. *bl.* 363, 379.

1722. onder anderen, de Egmonden, welken men ook voorhadt te verkoopen, om verscheiden' byzondere redenen, gehegt moesten blyven aan de Graaflykheid. Doch hunne redenen vonden geen' ingang by de Staaten. 't Besluit om een groot getal van Ambagtsheerlykheden, beide in 't Zuider- en in 't Noorderkwartier van Holland, te verkoopen, werdt, in dit, en in eenige volgende jaaren, voltrokken. De poogingen, door de Regenten van verscheiden' Plaatsen, aangewend, om van deeze verkooping bevryd te blyven, vielen vrugteloos uit. De Ambagtsheerlykheid zelfs van Plaatsen, die den naam van *Steden* droegen, en Stads Privilegien hadden, gelyk Beverwyk, Vlaardingen, Grootebroek en Westwoude, werdt verkogt. De meeste Ambagtsheerlykheden kwamen in handen van byzondere Persoonen: eenigen aan de naaste Steden. Ook werden 'er verscheiden' gekogt, door de Regenten der Plaatsen zelven. Eenige jaaren hierna, deedt Rotterdam een' voorslag ter Staatsvergaderinge, om ook de hooge, zo wel als de Ambagtsheerlykheid der Plaatsen te verkoopen, en eenige weinig opbrengende tollen af te schaffen (*d*). Doch deeze voorslag vondt geen' ingang. Men hieldt zig aan 't besluit, welk, reeds in 't jaar 1721, genomen was (*e*), om het hooge Regtsgebied der Plaatsen niet te vervreemden van de Graaflykheid. 't Verkoopen van zo veele Graaflyke goederen

(*d*) Resol. Holl. 26 *Aug.* 1728. *bl.* 823 *enz.*
(*e*) Resol. Holl. 19 *Dec.* 1721. *bl.* 863.

ren gaf, eerlang, aanleiding, tot het afschaffen van de oude Rekenkamer der Graaflykheids Domeinen van Holland. Het bewind over de overige Graaflyke goederen werdt, ten zelfden tyde, opgedraagen aan de Kollegien van Gekommitteerde Raaden, in beide de Kwartieren (*f*). 1722.

Onlusten te Hamburg, tusschen de Lutherschen en Gereformeerden.

Verscheiden' gematigde Godgeleerden, onder de Gereformeerden en Lutherschen, in Duitschland en Zwitserland, hadden, al sedert eenige jaaren, gearbeid, aan eene vereeniging tusschen deeze twee hoofdgezindheden onder de Protestanten. Eenige Protestantsche Mogendheden, met naame de Koning van Pruissen en de Vereenigde Staaten, begunstigden hunne pogingen. Doch 't ontbrak, aan sommige oorden, niet aan hevige dryvers, die dit werk van vrede tegenhielden, en den arbeid der gematigden vrugteloos maakten. *Erdman Neumeistern*, Pastoor in de Jakobi-Kerke te Hamburg, schreef niet slegts openlyk, tegen de vereeniging; maar voer hevig uit van den predikstoel tegen de Gereformeerden, welken hy zogt te doen versteeken van de vryheid, die zy, tot hiertoe, daar ter Stede, genooten hadden, om de preeke en dienst by te woonen, in 't Huis van den Resident der Staaten. Zyne vinnigheid werdt bekend by de Staaten, die eenen uitvoerigen brief lieten afgaan, aan de Regeering van Hamburg, waarby zy verzogten, dat men hunnen Geloofsgenooten de gewoone vryheid wilde laaten behouden. Hun Resident *van den Bosch*

(*f*) Resol. Holl. 17 *Maart* 1722. *bl.* 275.

1722. *Bosch* hadt, reeds te vooren, ten zelfden einde, Vertoogen gedaan aan de Wethouderschap. Doch Neumeistern hadt het gemeen op zyne hand, en werdt zeer ontzien van de Regeeringe. Zyn Werk tegen de Vereeniging werdt, eerlang, te Amsterdam, op de drukpers gelegd. Doch het Hof van Holland droeg zorg, dat het verbooden werdt (*g*). De Vereeniging hadt, midlerwyl, geenen voortgang, en daar verliep een geruime tyd, eer de gistende gemoeden te Hamburg, wederom, aan 't bedaaren raakten.

(*g*) Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 347, 349, 625. Europ. Merc. *Jan*, — *Juny* 1722. *bl.* 39, 125. *July* — *Dec.* 1722. *bl.* 42.

V A-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

EENENZEVENTIGSTE BOEK.

I N H O U D.

I. *Gelegenheid tot de opregting der Oostendesche Maatschappye.* II. *De Staaten zoeken 't Oktroi derzelve te doen intrekken. Zy beweeren, dat het met de Verdragen strydt.* III. *De ingezetenen der Oostenrykscbe Nederlanden dryven, daarentegen, dat zy regt hebben tot den Indischen handel. Hunne redenen worden wederlegd, in openbaaren druk. Voortgang der Oostendesche Maatschappye.* IV. *Handel met Deenemarke. Gevegt met een' Algierschen Kaaper.* V. *Oostfriesche onlusten.* VI. *Staat der handelingen te Kameryk. Verandering in Frankryk.* VII. *Verandering in Spanje. Gezantschap derwaards.* VIII. *Vervolging der Hervormden in Frankryk. De Ambassadeur Hop spreekt voor de vreemde Protestanten.* IX. *Opschudding te Thorn. Vervolging der Lutherschen aldaar. De Staaten schryven voor de verdrukten.* X. *Handeling over vrede met Algiers. Drie nieuwe Edelen, in de Ridderschap van Holland, beschreeven.* XI. *De Staaten beginnen, ernstelyk, te arbeiden tot vernietiging der Oostendesche Maatschappye. Spanje erkent, dat zy, tegen de Verdragen, opgeregt*

regt is. XII. *Afzonderlyke handeling tusschen den Keizer en Spanje. Staatswisseling van Ripperda. Hy handelt, te Weenen.* XIII. *Het Fransche Hof zendt de Infante naar Spanje te rug. Misnoegen hierover, aan 't Spaansche Hof.* XIV. *Weener-Verdragen, tusschen den Keizer en Spanje gesloten. Voornaamste inhoud derzelven. Aanmerkingen daarop.* XV. *Berigt wegens de* Pragmatike Sanctie, *of vaststelling omtrent de opvolging, in 't Huis van Oostenryk. De Byeenkomst te Kameryk wordt afgebroken.* XVI. *Misnoegen der Staaten, over 't Weener Verdrag van Koophandel. De Ambassadeur van der Meer klaagt 'er over, aan 't Spaansche Hof.* XVII. *Argwaan over de Weener-Verdragen, in Frankryk en in Engeland. Ripperda spreekt onvoorzigtig.* XVIII. *'t Verdrag van Hanover tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen wordt gesloten. Inhoud van het zelve. De Staaten worden verzogt, om 'er in te treeden. Onderhandelingen en raadpleegingen hierover. 't Verdrag wordt aan de byzondere Gewesten gezonden.* XIX. *Handeling met den Keizerlyken Gezant over de Oostendesche Maatschappye. Geschriften tot aanpryzing van 't Verdrag van Hanover. Holland koopt de de Heerlykheid van Viane en Ameide. Nieuw Plakaat en Lyst der inkomende en uitgaande Regten ingevoerd.* XX. *Handeling met den Keizer en met Spanje. Holland besluit tot de aanneeming van het Verdrag van Hanover.* XXI. *Voorslag van den Spaanschen Ambassadeur. Antwoord der Staaten. Wederantwoord des Ambassadeurs.* XXII. *Onderhandeling der Staatschen, met de Gezanten der Hanoversche Bondgenooten.* XXIII.

Ver-

Verandering van 't Staatsbewind, in Frankryk. XXIV. *Ripperda ontdekt het geheim Weener Verdrag. Hy wordt van alle zyne ampten verlaaten, en gevangen gezet. Zyne vlugt en uiteinde.* XXV. *Toerustingen ter zee, in Engeland.* XXVI. *Het Russische Hof treedt in 't Weener Verdrag.* XXVII. *Argwaan van George den I. op de Hoven van Weenen, Petersburg en Madrid. Hy zelf maakt zig verdagt van handeling met de Porte.* XXVIII. *De Staaten treeden in 't Verdrag van Hanover. Akte hunner aanneeminge. Geheim punt. Pruissen weigert 'er in te bewilligen.* XXIX. *Aanmerkingen op der Staaten toetreedinge tot het Verdrag van Hanover.* XXX. *Heimelyke handeling des Keizers, aan 't Hof van Berlyn. Verbond tusschen Rusland en Pruissen.* XXXI. *Vrede met Algiers.* XXXII. *Twist over 't aanleggen van eenige werken op den S. Pietersberg. Doorbraak der Rivierdyken.*

1722.

I. Gelegenheid tot de opregting eener Indische Maatschappye, te Oostende.

'T HErstellen der Vrede tusschen Spanje, Frankryk en Groot-Britanje hadt veelen doen hoopen, dat de Vrede tusschen den Keizer en Spanje ook haast bevestigd zou geworden zyn, op de Byeenkomst te Kameryk; toen het Weener Hof een' stap deedt, die geschaapen scheen eenen algemeenen oorlog te zullen verwekken onder de Christen-Mogendheden; hoewel de vrees hiervoor, na verloop van eenige jaaren, nog gelukkiglyk verdreeven werdt, door het treffen van het Verdrag van Seville, welk, wat laater, van het Verdrag van Weenen gevolgd werdt. Ik zie

1722. op de opregting eener Ooft- en Weftindifche Maatfchappye te Ooftende, waarby Groot-Britanje, en de Staaten inzonderheid zo veel belang hadden, dat het der moeite wel waardig zal zyn, hier, den aanleg en uitflag van dit werk, omftandiglyk, te boek te ftellen.

De onderneeming der Spanjaarden op Sardinie en Sicilie hadt Keizer Karel den VI. geleerd, hoe veel dienft hem eene maatige Scheepsmagt zou hebben konnen doen, zo hy 'er van voorzien geweeft ware. George de I. hadt hem, 't is waar, by tyds, met eene Vloote, onderfteund. Doch hy kon niet verzekerd zyn, dat deeze hulp altoos voor hem gereed zyn zou, en 't was, in allen geval, raadzaamer, dat hy zig zelf in ftaat ftelde, om zyne bezittingen, in Italie en elders, te konnen befchermen met eigen' magt, dan dat hy genoodzaakt was, de befcherming zyner Staaten te water, altoos, op andere Mogendheden te laaten aankomen. De Keizer hadt, hierom, onder anderen, reeds voor eenige jaaren, beflooten, den Koophandel en Scheepvaart aan te moedigen, onder de ingezetenen zyner Erflanden; en, gelyk in de nabuurige Geweften, en vooral in den Vereenigden Staat, met eenen goeden uitflag, gefchied was, eene Maatfchappy van Koophandel op te regten. Men wil, dat hem een Engelfchman, *John Ker van Kersland* genaamd, hiertoe, het eerfte ontwerp in de gedagten gebragt hadt, omtrent op den zelfden tyd, als Law, in Frankryk, arbeidde, aan de opregting eener Maatfchappye van Mififippi. Vaft gaat het, dat de Keizer, reeds in Bloeimaand des

des jaars 1719, Oktroi verleend hadt tot de opregting eener Oostindische Maatschappye te Weenen, ten behoeve der Ingezetenen van alle zyne erflanden; welk Oktroi, in Wintermaand deszelfden jaars, bekragtigd werdt (*a*). Doch twee of drie jaaren te vooren, hadden eenige Brabantsche en Vlaamsche Koopluiden reeds verlof verworven van het Weener-Hof, om op Oostindie te mogen handelen. Zy hadden twee of drie schepen, twee jaaren agtereen, derwaards gezonden, die gelukkiglyk gehandeld hadden: doch een der laatste schepen was, in 't jaar 1719, op de kust van Guinea, door de schepen der Nederlandsche Westindische Maatschappye, genomen en verbeurd verklaard. 't Werdt, naderhand, hernomen in Duins, door den Kapitein, die 'er, te vooren, bevel over gehad hadt; waarover veel te doen viel aan 't Weener-Hof, alzo de Westindische Maatschappy 't hernomen schip te rug vorderde. De handel der Brabanderen en Vlaamingen op Oostindie werdt, ondertusschen, voortgezet. Doch in 't voorleeden jaar 1721, waren nog drie van hunne schepen der Nederlandsche Oostindische Maatschappye in handen gevallen. De Keizer, bewoogen door herhaalde Vertoogen van de ingezetenen der Oostenryksche Nederlanden, die zig, door den Indischen handel, zogten te herstellen van de schade, by den jongsten oorlog geleeden, besloot, eindelyk, de opgeregte Maatschappy te Oostende in Vlaanderen te vestigen, dezelve voorziende 1722.

van

(*a*) *Voiez* Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 158.

1722. van een nieuw Oktroi, waarby hyze onder zyne bescherming nam, en haar vryheid gaf om, in Oost- en Westindie, aan deeze en aan gene zyde van de Kaap de Goede Hoop, handel te dryven, onder Keizerlyke vlagge. 't Oktroi was, te Weenen, op den negentienden van Wintermaand deezes jaars 1722 getekend. De Hoofdsom der Maatschappye werdt, by het zelve, bepaald op zes millioenen guldens wisselgeld, die in zesduizend Aktien, ieder van duizend guldens, verdeeld werden. De goederen, welken de Maatschappy aanbragt, zouden, altoos, te Brugge of te Oostende, moeten verkogt worden. De algemeene Vergaderingen der Maatschappye zouden, de drie eerste jaaren, te Antwerpen, en vervolgens, drie jaaren, te Brugge of te Gend, moeten gehouden worden. Voorts, hadt de Keizer de Maatschappy voorzien met alle de voorregten, welken ooit aan diergelyke Maatschappyen waren vergund geworden (*b*). 't Hadt, midlerwyl, veele voeten in de aarde gehad, eer men den Keizer tot het geeven van zulk een Oktroi hadt konnen beweegen. De Markgraaf de Prié, tot hiertoe, veel voordeels getrokken hebbende, uit het verleenen van vrygeleidebrieven aan byzondere Koopluiden, die schepen zenden wilden naar de Indien, kantte zig zeer tegen het geeven van een Oktroi, waarby deeze byzondere handel stondt verbooden te worden. De Prins Eugenius van Savoje, Landvoogd der Oostenryksche Nederlanden, hadt den Keizer

(*b*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 44. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 5.

zer ook voorgehouden, hoe kwalyk het verleenen van het Oktroi genomen zou worden by den Koning van Groot-Britanje, en by de Staaten der Vereenigde Gewesten; doch het belang der Koopluiden hadt meer gewoogen, aan 't Weener-Hof, dan de redenen deezer twee Personaadjen (c): de Maatschappy werdt dan opgeregt, en bereidde zig, terstond, om haaren handel, onder zulk eene magtige bescherming, sterk uit te breiden, in de Indien. 1722.

II. Groot-Britanje en de Staaten zoeken 't Oktroi der nieuwe Maatschappye te doen intrekken.

't Verleenen van het Oktroi was zo dra niet bekend geworden, of de Zee-Mogendheden openden de oogen, en maakten hun werk, meer nog dan te vooren, om het Weener-Hof te beweegen, tot het vernietigen van 't nieuw Oktroi. Zo dra men kennis gekreegen hadt van de Vaart der Brabanderen en Vlaamingen op de Indien, hadden de Oost- en Westindische Maatschappyen deezer Landen niet verzuimd, Vertoog op Vertoog in te leveren ter algemeene Staatsvergaderinge, strekkende, om de onbillykheid van deezen handel te doen zien, en om te begeeren, dat men, van hier, zyn best deede, om dien te beletten. De Heer Hamel Bruininx, Gezant der Staaten aan 't Weener-Hof, en de Resident der Staaten te Brussel, de Heer *Pesters*, hadden den inhoud deezer Vertoogen den Keizer en den Markgraave de Prié, dikwils, voorgehouden. Men verbeeldde zig, dat zy ten minste den Keizer zouden hebben doen besluiten, om het Oktroi in te houden; wanneer men ligtelyk kans gezien zou hebben, om den handel van eeni-

(c) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 4.

1722. eenige byzondere Persoonen te beletten. Doch men bevondt, eindelyk, dat men verkeerde rekening gemaakt hadt; waarom Groot-Britanje en de Staaten, eerlang, op andere middelen verdagt zyn moesten, om het nadeel, welk zy van de nieuwe Maatschappye te dugten hadden, te voorkomen (*d*).

De Staaten beweeren, dat het verleenen van zulk een Oktroi strydt met de Verdragen.

Doch de Staaten rekenden zig niet slegts benadeeld, door het opregten der Maatschappye in de Oostenrykschе Nederlanden; maar zy verstonden, dat het Weener-Hof, hierin, was afgegaan van verscheiden' Verdragen, voormaals, met de Kroone van Spanje, en met den Keizer zelven, geslooten. De Oostindische Maatschappy deezer Landen hadt hun, reeds van 't jaar 1720 af, in verscheiden' Vertoogen, te binnen gebragt „ dat, by het *vyfde* en *zesde* „ punt der Munstersche Vrede, tusschen Filips den IV., Koning van Spanje, en de Staaten geslooten, beraamd was, *dat de Vaart* „ *en handel op de Oost- en Westindien zou gehandhaafd worden, volgens de Oktrojen, daarop bereids gegeven, of nog te geeven, zullende de Spanjaards blyven by hunne Vaarten in Oostindie, zonder zig verder te mogen uitbreiden,* „ *en de ingezetenen der Vereenigde Gewesten zig onthouden van de Kastiliaansche Plaatsen, in* „ *Oostindie* (*e*). Dat de Onderdaanen van Spanje, geene Kastiliaanen zynde, in dien tyd, „ uitgeslooten waren van de Vaart op Oostindie, en onder anderen ook de ingezetenen „ der Spaansche Nederlanden, die, tot op de „ dood

(*d*) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 42. Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1723. *bl.* 158, 218.
(*e*) *Zie* XI. *Deel*, *bl.* 459, 460.

„ dood van Koning Karel den II., geene Vaart
„ gehad hadden op deeze afgelegen' Gewes- 1722.
„ ten. Dat het hun, by den afstand der Ne-
„ derlanden aan de Infante Izabelle, zelfs
„ uitdrukkelyk, ontzeid geweest was (*f*). Dat
„ de tegenwoordige Keizer de Oostenrykſche
„ Nederlanden bezat, op gelyke wyze, en
„ met gelyk regt, als de zelven, laatstelyk,
„ door Karel den II., bezeten geweest waren,
„ en derhalve, met opzigt op dezelven, ver-
„ bonden was aan dezelfde Verdragen, waar-
„ aan Karel de II. verbonden was geweest.
„ Dat zulks blyken kon, uit de inleiding, en
„ uit het *agtste* Lid, van het Groot-Verbond
„ des jaars 1701 (*g*), en uit het eerste Lid
„ van het Verdrag van Barriere des jaars 1715.
„ Dat zelfs, in het *zevenentwintigste* Lid van
„ 't laatstgemelde Verdrag, uitdrukkelyk, was
„ vastgesteld, dat de Handel der wederzyd-
„ ſche onderzaaten blyven zou op den zelfden
„ voet, als dezelve, by het Munsterſch Ver-
„ drag, was bepaald (*h*)." Uit al het welke, de
Oostindiſche Maatſchappy hadt opgemaakt,
dat „ de ingezetenen der Oostenrykſche Neder-
„ landen, thans, zo weinig als voormaals, vaa-
„ ren mogten op Oostindie, alzo deeze Vaart,
„ by de Verdragen, aan geene andere onder-
„ daanen van Spanje dan aan Kastiliaanen ver-
„ gund geweest was, en Keizer Karel de VI. de
„ Oostenrykſche Nederlanden aanvaard hadt,
„ op den zelfden voet, als zy, door Spanje, be-
„ zeten geweest waren, de Munsterſche Vre-
„ de,

(*f*) *Zie* VIII. *Deel*, *bl.* 506.
(*g*) *Zie* XVII. *Deel*, *bl.* 93.
(*h*) *Zie* hier voor, *bl.* 89.

1722. „ de, zelfs met opzigt op 't stuk van den Koop„ handel, duidelyk, bekragtigende." Ook werden deeze redenen, naderhand, nog kragtiger voorgesteld, in eene Verhandeling van den Heere *Abraham Westerveen*, Advokaat der Oostindische Maatschappye, die, in verscheiden' taalen, in 't licht gegeven werdt (*i*). Doch na 't verleenen van 't Oktroi door den Keizer, deeden de Oost- en Westindische Maatschap-

1723. pyen beide een nieuw Vertoog, in Lentemaand des jaars 1723, welke Vertoogen, eerlang, van verscheiden' anderen gevolgd werden. Ook hielden de Staaten zo sterk aan, op de vernietiging der nieuwe Maatschappye, beide te Brussel en te Weenen (*k*), dat duidelyk bleek, dat zy gezind waren, de Verdragen, in dit opzigt, te handhaaven, zonder van 's Keizers zyde, eenige inbreuk op dezelven te gedoogen.

III. De ingezetenen der Oostenrykse Nederlanden dryven dat zy regt hebben tot den Indischen handel.

De ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden, bedugt voor 't verlies der voordeelige Vaart op de Indien, verzuimden, van hunnen kant, niet, hun regt tot dezelve, in verscheiden' Vertoogen en Verhandelingen, te verdedigen. De Fiskaal der Keizerlyke Domeinen in de Nederlanden, *P. M. Neny*, ondernam ook, de Vertoogen, van onze zyde in 't licht gekomen, in openbaaren druk, te wederleggen. De Staaten van Brabant leverden den Markgraave de Prié, in Wynmaand, een Ver-

(*i*) *Zie* dezelve, onder anderen, *in 't* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 43.

(*k*) Resol. Holl. 8 *July*, 1 *Sept.* 16, 18 *Nov.* 1723. *bl.* 532, 619, 814, 815, 856. *Zie* versch. Remonstr *der* Oost- en West-Ind. Compagn. zo afzonderl als *in de* Europ. Merc. *July*—*Decemb.* 1723. *bl.* 98, 90, 100, 109, 112. *en by* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 78, 79.

Vertoog over, ſtrekkende ten zelfden einde. 1723.
Men beweerde, in deeze Geſchriften „ dat
„ de Nederlanden, nimmer, door de Konin-
„ gen van Spanje, in deeze hoedanigheid,
„ maar in de hoedanigheid van Hertogen van
„ Bourgondie, bezeten waren. Dat zy zelfs,
„ dikwils, beloofd hadden, deeze Landen te
„ zullen handhaaven, by derzelver Privile-
„ gien, Voorregten en Vryheden. Dat, by
„ de overdragt der Nederlanden aan de In-
„ fante Izabelle, den ingezetenen deezer Lan-
„ den wel verbooden geweeſt was, op de In-
„ dien te handelen; doch dat men, hierover,
„ als over eene blykbaare inbreuk op het regt
„ en de vryheid der Landzaaten, geklaagd
„ hadt; en dat dit verbod, in allen geval, hadt
„ opgehouden, toen de Nederlanden, na 't
„ affſterven der Infante, wederom aan de Kroo-
„ ne van Spanje gekomen waren. Dat de Staa-
„ ten der Vereenigde Geweſten, in de hande-
„ linge over het twaalfjaarig Beſtand des jaars
„ 1609, meer niet gezogt hadden, dan de be-
„ houdenis hunner Vaart op de Indien; geens-
„ zins, de uitſluiting van de ingezetenen der
„ Spaanſche Nederlanden. Dat Filips de IV.
„ de Munſterſche Vrede met de Staaten ge-
„ ſlooten hadt, niet als Heere der Nederlan-
„ den, maar als Koning van Spanje en Op-
„ perheer der Indien; dat hy, in deeze hoeda-
„ nigheid, de Oktrojen der Ooſt- en Weſtin-
„ diſche Maatſchappyen in de Vereenigde Ge-
„ weſten beveſtigd hadt; doch dat de Keizer
„ de Ooſtenrykſche Nederlanden niet bezat,
„ als Koning van Spanje; dat hy ook geene
„ eigendommen hadt in de Indien, en dat hy,

1723. „ hierom, niet kon geagt worden, getreden
„ te zyn, in eenige verbindtenissen, die Span-
„ je, als Spanje, aangingen, of opzigt op de
„ Indien hadden. Dat het vyfde en zesde punt
„ der Munstersche Vrede de Spanjaards al-
„ leen betrof, en niet de ingezetenen der
„ Spaansche Nederlanden: 't welk zelfs hier-
„ uit kon blyken, dat Karel de II., in 't jaar
„ 1698, geene zwaarigheid gemaakt hadt om
„ den ingezetenen dier Nederlanden Oktroi
„ te verleenen tot den handel op de Indien,
„ zonder dat de Staaten zig daartegen hadden
„ verzet, schoon 't klaar genoeg bleek, dat
„ zy 'er kennis van gehad hadden; hoewel de
„ opkomende oorlog, en 't ontzag, welk men
„ Groot-Britanje en den Staaten toen verstondt
„ schuldig te zyn, het voortzetten des han-
„ dels, ten dien tyde, belet hadden. Dat, zo
„ men de punten der Munstersche Vrede al
„ tot de ingezetenen der Spaansche Nederlan-
„ den wilde uitbreiden, men niet zou konnen
„ bewyzen, dat zy, tot hiertoe, gehandeld
„ hadden, of zogten te handelen, op Plaatsen,
„ die in de magt waren van de Oost- en West-
„ indische Maatschappyen der Vereenigde Ge-
„ westen, 't welk alleen, in de gemelde pun-
„ ten, verbooden werdt. Dat het zesentwin-
„ tigste punt van het Verdrag van Barriere
„ alleenlyk zag op de bevestiging van de Mun-
„ stersche Vrede, in opzigte van den Koop-
„ handel, uit de Vereenigde op de Oostenryk-
„ sche, en uit de Oostenrykſche op de Ver-
„ eenigde Nederlanden; waarover toen, in 't
„ byzonder, geschil gevallen was; geenszins
„ op den handel in de Indien, waaromtrent de
„ Kei-

„ Keizer, geen Koning van Spanje zynde, 1723.
„ niet belooven kon, 't gene Filips de IV.,
„ als Koning van Spanje, beloofd hadt. Dat,
„ eindelyk, het Groot-Verbond zelf toonde,
„ dat men den Keizer de Nederlanden, als
„ behoorende tot het Huis van Oostenryk,
„ niet als behoorende tot de Kroone van Spanje, hadt willen toeleggen: 't welk het Verdrag van Barriere, gesllooten, na dat Groot-Britanje en de Staaten reeds eenen anderen Vorst dan den Keizer voor Koning van Spanje erkend hadden, duidelyk bevestigde (*l*)." Alle deeze redenen werden, naderhand, nog breeder, uitgehaald, in verscheiden' Verhandelingen, die, van de zyde des Keizers, in 't licht kwamen. De Heer *Du Mont*, uitgeever van 't bekende *Corps Diplomatique*, schreef 'er eene, met goedkeuring van 't Weener-Hof. Hy verhaalde, in dezelve, omstandiglyk, den oorsprong der Vaart op de Indien, en wat 'er gebeurd ware, van dat men, onlangs, uit de Oostenrykſche Nederlanden, schepen derwaards hadt uitgerust, tot op de opregting der Keizerlyke Maatschappye. Vervolgens, zogt hy, uit de gevallen, welken hy bybragt, en door verscheiden' redenen, het regt des Keizers te bewyzen. Nog beweerde hy, dat de Oostendesche Maatschappy geen nadeel, maar veel eer voordeel stondt toe te brengen aan de Vereenigde Gewesten. Hy sloot, eindelyk, met eene omstandige optelling van de voordeelen, welken de Staaten inzonderheid, by

(*l*) Neny Wederlegg. *gedr.* 1723. Memoire des États de Brabant *dans le* Reeueil *de* Rousset, *Tom.* II. *p.* 91: *Voiez aussi* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 82.

1723. by het Verdrag van Barriere, hadden weeten te bedingen van den Keizer: waaruit hy wilde afgenomen hebben, dat de Staaten zig niet zeer ſtooren moeſten aan eenige nadeelen, welken zy van de Ooſtendeſche Maatſchappye meenden te dugten te hebben (*m*).

Hunne redenen worden, in verſcheiden openbaare ſchriften, wederſproken.

Doch de redenen, die, ten voordeele der Ooſtendeſche Maatſchappye, in alle deeze ſchriften, gegeven werden, bleeven niet onbeantwoord, van de Staatſche zyde. De beroemde *Jean Barbeyrac*, Profeſſor in de Regten te Groningen, ſchreef eene uitvoerige wederlegging van het Vertoog des Fiskaals Neny, waarin 't regt onzer Maatſchappyen, van den grond af, opgehaald, en verdedigd werdt. Du Mont werdt ook wederlegd, in eenen zogenaamden *Brief van een Lid der Regeeringe van Holland aan een Lid der Regeeringe van Gelderland.* In deeze ſchriften, en byzonderlyk in het laatſte, welk beknopt en klaar was opgeſteld, werdt de Staat van 't geſchil gebragt tot deeze *drie* punten „ 1. Of de Nederlan„ den, zo lang zy onder de beheerſchinge „ van Spanje geweeſt waren, van den handel „ op de Indien waren uitgeſlooten geweeſt, „ of niet? 2. En zo ja, of deeze uitſluiting „ niet noodeloos maakte, in het vyfde en „ zesde Lid der Munſterſche Vrede, van an„ dere onderdaanen van Spanje dan van Kas„ tiliaanen te gewaagen? 3. Of de Nederlan„ den, overgaande onder 's Keizers magt, „ aan deeze uitſluiting onderworpen geblee„ ven

(*m*) *Voiez ce* Traité *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III. *p.* 24—115.

„ ven waren, of niet?" Omtrent het *eerste* punt, werdt beweezen „ dat de Nederlan- 1723.
„ den, zo lang zy onder de Spaansche heer-
„ schappy gebleeven waren, uitgeslooten wa-
„ ren geweest van de Vaart op de Indien. Par-
„ tyen zelven erkenden dit. Zelfs stonden zy
„ toe, dat deeze uitsluiting geduurd hadt,
„ tot in 't jaar 1698, wanneer Karel de II.
„ een Oktroi hadt verleend om op de Indien
„ te vaaren. Doch dit Oktroi hadt, zeidenze,
„ geen' stand gegreepen; om dat de Keurvorst
„ van Beieren, toen Landvoogd der Spaan-
„ sche Nederlanden, Groot-Britanje en de
„ Staaten te veel ontzien moest, en ter oor-
„ zaake van den opkomenden oorlog. De
„ uitsluiting der Nederlanden van de Indi-
„ sche Vaart werdt, derhalve, wederzyds
„ erkend. Men beweerde wel, van 's Keizers
„ zyde, dat het verbod, by de opdragt der
„ Nederlanden aan de Infante, naderhand,
„ wederom vernietigd was; doch men beriep
„ zig, van onzen kant, niet op dit verbod,
„ dan om de uitsluiting der Nederlanden, in
„ dien tyd, Historiescherwyze, te toonen.
„ 't Regt der Staaten, om zig tegen de nieu-
„ we Maatschappye te kanten, was alleenlyk
„ gegrond op de Munstersche Vrede. En men
„ bewees, dat de Spaansche Nederlanden, te
„ vooren, van de Vaart op de Indien waren
„ uitgeslooten geweest, alleenlyk, om hieruit
„ te doen afneemen, dat het noodeloos wa-
„ re, in het Munstersch Verdrag, van deeze
„ Nederlanden in 't byzonder te gewaagen."
Hierin nu bestondt het *tweede* punt van 't ge-
schil, waaromtrent, vooraf, toegestaan werdt

„ dat, in het Munsterſch Verdrag, alleen van
1723. „ Spanjaards of Kaſtiliaanen, en van ingeze-
„ tenen der Vereenigde Geweſten gewaagd
„ werdt. Maar zou 't, vraagde men, niet ten
„ hoogſten ongerymd geweeſt zyn, van inge-
„ zetenen der Spaanſche Nederlanden te
„ ſpreeken, die, in dien tyd, uitgeſlooten wa-
„ ren van de Vaart op de Indien, welke al-
„ leen aan de Kaſtiliaanen vergund was? Zou-
„ den ook de Staatſchen de dwaasheid gehad
„ hebben van alleen van Kaſtiliaanen te rep-
„ pen, als zy hadden konnen denken, dat,
„ hiermede, aan de andere onderzaaten van
„ Spanje, met naame aan de ingezetenen der
„ Spaanſche Nederlanden, vryheid gelaaten
„ werdt, om de Vaart in de Indien verder
„ voort te zetten, dan de Kaſtiliaanen zelven,
„ voortaan, zouden hebben mogen doen? En
„ was 't niet genoeg, de Vaart te bepaalen
„ van zulken, die alleen vaaren mogten? 't
„ Vyfde Lid der Munſterſche Vrede zeide
„ duidelyk, dat de Spanjaards hunne Vaart
„ zouden behouden, *gelyk zyze tegenwoordig*
„ *bezaten*. 't Sloot, derhalve, zulken, die thans
„ niet op de Indien handelden, van dien han-
„ del uit." Omtrent het *derde* punt van 't ge-
ſchil, werdt beweerd „ dat het zesentwintig-
„ ſte Lid van het Verdrag van Barriere on-
„ derſtelde, dat, by het Munſterſch Verdrag,
„ iet omtrent den Koophandel op de Indien,
„ zo wel als op de andere Geweſten, vaſtge-
„ ſteld was, 't welk ook de ingezetenen der
„ Ooſtenrykſche Nederlanden verbondt. An-
„ ders, zou 't ongerymd geweeſt zyn, zig, in
„ een Verdrag, welk op deeze Nederlanden

„ zag,

„ zag, aan het Munsterſch Verdrag te ge- 1723.
„ draagen. De inleiding van dit Verdrag be-
„ wees, dat de Keizer de Ooſtenrykſche Ne-
„ derlanden bezitten zou, op gelyken voet,
„ als Karel de II. dezelven bezeten hadt, ge-
„ volgelyk, met uitſluiting van de Vaart op
„ de Indien. Zelfs toegegeven zynde, dat het
„ vyfde en zesde punt der Munſterſche Vre-
„ de niet zagen op de ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden; zy zagen 'er, ge-
„ wiſſelyk, tegenwoordig op, na dat zy 'er,
„ door den Keizer, by het Verdrag van Bar-
„ riere, op toegepaſt waren. De voordeelen,
„ welken de Staaten van den Keizer bedon-
„ gen hadden, waren bedongen, by het Ver-
„ drag van Barriere, welk geſlooten was, eer
„ men om het opregten eener Ooſtindiſche
„ Maatſchappye in de Ooſtenrykſche Neder-
„ landen gedagt hadt. Men kon, derhalve,
„ het bedingen deezer voordeelen niet doen
„ gelden, als eene reden, waarom de Staaten
„ de nieuwe Maatſchappy in ſtand behoor-
„ den te laaten. De Staaten hadden, voor-
„ waar! deeze voordeelen dubbel verdiend,
„ in den jongſten oorlog, in welken zy zig
„ hadden uitgeput, om den Keizer van 't be-
„ zit der Spaanſche Nederlanden te verzeke-
„ ren. Ten onregte, vergde men hun dan,
„ uit aanmerking deezer duurgekogte voor-
„ deelen, ook nog af te ſtaan van het regt, om,
„ met uitſluitinge van de ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden, op de Indien te
„ handelen (*n*)." De

(*n*) *Voiez* la Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III, *p.* 116—135.

1723.

Voortgang der Oostendesche Maatschappye.

De openbaare pennestryd, voor en tegen de Maatschappy van Oostende, duurde verscheiden' jaaren, en stelde 't gemeen in staat, om over 't geschil te konnen oordeelen. Doch Groot-Britanje en de Staaten, arbeidden ook, door hunne Gezanten, aan verscheiden' Hoven, om den voortgang der nieuwe Maatschappye te stuiten. Beide deeze Mogendheden verbooden hunnen onderzaaten, eenig deel in dezelve te neemen (*o*). Ook bragt de Ambassadeur Hop te wege, dat de Koning van Frankryk gelyk verbod deedt aan de ingezetenen zyner Staaten (*p*). Doch onaangezien zulk een verbod, in de drie voornaamste handeldryvende Staaten, wisten de voorstanders der nieuwe Maatschappye, door heimelyke zendelingen, zo veel ingang te vinden, in Frankryk, in Engeland, en zelfs onder veele ingezetenen der Vereenigde Gewesten, dat de hoofdsom der Oostendesche Maatschappye, binnen weinige dagen, ingeschreeven was (*q*). Men rustte, eerlang, ook drie schepen uit, die in 't jaar 1724 in zee staken (*r*). De Keizer hadt vastgesteld, de nieuwe Maatschappy, uit al zyn vermogen, te handhaaven, terwyl Groot-Britanje en de Staaten, en eerlang ook Frankryk zelf hun best deeden, om 's Keizers toeleg te dwarsboomen. De aanleg en uitslag der wederzydsche poogingen zullen, in eenige agtereenvolgende jaaren, de hoofdstof deezer Histo-

(*o*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 1390.

(*p*) Suplem. *au* Corps Diplom. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 178.

(*q*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 208, 209.

(*r*) Liste *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 414.

torie uitmaaken. Doch de orde der gebeurtenisse leidt ons, eerst, tot het verhaalen van eenige andere zaaken, die, omtrent deezen tyd, voorvielen, en ons Vaderland betroffen. 1723.

IV. Handel met Deenemarke.

't Verschil met Deenemarke over de agterstallen (*s*) duurde nog, zonder dat de buitengewoone Gezant der Staaten, de Heer Robert Goes, zig in staat vondt, om het te vereffenen (*t*). Men vreesde, midlerwyl, hier te Lande, voor het stremmen van de Vaart op de Oostzee, indien 'er geen middel gevonden werdt, om den Koning genoegen te geeven. Goes kreeg, derhalve, herhaalden last, om hiertoe te arbeiden. Ook tradt hy, in de Lente deezes jaars 1723, in nadere onderhandeling met 's Konings Gemagtigden. Hy boodt voldoening der agterstallen aan; doch vorderde, dat men 'er liete aftrekken, 't gene de Koning, uit Nederlandsche schepen, tot zyn gebruik, geligt, en 't gene de Deensche troepen, hier te Lande, verteerd, en onbetaald gelaaten hadden. Maar men kon elkanderen, hierover, niet verstaan. Goes vertoonde den Deenschen, dat het misverstand tusschen de twee volken stremming in den Koophandel stondt te veroorzaaken, die groot nadeel toebrengen zou aan 's Konings tollen. Doch zyne redenen vonden zo weinig ingang, dat men tot geen einde van zaaken komen kon (*u*). In 't volgende jaar, werdt de Heer Willem Buys, Pen-

(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 162.

(*t*) Deductie van het Deensche Hof *en* Antwoord op dezelve, door den Envoyé Goes.

(*u*) *Zie de* Extr. *uit* eenige Briev. *van den* Envoyé Goes *in de* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1723 *bl.* 274 *enz.*

1723. Penſionaris van Amſterdam, naar Deenemarke gezonden, om de begonnen handeling voort te zetten (*v*). Doch hy keerde, eerlang, te rug, zonder dat hy iet hadt konnen ſluiten (*w*). De Staaten van Holland, de gewigtige dienſten, door hem, in veele gelegenheden, den Lande gedaan, willende vergelden, ſtelden hem, in 't jaar 1726, aan, tot eerſten Sekretaris hunner Vergaderinge (*x*).

Gevegt met twee Algierſche Kaapers.

De Kaaperyen van die van Algiers hielden, dit jaar, nog aan. In Bloeimaand, was het Koopvaardyſchip van *Pieter Valk*, welk tweeentwintig ſtukken voerde, op de hoogte van Gibraltar, ſlaags geraakt met twee Algierſche kaapers, die wakkerlyk werden afgekeerd. Doch na 't gevegt, ontſtondt 'er brand in 't Koopvaardyſchip. Het werdt, hierop, verlaaten van het ſcheepsvolk, welk zig in de ſloep begaf, en behouden aan land kwam (*y*).

V. Onluſten tuſſchen den Vorſt en de Stenden van Ooſtfriesland.

De oude twiſt, tuſſchen den Vorſt en de Stenden van Ooſtfriesland, die nog duurde, borſt, omtrent deezen tyd, uit tot hevige daadelykheden; waar van wy hier een kort berigt moeten geeven. *George Albrecht*, die, ſedert het jaar 1708, regeerde, was, in de jaaren 1720 en 1721, ten Keizerlyken Hove, klagtig gevallen, over de Stenden des Vorſtendoms. Het invoeren en onderhouden van vreemde troepen, door de Stenden, plagt den Graaven, al van ouds, tegen de borſt te zyn.

(*v*) Reſol. Holl. 2 *Juny* 1724. *bl.* 306. Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1724. *bl.* 209.
(*w*) Reſol. Holl. 23 *Sept.* 6 *Octob.* 16 *Dec.* 1724. *bl.* 764, 777, 989.
(*x*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 53.
(*y*) Brief *in de* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1723. *bl.* 31.

zyn. Ook verstondt de Vorst, dat de Stenden zig te veel gezags aanmaatigden, over de ontvangst en uitgaave van 's Lands penningen. Hy vorderde, daarenboven, eene vrywillige Gift, en groote agterstallen van de Stenden. Ook nam hy 't kwalyk, dat men, te Embden, gelyk elders, eene Maatschappy van Koophandel opgeregt hadt, zonder hem te kennen. Alle deeze bezwaarnissen en eenige anderen werden voor den Keizer gebragt, die 'er, in Oogstmaand des jaars 1721, eene uitspraak over deedt, tot genoegen van den Vorst (z). Zy werdt, in dit jaar 1723, door eene nadere uitspraak, bekragtigd (a). Doch de Stenden schikten 'er zig in 't geheel niet naar. Zy verdedigden zig zelfs, in openbaaren druk, tegen alle de beschuldigingen des Vorsten, omstandiglyk (b). Men bleef hun, van 's Vorsten zyde, geen antwoord schuldig (c). De Stad Embden, en de Stenden, die 't met haar eens waren, midlerwyl, bedugt, dat de Keizerlyke Hofraad 's Keizers uitspraak zou willen doen gelden in Oostfriesland, vervoegden zig, volgens gewoonte, aan de Vereenigde Staaten, derzelver bemiddeling in de geschillen met den Vorst begeerende. De Staaten hoorden hen gunstiglyk; doch eer zy iets in 't werk konde stellen, tot bylegging der geschillen, hadt de Keizer den Keurvorst van Saxen en den Hertog van Brunswyk-Lunenburg-Wolfembuttel

1723.

1724.

(z) *Voiez* ce Decret *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 281.

(a) Id. ibid. *p.* 430.

(b) Deduction abregée *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV, *p.* 297.

(c) Ibid. *p.* 335.

1724. tel aangesteld, om zyne uitspraaken, in Oostfriesland, te doen naarkomen. Zy zonden Gemagtigden derwaards, die de Bestierders van 's Lands penningen buiten bewind stelden, 's Lands Kas van Embden naar Aurik overbragten, en den Landdag, die, sedert het jaar 1695, verschooven geweest was, geheellyk afschaften, eenen anderen Landdag beschryvende, waartoe Embden en de overige *wederhoorigen*, gelykze genoemd werden, niet werden geroepen. Embden en de afgedankte Bestierders verzuimden niet, aan te houden by de Staaten der Vereenigde Gewesten, om gehandhaafd te worden by de oude voorregten (*d*). De Vorst zogt de Staaten, daarentegen, te beweegen, om zynen partyen gehoor te weigeren, ofze tot onderwerping aan den Keizer, en aan hem, hunnen wettigen Vorst, te vermaanen. Midlerwyl, was de verdeeldheid zo hoog geklommen in Oostfriesland, dat die van Lier, geholpen door de bezetting van Embden, de wapenen hadden opgevat tegen den Vorst. De Staaten, de wederhoorigen niet in 't ongelyk willende stellen, zogten den Vorst te beweegen tot een minnelyk Verdrag met de Stenden, op den voet der voorige Overeenkomsten. Zy vermaanden hem, dat hy, vòoral, geene vreemde troepen in 't Land wilde brengen, schoon hy 'er toe geregtigd mogt schynen, door de Keizerlyke uitspraak. Ook schreeven zy, ernstelyk, aan die van Embden, om

(*d*) Missive van hunne Hoog-Mog. *in dato* 15 *Decemb.* 1724. Resol. Holl. 19 *Decemb.* 1724. *bl.* 993. Notul. Zeel. 13 *Febr.* 1725. *bl.* 25.

om zig van daadelykheden te onthouden (e). Doch daar verliepen nog eenige jaaren, eer Ooftfriesland wederom in ruft raakte. 1724.

VI. Staat der handelinge, op de Byeenkomft te Kameryk.

De byeenkomft te Kameryk duurde nog, zonder dat 'er iet verrigt werdt van belang. Op den agtentwintigften van Grasmaand, hadden de Keizerfchen en Spaanfchen hunne wederzydfche eifchen overgeleverd, op deeze Byeenkomft, die zeer geheim gehouden werden. Doch de Ambaffadeur Hop vondt middel omze te ontdekken. De Keizer, vorderde, voornaamlyk „ dat, te Kameryk, geene „ andere zaaken verhandeld werden, dan die, „ by het *agtfte* Lid van 't Verdrag van Londen, onafgedaan gelaaten waren. Dat de „ Koning van Spanje geene titels zou voeren „ dan van de Landen, die hy wezenlyk bezat. Dat de Keizer hoofd der Ridder-orde „ van 't Gulden Vlies blyven zou. Dat Spanje de fchulden der Kroone, voor welken de „ Nederlanden verbonden waren, voldoen, „ en den Keizer verzekering geeven zou voor „ zekere fommen, welken hy in 't byzonder „ te eifchen hadt. Dat men 's Keizers onderdaanen, in 't ftuk van den Koophandel, „ in de Spaanfche havens, handelde gelyk „ andere volken, tot dat men over een Verdrag van Koophandel zou overeengekomen „ zyn. En vooral, dat alle de Bondgenooten van het viervoudig Verbond de fchikking, door den Keizer omtrent de opvolging in zyne Staaten gemaakt, erkennen

„ zou-

(e) Refol. Gener. *Jovis* 22 *Febr.* 1725. *bl.* 132. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 384.

1724. „ zouden." Van den kant van Spanje, werdt gevorderd „ dat de Keizer zig voortaan geen' „ Koning van Spanje zou noemen. Dat Spanje de beschikking over de Ridder-orde van „ het Gulden Vlies behouden zou. Dat de „ Keizer Sicilie op geenen anderen voet bezitten zou, dan het door den Hertog van Savoje bezeten geweest was. Dat de bezettingen voor de Plaatsen van Toskane en Parma zouden geregeld worden. Dat de schikkingen, door den Koning van Spanje, gemaakt in de Landen, welken hy afstondt, „ zouden bevestigd worden (*f*)." Kort hierna, deedt de Gezant des Hertogs van Savoje ook zyne eischen, vorderende „ bevestiging der overgifte van Sardinie, en dezelfde eer, die „ aan andere Koningen van 't viervoudig Verbond gegeven werdt. Voorts, dat de Keizer „ het Koningkryk van Sardinie, midsgaders „ Montferrat, en 't gene meer, by 't Verdrag „ van den jaare 1703, aan den Hertoge afgestaan was, zou belooven te handhaaven. Dat „ de Hertog alleen den titel van *Koning van* „ *Sardinie* zou voeren, of dat, zo de Keizer dien „ titel insgelyks begeerde, hy zig ook *Koning* „ *van Sicilie* zou mogen noemen. Dat de Keizer hem, in 't regt van opvolging tot de „ Kroone van Spanje, en in alle zyne andere „ regten, bevestigen zou (*g*)." De eischen des Hertogs van Parma, die eenige maanden laater werden overgeleverd, kwamen hierop uit: „ Dat hy en de Prinsen van zyn Huis hunne

„ Staa-

(*f*) Missive *van den* Amb. HOP *aan den* Griff. FAGEL *van* 8 *Mey* 1724.

(*g*) Missive *als boven van* 24 *May* 1724.

1724.

„ Staaten zouden blyven bezitten, gelykze de-
„ zelven, voor de drie laatste oorlogen, be-
„ zeten hadden, in volkomene *Souverainiteit*,
„ en byzonderlyk, zonder, in eenig geval, ee-
„ nige schatting of doortogt van krygsvolk te
„ gedoogen; en dat de schattingen, te vooren
„ opgebragt, en de goederen, den Huize van
„ Parma afgenomen, aan het zelve zouden te
„ rug gegeven worden (*b*)." Doch men kwam, te Kameryk, naauwlyks iet verder, dan tot het overleveren deezer wederzydsche eischen. De Mogendheden, die 'er hunne Gevolmagtigden gezonden hadden, scheenen 't, om stryd, toe te leggen op het rekken der handelinge, terwyl zy heimelyk arbeidden aan byzondere Verdragen, in verscheiden' Hoven. Ook waren 'er, onlangs, veranderingen voorgevallen in Frankryk, die veel toebragten tot de verflaauwinge der handelingen te Kameryk. Lodewyk de XV, in Wynmaand des jaars 1722, meerderjaarig verklaard, gezalfd en gekroond zynde, hadt de Regeering aanvaard. De Hertog van Orleans was egter in 't bewind gebleeven, als eerste Staatsdienaar, tot op zynen dood toe, die, op den tweeden van Wintermaand des volgenden jaars, voorgevallen was. *Lodewyk Henrik*, *Hertog van Bourbon*, hem opgevolgd zynde in 't bewind (*i*), liet zig minder gelegen zyn aan het behouden der naauwe gemeenschap met de Kroone van Spanje, welke, door het sluiten der drie Huwelyken, te wege gebragt was (*k*). De han-

Verandering in Frankryk.

(*b*) Missive *van den* Amb. HOP *aan den* Griff. FAGEL *van* 4 *Septemb.* 1724.
(*i*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 225.
(*k*) *Voiez* Memoir. *de* MONTGON *Tom.* III. *p.* 222.

1724. handelingen te Kameryk verflaauwden, derhalve, nog meer, na de dood des Hertogs van Orleans (*l*), tot dat zy, eindelyk, in 't jaar 1725, geheellyk, werden afgebroken. Wy zullen wel haast zien, wat 'er gelegenheid toe gaf. Ondertusschen, hadden de Paus Innocent de XIII. en de Groot-Hertog van Toskane, *Joan Gaston de I*, op de Byeenkomst te Kameryk, doen *protesteeren*, tegen alles, wat 'er, omtrent de opvolging in de Hertogdommen Parma en Piacenza, en in 't Groot-Hertogdom Toskane, door eenige Mogendheden, vastgesteld was, of nog zou vastgesteld worden, ter benadeelinge van het regt van den Kerkelyken Staat, en van den regeerenden Groot-Hertoge van Toskane (*m*). En deeze twee *Protesten* mogen schier voor de eenige stukken van gewigt gerekend worden, welken van de langduurige Kameryksche Byeenkomst overgebleeven zyn. Alleenlyk hadt men nog, in 't begin deezes jaars, te Kameryk, de Akte ontvangen, waarby de Keizer den Infant Don Carlos van de opvolging in de Leenen van Toskane, Parma en Piacenza verzekerd hadt (*n*): het ontvangen van welke Akte gelegenheid tot de gemelde Protesten gegeven hadt.

VII. Verandering in Spanje. Kort na de dood des Hertogs van Orleans, viel 'er ook eene verandering voor, aan 't Spaansche Hof, die van geen minder invloed scheen te zullen zyn, op den staat der zaaken van Europa. Filips de V., die nog in den bloei zyns lee-

(*l*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 151.
(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 309. *Tom.* IV. *p.* 146. Supl. *au* Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 175, 178.
(*n*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 110.

leevens was, besloot, in Louwmaand deezes jaars, afstand te doen van de Kroone, ten behoeve van den Prinse van Asturie, zynen oudsten Zoon uit het eerste huwelyk, die, eenen korten tyd, onder den naam van *Lodewyk den I*, geregeerd heeft. Men schreef 's Konings besluit, in 't gemeen, toe aan een Godvrugtig beginsel, welk hem den last der Regeeringe te zwaar deedt voorkomen. Ook begaf hy zig, terstond na zynen afstand, naar het Paleis van S. Ildefonse, welk hy, aan eenen eenzaamen oord, op de grenzen van oud en nieuw Kastilie, hadt doen stigten. Hier zou hy, meende men, zynen tyd, voortaan, in Godsdienstige oefeningen slyten (*o*). Doch anderen hielden zyn besluit voor een uitwerksel van overmaatige droefgeestigheid, waaraan hy, inderdaad, onderhevig was. Eindelyk, oordeelden sommigen, dat hy 't oog nog hadt op de Kroone van Frankryk, aan welke hy, zo Lodewyk de XV, zonder mannelyke erfgenaamen, overleedt, ligter geraaken zou konnen, wanneer hy geen Koning van Spanje meer was; zynde de voornaamste Mogendheden van Europa, reeds by verscheiden' Verdragen, overeengekomen, dat de Kroonen van Frankryk en Spanje, nimmer, door éénen Vorst, zouden gedraagen worden. En veelligt hebben deeze laatsten niet vreemd geoordeeld van 's Konings inzigten, alzo uit egte Gedenkschriften blykt, dat hy, zelfs nadat hy de Spaansche Kroon wederom aanvaard hadt, nog gezind was, om zig, na de dood van Ko- 1724.

(*o*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 28, 38. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 243.

1724. Koning Lodewyk, van de Kroone van Frankryk te verzekeren (*p*). Doch de jonge Koning van Spanje regeerde slegts zeven maanden. Hy stierf, aan de Kinderpokjes, op den eenendertigsten van Oogstmaand, en Koning Filips nam, zes dagen laater, de Kroon wederom aan (*q*), schoon men, zo 't uiterlyk scheen, veel moeite hadt, om hem hiertoe te beweegen (*r*). Den Heer van Coulster, der Staaten Ambassadeur in Spanje, reeds in 't jaar 1722, van daar, te rug gekeerd zynde, hadden hunne Hoog-Mogendheden, onlangs, besloten, den Heer *Frans van der Meer*, Vroedschap van Leiden, kort na de komst van Lodewyk den I. tot de Kroon, derwaards te zenden, in dezelfde hoedanigheid. Hy kwam, in Bloeimaand, te Madrid (*s*), daar hy verscheiden' jaaren verbleef. De dood des jongen Konings herstelde den staat van Spanje wederom op den zelfden voet, als voor 's Konings afstand: uit welken men zig, in 't gemeen, reeds merkelyke veranderingen voorspeld hadt.

Gezantschap derwaards.

VIII. De Hervormden in Frankryk worden vervolgd.

De Vrede, die thans bleef aanhouden, schoon men nog geen algemeen Verdrag getroffen hadt, scheen den Roomsch-Katholyken Mogendheden, aan verscheiden' oorden, gelegenheid te geeven, om haare Protestantsche onderzaaten, strengelyk, te handelen. Van de vervolgingen in Hongarye en in de Palts hebben wy, in 't voorgaande Boek (*t*), reeds gewaagd.

(*p*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 352, 361, 367. *Tom.* III. *p.* 70.
(*q*) DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 89.
(*r*) MONTGON Memoir. *Tom* I. *p.* 48, 51.
(*s*) Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1722. *bl.* 104. *Jan.* — *Juny* 1724. *bl.* 205.
(*t*) *Bladz.* 229.

waagd. Doch, ten deezen tyde, ontstondt 1724.
'er ook zwaarigheid voor de Protestanten in Frankryk. De jonge Koning hadt groote agting voor den *oud Bisschop van Frejus*, *André Hercule Fleury*, die, door Lodewyk den XIV, tot zynen Leermeester aangesteld geweest, en, sedert, ten Hove gebleeven was. Men wil, dat hy, op den raad van deezen, en zeer tegen den zin des Hertogs van Bourbon (*u*), die anders niet misdeeld was van yver voor zyne belydenis, een straf Plakaat deedt uitgaan, tegen die van den *zogenaamden Hervormden Godsdienst*. By het zelve, werdt „ aan Predikanten de dood
„ gedreigd. Mannen, die hen geherbergd, en
„ niet aangebragt hadden, zouden op de ga-
„ lei gezet: Vrouwen, in gelyk geval, ge-
„ schooren, en voor altoos opgesloten wor-
„ den. Elk moest zyne kinderen, op zekere
„ geldboete of zwaarer straffe, door den Pries-
„ ter van zyn kerspel, doen doopen, en, bin-
„ nen 't Ryk, Katholykelyk opvoeden, en on-
„ derwyzen. Van gevaarlyke kranken moest
„ men kennis geeven aan den Priester; dien men
„ gehouden was by den kranken toe te laaten.
„ Die in de belydenis van den zogenaamden
„ Hervormden Godsdienst overleedt, verbeur-
„ de zyne goederen. En iemant werdt ver-
„ staan, in deeze belydenis, overleeden te zyn,
„ wanneer hy de laatste Kerkgeregten gewei-
„ gerd hadt te ontvangen. Die den Katholyken
„ Godsdienst niet openlyk beleedt en oefende
„ zou tot geene de minste ampten of bedie-
„ ningen bevorderd konnen worden. Kinde-
„ ren,

(*u*) *See* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 245.

1724. „ ren, welker ouders of voogden, van den zo-
„ genaamden Hervormden Godsdienst zynde,
„ buiten 't Ryk geweeken waren, mogten vrye-
„ lyk trouwen, zonder derzelver verlof te be-
„ hoeven. Heimelyke Hervormden, die ande-
„ ren, en zieken inzonderheid afmaanden van
„ den Katholyken Godsdienst, werden, zo 't
„ mannen waren, met de galei gestraft, en
„ waren 't vrouwen, geschooren en opgesloo-
„ ten (*v*)." Het Plakaat behelsde nog andere byzonderheden, welken wy, kortheidshalve, voorby gaan. Koning George en de Vereenigde Staaten waren 'er niet weinig over geraakt. Horatio Walpole, die thans, wegens Groot-Britanje, zyn verblyf hieldt aan 't Fransche Hof, deedt verscheiden' Vertoogen, om verzagting van zulk een streng Plakaat te verwerven. Doch men antwoordde hem, *dat 's Konings Plakaaten moesten uitgevoerd worden* (*w*).

De Ambassadeur Hop spreekt voor de vreemde Protestanten.

De Heer Cornelis Hop, Ambassadeur der Staaten, leverde, insgelyks, een Geschrift over aan den Koning, waarin hy aanwees „ dat 's
„ Konings Plakaat, met reden, ook vreemde
„ Protestanten, die zig, om Koophandel te
„ dryven, in Frankryk, hadden nedergezet,
„ ongerust maaken moest; alzo omtrent hen,
„ by 't Plakaat, geene de minste uitzondering
„ gemaakt was." Hy voegde hierby „ dat
„ Lodewyk de XIV., na 't herroepen van 't
„ Edict van Nantes, meer dan eens, verklaard
„ hadt, dat vreemde Protestantsche Kooplui-
„ den, vryelyk, in 't Ryk verblyven en han-
„ de-

(*v*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 85.
(*w*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 246.

„ delen mogten:" en hy verzogt, eindelyk 1724.
„ dat zyne Majesteit den vreemden, schoon
„ Protestantsch, diergelyke gunst niet wilde
„ weigeren (*x*)." Zyn verzoek was niet vrugteloos. De vreemde Protestanten behielden de vryheid, welke zy, tot op 't laatst der Regeeringe van Lodewyk den XIV, genooten hadden. Ook verklaarde de Koning, eerlang, dat het Plakaat zyne Protestantsche onderzaaten in de Elzas niet aanging, alzo zy, by openbaare Verdragen, vryheid van Godsdienst bedongen hadden (*y*). Ondertusschen, hadden de bedekte Hervormden in Frankryk thans vry wat minder vryheid, dan zy, onder de regeering van den Hertog-Regent gehad hadden. De Ambassadeur Hop liet, toen hy eerst te Parys kwam, in zyne Kapelle, beurtswyze in 't Fransch en in 't Nederduitsch; doch, eerlang, alleen in 't Fransch prediken, met zo ongemeenen toeloop, dat de plaats de toehoorders niet of naauwlyks bevatten kon. Doch deeze toeloop, die eerst onder oogluiking gedoogd was, werdt allengskens geweldigerhand belet, en geene anderen dan vreemdelingen en huisgenooten in des Ambassadeurs Kapelle toegelaaten. De Heer Hop bragt egter te wege, dat de Regeering den vreemden Protestanten, die in tuinen plagten begraaven te worden, eene afgezonderde Begraafplaats toestondt aan de wallen van Parys, omtrent de poort S. Martin (*z*).

Te

(*x*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *en* Miss. van 14 *July* 1724. *MSS.* *Zie* de Memorie *in de* Europ. Merc. *July* — *Dec.* 1724. *bl.* 51.

(*y*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 246.

(*z*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.*

1724. IX. Opschudding te Thorn: waaruit de verdrukking der Lutherschen aldaar ontstaat.

Te Thorn, in Poolsch Pruissen, ontstondt, insgelyks, eene felle vervolging tegen de Lutherschen, ter gelegenheid, dat eenige Luthersche jongelingen geweigerd hadden te knielen voor het Sakrament, welk, naar de wyze der Roomsche Kerke, op den zestienden van Hooimaand, openlyk, omgedraagen werdt. Hierop was eene geweldige beweeging ontstaan, in de Stad, tusschen de Jezuitsche en Luthersche Studenten. Een der Jezuitschen werdt in hegtenis genomen: waarop zyne makkers zig ook van een' Luthersch' Student meester maakten, dien zy niet loslieten, voor dat de Jezuitsche Student op vrye voeten gesteld was. 't Jezuitsch Kollegie werdt, midlerwyl, aangevallen door de Lutherschen, en, na eenigen tegenstand, overweldigd en geplonderd. De bezetting der Stad en de gewoonlyke wagt, toegeschooten zynde, stilden den oproer. De Jezuiten vielen, sedert, klagtig by den Koning van Poolen, over de Wethouderschap van Thorn, aan welke zy de schuld van den gepleegden moedwil gaven. En 't Koningklyk Geregtshof veroordeelden, eerlang, *Rösner* en *Czernich*, twee Regeeringspersoonen, ter dood. Verscheiden' anderen, die beschuldigd werden de voornaamste hand in de plondering gehad, en eenige beelden der heiligen onwaardiglyk gehandeld te hebben, werden gedoemd, om gevierendeeld en verbrand te worden. Eenigen werden in geldboeten beslaagen. Voorts, werdt, van 's Konings wege, verklaard „ dat de helft der Regeeringe „ te Thorn, voortaan, Roomsch-Katholyk „ zou moeten zyn; dat de Lutherschen den „ Roomschen hunne Kerk zouden moeten in-

„ rui-

„ ruimen; dat de Lutherſche Kweekſchoolen 1724.
„ naar buiten zouden moeten verplaatſt wor-
„ den; dat de ommegangen, te Thorn, op de
„ zelfde wyze, als in Poolen, zouden worden
„ gehouden, en dat de Stad, zo zy ondernam,
„ de uitvoering van dit vonnis te beletten, aan
„ wederſpannigheid ſchuldig zou worden ge-
„ rekend (*a*)." In Slagtmaand, kwam *Lubomirsky*, aan 't hoofd van eenige manſchap, in Thorn. De veroordeelden werden gevat: Rösner onthalsd, en de overigen, op Czernich nà, die, met eene zwaare geldboete, vryraakte, openlyk, ter dood gebragt, op den zevenden van Wintermaand. De Koningen van Pruiſſen, Deenemarke en Zweeden hadden, te vergeefs, by den Koning van Poolen, op de opſchorting van dit ſtrafvonnis, aangehouden (*b*). De andere ſchikkingen, ten nadeele der Lutherſchen van Thorn, door 't Koningklyk Geregtshof, gemaakt, werden, insgelyks, ter uitvoeringe gebragt (*c*). De Koning van Groot-Britanje deedt den Koning van Poolen, ſedert, ernſtelyk, verzoeken, om de herſtelling der vryheden van de Lutherſchen, te Thorn (*d*). De algemeene Staaten beſlooten, op den voorſlag van die van Holland, ten zelfden einde, te ſchryven, aan den Keizer en aan den Koning van Poolen (*e*). Doch de poogingen deezer Mogendheden vielen, insgelyks, vrugteloos uit. De vervolging der Lutherſchen te Thorn werdt,

De Staaten ſchryven voor de verdrukten.

(*a*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom* VIII. *P.* II. *p.* 89.
(*b*) Getr. en naauwk. Verhaal, *gedr* 1725.
(*c*) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 97.
(*d*) TINDAL *Vol* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 246.
(*e*) *Zie* Groot-Plakaatb. Ve *Deel*, *bl.* 392.

1724. werdt, ondertusschen, zwaarst gewoogen by den Koning van Pruissen, die de verdrukten, eerlang, openlyk, in zyne bescherming nam (*f*). Ook hadt deeze gebeurtenis merkelyken invloed op verscheiden' handelingen, waarby ook de Staaten belang hadden. 't Was, hierom, noodig, dat wy 'er, hier ter plaatse, kortelyk, van gewaagden.

X. Handeling over vrede met Algiers.

De aanhoudende Kaaperyen van die van Algiers hadden de Staaten, eindelyk, doen besluiten, om den Schout by nagt *Godin*, met eenige Oorlogsschepen, derwaards te zenden, om over eene vrede te handelen. Zy hadden, hiertoe, in 't voorleeden jaar reeds eenige voorslagen laaten doen, welken egter van de hand geweezen waren. Godin, in Bloeimaand deezes jaars, gekomen op de reede van Algiers, slaagde niet beter. De Dey vorderde een aanzienlyk geschenk in oorlogsbehoeften, en Godin hadt slegts last, om hem, zes jaaren agtereen, twintigduizend guldens 's jaars aan te bieden. De handeling bleef dan steeken (*g*). In Zomermaand, veroverde de Kapitein *Kornelis Schryver*, die onder 't Esquader van den Schout by Nagt Godin behoorde, een' Algierschen Kaaper van zesendertig stukken, op de hoogte van Kaap S. Vincent (*h*). Wat laater, in Wynmaand, maakte hy jagt op eenen anderen Kaaper, die 't, by Tetuan, op strand zettede, en zyn eigen schip in brand stak (*i*). De

(*f*) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 406.
(*g*) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1724. *bl.* 291.
(*h*) Brief *van* 19 *Juny* 1724. *in de* Europ. Merc. *July—Dec.* 1724. *bl.* 55.
(*i*) Europ. Merc. *July—Decemb.* 1724. *bl.* 229.

De Koopvaardyschipper *Albert Schaap*, die slegts agtentwintig stukken voerde, met drie Algiersche Oorlogsschepen slaags geweest zynde, vloog, in Slagtmaand, op de hoogte van Kadix, in de lugt (*k*). De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, stak, in 't volgende jaar, wederom in zee, om op de Algiersche Kaapers te kruissen. De Kapiteins *Frensel* en *Wittenhorst* raakten, een en andermaal, slaags. Ook hernamen zy een of twee schepen. Doch 't gelukte hun niet, eenen Algieryn te bemagtigen. 1724.

'T Getal der Leden van de Ridderschap van Holland was, in Slagtmaand des jaars 1724, met drie nieuwe Leden, vermeerderd: *Jakob, Baron van Wassenaar*, Heer van Zuid-Waddingsveen en Burgemeester van Leiden; *Fredrik Henrik, Baron van Boetselaar-Langerak*, en *Adam Adriaan van der Duin, Heer van Benthorn*, en Bevelhebber van Willemstad, Klundert en de onderhoorige Sterkten (*l*). De Ridderschap van Holland wordt, met drie Leden, vermeerderd.

XI. De Staaten der Vereenigde Gewesten, die zig, tot hiertoe, niet zeer gemoeid hadden, met de handelingen te Kameryk, en aan verscheiden' Hoven van Europa, kreegen, omtrent deezen tyd, aanleiding om 'er zig, dieper dan te vooren, in te steeken. Het Weener Hof hadt vastgesteld, de Oostendesche Maatschappy, welke de Staaten gaarne vernietigd zouden gezien hebben, te handhaaven, uit al zyn vermogen. De Staaten van Brabant lieten niet af, den Keizer, hiertoe, op 't ernstigst, te verzoeken De Staaten beginnen, ernstelyk, te arbeiden, tot vernietiging der Oostendesche Maatschappye.

(*k*) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1725. *bl.* 94.
(*l*) Europ. Merc *July—Dec.* 1724. *bl.* 237.

1724. ken (*m*). De Koning van Groot-Britanje en de Vereenigde Staaten (*n*), arbeidden, daarentegen, aan de Hoven van Versailles en Madrid, om de Koningen van Frankryk en Spanje te doen zien, dat de Oostendesche Maatschappy, tegen de plegtigste Verdragen, opgeregt was, en in stand gehouden werdt. Ook werden 'er beide de Hoven, naar 't scheen, volkomenlyk, van overtuigd. De Markgraaf de Monteleone, Spaansche Ambassadeur aan 't Fransche Hof, gaf den Heere Hop duidelyk te verstaan „dat „ de Koning, zyn Meester, de Nederlanden „ hebbende afgestaan op gelyken voet, als de„ zelven door Koning Karel den II. bezeten „ geweest waren, niet zou konnen gedoogen, „ dat men uit dezelven voere op de Indien (*o*)."

Het Spaansche Hof schynt te erkennen, dat deeze Maatschappy, tegen de Verdragen, opgeregt is.

De *Markgraaf van Pozzo-Bueno*, Ambassadeur van Spanje, in Engeland, hadt zelfs, in Grasmaand deezes jaars, rondelyk, verklaard, dat de Koning, zyn Meester, het opregten der Oostendesche Maatschappye wraakte. „ De Koningen van Spanje plagten," zeide hy „ van ouds, de magt te hebben, om hun„ ne onderzaaten, behalve de Spanjaards, uit „ te sluiten van de Vaart op de Indien. De „ Nederlanders waren 'er, derhalve, ook van „ uitgeslooten geweest. Spanje hadt, op deeze „ onderstelling, verscheiden' Verdragen ge„ maakt met de Staaten der Vereenigde Ge„ westen; byzonderlyk het Verdrag van Mun„ ster,

(*m*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 80. ROUSSET Recueil, *Tom.* II *p.* 84.

(*n*) Resol. Gener. *Mercur.* 24 *Maart* 1723.

(*o*) Missiven *van den* Amb. HOP *aan den* Griffier FAGEL *van* 14 *April en* 23 *Juny* 1724.

„ ſter, welk, in de Spaanſche Nederlanden, 1724.
„ aangenomen was. In deezen ſtaat, waren
„ deeze Nederlanden afgeſtaan aan den Keur-
„ vorſt van Beieren, zynde het niet te vermoe-
„ den, dat de Koning van Spanje, by deezen
„ afſtand, den Nederlanderen de vryheid zou
„ hebben willen geeven, om op de Indien te vaa-
„ ren. De Koning van Frankryk hadt, nader-
„ hand, uit den naam des Konings van Span-
„ je, de Spaanſche Nederlanden doen inrui-
„ men aan de Staaten der Vereenigde Gewes-
„ ten, op gelyken voet, als zy aan den Keur-
„ vorſt waren afgeſtaan geweeſt. En op gee-
„ nen anderen voet, waren zy, naderhand,
„ door de Staaten, overgegeven aan den Kei-
„ zer. De Koning van Spanje zou, derhalve,
„ by 't Verdrag, waarover nu gehandeld werdt,
„ de Spaanſche Nederlanden niet konnen af-
„ ſtaan aan den Keizer, zonder zig het uitſlui-
„ tend regt tot de Vaart op de Indien voor te
„ behouden; zo hy den Staaten der Veree-
„ nigde Geweſten geene gegronde reden gee-
„ ven wilde, om over eene blykbaare inbreuk
„ op de Munſterſche Vrede te klaagen. Zelfs
„ zouden zy, van de Verbindtenis aan deeze
„ Vrede ontſlaagen zynde, ook op de Spaan-
„ ſche Indien mogen handelen. De ingezete-
„ nen der Keizerlyke Nederlanden zouden zel-
„ ven, zo wel op de Spaanſche Indien als el-
„ ders, vaaren mogen, zo de Koning zig dit
„ uitſluitend regt niet voorbehieldt. 't Was
„ dan, beſloot hy, ook het belang van Span-
„ je, dat het Keizerlyk Oktroi, ten behoeve
„ der Ooſtendeſche Maatſchappye verleend,
„ gee-

1724. „ geenen ſtand greep (*p*)." Hy vorderde, hierom, dat de zaak deezer Maatſchappye, op de byeenkomſt te Kameryk, gebragt, en afgedaan werdt (*q*). Men ſcheen dan veilig te mogen vaſtſtellen, dat het Hof van Madrid de Zee-Mogendheden onderſteunen zou, in 't bevorderen van de vernietiging der Maatſchappye van Ooſtende. Doch de zaaken aan dit Hof veranderden, eerlang, merkelyk van gedaante. En 't zal der moeite wel waardig zyn, dat wy, hier, beknoptelyk, ontvouwen, wat 'er aanleiding toe gegeven heeft.

XII. De Koning van Spanje handelt, afzonderlyk, met den Keizer.

Het viervoudig Verbond was, onder anderen, geſlooten, om den Infant van Spanje, Don Carlos, te verzekeren van de opvolging in de Hertogdommen van Toskane, Parma en Piacenza (*r*): en de Mogendheden, welken in dit Verbond getreden waren, deeden haar beſt, op de byeenkomſt te Kameryk, om den Keizer te doen bewilligen, in de maatregels, welken men, ten deezen einde, genomen hadt. Ook hadt Karel de VI, in 't begin deezes jaars, eene Akte doen overleveren te Kameryk, waarby Toskane, Parma en Piacenza beloofd werden aan den Infant (*s*). Doch alzo hy, niet dan ſchoorvoetende, tot deezen ſtap gekomen was, hadt hy, zo men wil, niet ongaarne gezien, dat de Paus en de regeerende Groot-Hertog van Toskane *geproteſteerd* hadden, tegen deeze opdragt. Hy hoopte, hierom, dat zy geen gevolg

(*p*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 85. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 76.
(*q*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 402.
(*r*) *Zie* hier voor, *bl.* 174.
(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 288.

volg hebben, of ten minste vergoed worden zou, door eenige voordeelen, welken hy, daartegen, dagt te bedingen van de Kroone van Spanje. Sommigen verzekeren, dat de Keizer, om dit zyn oogmerk te bereiken, zig wist te bedienen van het misnoegen van het Roomsche Hof, over de opdragt van Parma en Piacenza; en dat hy, door middel van het zelve, den Koning en de Koningin van Spanje, kort na dat Filips de V. de Kroon wederom aanvaard hadt, deedt aanzoeken tot afzonderlyke handeling (t). Zeker is 't, ten minste, dat hunne Katholyke Majesteiten, in Wynmaand deezes jaars, eenen Gezant naar Weenen zonden, met last, om heimelyk te handelen over een Verdrag, met den Keizer en 't Ryk alleen, zonder tusschenkomst van Frankryk en Groot-Britanje; welker Gevolmagtigden, ondertusschen, den tyd, vrugteloos, sleeten te Kameryk. 1724.

Het Spaansche Hof verkoor, tot deeze gewigtige handeling, den Heer van Ripperda; den zelfden, die, in 't jaar 1715, van wege deezen Staat, naar Spanje gezonden geweest was (u). Hy hadt, in 't jaar 1717, verzogt hebbende een' keer herwaards te mogen doen (v), in 't volgende jaar, te Madrid, kort voor 't uitbersten van de onlusten tusschen Frankryk en Spanje, den Roomschen Godsdienst aangenomen, en was, hierdoor, vervallen van de waardigheid, welke hy, van wege de Staaten, aan 't Hof van Madrid, bekleed hadt. Sedert, hadt hy zig bezig gehouden, met het opregten en voort-

Staatswisseling van den Heere van Ripperda.

(t) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 152.
(u) *Zie* hier voor, *bl.* 100.
(v) Resol. Holl. 28 *July*, 11, 24 *Dec.* 1717. *bl.* 330, 551, 566.

1724. voortzetten van Weeveryen in Spanje, zonder zig te kreunen aan het nadeel, welk hy, hierdoor, zyn Vaderland toebragt. Zyne zugt tot bewind in Staatszaaken was, midlerwyl, oorzaak, dat hy zig, allengskens, dieper drong in de gunst der Koninginne, tot dat hunne Majesteiten, eindelyk, besllooten, hem den handel aan 't Weener-Hof toe te vertrouwen (w). Voor zyn vertrek naar Duitschland, verspreidde hy, dat hy een' keer naar Holland ging doen, tot verrigting zyner byzondere zaaken. Doch men vernam zo dra niet, dat hy, onder den naam van *Baron van Paffemberg*, te Weenen, aangekomen was, of men kreeg vermoeden, dat 'er eenig gewigtig geheim van Staat school, onder zyne reize. De Ambassadeur van der Meer was één der eersten, die 'er de lugt van kreegen. Hy gaf 'er kennis van aan den *Maarschalk de Tessé*, Franschen Gezant in Spanje, en de uitkomst leerde, eerlang, dat hy het waare geheim van Ripperda's reize ontdekt hadt.

Zyne handeling aan 't Weener Hof.

De Spaansche Gezant hadt, in 't eerst, merkelyke moeite, om 's Keizers Staatsdienaars tot een Verdrag, naar de inzigten van Spanje, over te haalen. En toen zy naar zyne voorslagen begonden te luisteren, vergdenze, van hunnen kant, zulke voorwaarden van zyne Katholyke Majesteit, dat hy, geenen last hebbende, om zo veel in te willigen, de handeling sleepende hieldt, tot in de Lente des volgen-
1725. den jaars, wanneer het Fransche Hof een' stap deedt, die Filips den V. bewoog, om, zonder

(w) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 152, 222.

der uitſtel, te ſluiten met het Weener-Hof (*x*).

Wy hebben, te vooren, verhaald, hoe de Hertog van Orleans, meer uit inzigt op zyn eigen belang, dan op dat van den Koning en het Ryk, een Huwelyk geſlooten hadt, tuſſchen Lodewyk den XV. en de Infante van Spanje (*y*): welk, ter oorzaake van de jongkheid der Prinſeſſe, die thans eerſt in haar zevende jaar getreden was, nog niet hadt konnen voltrokken worden. De dood des Hertogs van Orleans hadt het inzigt, welk hy met dit Huwelyk gehad hadt, doen verdwynen. Het Hof, en de Hertog van Bourbon in 't byzonder verſtonden, dat het belang van 't Ryk vorderde, dat de Koning eene Prinſeſſe trouwde, die in ſtaat was, om hem opvolgers tot de Kroone voort te brengen: 't welk van de jonge Infante nog in lang niet te wagten was. Men vertoonde dit den Koning zo ernſtig, dat hy, eerlang, beſloot, de Verbindtenis te breeken, in welke de Hertog van Orleans, geduurende zyne minderjaarigheid, getreden was met het Spaanſche Hof. Ondertuſſchen, hadt men zyn beſt gedaan, om dit Hof alle vermoeden van zulk een' toeleg, t'eenemaal, te beneemen. De Maarſchalk de Teſſé kreeg laſt, om hunnen Katholyken Majeſteiten te verzekeren, dat de ondertrouw, tuſſchen den Koning, zynen Meeſtér, en de Infante, geſchieden zou, zo dra de Prinſes volle zeven jaaren bereikt zou hebben: terwyl men, in 's Konings Raad, bezig was om te overleggen, op welk eene wyze, men zig, in dit gewigtig geval, behoorde te gedraagen, zo dat het belang

1725.

XIII. De Koning van Frankryk beſluit, de Infante, met welke men, vóór hem, een Huwelyk geſlooten hadt, naar Spanje te rug te zenden.

(*x*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 153, 154, 241.
(*y*) *Zie* hier voor, *bl.* 239.

1725. lang van den Koning en het Ryk niet verwaarloosd, en de eer van eenen Vorst, die, t'eenigen tyde, Koning van Frankryk zou konnen worden, zo weinig als mogelyk ware, gekwetst werdt. De Koning was, in den aanvang deezes jaars, van eene gevaarlyke ziekte overvallen geweest, die de ongerustheid ten Hove hadt doen toeneemen. Men besloot, derhalve, een einde te maaken van de raadpleegingen, die reeds eenen geruimen tyd geduurd hadden. De Hertog van Bourbon, eenige Kardinaalen, Maarschalken, Hertogen en andere Grooten des Ryks byeen vergaderd hebbende, hieldt hun voor „ dat het belang van den Staat vor„ derde, dat de Koning met eene huwbaare „ Prinsesse trouwde, en dat men de Infante „ naar Spanje te rug zonde." Elk was 't, hierin, met hem eens. Doch sommigen verstonden, dat men dit voorneemen niet rugtbaar maaken moest, voor men 'er hunne Katholyke Majesteiten, door minzaame onderhandeling, in hadt doen bewilligen: 't welk anderen hielden voor gevaarlyk en van langen nasleep. Men besloot dan, de Infante te rug te zenden, zonder uitstel; en te gelyk, dat de Koning en de Hertog van Bourbon ieder eenen uitvoerigen en beleefden brief zouden schryven aan den Koning en de Koninginne van Spanje, waarin men deezen stap, met de beste redenen, van het onvermydelyk belang des Ryks ontleend, zou zoeken te verschoonen. Terstond hierna, werdt de Maarschalk de Tessé uit Spanje t'huis ontbooden. De brieven, waarby het vertrek der Infante bekend gemaakt werdt, werden den *Abt de Livry*, die, uit zyn gezantschap

schap naar Portugal, te Madrid, te rug gekomen was, toegezonden met een' renbode, met last, omze den Koning en der Koninginne te overhandigen, zonder hun, vooraf, gelyk in andere gevallen wel gebruikelyk was, kennis te geeven van den inhoud. Doch de Abt, zig verbeeldende, dat hy, door eene welspreekende rede, de bitterheid van zyne boodschap zoû konnen verzoeten, vondt geraaden, by 't overgeeven der brieven, eene inneemende aanspraak te doen aan hunne Majesteiten; die, aan de inleiding, bespeurende, waar hy heenen wilde, hem bevalen te zwygen, te gelyk weigerende, de brieven te leezen, of te ontvangen. Zo zeer trokken de Koning en de Koningin zig den hoon aan, dien 't Fransche Hof hun deedt, dat Livry, en alle Franschen, die zig met de zaaken van dit Hof hadden bezig gehouden, bevel kreegen, om Madrid te ruimen, binnen vierentwintig uuren. De Prinses van Beaujolois, die aan den Infant Don Carlos beloofd was, werdt ook te rug gezonden naar Frankryk. Men gaf *Patricio Lawles* en den Markgraave van Monteleone, die, wegens Spanje, hun verblyf hielden aan 't Fransche Hof, bevel, om de Infante, terstond, op te eischen, en, met haar, te rug te keeren naar Spanje. Doch de *Hertogin van Tallard* was reeds, met de Prinsesse, vertrokken naar de grenzen (z), daar zy, van wege den Koning en de Koningin ne van Spanje, deftig, werdt ingehaald. Zy hadt zig, onaangezien haare tedere jaaren, zeer bemind weeten te maaken in Frankryk, en wordt van eenigen, die haar daar gekend hebben, als een

1725.

Misnoegen hier over aan 't Spaansche Hof,

(z) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 4—27.

1725. *een wonder van geestigheid, bevalligheid, beleefdheid en spraakzaamheid* aangemerkt (*a*).

XIV. Verscheiden' Verdragen, tusschen den Keizer en den Koning van Spanje, geslooten, te Weenen.

't Scheen, in 't eerst, dat dit voorval eene onvermydelyke Vredebreuk zou veroorzaakt hebben, tusschen de twee Hoven. Doch de zwakheid en droefgeestigheid des Konings van Spanje verhinderden hem, in 't neemen van eenig geweldig besluit. 't Eerste gevolg van het te rug zenden der Infante was het tekenen van eenige Verdragen met het Weener-Hof. Ripperda kreeg, terstond, bevel, om te bewilligen in alles, wat de Keizerschen gevorderd hadden (*b*), en op den dertigsten van Grasmaand, tekende hy, te Weenen, twee Verdragen, een Verdrag van Vrede en een verdedigend Verbond met den Keizer: waarby, op den eersten van Bloeimaand, een Verdrag van Koophandel met den Keizer, en op den zevenden van Zomermaand, een Verdrag van Vrede met het Keizerryk gevoegd werden: door alle welke Verdragen, zulk eene naauwe vereeniging tusschen den Keizer en Spanje te wege gebragt werdt, dat zy, zo sommigen willen, nimmer, zelfs niet, toen de twee takken van het Huis van Oostenryk, in beide de Ryken, regeerden, grooter geweest was (*c*).

Voornaamste inhoud deezer Verdragen.

By 't Verdrag van Vrede met den Keizer, werdt „ het Verdrag van Londen van den „ jaare 1718, of het viervoudig Verbond, bekragtigd, en Sardinie, behoudens 't regt van „ wederkeering tot de Kroone van Spanje, „ aan den Keizer afgestaan; die 't wederom o„ verdraagen mogt, gelyk hy reeds gedaan „ hadt.

(*a*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.*
(*b*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 155.
(*c*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 156.

„ hadt. De Keizer bewilligde, daarentegen, in alles, wat, by de Utrechtsche Vrede, omtrent de opvolging in de Koningkryken van Frankryk en Spanje, vastgesteld was, en van allen regt op Spanje afstondt. Filips stondt, insgelyks, af van zyne eischen op 's Keizers bezittingen in Italie en in de Nederlanden, zo alsze hem, by 't Verdrag van Londen, waren toegeweezen: ook van zyn regt op alles wat, voorheen, in Italie en in de Nederlanden, tot de Spaansche heerschappye, behoord hadt, met naame van het Markgraafschap van Final, welk de Keizer, in 't jaar 1713, aan den Staat van Genua hadt afgestaan: en, eindelyk, van het regt van wederkeering tot de Spaansche Kroone van het Koningkryk Sicilie. De Keizer verklaarde, daarentegen, Toskane, Parma en Piacenza, die, by 't Verdrag van Londen, voor Ryks-Leenen erkend waren, op te draagen aan den oudsten Zoon der tegenwoordige Koninginne van Spanje, of, by mangel van den zelven, aan den tweeden of volgenden, in geval de tegenwoordige bezitters deezer Leenen, zonder mannelyke erfgenaamen, overleeden. Livorno zou egter, altoos, eene vrye haven blyven, gelyk het tegenwoordig was. De Koning van Spanje beloofde, nimmer Voogd te zullen zyn over dien zyner Zoonen, uit de tegenwoordige Koninginne gebooren, welke in 't bezit der genoemde Vorstendommen geraaken zou. Ook zou hy, aan deezen, in 't gemelde geval, Porto Longone, en 't gene hy thans in 't Eiland Elbe bezat, overgeeven. 1725.

1725. „ Karel de VI. en Filips de V. zouden de titels behouden, welken zy, tot hiertoe, hadden aangenomen: doch hunne opvolgers zouden geene titels voeren, dan van de Ryken en waardigheden, welken zy daadelyk bezaten. De Keizer beloofde, de vastgestelde opvolging in 't Koningkryk Spanje te zullen handhaaven, waartegen de Koning van Spanje zig verbondt, tot de handhaaving van de opvolging, door den Keizer, op het voorbeeld zyner voorzaaten, als eene altoosduurende Wet en *Pragmatike Sanctie*, in het Huis van Oostenryk, vastgesteld (*d*)." 't Verdrag van Vrede met het Keizerryk bevestigde de punten, die 't Ryk betroffen, in 't Verdrag van Vrede met den Keizer (*e*). By 't verdedigend Verbond tusschen den Keizer en den Koning van Spanje, zo als het, in den aanvang des jaars 1727, door 't Weener-Hof, in 't licht gegeven werdt, beloofde de eerste „ zig niet te zullen kanten, tegen de herlevering van Gibraltar en Port Mahon, welke, zo de laatste verklaarde, ten opzigte van Gibraltar, door den Koning van Groot-Britanje, beloofd was." Voorts, verbonden de twee Vorsten zig „ om elkanderen te beschermen, de Keizer den Koning, met dertigduizend man, en de Koning den Keizer, met twintigduizend man en vyftien Oorlogsschepen, ten minste (*f*)." Doch by 't Verdrag van Koop-

(*d*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 106. Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 110. *Tom.* III. *p.* 458—471.

(*e*) Du Mont *ubi supra* *p.* 121. Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 123.

(*f*) Du Mont *ubi supra* *p.* 113. Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 178.

Koophandel, welk zeer voordeelig was voor 1725.
de onderzaaten des Keizers, werden „ aan de
„ Oostendesche Maatschappye dezelfde voor-
„ regten en vryheden, beide in Spanje en in
„ de Indien, toegestaan, als, voorheen, aan
„ de ingezetenen der Vereenigde Gewesten,
„ door de Koningen van Spanje, verleend
„ waren. Ook zouden 's Keizers onderzaaten
„ zo vry op de Kanarische Eilanden mogen
„ handelen, als de Engelschen en Hollanders.
„ Zelfs werden hun, in 't algemeen, dezelfde
„ voorregten, als aan deeze twee volken, ver-
„ gund (*g*)." De Verdragen van Vrede en Koophandel werden haast gemeen gemaakt. Doch het verdedigend Verbond werdt, tot in den aanvang des jaars 1727, geheim gehouden. Voorts, werdt verspreid en geloofd, dat 'er nog een ander geheim beschadigend Verbond, ten nadeele van Frankryk en Groot-Britanje, gesllooten was, te Weenen (*h*): waarvan, allengskens, iet uitlekte, schoon, door 't Weener-Hof, en zelfs door de Spaansche Staatsdienaars, dikwils, ernstelyk, ontkend is, dat 'er eenig beschadigend Verbond getekend was.

Aanmerkingen over deeze Verdragen, met opzigt op Spanje,

Beide Spanje en de Keizer meenden hunne rekening te vinden, by het sluiten van deeze verscheiden' Verdragen. Filips de V. zag zig, ten laatste, verzekerd van 't bezit der Kroone van Spanje, waarop de Keizer, tot hiertoe, zyn regt behouden, of ten minste nog niet in orde afgestaan hadt (1). 't Verbond

(*g*) Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 114. Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 127.
(*h*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 277, 278.

(1) Zie wat, omtrent deezen afstand, by 't vier-

 vou-

bond van onderlinge bescherminge gaf hem
1725. ook hoop, op de herkryging van Gibraltar en Port Mahon, welke hem zelfs, zo men wil, by eenige geheime punten, of by een afzonderlyk Verdrag, verzekerd was. Eindelyk, werdt hem de opvolging in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza beloofd, ten behoeve van zynen oudsten Zoon, uit de tegenwoordige Koninginne, die, gemerkt 's Konings zwakheid, thans het voornaamste bewind der Regeeringe hadt (*i*), en altoos gearbeid heeft, om haaren Zoonen aanzienlyke Staaten te bezorgen. Ook was men, aan 't Spaansche Hof, zo voldaan, over 't sluiten der verscheiden' Verdragen met den Keizer en 't Ryk, dat de Heer van Ripperda, kort na zyne te rugkomst uit Duitschland, tot Hertog en Groote van Spanje, en tot eersten Staatsdienaar des Konings verheeven werdt: welke ongemeene gunsten hy egter, zo men wil, voornaamlyk, te danken hadt, aan de verzekeringen, door hem, der Koninginne gedaan, dat hy den Keizer zo goed als bewoogen hadt, om in een Huwelyk tusschen den Infant Don Carlos en 's Keizers oudste Dogter te bewilligen (*k*); hoewel 't gevolg, eerlang, getoond heeft, dat hy zyne Meesteresse, in dit opzigt, met eene vergeefsche hoop, gevleid hadt. En inderdaad, men meende reden te hebben, om vast te stellen, dat Spanje eenige geheime voordeelen moest be-

(*i*) *Voiez* Montgon Memoir. *Tom.* II. *p.* 312.
(*k*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 155, 208, 234.

voudig Verbond, in 't jaar 1718, beraamd was, hier voor, bl. 180.

bedongen hebben: alzo de bekenden den Koning, op de Kamerykſche Byeenkomſt, in gevolge van het viervoudig Verbond, zouden toegelegd zyn geworden. 1725.

Maar Karel de VI. hadt, by de Weener Verdragen, voordeelen bedongen, welken hy, nimmer, op de byeenkomſt te Kameryk, daar de Franſchen en Engelſchen het ampt van middelaars bekleedden, zou verkreegen hebben. Ik zie niet op 't gene hem, reeds by 't viervoudig Verbond, was toegeſtaan; maar inzonderheid op het voordeelig Verdrag van Koophandel, waarby, onder anderen, zelfs het Oktroi der Ooſtendeſche Maatſchappye erkend en bekragtigd werdt, onaangezien de Markgraaf de Pozzo Bueno, in 't voorleeden jaar, nog te kennen gegeven hadt, dat deeze Maatſchappy, ook naar 't oordeel van hunne Katholyke Majeſteiten, tegen den inhoud der Verdragen, opgeregt was (l). Ook was het punt van 't Verdrag van Vrede, waarby Filips de V. zig verbondt, de vaſtgeſtelde opvolging, in 't Huis van Ooſtenryk, te zullen handhaaven, van veel belang voor den Keizer: om 't welk te beter te doen verſtaan, hier, niet ondienſtig zal zyn, kortelyk, voor te draagen, hoe 't, met deeze vaſtſtelling omtrent de opvolging, die eerlang ook van gewigt werdt voor den Staat der Vereenigde Geweſten, was toegegaan. en den Keizer.

De Vorſten uit den Huize van Ooſtenryk plagten, om de verdeeling hunner nalaatenſchap, en derhalve ook de vermindering van het XV. Berigt wegens de *Prag*-

(l) *Zie* hier voor, *bl.* 298.

1725. het aanzien van hun Huis te voorkomen, dikwils, schikkingen te maaken op de opvolging, gelyk Ferdinand de II. en Keizer Leopold zelf, laatstelyk, gedaan hadden. By deeze schikkingen, was, altoos, aan de Zoonen de voorrang gegeven boven de Dogteren, en te gelyk vastgesteld, dat de oudste voor de jonger Zoonen gaan zouden. De Keizer, die geene Zoonen hadt, was, reeds in 't jaar 1713, te raade geworden, tot nadere verklaaring deezer schikkingen, vast te stellen „ dat, by mangel van „ Aartshertogen, de Aartshertoginnen uit den „ Huize van Oostenryk, naar den rang haarer „ jaaren, in zyne nalaatenschap, zouden opvolgen: te weeten, de Aartshertoginnen, zyne Dogters, in de eerste plaats: daarna, de „ Aartshertoginnen, zyne Nigten, Dogters „ van Keizer Jozefus, en eindelyk, de Aartshertoginnen, zyne Zusters." De Dogters van Keizer Jozefus, eene van welken, met den Keurprinse van Saxen, en eene andere, met den Keurprinse van Beieren, gehuwd was, hadden bewilligd in deeze schikking. Doch alzo zy, ten opzigte van de Oostenrykische Nederlanden, aanliep tegen de schikking, in den jaare 1549, door Keizer Karel den V., gemaakt (*m*), hadt de tegenwoordige Keizer zorg gedraagen, dat zyne nieuwe schikking, door de Staaten der genoemde Nederlanden, goedgekeurd en aangenomen was, met vernietiging van de schikking des jaars 1549. Op hun verzoek, hadt de Keizer, in 't voorleeden jaar, zyne schikking op de opvolging, die, sedert, in 't gemeen, de Prag-

...matike Sanctie of vaststelling omtrent de opvolging in 't Huis van Oostenryk.

(*m*) *Zie* V. *Deel*, *bl.* 333.

Pragmatike Sanctie genoemd werdt, in openbaaren druk, uitgegeven (*n*). En thans deedt hy zyn best, om de Vorsten en Stenden des Duitschen Ryks niet alleen; maar ook de voornaamste andere Mogendheden van Europa te beweegen, om de handhaaving deezer vaststellinge op zig te neemen. Ook slaagde hy hierin, ten deele. De Koning van Spanje was de eerste, die zig, tot de handhaavinge, van welke wy spreeken, verbondt, by het Weener Verdrag: bewoogen, naar alle waarschynlykheid, door de hoop op het Huwelyk van zynen Zoon, Don Carlos, met de oudste Aartshertoginne, die, in gevolge der Pragmatike Sanctie, alle 's Keizers Staaten erven moest, zo de Keizer geene Zoonen naliet. Veel was 'er, ondertusschen, aan gelegen voor Keizer Karel, dat Spanje voorging, in 't belooven van de handhaavinge deezer vaststellinge: waartoe andere Mogendheden zig ligter scheenen te zullen laaten overhaalen, na dat zy 't voorbeeld van Koning Filips voor zig hadden; zo zy anders, door de vrees voor het ontworpen Huwelyk tusschen Don Carlos en de Aartshertoginne, niet werden afgeschrikt. Doch hoe veel voordeels de Keizer en de Koning van Spanje zig ook uit het sluiten der Weener Verdragen belooven mogten; verscheiden' andere Mogendheden, met naame Groot-Britanje en de Staaten, waren 'er zo misnoegd over, dat zy terstond bedagt waren op middelen, om de verwagting, die Karel de VI. en Filips de V. van hunne naau-

1725.

(*n*) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 40, 51, 103. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 425 — 457. Supplem. au Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 162.

1725. naauwe verbindtenis hadden, geheellyk, te leur te stellen.

De Byeenkomst te Kameryk wordt afgebroken.

Terstond na het sluiten der Weener-Verdragen, werden de onderhandelingen te Kameryk, t'eenemaal, afgebroken. Het Spaansche Hof hadt, op de tyding van het te rug zenden der Infante, reeds geweigerd, de bemiddeling van Frankryk, tusschen den Keizer en Spanje, verder te erkennen; en den Koning van Groot-Britanje verzogt, deeze bemiddeling alleen op zig te willen neemen. Doch Koning George, wel bewust, dat zulks den Keizer onaangenaam zyn zou, en veelligt ook in Frankryk met geene goede oogen zou worden aangezien, hadt deeze eer van de hand geweezen (*o*). Hierop was het sluiten der Weener-Verdragen gevolgd, welk noodwendig een einde maaken moest van de Byeenkomst te Kameryk, alwaar, nu, na 't bevredigen van alle de handelende Mogendheden, niets meer te verrigten was; zynde men nog niet overeengekomen, om de zaak der Oostendesche Maatschappye, op deeze Byeenkomst, te brengen.

XVI. Misnoegen der Staaten over 't Weener-Verdrag van Koophandel.

't Nadeel, welk de Vereenigde Gewesten, uit het opregten deezer Maatschappye, te gemoet zagen, gedoogde niet, dat zy het sluiten van 't Weener-Verdrag van Koophandel, met onverschillige oogen, beschouwden. De Oost- en Westindische Maatschappyen deezer Landen leverden nieuwe Vertoogen in, ter algemeene Staatsvergaderinge, waarin zy zeer klaagden over dit Verdrag, beweerende, dat het

(*o*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 274. Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 252.

het tegen verscheiden' vroeger Verdragen aanliep. Zy verzogten ook, dat de Staaten, te Madrid en te Weenen, wilden aanhouden op het wegneemen der billyke bezwaarnissen, welken zy, tegen dit Verdrag, hadden ingebragt (*p*). En de Staaten waren zo zeer overtuigd van de redelykheid van dit verzoek, dat zy hunnen Gezanten, by den Keizer en by den Koning van Spanje, last gaven, om hieromtrent ernstige Vertoogen te doen, aan beide de Hoven. De Gezanten des Konings van Groot-Britanje, die zig, tot de handhaavinge van het Verdrag van Barriere, verbonden hadt, onderšteunden hunne poogingen, beide te Madrid en te Weenen (*q*). De Heer van der Meer hadt, reeds in Hooimaand, een Vertoog overgeleverd aan hunne Katholyke Majesteiten, waarin hy aangemerkt hadt „ dat de Staaten, „ zyne Meesters, altoos, hun werk gemaakt „ hadden van het onderhouden der Verdragen; dat zy, in 't byzonder, hadden getoond, hoe zeer hun 't belang van Spanje „ ter herte ging, hebbende zy, tot hiertoe, geweigerd te treeden in het viervoudig Verbond, welke voordeelen men hun ook aangebooden hadt, om hen hiertoe te beweegen; dat zy zig, hierom, gevleid hadden, „ dat zyne Majesteit zig, ten hunnen opzigte, „ zou gedraagen hebben, niet slegts als hunnen Bondgenoot, maar zelfs als hunnen beschermer tegen elk, die eenige inbreuk zou „ zoeken te doen, op de Verdragen, met hen „ ge-

1725.

Vertoog daartegen, door den Ambassadeur van der Meer, aan 't Spaansche Hof gedaan.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 199, 203.
(*q*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 271, 272.

1725. „ geslooten. Doch dat de gedaante der zaa„ ken nu zo zeer veranderd scheen, dat zyne „ Majesteit zig gedroeg, als beschermer eener „ Maatschappye, die, tegen de trouw der Ver„ dragen, was opgeregt. Dat 's Konings Staats„ dienaars zig vergeefs zogten te behelpen, „ met de uitvlugt, dat men den Keizer niets „ hadt toegestaan dan 't gene met de oude Ver„ dragen overeen kwam; alzo ligtelyk te zien „ was, dat het Weener-Verdrag van Koophan„ del tegen de Munstersche en Utrechtsche „ Verdragen aanliep. By 't Weener-Verdrag, „ werdt aan alle Keizerlyke Oorlogs- en Koop„ vaardyschepen vryheid verleend, om zig te „ komen ververschen in de Spaansche Havens, „ die der Indien niet uitgezonderd, mids men, „ in deezen, geenen Koophandel dreeve. 's Kei„ zers onderdaanen kreegen ook vryheid, om „ de waaren, welken zy uit de Indien gebragt „ hadden, in Spanje te brengen, zo zy slegts „ deeden blyken, dat deeze waaren, door de „ Oostendesche Maatschappye, herwaards wa„ ren gevoerd. Men stondt hun, eindelyk, al„ le de voordeelen toe, welken den Engel„ schen en Hollanderen, by verscheiden' Ver„ dragen en Overeenkomsten, verleend wa„ ren. 't Bleek niet, by 't Verdrag, of 's Kei„ zers onderzaaten, zig in de Spaansche In„ dien mogten nederzetten, of niet, schoon „ zulks den ingezetenen der Vereenigde Ge„ westen, uitdrukkelyk, ontzeid geworden was. „ En zo men begreep, dat zulks den Keizer„ schen vrystondt, liep het regelregt aan te„ gen het Munstersch Verdrag. De andere „ punten streeden 'er, insgelyks, mede, zo wel

„ als

„ als met de Utrechtsche Vrede van den jaare 1725.
„ 1714, mogende de Spanjaards, volgens deeze
„ Verdragen, zig niet verder uitbreiden in de
„ Indien, en de Vaart derwaards aan geene
„ anderen worden toegestaan. De Koningen
„ van Spanje hadden, weleer, de Spaansche
„ Nederlanden bezeten, zonder dat derzelver
„ ingezetenen vaaren mogten op de Indien.
„ In deezen staat, warenze aan den Keizer
„ afgestaan, en de Koning van Spanje hadt zig,
„ by de Utrechtsche Vrede, verbonden, om
„ de zaaken te houden op den zelfden voet,
„ als ten tyde van Karel den II. Zyne Staats-
„ dienaars behoorden, hierom, den Keizer-
„ schen zo veele vryheden niet toegestaan,
„ noch eene Maatschappy erkend te hebben,
„ die tegen de Verdragen was opgeregt, en
„ die de Vereenigde Gewesten niet slegts,
„ maar Spanje zelf, grootelyks, benadeelen
„ kon in den Koophandel." De Ambassadeur
verzogt, ten besluite „ dat zyne Majesteit de
„ bezwaarnissen wilde wegneemen, die, uit dit
„ Verdrag van Koophandel, ontstaan waren,
„ houdende de Staaten, zyne Meesters, zig
„ verzekerd, dat de Koning niet, maar zyne
„ Staatsdienaars alleen de schuld hadden van
„ het sluiten en tekenen van punten, die on-
„ bestaanbaar waren met de openbaare trou-
„ we, en merkelyke inbreuk deeden op de
„ voorregten der Vereenigde Gewesten (r)."
Te Weenen, werdt ook een Vertoog gedaan, door den Gezant Hamel Bruininx, ten zelfden einde strekkende. Doch deeze Vertoogen werden,

(r) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 214.

1725. den, met algemeene uitdrukkingen, beantwoord (s), zonder dat 'er eenige verandering door te wege gebragt werdt, in 't gene, by 't Weener-Verdrag van Koophandel, was vastgesteld.

XVII. Argwaan over de Weener-Verdragen, in Frankryk en in Engeland.

Het sluiten van dit Verdrag en van de anderen, die, omtrent den zelfden tyd, getroffen waren, hadt, ondertusschen, merkelyken argwaan verwekt aan de Hoven van Versailles en Londen. Men vondt het vreemd, dat Spanje zig, zonder bemiddeling van deeze twee Hoven, verdraagen hadt met den Keizer, en men twyfelde niet, of daar was eene heimelyke overeenkomst getroffen, tusschen Karel den VI. en de Koninginne van Spanje, waarby Frankryk en Groot-Britanje meer belang hadden, dan by de Verdragen, die gemeen gemaakt waren, en welker inhoud wy, hiervoor, hebben medegedeeld. 't Hof van Madrid gaf wel voor, dat het te rug zenden der Infante de eenige beweegreden was der naauwe Verbindtenisse met den Keizer: doch men liet zig niet misleiden, door dit voorgeeven. Men wist, dat Ripperda te Weenen geweest was, lang voor dat men, aan 't Fransche Hof, besllooten hadt, de Infante te rug te zenden. Men stelde, hierom, vast, dat dit te rug zenden het sluiten der naauwe Verbindtenisse met den Keizer, misschien, verhaast; doch niet eigenlyk veroorzaakt hadt (t): hoewel men ook, niet zonder grond, zou mogen vermoeden, dat het Spaansche Hof reeds bekommerd geweest was voor

(s) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 271, 272.
(t) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 239—242.

voor het te rug zenden der Infante, eer Ripperda naar Weenen trok: en dat men, hierom, een besluit genomen hadt, om in afzonderlyke handeling te treeden met den Keizer (*u*). Wyders, scheen Koning George zelf bedugt, dat de Keizer en Spanje zig heimelyk verbonden hadden, om den Pretendent op den troon van Groot-Britanje te stellen. Men hadt, in Engeland, brieven onderschept, geschreeven door Iersche Katholyken, die zig in Spanje onthielden, en meldende „ dat het Verbond, „ onlangs, te Weenen, gesloten, zeer voor„ deelig was voor Koning Jakob.” De Engelsche Gezanten, te Weenen en te Madrid, kreegen bevel, om naauwkeuriglyk te onderstaan, of 'er, aan deeze Hoven, ook iet gehandeld werdt, ten behoeve des Pretendents (*v*). *S. Saphorin*, Gezant van Groot-Britanje aan 't Weener Hof, kweet zig van deezen last, eer Ripperda nog naar Spanje gekeerd was, en vernam wel haast, dat deeze Gezant zig, in openbaare gezelschappen, in deeze of diergelyke woorden, uitgelaaten hadt: „ Zo Koning George Frankryk „ bystaat, weeten wy den weg wel, om den „ Pretendent op den Troon te zetten. Albe„ roni was een groot man, maar hy beging „ grove misslagen. Het zenden der Spaansche „ Vloote naar Sicilie was een grove misslag. „ Hy moestze naar Engeland gezonden heb„ ben, om den Koning te onttroonen. Ligt „ zou zulks te doen geweest zyn; en als 't eens „ gedaan ware, was de weg gebaand tot ver„ de-

1725.

Ripperda's onvoorzigtige taal.

(*u*) *See* BOLINGBROKES Answer to the Defence of the Enquiry &c. *in his* Works *Vol.* I. *p.* 243, 244.
(*v*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 247, 248, 249, 257.

1725. „ dere onderneemingen." Op een' anderen tyd, zou hy gezeid hebben: „ Koning George behoorde beter te weeten, wien hy op den „ tuil houdt; want wy hebben de magt in „ handen, om de belangen van den Pretendent, met nadruk, voort te zetten." Van Gibraltar spreekende, zou hy zig, in deezer voege, hebben laaten hooren: „ Wy weeten „ wel, dat deeze Stad onwinbaar is; maar wy „ steunen op de maatregels, welken wy genomen hebben, om Engeland tot de herlevering derzelve te noodzaaken." Ter gelegenheid, dat iemant hem, of een' ander' voornaam' Heer te Weenen, betuigd hadt „ dat „ de Koning van Groot-Britanje, veelligt, „ zwaarigheid maaken zou, om zig te verbinden, tot het handhaaven der Pragmatike „ Sanctie," zou men geantwoord hebben: „ Laat hy op zyne hoede zyn; want wy zyn „ in 't zeker berigt, dat men hem begint moede te worden, in Engeland. Ik weet," zeide Ripperda dikwils „ dat het gene ik zeg, terstond, zal overgebragt worden; maar ik „ kreun 't my niet; ja ik spreek zelfs, op dat „ men verspreiden zou, 't gene ik zegge." Zulke berigten en meer diergelyken bevestigden Koning George in 't vermoeden, dat 'er, tusschen den Keizer en Spanje, een heimelyk Verbond, ten zynen nadeele, getroffen was. Hy besloot dan, het gevaar, welk hem boven 't hoofd hing, af te wenden, door het sluiten van een naauwer Verbond met den Koning van Frankryk; die, sedert het te rug zenden der Infante, met de Prinsesse *Maria Leczinska*, Dogter van Stanislaus, verkooren Koning van Poo-

George de I. besluit, zig nader met Frankryk, de Staaten en andere Mogendheden te verbinden.

Poolen, in de Egt getreden was, en hierom ook voor eene Vredebreuk met Spanje dugtte. Men twyfelde niet, of de Vereenigde Staaten, misnoegd over 't Weener Verdrag van Koophandel, en verscheiden' andere Duitsche en Noordsche Mogendheden zouden zig beweegen laaten, tot het aanneemen van zulk een Verbond, welk ligtelyk magtiger te maaken zou zyn dan dat van Weenen, en dienen konnen, om de Vrede te bewaaren in Europa. 1725.

XVIII. Het Verdrag van Hanover, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen, wordt gesloten.

Om aan zulk een Verbond te arbeiden, begaf Koning George zig, in Zomermaand, naar zyne Duitsche Staaten (*w*). Hier werdt hem, op nieuws, berigt, dat de *Hertog van Wharton*, en zekere *Graham*, beide aanhangelingen van den Pretendent, te Weenen gekomen waren, en naauwe verkeering gehouden hadden met den Russischen Gezant, en met den Heere van Ripperda. Uit Spanje, werden hem diergelyke tydingen overgeschreeven. Hy verzuimde dan geenen tyd, om het ontworpen Verbond te sluiten. De *Graaf van Broglio*, Ambassadeur des Konings van Frankryk, was hem gevolgd naar Hanover, daar hy ook een mondgesprek hieldt met zynen Schoonzoon, den Koning van Pruissen; die zig verklaard hadt voor beschermer der verdrukte Protestanten in Poolen, in Duitschland en elders, en hierom geneigd was, om in een Verbond te treeden, welk hem in staat stelde, tot het kragtiglyk ondersteunen der vervolgden (*x*). Men tradt, te

(*w*) Motifs de la Cond. de la Gr. Bret. *p.* 38, 39. MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 259, 260, 261, 262.

(*x*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 265, 266, 267, 268, 269, 270.

1725. te Herrenhausen, in onderhandeling. En hier werdt, op den derden van Herfstmaand, het Verbond, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen, getekend, welk, sedert, by den naam van het Verdrag van Hanover, vermaard geworden is.

Inhoud van het zelve. Het bestondt slegts uit *agt* Leden: waarby nog *drie* afgezonderde punten gevoegd waren. De Bondgenooten beloofden „ elkanders Staa„ ten, Landen, Steden, regten, vryheden en „ voordeelen, zo die zy bezaten, als die zy „ behoorden te bezitten, beide buiten en in „ Europa, byzonderlyk met opzigt op den „ Koophandel, te zullen beschermen en hand„ haaven. Zo een hunner aangetast werdt, „ zouden zy elkanderen bystaan, de Koningen „ van Frankryk en Groot-Britanje, ieder met „ agtduizend knegten en vierduizend paarden, „ en de Koning van Pruissen, met drieduizend „ knegten en tweeduizend paarden: of met „ schepen, of geld, naar evenredigheid. Men „ zou geene Verdragen aangaan, strydig met „ de belangen van eenen der Bondgenooten. „ De Koning van Frankryk, als verbonden om „ de Westfaalsche Vrede te handhaaven, en „ de Koningen van Groot-Britanje en Pruis„ sen, als Leden des Duitschen Ryks, zouden „ byzonderlyk zorg draagen, dat de rust dee„ zes Ryks niet gestoord werdt. Men zou, „ met gemeene bewilliging, ook andere Mo„ gendheden, met naame de Staaten der Ver„ eenigde Gewesten, nodigen, om dit Verbond, „ welk vyftien jaaren duuren zou, aan te nee„ men." By de afgezonderde punten, beloofde men „ te zullen doen herstellen, 't gene, on-

„ langs,

„ langs, te Thorn, tegen de Olivasche Vre- 1725.
„ de (y), voorgevallen en verrigt was. Zo 't
„ Keizerryk den oorlog verklaaren mogt aan
„ Frankryk, ter oorzaake van den bystand, door
„ dit Ryk, aan de twee andere Bondgenooten
„ beweezen, zouden de Koningen van Groot-
„ Britanje en Pruissen, niet alleen hun aandeel,
„ als Ryksvorsten, niet opbrengen, maar zelfs
„ met Frankryk aanspannen, tot dat de Vre-
„ de hersteld zyn zou. En zo 't Keizerryk iet,
„ ten nadeele der bezittingen des Konings van
„ Frankryk, mogt willen onderneemen, zou-
„ den de twee andere Koningen zulks zoeken
„ te voorkomen, met 'er tegen te stemmen,
„ op den Ryksdag; en zo men, desonaange-
„ zien, besluiten mogt, den oorlog te ver-
„ klaaren aan Frankryk, behielden de twee
„ Koningen de vryheid, om hun aandeel, in
„ manschap, aan 't Ryks Leger te leveren;
„ doch meerder niet (z)."

Men bespeurt, uit den inhoud van dit Verbond, klaarlyk, dat men, in het zelve, het oog gehad hadt, op de Oostendesche Maatschappye, door het opregten van welke, de voorregten, die sommigen, in 't stuk van den Koophandel, buiten Europa, verkreegen hadden, geoordeeld werden, benadeeld geweest te zyn. Ook behoorde het Verbond de vernietiging deezer Maatschappye wel te bedoelen, zou men de Staaten der Vereenigde Gewesten, gelyk men voorhadt, beweegen, om 'er in te treeden. En hiervan maakten de drie Mogendheden hun

Aanmerkingen op het Verdrag van Hanover.

(y) Zie XII. Deel, bl. 481.
(z) Voiez DU MONT Corps Dipl. Tom. VIII. P. II. p. 127. ROUSSET Recueil, Tom. II. p. 189.

1725. hun werk, zo dra 't Verdrag bekragtigd was. Men deedt 'er, in Frankryk, de eerste opening van aan den Ambassadeur Hop, die 'er den Raadpensionaris Hoornbeek kennis van gaf; en, ingevolge van deszelfs raad, den Franschen Staatsdienaaren en den Engelschen Gezant Walpole voorhieldt, dat men den Staaten behoorlyke kennis van 't Verdrag geeven moest, zo men hen in het zelve wilde doen treeden (*a*). *Gabriel Jaques de Salignac*, *Markgraaf van Fenelon*, Ambassadeur des Konings van Frankryk by de Staaten, die, in 't voorleeden jaar, herwaards gekomen was, en, in Bloeimaand deezes jaars, eene pragtige openbaare intrede gedaan hadt (*b*); en de Heeren *Finch* en *Meinertzhagen*, Gezanten van Groot-Britanje en Pruissen, deelden hierna den Staaten 't Verdrag van Hanover mede, op den dertienden van Wynmaand, met ernstig verzoek, dat zy, ten spoedigsten, op het aanneemen van het zelve, wilden raadpleegen, en desaangaande een gunstig besluit neemen.

De Staaten worden genodigd om 'er in te treeden.

Onderhandeling hierover, met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen.

Twee dagen daarna, verklaarden eenige Afgevaardigden der Staaten aan de Gezanten, „ dat hunne Hoog-Mogendheden den Koningen „ van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen „ verpligt waren, voor de uitdrukkelyke no„ diging, om in 't Verdrag van Hanover te „ treeden; dat zy voorneemens waren, dit „ Verdrag te zenden aan de Staaten der by„ zondere Gewesten; maar dat zy, vooraf, „ dienstig hadden geoordeeld, den Heeren Ge„ zan-

(*a*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.*
(*b*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 27, 28, 29.

„ zanten af te vraagen, of zy zig in ſtaat be- 1725.
„ vonden, om eenige ophelderingen te geeven
„ aan dit Verdrag?" De Gezanten, hierop gevraagd hebbende, *welke ophelderingen men begeerde?* merkten de Afgevaardigden, voor hun byzonder gevoelen, en, met voorbehouding van nadere bedenkingen, van wege de Staaten voor te draagen, aan „ 1. Dat het
„ Verdrag van Hanover hun ſcheen in te ſluiten
„ eene belofte, om de Weſtfaalſche en
„ Olivaſche Vreden te handhaaven: waartoe
„ de Staaten niet verbonden waren, en zig
„ ook bezwaarlyk zouden konnen verbinden.
„ 2. Dat zy gaarne zouden weeten, of de drie
„ Mogendheden van zins waren, de Staaten
„ te handhaaven in het regt, om de ingeze-
„ tenen der Ooſtenrykſche Nederlanden uit
„ te ſluiten van de Vaart op de Indien; welk
„ regt zy verkreegen hadden, by de Munſter-
„ ſche Vrede? 3. Dat ook wat duidelyker dien-
„ de aangeweezen te worden, dat men elkan-
„ ders voorregten, die opzigt hadden op den
„ Koophandel, zo wel buiten als in Europa,
„ voorhadt te handhaaven." Men beſpeurde, uit deeze aanmerkingen, dat de Staaten niet ongenegen waren, om in 't Verdrag van Hanover te treeden, zo zy, daardoor, de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye konden te wege brengen; doch te gelyk, dat zy zig zorgvuldiglyk zogten te hoeden, voor het aangaan van nieuwe verbindteniſſen, die hen, huns ondanks, in eenen koſtbaaren oorlog zouden konnen inwikkelen. De Markgraaf van Fenelon dan, het woord vattende, verklaarde „ dat de Koning, zyn Meeſter, ten opzig-

1725. „ te van de handhaavinge der Westfaalsche en
„ Olivasche Verdragen, slegts eene evenre-
„ digheid vorderde; begeerende hy, de Mun-
„ stersche Vrede en het Verdrag van Bar-
„ riere te handhaaven, op gelyken voet, als
„ de Staaten de Westfaalsche en Olivasche
„ Verdragen handhaaven zouden. Dat men,
„ nogtans, de zwaarigheid, welke de Staaten,
„ in het handhaaven deezer twee Verdragen,
„ zouden mogen maaken, zou konnen weg-
„ neemen, zo zy, by 't aanneemen van het
„ Verdrag van Hanover, verklaarden, dat zy
„ niet de twee Verdragen in 't geheel; maar
„ alleen het regt, welk de handelende Mo-
„ gendheden, by deeze Verdragen, verkree-
„ gen hadden, beloofden te zullen handhaa-
„ ven, op gelyke wyze, als de Koning van
„ Frankryk zig verbinden zou, tot de hand-
„ haavinge van het regt, welk de Staaten, by
„ de Munstersche Vrede, en by het Verdrag
„ van Barriere, verkreegen hadden. Dat, wy-
„ ders, de Koning, zyn Meester, hem gelast
„ hadt, te verklaaren, dat zyne Majesteit niet
„ gezind was, een eenig punt van den Koop-
„ handel der Vereenigde Gewesten te sluiten
„ buiten 't Verdrag, begeerende hy zelfs, tot
„ voldoening der Staaten, by nadere verklaa-
„ ring, de algemeene woorden des Verdrags
„ toe te passen op den Koophandel buiten Eu-
„ ropa, op de Oostendesche Maatschappye,
„ op de geldsommen, welken de Staaten ten
„ laste der Oostenrykschen Nederlanden opge-
„ nomen hadden, op de onderstandgelden, tot
„ onderhoud der bezettingen in deeze Neder-
„ landen toegestaan, en op alle de gevolgen,
„ wel-

„ welken, uit het bekommeren of inhouden 1725.
„ deezer penningen, zouden konnen ryzen.
„ Door welke ronde verklaaring, hy oordeel-
„ de, alle de bedenkelykheden der Staaten,
„ volkomenlyk, te hebben weggenomen: ter-
„ wyl hy overboodig bleef, om aan 't vervolg
„ der handelinge zo veel gemakkelykheid toe
„ te brengen als men zou konnen verlangen."
De Heeren Finch en Meinertzhagen, nog geenen uitdrukkelyken last ontvangen hebbende, om zig, in 't geeven van deeze ophelderingen, te voegen by den Markgraave van Fenelon, verklaarden nogtans, niet te twyfelen, of hunne Meesters zouden van dezelfde gedagten zyn. Aangaande den handel van de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden op de Indien, verzekerde Finch, in 't byzonder „ dat de Ko-
„ ning, zyn Meester, voorhadt, het regt der
„ Staaten, in allen deele, te handhaaven (*c*)."

'tVerdrag van Hanover wordt aan de byzondere Gewesten gezonden.

De algemeene Staaten, verslag van 't gehandelde met de Gezanten der drie Mogendheden bekomen hebbende, zonden 't Verdrag van Hanover, en de ophelderingen aan de Staaten der byzondere Gewesten, met verzoek, om 'er ernstelyk op te raadpleegen. 't Geschiedde, zonder uitstel (*d*). Doch daar verliep een geruime tyd, eer men tot een besluit kwam. De handeldryvende Gewesten neigden eerst en meest tot het aanneemen van het Verdrag, om dat zy 'er de vernietiging der Oostendeſche Maatſchappye uit te gemoet zagen Doch de Gewesten, die weinig of geen belang by den

(*c*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 225.
(*d*) Resol. Gener. *Lunæ* 15 *Octob.* 1725.

1725. den Indischen handel hadden, waren bedugt, dat het aanneemen van het Verdrag den Staat in eenen nieuwen oorlog zou inwikkelen, dien zy, uit al hun vermogen, zogten te voorkomen. Ook duurden de raadpleegingen in de Gewesten langer dan men gedagt hadt, om dat de meesten hoopten, dat het Weener-Hof, eindelyk, besluiten zou, tot het vernietigen der Oostendesche Maatschappye; wanneer de Staaten, naar alle waarschynlykheid, niet gedagt zouden hebben, om het Verdrag van Hanover aan te neemen: 't welk het Weener-Verbond eene sterkte zou hebben gegeven, welke het anders, niet ligt, scheen te zullen konnen verkrygen.

De Keizer en Spanje ontraaden de Staaten het aanneemen van het Verdrag van Hanover.

Het sluiten van 't Verdrag van Hanover, en het nodigen der Staaten tot het zelve verwekte, ondertusschen, zo dra het rugtbaar werdt, merkelyke ontsteltenis, aan de Hoven van Weenen en Madrid. De Keizer gaf zynen Gezant in Spanje, terstond, last, om by hunne Katholyke Majesteiten te wege te brengen, dat zy Groot-Britanje en de Staaten deeden hoopen op eenige nieuwe voordeelen in den Koophandel, die 't nadeel vergoeden mogten, welk zy, uit den handel der Oostendesche Maatschappye, voorzagen. Men zogt de Staaten in 't byzonder te vleijen met deeze hoope, en hen, zo wel als Groot-Britanje, in te wikkelen in eene byzondere handeling, die men voorhadt lang te rekken, op dat zy, midlerwyl, wederhouden mogten worden van het aanneemen van het Verdrag van Hanover, en op dat de Oostendesche Maatschappy meer vastheid verkrygen mogt, dan zy, tot hiertoe, gehad

hadt

hadt (*e*). De *Graaf van Konigsek-Erps*, Keizerlyke Gezant by de Staaten, kreeg ook last, zig te gelaaten, als of zyne Keizerlyke Majesteit gezind was, om hun, ten opzigte der Oostendesche Maatschappye, en der verdere bezwaarnissen, welken zy, tegen 't Weener Verdrag van Koophandel, hadden ingebragt, alle voldoening te geeven; zo zy slegts nalieten te treeden in het Verdrag van Hanover, welk, gelyk men hun moest doen gelooven, eigenaartiglyk geschikt was, om de rust van Europa te stooren (*f*). De Gezant kweet zig van deezen last, in een Vertoog, welk hy, den eersten van Wintermaand, ter algemeene Staatsvergaderinge overleverde: de Staaten, ten zelfden tyde, nodigende, om te treeden in het Weener-Verdrag van Vrede, waarvan hy hun een afschrift ter hand stelde (*g*). In 't antwoord op dit Vertoog, merkten de Staaten aan „ dat zy de „ Verdragen, met den Keizer gemaakt, tot „ hiertoe, heiliglyk, onderhouden hadden, en „ voortaan zouden onderhouden; doch dat zy „ gelyke verwagting hadden van de wysheid „ en vriendschap zyner Keizerlyke en Katho„ lyke Majesteit. Dat zy, wyders, niets in 't „ Verdrag van Hanover zagen, welk kon doen „ vermoeden, dat de Mogendheden, die het „ gesloten hadden, iet anders bedoelden dan „ de behoudenis der ruste in Europa, waarom „ zy niet hadden konnen nalaaten, dit Verdrag „ te zenden aan de Staaten der byzondere Ge„ wes-

1725.

en zoeken hen in 't Weener Verdrag van Vrede te doen treeden.

Antwoord der Staaten aan den Keizerlyken Gezant.

(*e*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 274, 275.
(*f*) Resol. Holl. 12 *Dec.* 1725. *bl.* 955. Montgon Memoir, *Tom.* I. *p.* 391, 392.
(*g*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 231.

1725. „ westen, van welker raadpleegingen de uitslag nog onzeker was. Dat zy, ondertusschen, gaarne zouden hooren de voorslagen, welken men hun doen zou, tot herstelling hunner bezwaarnissen in den Koophandel, waarop zy, zo lang, vrugteloos, hadden aangehouden. Dat zy, eindelyk, zo wel als zy raadpleegden op het aanneemen van het Verdrag van Hanover, ook zouden raadpleegen, op de aanneeming van dat van Weenen; en dat zy, in deeze hunne raadpleegingen, zouden voor oogen hebben de veiligheid en behoudenis van hunnen Staat, hunne verkreegen' regten, de behoudenis der ruste van Europa, gegrondvest op de jongste Verdragen, en de vriendschap en goede gunste zyner Keizerlyke en Katholyke Majesteit, die hun zeer dierbaar waren (b)."

Hy zoekt hen sterk af te schrikken van 't Hanoversch Verdrag.

Weinige dagen laater, kreeg de Graaf van Konigsek-Erps volmagt, om over 't gene de Staaten, tegen de opregting der Oostendesche Maatschappye, hadden in te brengen, met hen, in onderhandeling te treeden, en middelen te beraamen, tot hunne voldoening. Hy gaf 'er hun, zonder uitstel, kennis van: doch hy verklaarde, tevens „ dat de Keizer het Verdrag van Hanover met een gantsch ander oog inzag, dan de Staaten. Zo zy 't aannamen, zouden zy, zyns oordeels, 't Verdrag van Barriere, en den grondslag, waarop het rustte, in meer dan één opzigt, krenken, en den Keizer noodzaaken, om maatregels te neemen, tot

„ voor-

(b) Resol. Gener. 8 Decemb. 1725. bl. 921. in 't Recueil de Rousset Tom. II. p. 234.

„ voorkominge der nadeelige uitwerkſelen, 1725.
„ welken hy van de aanneeminge van dit Ver-
„ drag te gemoet zag. De Staaten behoorden,
„ meende hy, ook agt te geeven, dat zy, door
„ deeze aanneeminge, de handhaaving van al-
„ le de regten des Konings van Pruiſſen, en
„ derhalve ook van zyn regt op de Hertog-
„ dommen Gulik en Berg op zig namen: waar-
„ door men hem meeſter maaken zou van den
„ Ryn en de Maaze. Men wiſt ook, hoe zeer
„ men, voorheen, met deezen Vorſt, getwiſt
„ hadt, over 't regt op Gelder: in 't geruſt bezit
„ van welke Veſting, men hem nu ook zou
„ belooven te handhaaven. Alle welke rede-
„ nen en meer anderen de Staaten behoorden
„ af te ſchrikken van de aanneeming van 't
„ Verdrag van Hanover, en veeleer in dat van
„ Weenen doen treeden (*i*)."

XIX. Handeling met hem, over de Ooſtenrykſche Maatſchappye.

De Staaten, midlerwyl, begeerig, om te weeten, wat de Keizerlyke Gezant, op 't ſtuk van den Koophandel, aan te bieden hadt, lieten 't hem afvraagen, door hunne Afgevaardigden. Doch hy antwoordde „ dat hy alleenlyk gelaſt
„ was, om te verſtaan, wat de Staaten vor-
„ derden, en dat hy, zulks vernomen hebbende, met hen in onderhandeling treeden
„ wilde." Men hervatte „ dat de Staaten niets
„ hadden voor te ſlaan; maar, gelyk bekend
„ was, de afſchaffing van allen handel uit de
„ Ooſtenrykſche Nederlanden op de Indien
„ begeerden, in gevolge van de Verdragen."
De Gezant ſtelde hierop voor „ dat men, veel-
„ ligt, den handel op de Indien zou konnen
„ be-

(*i*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* II. *p.* 236.

1725. „ bepaalen aan zekere Plaatsen, soorten van „ Koopmanschappen en getal van schepen." Doch men verklaarde, van der Staaten zyde, zig niet voldaan te konnen houden, dan met eene volkomen' vernietiging van allen handel op de Indien (*k*). De Keizerlyke Gezant, voorgeevende, den eisch der Staaten in nadere overweeging te zullen doen neemen, aan 't Weener-Hof, toonde duidelyk, dat hy de handeling slegts zogt te rekken, en de aanneeming van 't Verdrag van Hanover te doen verwylen. De Heer *d'Oliver*, belast met de zaaken van Spanje in den Haage, hielp zyn oogmerk bevorderen; by herhaaling op de Staaten begeerende, dat zy het aanneemen van 't Verdrag van Hanover wilden verschuiven, tot na de overkomst van den *Markgraave van S. Philippe*, Ambassadeur der Kroone van Spanje, die, zo hy voorgaf, voorslagen kwam doen, welken den Staaten, ongetwyfeld, behaagen zouden (*l*).

Hy levert een dreigend Geschrift in, ter algemeene Staatsvergaderinge.

De Staaten van Gelderland, Holland en Friesland, midlerwyl, genoegzaam beslooten hebbende, het Verdrag van Hanover aan te neemen, raadpleegden nog maar over de voorwaarden, op welken, de aanneeming behoorde te geschieden. De Graaf van Konigsek-Erps, hiervan de lugt gekreegen hebbende, verklaarde, schriftelyk, ter algemeene Staatsvergaderinge, op den twintigsten van Wintermaand, „ dat de Keizer en de Koning van Spanje o„ vereengekomen waren, om zig, *met vereenigde magt*, te verdedigen tegen het *minste* „ on-

(*k*) Resol. Gener. 17 *Dec.* 1725. *bl.* 945. *by* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 241.
(*l*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 393.

„ *ongelyk*, welk hun, of een' van hun, ter oor- 1725.
„ zaake van den Koophandel, zou mogen wor-
„ den aangedaan: zullende de twee Mogend-
„ heden de *minste verhindering*, welke de Staa-
„ ten aan den handel der Oostendesche Maat-
„ schappye zouden mogen toebrengen, aanzien
„ als eene blykbaare inbreuk op de Verdra-
„ gen. Hieruit was," zeide hy wyders „ lig-
„ telyk af te neemen, hoe veel nadeels het aan-
„ neemen van 't Verdrag van Hanover door
„ de Staaten, doen zou aan de gemeene rust
„ van Europa. Doch, besloot hy, zo de Staa-
„ ten nog gezind waren, in minzaame onder-
„ handeling te komen met de twee Mogend-
„ heden, en de aanneeming van 't Verdrag
„ van Hanover te verschuiven tot na de aan-
„ komst van den Ambassadeur van Spanje; hy
„ twyfelde niet, of alle bezwaarnissen zouden,
„ tot wederzydsch genoegen, konnen worden
„ afgedaan (*m*)." Doch de dreigende bewoor-
dingen van dit geschrift stieten de Staaten zo
zeer, dat zy 't, vooreerst, onbeantwoord lie-
ten.

Geschriften, tot aanpryzing van 't Verdrag van Hanover, in 't licht gegeven.

Midlerwyl, kwamen 'er, van wege de voorstanders van 't Verdrag van Hanover, eenige Geschriften in 't licht, waarin de redenen vervat waren, welken de Staaten, naar 't oordeel der Schryveren, behoorden te beweegen, om in dit Verdrag te treeden. Zy behelsden, daarenboven, eene nadrukkelyke wederlegging van 't gene, tegen dit Verdrag, en ten voordeele van dat van Weenen, door den Graave van Konigsek-Erps en anderen, was bygebragt. Men wees

(*m*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* II. *p.* 244.

1725. wees 'er in aan „ dat, ſchoon beide de Verdragen geſlooten waren, zonder dat men den
„ Staat gekend hadt, het Verdrag van Hanover egter duidelyk ſtrekte ten voordeele van
„ onzen Koophandel; daar het Weener-Verdrag punten behelsde, die de Vaart en Handel deezer Landen, merkelyk, benadeelden.
„ Dat de Staat niet getreden was in het viervoudig Verbond, om dat de belangen der
„ Mogendheden, die dit Verbond geſlooten hadden, zo zeer aanliepen tegen elkanderen,
„ dat men, wel haaſt, in 't geval komen moeſt,
„ om, uit deeze Bondgenooten, eenigen te kiezen, by welken men zig voegde tegen de anderen: doch dat de Bondgenooten van het
„ Verdrag van Hanover eenerlei belang hadden, waarom 'er zo veel reden niet was, om
„ de aanneeming van dit Verdrag af te wyzen.
„ Wyders, hing ook de veiligheid van den
„ Staat af van de behoudenis des evenwigts
„ onder de voornaamſte Mogendheden van
„ Europa, 't welk beſt geſchieden kon, door
„ de aanneeminge van het Hanoverſch Verdrag. Frankryk was thans te ver van ons af,
„ om ons kwaad te doen. Het Weener-Hof
„ hadt, daarentegen, twiſt verwekt, door het
„ opregten der Ooſtendeſche Maatſchappye,
„ hebbende, daarenboven, het middel in handen, uit hoofde van de penningen, welken
„ wy van het zelve te vorderen hadden, om ons
„ in afhangkelykheid te houden, zo Frankryk
„ ons de hand niet boodt. Het Verdrag van
„ Hanover beoogde de Mogendheden te bewaaren, by 't gene zy tegenwoordig bezaten:
„ deezen Staat alleen werdt, daarenboven, her-

„ ſtel-

„ stelling zyner bezwaarnissen beloofd, en het 1725.
„ Weener-Hof was te zeer verlicht, dan dat
„ het de wapenen zou opvatten, liever dan
„ deeze bewaarnissen herstellen, en de Oost-
„ endesche Maatschappy te niet doen. De aan-
„ neeming van het Hanoversch Verdrag zou
„ den Staat ook in geene zwaare toerustingen
„ inwikkelen, om dat de magt der Bondge-
„ nooten van dit Verdrag die van het Wee-
„ ner Verdrag wederhouden zou van het bree-
„ ken der Verdragen. Het Weener-Hof zogt
„ ons het aanneemen van het Verdrag van
„ Hanover te ontraaden: doch het boodt ons
„ geene voldoening aan op onze bezwaarnis-
„ sen, in 't eerst meer niet zeggende, dan dat de
„ OostendescheMaatschappy, veelligt, niet zou
„ opgeregt worden, zo zy niet opgeregt ware;
„ doch dat 'er 's Keizers waardigheid te zeer
„ door zou gekrenkt worden, zo hyze nu we-
„ derom te niet deedt. Het Weener-Verdrag,
„ welk men ons wilde doen aanneemen, be-
„ oogde, derhalve, de vermeerdering onzer
„ bezwaarnissen, daar het Verdrag van Ha-
„ nover dezelven zogt te doen wegneemen.
„ De Graaf van Konigsek-Erps was, nader-
„ hand, wel voor den dag gekomen met eene
„ Volmagt, om de bezwaarnissen, op 't stuk
„ van den Koophandel, in der minne, by te
„ leggen; doch alzo hy niet erkennen wilde,
„ dat de Maatschappy tegen den inhoud der
„ Verdragen opgeregt was, hielp hem zyne
„ Volmagt niet, om den Staat voldoening te
„ verschaffen. Hy was, hierop, van vriende-
„ lyke woorden, tot dreigen gekomen, en hadt
„ *verklaard*, dat de Hoven van Weenen en Ma-

„ drid

1725. „ drid zig, *met vereenigde magt*, zouden kanten tegen elk, die de *minste verhindering* zou toebrengen aan den vryen handel van de ingezetenen der Oostenrykische Nederlanden. „ Wat was'er, na zulk eene Verklaaring, toch te „ hoopen van de voorslagen, welken de Spaansche Ambassadeur zou komen doen? Vergeefs, vleide men zig, datze den Staat voldoen zouden. De herstelling der bezwaarnissen, waarover de Staat klaagde, was niet „ te vinden, dan in de aanneeming van het „ Hanoversch Verdrag (*n*)." Naderhand, kwamen 'er nog verscheiden' schriften, voor en tegen 't Verdrag van Hanover, in 't licht (*o*); doch om dat zy meer op het Duitsche Ryk zagen, dan op den Staat der Vereenigde Nederlanden, agten wy 't onnoodig, van den inhoud derzelven, hier, byzondere melding te maaken. De Graaf van Konigsek-Erps hadt, zo geloofd werdt, zyn werk gemaakt, om den Heer Gualterus Hennequin, Oud-Burgemeester van Rotterdam, over te haalen, om in Zeeland tegen de aanneeming van het Verdrag van Hanover te arbeiden; waarover, en vooral over zekere briefwisseling met *Bouciquault*, een afhangeling van Spanje, en met *François Michiel Janiçon*, in den Haage; en over het doen van zekere voorslagen tot Verdrag aan het Spaansche Hof, zonder daartoe van hoogerhand gemagtigd te zyn, Hennequin naderhand in moeijelykheid raakte (*p*); schoon my niet klaarlyk gebleeken is,

(*n*) 1re & 2de Lettre d'un Membre de la Prov. de ---- *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* II. *p.* 273, 283.

(*o*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 301, 305, 310, 388.

(*p*) Resol. Holl. 22 *Maart*, 15 *May*, 10 *Juny*, 9 *July*, 11, 17 *Sept.* 1727. *bl.* 372, 594, 062, 717, 824, 845. Secr. Resol. Holl. 3, 11 *Oct.* 1727. VII. *Deel*, *bl.* 848, 856.

is, hoe 't eindelyk met deeze zaak afgeloopen zy. 1725.

't Jaar 1725 liep ten einde, zonder dat de Staaten tot een besluit kwamen, omtrent de twee Verdragen. Doch de gevoelens der meeste Leden neigden tot dat van Hanover. In andere zaaken, viel, ondertusschen, luttel voor van gewigt. Alleenlyk, kogten de Staaten van Holland, in Wynmaand, de hooge Heerlykheid van Viane en Ameide, met het gene 'er onder behoorde, van *Simon Henrik*, *Graave van der Lippe-Detmold*, aan wien zy, door Huwelyk met *Amelia van Dona*; Dogter van Graave *Christiaan Albrecht* en van eene Zuster des laatsten Heeren van Viane, uit den Huize van Brederode, geraakt was. De inkoop en onkosten beliepen agthonderd en negentigduizend en tweehonderd guldens. De Staaten van Holland werden, als Heer van Viane, op den tweeden van Slagtmaand, plegtiglyk, ingehuldigd (*q*).

De Staaten van Holland koopen de Heerlykheid van Viane en Ameide.

De Gewesten hadden, al sedert verscheiden' jaaren, geraadpleegd op bekwaame middelen, om de * Gelei- en Verlofgelden te doen heffen, op eenen eenpaarigen voet, waarin, byna van de opregting van den Staat af, groot gebrek geweest was (*r*). Ten deezen einde, was, reeds voor lang, een ontwerp gemaakt, om de helft van 's Lands middelen te water in *Admodiatie* te geeven. Doch over de uitvoering van dit Ontwerp, kon men 't niet eens worden, onder de Gewesten. Eindelyk, werden, in deezen jaare, een algemeen Plakaat en nieuwe Lyst

Nieuw Plakaat en Lyst op de inkomende en uitgaande Regten.

* *Convojen en Licenten*.

(*q*) Europ. Merc. *July—Dec.* 1725. *bl.* 293.
(*r*) Resol. Holl. 20 *Febr.* 1721.

1725. Lyst der inkomende en uitgaande Regten vastgesteld, ter algemeene Staatsvergaderinge. Doch Zeeland maakte zwaarigheid, om dezelven af te kondigen, dan onder voorwaarden, die den anderen Gewesten, met naame Holland, niet behaagden (*s*). De meeste Leden van Zeeland verstonden daarna, dat men in 't Plakaat en de Lyste zou konnen bewilligen, voor den tyd van drie jaaren. Doch Middelburg (*t*) en Veere verschilden van de overige Leden. Eindelyk, kwamen zy allen overeen, om 't Plakaat en de Lyst, voor een jaar, aan te neemen (*u*). De regten werden, sedert, op den voorgenomen voet geheeven; doch niet met die eenpaarigheid, welke men verwagt hadt, onaangezien de Wethouders der voornaamste Steden, eerlang, by eede beloofden, de middelen te water te zullen handhaaven (*v*). Ook bespeurde men haast, dat de nieuwe Lyst en 't Plakaat, in meer dan één opzigt, verbetering vorderden. Men sloeg, sedert, de hand aan deeze verbetering. Doch daar verliepen nog veele jaaren, zonder dat de Gewesten elkanderen, hierover, konden verstaan, naar behooren.

XX. De Keizerlyke Gezant levert

De Graaf van Konigsek-Erps, geen antwoord ontvangende op het dreigend Geschrift, welk hy, onlangs, ter algemeene Staatsvergaderinge, hadt ingeleverd, bemerkte te laat, dat hy ver-

(*s*) Resol. Gener. *Mercur.* 21 *Nov.* 1725. *bl.* 882. Resol. Holl. 10 *Oct.* 14 *Nov.* 1725. *bl.* 770, 882. Notul. Zeel. 17 *Oct.* 1725. *bl.* 262.

(*t*) Extr. *uit de* Resol. van Weth en Raat der Stad Middelb. *van* 17 *Maart* 1725.

(*u*) Notul. Zeel. 12, 13 *Dec.* 1725. *bl.* 360, 361, 362.

(*v*) Resol. Holl. 10 *Oct.* 1725. *bl.* 782. 9 *Febr.* 1729. *bl.* 51

verkeerde maatregels genomen, en dat zyn dreigen flegts gediend hadt, om de Staaten, byzonderlyk die van Holland, fterker te doen neigen tot de aanneeminge van het Verdrag van Hanover. Hy befloot, hierom, van toon te veranderen, en leverde, op den veertienden van Louwmaand des jaars 1726, een nieuw Gefchrift over, waarin hy den Staaten voorhieldt „ hoe zeer het tot hunnen roem, en „ tot bevordering van hun waar belang ftrekken zou, zo zy konden goedvinden, in 't „ Verdrag van Weenen te treeden (w)." Oliver boodt hun, ten zelfden dage, de bemiddeling des Konings van Spanje aan in de gefchillen over den Koophandel, tusfchen hen en den Keizer. Ook gaf hy te kennen, dat de Koning, zyn Meefter, hun eenige nieuwe voordeelen in den Koophandel wilde toeftaan (x). De Ambasfadeur der Staaten aan 't Hof van Madrid kreeg ook berigt, van den Markgraave de la Paz en van den Hertoge van Ripperda, die nu tot eerften Staatsdienaar verheeven was, dat hunne Katholyke Majefteiten gezind waren, den Staaten genoegen te geeven, omtrent de zaak der Ooftendefche Maatfchappye, op hem begeerende, dat hy zig deedt voorzien van eene nieuwe Volmagt, om hierover in onderhandeling te treeden. Doch Van der Meer, oordeelende, zo wel als de Engelfche Gezant Stanhope, dat men de handeling flegts zogt te rekken, om de aanneeming van het Verdrag van Hanover te voorkomen, antwoordde „ dat „ de

1725.

een zagter Gefchrift over aan de Staaten.

1726.

Handeling der Staaten met Spanje.

(w) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 246.
(x) Rousset *ubi supra p.* 250.

1726. „ de Staaten, zyne Meesters, niet zouden „ konnen nalaaten, eene lyn te trekken met „ zyne Majesteit van Groot-Britanje." Ook leverde hy, in Sprokkelmaand, een Vertoog in aan den Koning, strekkende, om aan te toonen, hoe zeer het Weener-Verdrag van Koophandel en de opregting der Oostendesche Maatschappye streede met de voorgaande Verdragen (y). De handeling, die, ten zelfden tyde, tusschen den Hertoge van Ripperda en de Engelsche en Staatsche Gezanten, aangevangen werdt, liep, derhalve, vrugteloos af (z). Ripperda deedt zyn best, om argwaan te verwekken tusschen Groot-Britanje en de Staaten; den Heere van der Meer, afzonderlyk, voorhoudende „ dat Koning George niet zo afkee„ rig was van een byzonder Verdrag, als hy „ scheen; en slegts eenige nieuwe voordeelen „ zogt, in den Koophandel op Amerika." Ook zogt hy hem te beduiden, dat 'er op Frankryk geen staat te maaken was. Doch alzo hy, op gelyke wyze, van Frankryk en van de Staaten sprak, met Stanhope, ontdekten de twee Gezanten, die elkanderen, in vertrouwen, mededeelden, 't gene Ripperda hun, afzonderlyk, voorhieldt, haast, dat 'er op 't zeggen van den Spaanschen Staatsdienaar niet te bouwen was: en dat hy, zo wel als 't Weener-Hof, niet anders beoogde, dan de Staaten af te houden van het aanneemen des Hanoverschen Verdrags (a).

Mid-

(y) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* I. *Piec. Justif. N.* IV. *p.* 577.
(z) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 312—324.
(a) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 326—332.

Midlerwyl, hadden de Staaten besllooten, den Graave van Konigsek-Erps te antwoorden, gelyk zy, op den vierentwintigsten van Louwmaand, deeden „ dat zy nog genegen „ bleeven, om het goed verstand en de vriend„ schap met zyne Keizerlyke en Katholyke „ Majesteit te onderhouden; maar dat zy „ gevoelig getroffen geweest waren, door de „ opregtinge der Oostendesche Maatschappye, „ zo regelregt strydig met het Verdrag van „ Munster, en met eene bezitting van meer „ dan zeventig jaaren; dat zy, hierover, reeds „ voorlang, geklaagd hadden; doch geene vol„ doening bekomen op hunne klagten. Dat „ het Verdrag van Hanover, waartoe zy ge„ nodigd werden, niemant beledigde, en slegts „ verdedigend was. Dat hunne raadpleegin„ gen, over de aanneeminge van dit Verdrag, „ nogtans, tot genoegen van zyne Keizerlyke „ en Katholyke Majesteit, zouden konnen ge„ staakt worden, zo 't hem behaagen mogt, „ hunne bezwaarnissen over 't stuk van den „ Koophandel weg te neemen. Dat men 't, „ ondertusschen, niet vreemd vinden moest, „ dat zy niet konden bewilligen in de voorsla„ gen, door den Graave van Konigsek-Erps, „ by wege van gesprek, gedaan op het byleg„ gen der geschillen, over de Vaart op de „ Indien; alzo deeze voorslagen onderstelden, „ dat die Vaart, uit de Oostenrykſche Neder„ landen, zou aangehouden worden; 't welk „ zy, als strydig met de Verdragen, en voor „ hunnen Staat ten hoogste nadeelig aanzagen. „ Dat zy ook geringe verwagting hebben moes„ ten van zulk eene onderhandeling, gemerkt

1726.

Antwoord der Staaten op de jongste Geschriften van den Keizerlyken Gezant.

1726. „ men hun, in een voorgaand Geschrift, verklaard hadt, dat de Keizer en de Koning van Spanje overeengekomen waren, om zig van hunne vereenigde magt te bedienen, tot weering van het minste ongelyk, welk hun, in den Koophandel, zou worden aangedaan; en dat de Keizer de minste verhindering, welke de Staaten zouden konnen goedvinden toe te brengen aan de vrye Vaart der Oostendesche Maatschappye, zou aanzien als eene blykbaare krenking der Verdragen. Dat de Staaten, na de herstelling van het ongelyk, welk, uit zulk eene Verklaaring, volgde, en na dat men zou opgehouden hebben te onderstellen, dat de ingezetenen der Oostenrykсche Nederlanden behoorden te blyven vaaren op de Indien, genegen zouden zyn, om te hooren, wat men hun, tot wegneeminge hunner bezwaarnissen over 't stuk van den Koophandel, voor te stellen hadt; hoedanig ook de uitslag der tegenwoordige raadpleegingen op de aanneeminge van het Verdrag van Hanover zyn mogt. Dat, wat het aanneemen van het Weener-Verdrag betrof, men zulks niet van hun verwagten kon, om dat dit Verdrag steunde op het viervoudig Verbond, waarin zy nimmer getreden waren; en om dat het Weener-Verdrag van Koophandel, welk punten behelsde, waardoor zy zig zeer beledigd hielden, noodwendig, als een gedeelte of aanhangsel van het Verdrag van Vrede moest worden aangemerkt (*b*)." Ten zelfden dage,

„ werdt

(*b*) Resol. Gener. *Jovis* 24 *Jan.* 1726. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 254.

werdt ook, van wege de Staaten, op den voorslag van Oliver, geantwoord „ dat hunne Hoog„ Mogendheden voor aangenaam hielden de „ aanbiedingen, hun, uit naam des Konings „ van Spanje, gedaan: wiens bemiddeling zy „ hoog waardeerden, zullende zy ook, altoos, „ erkennen de gunsten, hun, door zyne Ka„ tholyke Majesteit, in den Koophandel, be„ weezen. Dat zy egter wel gewenscht had„ den, dat deeze aanbiedingen geschied wa„ ren, eer zyne Majesteit zig zo zeer ver„ klaard hadt voor de handhaavinge der Oos„ tendesche Maatschappye, als, by 't Ver„ drag van Zeevaart, met den Keizer geslloo„ ten, geschied was. Dat zy ook, uit de Ver„ klaaring van den Graave van Konigsek-Erps, „ besluiten moesten, dat de twee Mogendhe„ den overeengekomen waren, om hunne magt „ samen te voegen, tot handhaaving dier Maat„ schappye. Dat de Oostenrykshe Nederlan„ den waren uitgeslooten van de Vaart op de „ Indien, in een Verdrag, met eenen van 's „ Konings voorzaaten, Filips den IV, ge„ maakt, gelyk, van wege zyne Majesteit zel„ ve, nog geene twee jaaren geleeden, door „ den Markgraave de Pozzo-Bueno, aan 't „ Groot-Britannische Hof verklaard was (c). „ Dat zy hem, hierom, verzogten, zyne goe„ de diensten te willen aanwenden, om de be„ zwaarnissen, welken zy, tegen 't Weener„ Verdrag van Koophandel, hadden ingebragt, „ te doen wegneemen, terwyl zy, van hunnen „ kant, overboodig bleeven, om de voorsla„ gen,

1726. Zy wyzen de bemiddeling van Spanje van de hand.

(c) Zie hier voor, bl. 298.

1726. „ gen, welken de Markgraaf van S. Philippe „ zou komen doen, te hooren en te overweegen: evenveel, wat zy, omtrent het Verdrag „ van Hanover, mogten besllooten hebben (d)."

De Keizerlyke Gezant beweert, dat het Munstersch Verdrag de Oostenryksche Nederlanders niet van de Vaart op de Indien uitsluit.

De Graaf van Konigsek-Erps antwoordde, veertien dagen na 't ontvangen van der Staaten bescheid „ dat hy met bevreemding gezien „ hadt, hoe zy alle onderhandeling, tot bylegging der gereezen' geschillen, scheenen te „ willen affnyden; daar elk immers zyn regt „ behieldt, zo men 't al, onder 't handelen, „ niet eens kon worden. Zyne Keizerlyke en Katholyke Majesteit was, vervolgde hy, volkomen verzekerd, dat hy, als de opperste magt „ hebbende, zynen Onderdaanen verlof geeven mogt, om alomme met vrye volken te „ handelen: hy vondt, in het Verdrag van „ Munster, niets, welk hem dit regt benam. „ De Spanjaards alleen mogten, volgens dit „ Verdrag, hunne Vaart in de Indien niet „ verder uitbreiden: de ingezetenen der Vereenigde Gewesten mogten niet handelen op „ de Kastiliaansche Plaatsen, en men mogt wederzyds niet vaaren op Plaatsen, daar de „ eene of de andere der handelende Mogendheden Sterkten of Logien gestigt hadt. Aan „ deeze verbindtenissen wilde de Keizer zig „ houden. De ingezetenen der Oostenryksche „ Nederlanden, die, te vooren, door de Kroone van Spanje, waren uitgeslooten geweest „ van de Vaart op de Indien, waren nu, door „ deeze zelfde Kroone, in derzelver natuurlyke vryheid hersteld. De verklaaringen, door

„ hem,

(d) Voiez Rousset Recueil, Tom. II. p. 459.

„ hem, te vooren gedaan, moeſten de Staa- 1726.
„ ten niet beletten met hem in nadere hande-
„ ling te treeden, over de Vaart der Ooſten-
„ rykſche Nederlanderen op de Indien. De
„ Mogendheden, die 't Verdrag van Hanover
„ getekend hadden, zogten de behoudenis der
„ ruſte van Europa niet, en hielden de opreg-
„ ting der Ooſtendeſche Maatſchappye voor
„ een bekwaam voorwendſel, om deeze ruſt
„ te ſtooren. Hierom, vergden zy de Staaten,
„ in dit Verdrag te treeden: doch hiertoe was
„ geene reden, zo men hun, in 't ſtuk van den
„ Koophandel, genoegen gave, 't welk niet
„ geſchieden kon, als men 'er niet over han-
„ delde. De Keizer, zyn Meeſter, wilde, zo
„ men tot handeling kwame, al wat in zyn
„ vermogen was aanwenden, om dezelve, tot
„ wederzydſch genoegen, te doen uitvallen.
„ Ondertuſſchen, hoopte hy, dat zy 't Ver-
„ drag van Hanover zouden van de hand wy-
„ zen, en veeleer dat van Weenen aanvaar-
„ den, waarvan het Verdrag van Koophandel,
„ ſchoon 't de Staaten anders begreepen, ge-
„ heel geen gedeelte was (*e*)."

Oliver, van zynen kant, den Graave van Konigſek-Erps in de hand willende werken, leverde den Staaten, op den zesden van Sprokkelmaand, eenen ernſtigen Brief van den Koning van Spanje over, waarby de aanbiedingen, te vooren, uit 's Konings naam, geſchied, ſchriftelyk, vernieuwd werden, maar, tevens, te kennen gegeven, dat zyne Katholyke Majeſteit, in geval van oorlog, niet zou konnen na-

Ernſtige brief des Konings van Spanje aan de Staaten.

(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 262.

1726. nalaaten, den Keizer by te ſtaan, en 's Keizers vyanden te houden voor de zynen (*f*). Doch de Staaten, niet zeer ontzet voor deeze bedreigingen, wilden niet luiſteren naar voorſlagen, zo lang men onderſtelde, dat de Ooſtendeſche Maatſchappy in wezen behoorde te blyven (*g*). Ook verſtondt men, hier te Lande, „ dat het aanneemen van het Verdrag van Hanover de ruſt van Europa alleen ſtooren kon, „ wanneer de Keizer en Spanje, gelyk Konigſek-Erps gedreigd hadt, met vereenigde „ magt, de minſte belemmering van den Indiſchen handel der Ooſtenrykſche Nederlanderen zouden zoeken te wreeken. Of was „ het, merkte men, wyders, aan, den Bondgenooten van het Hanoverſch Verdrag ſlegts „ te doen om een voorwendſel tot het ſtooren „ der algemeene ruſte, en zogtenze, hierom, „ de Staaten, misnoegd over het opregten der „ Ooſtendeſche Maatſchappye, te beweegen „ tot het aanneemen van dit Verdrag; waarom „ benam het Weener-Hof hun dit voorwendſel niet, door den Staaten, over 't ſtuk van „ den Koophandel, genoegen te geeven (*h*)?"

Holland beſluit in 't Verdrag van Hanover te treeden.

De poogingen van Konigſek-Erps en Oliver verhinderden de Staaten van Holland niet, op den agtſten van Sprokkelmaand, tot een beſluit te komen, om het Verdrag van Hanover, onder zekere bepaalingen, aan te neemen. Zy gaven 'er, terſtond, kennis van, ter algemeene Staatsvergaderinge (*i*). Doch daar verliepen

(*f*) ROUSSET *ubi ſupra p.* 268, 269.
(*g*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 391—400.
(*h*) 2de Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 286, 287.
(*i*) Reſol. Holl. 8 *Febr.* 1726.

pen nog eenige maanden, eer de meeste overige Gewesten het voorbeeld van Holland volgden. 1726.

Drie dagen hierna, kwam de Markgraaf de S. Philippe, dien men zo lang te gemoet gezien hadt, in den Haage aan (*k*). Doch hy hieldt zig langer dan drie weeken stil, zonder eenigen voorslag te doen aan de Staaten: naderhand, voorwendende, dat hy 't gelaaten hadt, om eerst af te wagten, wat de Staaten antwoorden zouden op den brief zyns Meesters. Eindelyk, leverde hy, den zevenden van Lentemaand, een Vertoog over, behelzende „ dat de Keizer, op de Byeenkomst te Kameryk, niet geweigerd hadt, de bemiddeling aan te neemen van eenen Vorst uit het Huis van Bourbon, met welk Huis hy, werkelyk, in oorlog was; dat Spanje, op die zelfde Byeenkomst, het middelaarschap van Groot-Britanje hadt aangenomen; schoon toen naauw verbonden met den Keizer. Dat de Staaten, hierom, ook geene zwaarigheid behoorden te maaken, om zig te bedienen van het middelaarschap des Konings van Spanje, welk hun, voorheen, aangebooden was, en nog werdt aangebooden. Te minder, daar de Koning de bezwaarnissen, die zy, tegen zyne onderzaaten, in Spanje en in de Indien, hadden, wilde doen onderzoeken, en naar regt afdoen. Ook zou het Weener-Verdrag hem niet beletten, hun nieuwe voordeelen in den Koophandel toe te staan. Gaarne hadt hy, wyders, vernomen, dat de Staaten, wat zy ook omtrent het Verdrag van „ Ha-

XXI. Voorslag van den Markgraave de S. Philippe, Ambassadeur van Spanje, aan de Staaten.

(*k*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 401.

1726. „ Hanover besluiten mogten, gezind bleeven, „ om nadere voorslagen te hooren. Hy vertrouwde, dat dit Verdrag de rust van Europa zogt te bevorderen: 't welk ook het „ oogmerk van het Weener-Verdrag was. De „ Koning, zyn Meester, was wel naauw verbonden met den Keizer; doch zulks verhinderde hem niet, ook naauwe vriendschap „ te onderhouden met de Heeren Staaten, „ welker bezwaarnissen hy, meer dan eenige „ andere Mogendheid, in staat was weg te „ neemen, of, op eenige andere wyze, te vergoeden, mids men maar beweeze, datze „ hun, tegen den inhoud van eenige voorgaande Verdragen, waren toegebragt. Zo men „ klaagde over de Oostendesche Maatschappy; de Koning zou zoeken te wege te brengen, dat derzelver handel geen nadeel altoos deedt aan de Staaten, noch nu noch „ in het toekomende. Zyne Majesteit hadt, 't „ was waar, zig, door zynen Gezant de Pozzo Bueno, tegen den voortgang deezer Maatschappye, verklaard; doch zulks was geschied, eer hy met den Keizer bevredigd „ was, en toen het hem vrystondt, 's Keizers „ oogmerken te dwarsboomen, zonder te „ naauw te onderzoeken, waarop zy gegrond „ waren, en hoe veel voordeels hy 'er van te „ wagten hadt. Nu zou hy den Staaten zyne „ bemiddeling niet aangebooden hebben, zo „ hy zig niet verzekerd gehouden hadt, dat „ de Keizer wel verscheiden' deelen der Oostendesche Maatschappye zou willen afstaan, „ op eene wyze, daar de Staaten zo veel nadeel niet van te dugten hadden, als zy waan-

„ den.

„ den. Ondertusschen, zou het den Keizer niet 1726.
„ voegen, den Staaten, eer men in onderhan-
„ deling tradt, veele voordeelen aan te bie-
„ den; 't welk men aan vreeze, dat zy in 't
„ Hanoversch Verdrag mogten treeden, zou
„ konnen toeschryven. Ook zou 's Keizers eer
„ niet gehengen, de eerste voorslagen te doen,
„ na dat men de wapenen reeds zou opgevat
„ hebben. Men moest dan, zonder uitstel, tot
„ handeling komen. En geene Mogendheid
„ was zo bekwaam als de Koning van Span-
„ je, om den Keizer tot edelmoedige gevoe-
„ lens te beweegen. Hy was, op 't naauwst,
„ met hem verbonden. En naardemaal de Staa-
„ ten zelven erkend hadden, dat zy, altoos,
„ in staat zouden zyn, om nieuwe voorslagen
„ te hooren; zo boodt hy hun, uit den naam
„ van den Koning, zynen Meester, een Ver-
„ drag aan, welk twee punten, afhangkelyk
„ van elkanderen, insluiten zou: *vooreerst*, dat
„ de Koning de nadeelen zou doen herstellen,
„ welken den Staaten, tegen den inhoud van
„ eenig Verdrag, te vooren met Spanje ge-
„ slooten, waren aangedaan: *ten tweeden*, dat
„ hy, by den Keizer, zou zoeken te wegen
„ te brengen, dat de geschillen, welken de Staa-
„ ten met hem hadden, in der minne, werden
„ bygelegd, zo dat zy geene reden meer heb-
„ ben zouden tot klaagen. Ten deezen einde,
„ verzogt hy, dat zy hunne bezwaarnissen, re-
„ gelregt, aan den Koning wilden openleggen,
„ daar zy, met hulp van den Hertoge van Rip-
„ perda, eenen hunner Landsluiden, en zynen
„ Staatsdienaar, zouden konnen overwoogen
„ worden. Ook hoopte hy, dat zy de aannee-

„ ming

1726. „ ming van het Verdrag van Hanover, welke
„ de handeling met den Keizer zeer moeilyk
„ maaken zou, zo lang zouden uitstellen: kon-
„ nende hy hun verzekeren, dat zy meer voor-
„ deels te wagten hadden van een minnelyk
„ Verdrag, dan zy zig, immer, van eenig ge-
„ weldig besluit zouden mogen toeleggen (*l*)."

De taal, waar mede de Spaansche Ambassadeur de handeling begon, verschilde veel van de taal, die 't Hof van Madrid, tot hiertoe, gevoerd hadt. De S. Philippe, doorleerd in de konst van handelen met vreemde Mogendheden, sloeg nog vleiender toon dan de Graaf van Konigsek-Erps, in zyn jongste Vertoog, gedaan hadt. Doch men verstondt, hier, in 't gemeen, dat de beide Gezanten, 't zyze dreigden of vleiden, niet anders beoogden, dan de Staaten af te houden van het Verdrag van Hanover, en de handeling, over derzelver bezwaarnissen in 't stuk van den Koophandel, over te brengen naar Spanje, daar menze zou konnen rekken, zonder einde (*m*). Ook beschuldigde men den Hertoge van Ripperda van grove onvoorzigtigheid, in het opstellen van den brief des Konings van Spanje, die niet slegts in 't Spaansch geschreeven, en Yo el Rey, *Ik de Koning* getekend was (2); maar, daarbenevens, verscheiden' dreigende uitdrukkingen

(*l*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 2.

(*m*) 3e Lettre *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* II. *p.* 293. Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 403.

(2) Men hadt zig, hier te Lande, ten tyde der handelinge over het twaalfjaarig Bestand, reeds gestooten aan deeze wyze van schryven en ondertekenen. *Zie* IX. Deel, bl. 279, 285.

gen behelsde, welken niet overeenkwamen met de aanbiedingen van 's Konings bemiddeling, in den zelfden Brief te vinden, en nog minder met de vleiende taale van den Markgraave de S. Philippe. Men kon zig, derhalve, niet goeds belooven van eene handeling, die, door zulk een' Staatsdienaar, ſtondt beſtierd te worden (n). De Staaten antwoordden den Markgraave ook, op den zeſtienden van Lentemaand, „ dat zy, ongaarne, verſtaan hadden, dat hy, „ Heer Ambaſſadeur, eenige dagen uitgeſteld „ hadt, hun zyne voorſlagen te doen, om dat „ zy nog niet hadden geantwoord op den brief, „ waarmede zyne Katholyke Majeſteit hen wel „ hadt willen vereeren. Dat zy zulks niet had- „ den gedaan, ten deele, om dat de brief in „ 't Spaanſch opgeſteld, en op eene ongebrui- „ kelyke wyze ondertekend was; doch voor- „ naamlyk, om dat hun antwoord aan den Se- „ kretaris d'Oliver, op den vierentwintigſten „ van Louwmaand, gegeven, voor een ant- „ woord op 's Konings brief kon doorgaan, „ waarin zyne Majeſteit, ongetwyfeld, berus- „ ten zou, zo dra hy 'er kennis van kreeg. De „ brief behelsde meer niet, dan 't gene d'Oli- „ ver reeds gezeid hadt, en zy konden de her- „ haalde verklaaring, 'dat de Koning eener- „ lei belang rekende te hebben met den Kei- „ zer, niet anders aanzien, dan als eene waar- „ ſchuwing, wegens 't gene zy te wagten had- „ den: op welke waarſchuwing, zy niet ge- „ dagt hadden, dat zyne Majeſteit eenig ant- „ woord verwagt zou hebben. 't Was hun, „ mid-

1726.

De Staaten antwoorden hem omſtandiglyk.

(n) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 403, 404, 405.

1726. „ midlerwyl, lief, dat uit dit verzuim van antwoord, geen ander nadeel gevolgd was, dan dat zy eenige dagen langer verſteken waren gebleeven van het Vertoog, welk de Markgraaf de S. Philippe hun hadt gelieven over te leveren. Gaarne hadden zy, wyders, in dit Vertoog, gezien, dat zyne Katholyke Majeſteit niets bedoelde dan de behoudenis der algemeene ruſte van Europa. Zy hadden ook geen ander oogmerk; waarvan zy verzogten, dat de Koning zig verzekerd wilde houden. 't Weener - Verdrag van Vrede veroorzaakte hun ook geene ongeruſtheid. Zy vreesden alleenlyk, dat het Verdrag van Koophandel, en de verdere verbindteniſſen, welken, op het Verdrag van Vrede, gevolgd waren, moeilykheid zouden veroorzaaken. In 't Verdrag van Koophandel, waren de wezenlykſte belangen van den Staat, de Vaart op de Indien betreffende, ten beſte gegeven, tegen den inhoud van verſcheiden Verdragen. Men hadt hunnen onderzaaten ook merkelyk verongelykt, in 't ſtuk van den Koophandel, beide in Spanje en in volle zee, tegen den inhoud der Utrechtſche Vrede. Nogtans, hielden zy de herhaalde aanbieding van 's Konings bemiddeling, tuſſchen den Keizer en hen, voor een blyk zyner opregte vriendſchap te henwaards. Alleenlyk, twyfelden zy, of zyne Majeſteit, na de naauwe verbindteniſſen, in welken hy met den Keizer getreden was, het middelaarſchap wel, met de vereiſchte onzydigheid, zou konnen waarneemen. Immers, hadt hy zig verbonden, om den Indiſchen handel der Ooſt-

„ en-

„ endesche Maatschappye te handhaaven: en 1726.
„ deeze Maatschappy, tegen de Verdragen op-
„ geregt, was de voornaamste hunner bezwaar-
„ nissen. De bemiddeling van Frankryk en van
„ Groot-Britanje, te Kameryk aangenomen,
„ zo zy al gelyk stondt met de bemiddeling,
„ welke zyne Majesteit nu aanboodt, was im-
„ mers vrugteloos geweest. Spanje zelf hadt
„ hun dit geleerd, en zig, zonder iemants be-
„ middeling, te Weenen, verdraagen met den
„ Keizer. De Staaten konden ook in geene on-
„ derhandeling treeden, terwyl men onderstel-
„ de dat de OostendescheMaatschappy in stand
„ blyven zou. 't Verbreeken der Verdragen
„ was, nergens door, te vergoeden. Zo 't hier
„ alleen aankwame op de herstelling van eenig
„ geleeden nadeel, gaarne stonden zy toe, dat
„ de Koning van Spanje, hiertoe, uit hoofde
„ zyner ryke bezittingen in de Indien, beter
„ dan eenige andere Mogendheid, in staat was;
„ doch de herstelling van geleeden nadeel was
„ 't minst, dat zy te vorderen hadden. Groo-
„ te gedagten hadden zy ook van den invloed,
„ dien zyne Majesteit hadt, op het Weener-
„ Hof. Zy baden hem, hierom, dat hy den Kei-
„ zer beweegen wilde, tot het vernietigen der
„ Vaart op de Indien, uit de Oostenryksche
„ Nederlanden. Voorts, haddenze de twee
„ voorstellen, hun, door den Markgraave de
„ S. Philippe, gedaan, met de vereischte aan-
„ dagt, overwoogen. Doch, ten opzigte van
„ het *eerste*, begreepen zy niet klaarlyk, of men,
„ hun vergoeding beloovende van 't gene hun
„ Koophandel, tegen den inhoud van voorige
„ Verdragen, geleeden hadt, het oog hadt op

„ Verdragen, tusschen Spanje en hen, of
„ op Verdragen, tusschen Spanje en ande-
„ re Mogendheden gesloten. In 't eerste ge-
„ val, zouden zy gaarne hunne bezwaarnis-
„ sen zien weggenomen. In 't laatste geval,
„ vorderden zy geene verandering in de ge-
„ maakte Verdragen. Doch naardemaal zy,
„ volgens de Verdragen, moesten gehandeld
„ worden, als de meest begunstigde volken,
„ vorderden zy alleenlyk, dat dit Verdrag
„ werdt naargekomen,en dat vernietigd werdt,
„ 't gene, hiertegen, ondernomen was, byzon-
„ lyk, 't gene, by het Weener - Verdrag van
„ Koophandel, tot handhaavinge van de Vaart
„ der Oostenrykfche Nederlanden op de In-
„ dien, was beraamd. Aangaande het *tweede*
„ voorstel, zouden zy 't voor eene groote gunst
„ rekenen, zo zyne Majesteit deezen Koop-
„ handel, geheellyk, kon doen staaken. 't Was
„ hun, wyders, lief geweest, te zien, dat zy-
„ ne Majesteit, zo wel als zy, van oordeel
„ was, dat het Verdrag van Hanover de rust
„ van Europa bedoelde. Hunne aanneeming
„ van dit Verdrag, zo zy 't gevolg zyn mogt
„ van hunne raadpleegingen, kon, derhalve,
„ aan geen ander inzigt worden toegeschree-
„ ven. Ondertusschen, bleeven zy geneigd,
„ om de voorslagen te hooren, welken hun,
„ van wege zyne Majesteit, zouden mogen ge-
„ daan worden. Alleenlyk, verzogten zy, dat
„ dezelven niet algemeen zyn, maar iet stel-
„ ligs en wezenlyks begrypen mogten: daar,
„ in tegendeel, het Vertoog van den Mark-
„ graave de S. Philippe eene onderhandeling
„ aanboodt, in zulke algemeene bewoordin-

„ gen,

„ gen, dat 'er geen goede uitslag van te hoo- 1726.
„ pen ware, hoe veel voordeels de Staaten zig
„ ook belooven mogten van de vriendschap
„ zyner Majesteit, en van de bekwaamheid
„ en toegenegenheid des Hertogs van Ripper-
„ da (o)."

Terstond na 't ontvangen van dit antwoord, tradt de Markgraaf de S. Philippe, met eenige Afgevaardigden der Staaten, in nader gesprek. Ter deezer gelegenheid, werdt hem voorgehouden, dat de handhaaving der Vaart op de Indien uit de Oostenrykſche Nederlanden, waartoe de Koning, zyn Meester, zig by 't Weener-Verdrag verbonden hadt, aanliep tegen de Verbindtenissen, welken zyne Majesteit, met andere Mogendheden, hadt aangegaan, en zyne onderdaanen, de Kastiliaanen, zelven benadeelde. De Ambassadeur bespeurde, derhalve, wel haast, dat de Staaten ongezind bleeven, om over de Oostendesche Maatschappy in nadere handeling te treeden. Ook verstondt hy, dat 's Konings eer gekrenkt zou worden, zo zyne Majesteit verpligt werdt, rekenschap te geeven van de voordeelen in den Koophandel, welken hy, in zyn Ryk, aan eenig volk goedvondt toe te staan. Hy gaf zulks den Staaten te kennen, in een tweede Vertoog, welk hy hun, den eersten van Grasmaand, overleverde. Hy voegde 'er by „ dat
„ zyne Majesteit zig, door geene Verdragen,
„ beroofd hadt van het regt, om den onder-
„ zaaten des Keizers de voorregten in den
„ Koop-

Wederantwoord van den Markgraave de S. Philippe.

(o) Resol. Gener. 10 *Maart* 1726. *bl.* 178. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 9.

1726. „ Koophandel te verleenen, welken hy hun, „ by het Weener - Verdrag van Koophandel, „ toegestaan hadt: doch dat hy, desonaangezien, genegen bleef, om, nevens de Staaten, middelen te beraamen, tot behoudenis „ der algemeene rufte (p)." Doch 't inleveren van dit Geschrift was genoegzaam het laatste, welk van deezen bekwaamen Staatsdienaar werdt uitgevoerd, tot voltrekking van den last zyns Meesters. Hy overleedt, ruim twee maanden hierna, in den Haage, op den elfden van Zomermaand (q).

XXII. Onderhandeling der Staatschen met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen.

De Gewesten zig, midlerwyl, op Utrecht en Stad en Lande na (r), verklaard hebbende voor de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, hielden de Afgevaardigden der algemeene Staaten, omtrent het midden van Grasmaand, een mondgesprek met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen, waarin zy hun kennis gaven van den staat der raadpleegingen op de aanneeminge van dit Verdrag, en te gelyk van de aanmerkingen, welken men, in sommige Gewesten, op het zelve gemaakt hadt. Zy hielden hun voor „ hoe men „ dienstig vondt, in de Akte van aanneeminge, te doen verklaaren, dat het Verbond „ van Hanover niet begreepen werdt te kort „ te doen aan eenige voorgaande Verdragen, „ tusschen de hooge Bondgenooten onderling, „ of met andere Mogendheden gesslooten: maar „ dat men, in tegendeel, voorhadt, elkande- „ ren

(p) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 21.
(q) Europ. Merc. *July — Decemb* 1726 *bl.* 28. MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 75.
(r) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 75.

„ ren te handhaaven in zyne regten en bezit- 1726.
„ tingen, in 't byzonder zulken, die opzigt
„ hadden op den Koophandel, beide in en
„ buiten Europa, mids men hieronder niet
„ begreepe zulke bezittingen en regten, over
„ welken, tegenwoordig, tusschen partyen,
„ voor eenen wettigen regter, getwist werdt.
„ Dat ook de meening van het Hanoversch
„ Verdrag niet was, de Staaten verder te ver-
„ pligten tot handhaavinge der Westfaalsche
„ en Olivasche Verdragen, dan tot de aan-
„ wendinge van hunne goede diensten, in de
„ zaak van Thorn en andere diergelyken,
„ waarop, in 't eerste afgezonderd punt, ge-
„ zien werdt. Dat, wyders, de hooge Bond-
„ genooten zouden gehouden zyn, elkande-
„ ren kennis te geeven van de maatregels,
„ welken zy neemen wilden, tot handhaavinge
„ van elkanders regten en bezittingen. Dat
„ de Staaten, schoon zy 't Verbond hadden
„ aangenomen, egter de vryheid behouden
„ zouden, om te treeden in de maatregels der
„ andere Bondgenooten, tot behoudenis van
„ het evenwigt in Europa, of niet: en dat de
„ onderstand der Staaten op vierduizend kneg-
„ ten en duizend paarden bepaald zou wor-
„ den. Dat de hooge Bondgenooten ook zou-
„ den verklaaren, dat zy de Staaten, zo de-
„ zelven aangetast of gedreigd werden, zon-
„ der uitstel, en zonder den uitslag van min-
„ zaame onderhandelingen af te wagten, zou-
„ den bystaan. Dat men, insgelyks, zou ver-
„ klaaren, dat, na 't verloop der vyftien jaa-
„ ren, welken 't Verbond stondt te duuren,
„ alles zou keeren in den staat der voorgaan-

1726. „ de Verdragen, tusschen de hooge Bondgenooten in wezen, met naame in dien van „ het drievoudig Verbond van den jaare 1717. „ Dat Frankryk en Groot-Britanje in 't byzonder zouden verklaaren, te zullen handhaaven „ het regt, welk de Staaten hadden, uit kragte der Munstersche Vrede, om de ingezetenen der Oostenrykische Nederlanden te „ doen uitsluiten van de Vaart op de Indien; „ en dat, indien hierover eenig geschil ontstondt, en de Keizer, tegen verwagting, „ wilde opschorten of inhouden de voldoening „ van 't gene hy den Staaten, uit hoofde der „ Verdragen van Barriere, schuldig was, zy „ hen zouden dekken, tegen alle nadeelen, „ welkenze, ten deezen opzigte, zouden mogen te wagten hebben. Dat Frankryk en „ Groot-Britanje ook, met de Staaten, zouden gelieven overeen te komen, om de kaaperyen van die van Algiers en Marokko te „ weeren, hun zelfs den oorlog verklaarende, „ zo de Vrede, binnen 't jaar, niet mogt getroffen worden: en na dat de Vrede op „ nieuws gebroken was, geene vrede maakende dan met gemeene bewilliging. Dat, „ eindelyk, de Staaten de Bondgenooten verzogten, om het aanwenden hunner goede „ diensten, tot bylegging der geschillen, tusschen den Koning van Deenemarke en hen „ openstaande, byzonderlyk ook, tot vernieuwing van het Verdrag van Koophandel (s)."

De

(s) Resol. Gener. 18 *April* 1726. *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III. *p.* 135.

De Gezanten der Bondgenooten van 't Hanoversch Verdrag, immers die van Frankryk en Groot-Britanje, hoorden de aanmerkingen der Staatschen goedgunstiglyk, en deeden 'er hunnen Meesteren verslag van. Ook gaven de Fransche en Engelsche Gezanten hun, in een nader gesprek, waarin zy sommigen hunner aanmerkingen wederleiden, goede hoop, dat zy hun voornaam oogmerk, in de voorgenomen omhelzinge van het Verdrag, de vernietiging der Oostendesche Maatschappye (*t*), bereiken zouden. Doch het sluiten van een Verbond tegen die van Algiers en Marokko, met welken de Staaten in daadelyken oorlog waren, hadt meer voeten in de aarde. De Koophandel van Frankryk en Groot-Britanje voer wel, by het nadeel, welk den Staatschen handelaaren, in de Middellandsche zee, aangedaan werdt. Men vondt, hierom, zulk een Verbond ongeraaden. Van de Staatsche zyde werdt, omtrent deezen tyd, een Geschrift in 't licht gegeven, strekkende om de redelykheid van zulk een Verbond aan te wyzen (*u*). Doch het vondt geen' ingang aan de Hoven van Versailles en Londen, en de Staaten werden genoodzaakt, zelven uit te zien naar middelen, om zig uit deezen schadelyken oorlog te redden. Maar terwyl de Staaten zig bereidden, om het Verdrag van Hanover aan te neemen, arbeidden de Keizerschen en Spaanschen, aan verscheiden' Hoven, om een of meer Bondgenooten 1726.

(*t*) *Voiez* MONTGOM. Memoir. *Tom.* II. *p.* 278. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 158—168.

(*u*) Considerations *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 145.

1726. ten van dit Verbond af te trekken, en andere Mogendheden over te haalen tot het aanneemen van het Weener-Verdrag. De veranderingen, die, kort hierna, in Frankryk, in Spanje, en elders, voorvielen, gaven hiertoe gelegenheid. 't Zal, hierom, tot beter verstand van 't beloop der handelingen deezes tyds, niet ondienstig zyn, dat wy een beknopt berigt geeven van deeze veranderingen: waartoe de *Gedenkschriften van den Abt* de Montgon, die 'er zelf veel deels aan gehad heeft, ons zeer te stade zullen komen.

XXIII. Verandering in 't Staatsbewind van Frankryk.

Het te rug zenden der Infante, en het treffen van het Weener-Verdrag, welk 'er op gevolgd was, hadt de Hoven van Madrid en Versailles zo verre verwyderd van elkanderen, dat 'er geen middel scheen, omze wederom te vereenigen. De vriendschap tusschen den Keizer en den Koning en Koninginne van Spanje was, daarentegen, zo groot geworden, dat zy, gelyk wy reeds hebben aangetekend, naar sommiger oordeel (v), niet grooter geweest was, ook toen beide de troonen bekleed werden, door Vorsten uit het zelfde Huis. Het Hof van Versailles, niet dan nadeel voor Frankryk te gemoet ziende uit zulk eene nauwe vereeniging, was bedagt op middelen, om het Hof van Madrid met zig te verzoenen. En het treffen van het Verdrag van Hanover deedt dit Hof besluiten, om zig niet zo afkeerig te toonen, als tot hiertoe geschied was, van de herstelling der vriendschap met den Koning van Frankryk, dien men, daarna, ligter hoopte te zul-

(v) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 156.

zullen aftrekken van het Hanoversch Verdrag. 1726.
De verzoening vorderde egter langzaam. Men rekende zig, in Spanje, verpligt, om het Weener-Hof zeer te ontzien. Ook was de bevrediging der twee Kroonen moeilyker te bewerken, om dat men, tot hiertoe, geene Gezanten van Frankryk hadt willen ontvangen, in Spanje. De Abt de Montgon, zynen dienst, reeds voor de verwydering, den Koning van Spanje hebbende aangebooden, was, in 't voorleeden jaar, aangekomen aan 't Spaansche Hof. En deeze hadt last mede van den Hertoge van Bourbon, om, op de voorzigtigste wyze, te arbeiden aan de verzoening der twee Hoven (*w*). De Gezanten van Groot-Britanje en de Staaten scheenen ook naar deeze verzoening te verlangen. Doch Montgon hieldt hen verdagt: terwyl zy niet verzuimden, zyne gangen na te gaan, bedugt, dat hy heimelyken last hadt, om iet ten nadeele hunner Meesteren te sluiten. Hy verzekerde hun egter „ dat „ hy noch openbaare noch geheime waardigheid bekleedde; en dat hy in Spanje gekomen was, met oogmerk, om in dienst te treeden van zyne Katholyke Majesteit; schoon hy niet wilde ontkennen, dat hy gaarne hooren zou, 't gene hem, tot herstelling der verbroken' vriendschap tusschen de twee Hoven, zou worden voorgehouden (*x*)." Doch terwyl Montgon in Spanje de gemoeden, allengskens, deedt neigen tot verzoening, besloot de Koning van Frankryk den Hertog van Bour-

(*w*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 39, 96, 141.
(*x*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 159, 199, 203, 347.

1726. Bourbon, zynen eersten Staatsdienaar, die gehouden werdt, meest geyverd te hebben voor het te rug zenden der Infante, buiten bewind te zetten, en van 't Hof te verwyderen. De oud Bisschop van Frejus, 's Konings Leermeester, hadt hem, meent men, hiertoe aangezet; hem verzekerende, dat zulks den weg baanen zou tot de bevrediging met Spanje. Ook hadt Bourbon veele heimelyke vyanden ten Hove, die hem 't gezag misgunden, welk hy, tot hiertoe, bekleed hadt. 't Leedt egter tot in Zomermaand deezes jaars, eer de Koning besloot, hem zyne ampten te beneemen, en hem te verzenden naar Chantilli. Men gaf toen voor, dat de Koning van zins was, zonder eersten Staatsdienaar te regeeren. Doch de oud Bisschop van Frejus, die, weinige maanden laater, tot Kardinaal verheven werdt, en, sedert, onder den naam van *Kardinaal de Fleury*, vermaard geworden is, nam, eerlang, het voornaam bewind in handen (y).

XXIV. De Hertog van Ripperda, eerste Staatsdienaar des Konings van Spanje, wordt van alle zyne

Men beloofde zig iet goeds van deeze verandering, aan 't Spaansche Hof, alwaar men, juist op den zelfden tyd, den Hertog van Ripperda, die, eenige maanden, de waardigheid van eersten Staatsdienaar bekleed hadt, van alle zyne ampten ontzet, en gevangkelyk naar 't Kasteel van Segovia gevoerd hadt. De Hertog hadt zig, in den korten tyd van zyn bewind, by hunne Majesteiten, veragt, en by 't volk, gehaat gemaakt: en opmerkzaame luiden hadden, al sedert eenige weeken, zynen val

(y) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 325, 350—390. *Tom.* II. *p.* 108—113.

val voorspeld. Het sluiten van het Weener-Verdrag hadt hem de gunst der Koninginne verworven. Hy hadt haar, daarenboven, gevleid met het Huwelyk van den Infant, Don Carlos, haaren Zoon, en 's Keizers oudste Dogter. Doch hy toonde zig, in 't eerst, zeer afkeerig van de herstelling der vriendschap, tusschen de Hoven van Versailles en Madrid (z), waarnaar men, in Spanje, na 't sluiten van 't Verdrag van Hanover, meer dan te vooren, begon te luisteren. Ook sprak hy, hierover, en over andere geheime inzigten van zig zelven, of van 't Hof, zo losselyk, dat hy, schoon meer dan zestig jaaren oud, in onbescheiden' taal, de wufte jeugd gelyk was (a). Wy hebben 'er, hier voor, reeds eenige staaltjes van aangehaald. Kort na 't sluiten van 't Verdrag van Hanover, hadt hy zig, nog te Weenen zynde, zo men wil, ook deeze of diergelyke woorden laaten ontvallen: *Wy zullen deeze Heertjes wel leeren Verdragen maaken. Koning George en de Hertog van Bourbon behoorden te bedenken, dat men al te goede kennis heeft van den moeilyken staat, waarin zy zig bevinden, dan dat men zig ontrusten zou, over hun Bondgenootschap. Zy hebben 'er den Koning van Pruissen ook in getrokken, die egter wel haast berouw hebben zal van 't gene hy gedaan heeft* (b). Doch eenigen tyd na dat hy in Spanje wedergekeerd was, zogt hy het vertrouwen der Groot-Britannische en Staatsche Gezanten te winnen, met oogmerk, zo

1726.

ampten verlaaten.

(z) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 213, 234.
(a) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 258.
(b) Motifs de la cond. de la Gr. Bret. *p.* 39, 41. MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 278.

1726. zo men meent, om verdeeldheid te verwekken tusschen de Hanoversche Bondgenooten, en Frankryk zelf, allengskens, te beweegen, om eene lyn te trekken met het Spaansche Hof (*c*). Hy geliet zig, midlerwyl, als of hy in de uiterste vertrouwelykheid omging met den *Graave van Konigsek*, Keizerlyken Gezant in Spanje en Oom van den Graave van Konigsek-Erps, die zig in den Haage onthieldt. Hy bezorgde, op deszelfs aanhouden, van tyd tot tyd, groote onderstandgelden aan den Keizer, onaangezien hy naauwlyks kans zag, om penningen te vinden, zonder 't volk zwaar te drukken, en zig, dus, den gemeenen haat op den hals te haalen. Hierdoor behieldt hy, eenen geruimen tyd, de gunst der Koninginne, die zig van 't Weener-Verdrag, in gevolge van welk, deeze onderstandgelden moesten uitgekeerd worden, ongemeene voordeelen voor haare kinderen beloofde. Doch de slegte staat der Koningklyke geldmiddelen bragt hem, eindelyk, in zo groot eene verlegenheid, dat hy, geene kans ziende, om aan de behoeften van 't Weener-Hof te voldoen, zig naauwer met Groot-Britanje en de Staaten zogt te verbinden: 't welk egter niet dan heimelyk geschieden kon, om de Koninginne niet te stooten (*d*).

Oorzaaken zyner ongenade.

Hy ontdekt den Engelschen en Staatschen Ge-

Stanhope en van der Meer bedienden zig van de gelegenheid om Ripperda uit te lokken, tot het ontdekken van een geheim, waarvan men, tot hiertoe, wel vermoeden, doch geene zekerheid gehad hadt. De Hertog, oordeelende, dat hy,

(*c*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 282—288.
(*d*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 302—312.

hy, hun vertrouwen willende winnen, hun ook iet van gewigt vertrouwen moest, openbaarde hun, t'eenen dage, in Sprokkelmaand „ dat „ 'er een tweede Verdrag gesloten was, tus- „ schen den Keizer en Spanje, welk men, tot „ hiertoe, bedekt gehouden hadt; doch nu „ haast gemeen maaken zou. Dat dit Verdrag, „ behalven eene beschadigende en verdedigen- „ de Verbindtenisse, drie punten behelsde „ 1. eene belofte, van wege den Koning van „ Spanje, om de Oostendesche Maatschappy „ in stand te houden. 2. eene verbindtenis, „ van wege den Keizer, om Gibraltar en Port „ Mahon te doen wedergeeven aan Spanje, „ door onderhandeling, ware 't mogelyk, an- „ ders, door de wapenen. 3. eene bepaaling „ van den onderstand, dien de twee Mogend- „ heden elkanderen bewyzen zouden, bestaan- „ de dien des Keizers, in twintigduizend man, „ welken men naar Spanje zou zenden, en „ dien des Konings van Spanje in zo veel geld, „ als vereischt werdt, tot onderhoud van dier- „ gelyk een aantal van manschap, welke de „ Keizer gebruiken zou, daar hy goedvondt." Beide de Gezanten stonden verbaasd over zulk eene ontdekking, die zy, van den Hertoge, schoon by hen bekend voor los van tonge, geenszins verwagt hadden. Zy schreevenze, terstond, over aan hunne Meesteren; doch maakten 'er, voor eerst, een diep geheim van, te Madrid (e). Ook stondt de Hertog nog zo zeer in de gunst der Koninginne, dat hem, omtrent deezen tyd, het bewind over zaa- ken

1726.

zanten, dat 'er een geheim Verdrag, te Weenen, gesloten is.

(e) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 334—336.

1726. ken van Oorloge opgedraagen werdt (*f*).

Gevolgen deezer ontdekkinge. Maar men kreeg, in den Haage en in Engeland, zo dra geene kennis van het geheim Weener-Verdrag, of de Staaten, ziende dat de Keizer en Spanje de handhaaving der Oostendesche Maatschappye hadden vastgesteld, sloegen, voor 't grootste gedeelte, over, tot de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, gelyk wy reeds verhaald hebben (*g*). George de I., in den aanvang deezes jaars, uit zyne Duitsche Staaten, in Engeland, te rug gekeerd zynde, deedt het Parlement opening van het Hanoversch Verbond, te gelyk den noodigen onderstand begeerende, om, met de Lente, eene talryke Vloot in zee te brengen. En schoon 'er, over deezen eisch, heviglyk, getwist werdt, in 't Huis der Gemeenten; Horatio Walpole wist zo wel gebruik te maaken van de ontdekkingen, door Stanhope, uit Spanje, overgeschreeven, dat 'er de meerderheid, eerlang, volkomenlyk in bewilligde. Het Huis der Heeren tradt ook in 's Konings maatregels (*h*), en Ripperda kreeg haast gelegenheid, om zig zyner onvoorzigtigheid te beklaagen.

Ripperda bevestigt ze, nog nader. Het geheim Weener-Verdrag, in Frankryk, in Engeland en in den Haage, bekend geworden zynde; verzuimden de drie Mogendheden niet, den Keizer, door hunne Gezanten, te laaten afvraagen, wat 'er van dit Verdrag zyn mogt? Het Weener Hof, hooglyk gestoord over 't beleid des Hertogs van Ripperda, zogt de Gezanten te doen gelooven „ dat hy Stan-
„ ho-

(*f*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 337.
(*g*) Hier voor, *bl.* 356.
(*h*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 283—297, 299—305. MONTGON *Tom.* I. *p.* 454.

„ hope en van der Meer alleenlyk hadt wil- 1726.
„ len inneemen, door hun een gewaand ge-
„ heim te ontdekken, en dat 'er geheel geen
„ ſtaat te maaken was, op 't gene hun, in ſchyn,
„ was toevertrouwd." Eveneens gedroeg men zig, aan 't Hof van Madrid, daar Stanhope en van der Meer nu ook nadere verklaaring gevraagd hadden, wegens het Verdrag, waarvan Ripperda hun kennis hadt gegeven. Doch alzo men, noch te Weenen, noch te Madrid, ronduit, geloochend hadt, dat 'er zulk een Verdrag in wezen ware, werden de drie Mogendheden beveſtigd in de waarheid van 't gene, door Ripperda, onvoorzigtiglyk, geopenbaard was. De Hertog, zig te laat beklaagende, over 't gene hem ontvallen was, zogt, midlerwyl, Stanhope en van der Meer te doen gelooven, dat zy zyne meening niet wel gevat hadden, en dat het Verdrag, waarvan hy hun geſproken hadt, weinig meer dan verdedigend was. Zy hervraagden „ of dit *wei-*
„ *nig meer dan verdedigend Verdrag* niet be-
„ ſtondt, uit de punten, welken hy, te voo-
„ ren, hadt opgeteld? Waarop hy, driftig wordende, en niet in ſtaat, om het ongeduld en de ſpyt, waarvan hy geſlingerd werdt, in te houden, wederom antwoordde: *'t Is waar: ik heb my zo uitgedrukt, als gy zegt: en naardemaal gy begeert, dat ik dezelfde dingen herhaale; 't gene ik u gezeid heb, is, naar de letter, waaragtig* (*i*).

Zo groot een onbeſcheid, den Koning en der Koninginne ter ooren komende, deedt Ripperda, Zyne verlegenheid.

(*i*) Montgon Memoir. *Tom*. I. *p*. 455—457, 497, 498, 499.

1726. da, wiens losheid hem, reeds te vooren, in eenige kleinagting gebragt hadt, geheellyk vervallen uit hunne gunste. Ook scheen hy, na deezen, niet meer te weeten, welk een weg hy zou inslaan, om zyn aanzien te behouden. Dan ondernam hy eens eene afzonderlyke onderhandeling met het Fransche Hof (*k*): dan liet hy zig eens in, met de aanhangelingen des Pretendents in Spanje (*l*); terwyl hy, op den zelfden tyd, vertrouwelyk scheen om te gaan, met den Engelschen Gezant. Doch 't Weener-Hof was zo zeer tegen hem ingenomen, sedert de ontdekking van het geheim Verdrag, dat de Graaf van Konigsek de Koningin geen rust liet, voor hy haar bewoogen hadt, om Ripperda van 't bewind te ontzetten. Op den elfden van Bloeimaand, werdt hem 't bestier der geldmiddelen benomen, onder voorwendsel van hem te ontheffen van een gedeelte van den last, dien hy te draagen hadt. Hy verzogt, terstond hierop, verlof, om zig van alle zyne ampten te mogen ontslaan. Doch hy kreeg, eerst na drie dagen verloops, antwoord op zyn verzoek, in eenen brief van den Markgraave de la Paz, hem meldende „ dat de Koning in zyne begeerte, om van zyne ampten ontslaagen te worden, bewilligde, hem egter, uit aanmerking van zyne diensten, een jaargeld van drieduizend pistoolen toestaande." 't Was reeds laater dan elf uuren in den nagt, toen hy deeze tyding ontving. Doch hy begaf zig, terstond, uit het Paleis des Konings,

(*k*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 477—484.
(*l*) Montgon *Tom.* I. *p.* 501—506.

nings, daar hy een vertrek hadt, naar zyne huurwooning, in de Stad. Zyn val, des anderendaags rugtbaar geworden, verwekte zo veel vreugde onder 't volk, dat hy, bedugt, naar 't schynt, voor den haat van 't graauw, eerst eenen brief van dankzegging schreef aan den Koning, en daarna den Ambassadeur der Staaten, van der Meer, verzogt, by hem te willen komen. Hy gaf deezen kennis van 't ongeluk, welk hem overgekomen was, en verzogt hem toen, om een verblyf in deszelfs wooning; daar hy veilig meende te zullen zyn, voor de woede van 't gemeen, welk zeer op hem gebeeten was. De Heer van der Meer verschoonde zig hiervan ten beste mogelyk, zeggende, dat de Staaten, zyne Meesters, verpligt waren, in de tegenwoordige omstandigheden, byzondere zorg te draagen, om den Hoven van Weenen en Madrid geene stof tot misnoegen te geeven. Doch hy riedt hem tevens, zig te bergen in de wooning van den Ambassadeur van Groot-Britanje, werwaards hy hem met de koets bragt, des avonds van den vyftienden van Bloeimaand. Men verspreidde, ten Hove, dat 'er, ten zelfden tyde, verscheiden' goederen en papieren van gewigt, uit de wooning des Hertogs, naar die des Groot-Britannischen Gezants gebragt waren, door de bedienden des Heeren van der Meer. De Heer Stanhope, die, twee dagen te vooren, naar Aranjuez verreisd was, vondt, tot zyne groote verbaasdheid, op zyne wederkomst, den Hertog van Ripperda, wiens ongeluk hy reeds verstaan hadt, tot zynent. Hy deedt hem, terstond, eenige vraagen, welken hy beantwoord wilde hebben,

1726.

Hy wykt in de wooning van den Engelschen Gezant.

1726. eer hy hem 't verzogte verblyf kon toestaan. Eerst, begeerde hy te weeten „ of de Hertog „ nog, in eenig opzigt, in dienst was van den „ Koning van Spanje?" welke vraag met *neen* beantwoord zynde, hervraagde de Gezant „ of hy ook bedugt was, dat zyne Katholyke „ Majesteit voorhadt, hem van eenige mis„ daad te doen beschuldigen; dan of men hem „ alleenlyk verlaaten hadt van zyne ampten „ om dat de Koning niet wel met hem gediend „ was?" Hy antwoordde „ dat zyne Majesteit „ hem zo weinig verdagt hieldt van eenige „ schelmery, dat hy hem zelfs, in erkentenis „ zyner voorgaande diensten, een jaargeld van „ drieduizend pistoolen hadt toegelegd." Eindelyk, werdt hem gevraagd „ wat hem bewoo„ gen hadt, herwaards de wyk te neemen?" waarop hy antwoordde „ dat hy niets kwaads „ van den Koning vreesde; maar alleenlyk „ voor de woede van 't volk en voor den in„ geworteldenhaat zyner vyanden bedugt ge„ weest was." Hy voegde 'er by „ dat zyne „ bedienden, dien dag, reeds gehoond waren „ geweest door 't graauw, welk gedreigd hadt, „ den volgenden nagt, zyn huis in brand te „ zullen steeken, en hem van lid tot lid te zul„ len verscheuren." 't Gevaar, welk hy van 't volk liep, hadt hem, derhalve, alleen, zo hy zeide, bewoogen, om in de wooning des Ambassadeurs te wyken. Stanhope, hem toen verklaard hebbende, dat hy, daar, dien nagt verblyven kon, vorderde, des anderen daags, dat hy de redenen, waarom hy zyne toevlugt tot hem genomen hadt, schriftelyk, bekend maakte aan 't Hof: gelyk hy deedt. De Ambassadeur

deur zelf, gehoor verzogt hebbende by den Koning, deedt hem een omstandig verhaal van 't gene hem met den Hertoge van Ripperda bejegend was. Zyne Majesteit verklaarde, met bevreemding verstaan te hebben, dat Ripperda zynen intrek genomen hadt, in de wooning van eenen uitheemschen Gezant. Hy voegde 'er by „ dat de Hertog hem om vrygeleide „ naar Holland verzogt hadt; doch dat hy 't „ niet bekomen zou, voor hy hem eenige pa- „ pieren van gewigt, welken in zyne bewaa- „ ring gebleeven waren, zou hebben overge- „ leverd." Voorts zig voldaan verklaard hebbende over 't beleid van Stanhope, begeerde hy, dat de Gezant niet gedoogen zou, dat Ripperda uit zyne wooning ontsnapte, voor hy een Lyst hadt doen maaken van deszelfs papieren: 't welk, den volgenden dag, stondt te geschieden. Stanhope, t'huiswaards gekeerd, verklaarde den Hertog, dat hy nu veilig blyven kon, daar hy was, mids hy niet ondername te ontvlugten: waarvoor hy den Koning zyn woord hadt moeten geeven. 1726.

Het Hof nogtans, bedugt, dat Ripperda, ondanks de voorzorg des Ambassadeurs, ontkomen mogt, deedt de wooning, met eenige soldaaten, bezetten. Doch alzo men vreesde, dat de ongelukkige Staatsdienaar, in deeze ongelegenheid, de gunst des Ambassadeurs zou zoeken te winnen, door de ontdekking van eenige geheimen, ten nadeele van den Staat; besloot men, den zagtsten weg in te slaan, en den Ambassadeur te verzoeken, dat hy Ripperda bewooge, om zyne wooning te ruimen, mids de Koning aanname hem tegen de woede van 't Het Hof doet de wooning met soldaaten bezetten.

1726. 't graauw te beſchermen. Doch Ripperda, voorwendende, bedugt te zyn, dat de Koning nu misnoegd op hem was, om dat hy de wyk genomen hadt, in de wooning van eenen uitheemſchen, en wel van eenen Engelſchen Gezant, maakte zwaarigheid om 't Huis te verlaaten. Stanhope, ſedert, op nieuws, ſterk aangezogt, door den Markgraave de la Paz, deedt zyn beſt, om Ripperda te doen vertrekken. Maar de Hertog, wien dit dringen in groote engte bragt, verzogt, eindelyk, dat hy zig, voor eenige dagen, in een Klooſter begeeven mogt. Doch de Koning, reeds beſlooten hebbende, hem in hegtenis te neemen, wees dit verzoek van de hand. Twee van zyne voornaamſte bedienden, en een' zyner vertrouwdſte vrienden, midlerwyl gevat zynde; zag Stanhope wel, wat men voorhadt, en drong hem niet verder tot vertrekken. Het Hof, daarentegen, een einde van zaaken willende maaken, beriep den Raad van Kaſtilie, en onderzogt, by den zelven, *of 't vryſtondt en behoorlyk ware, dat men den Hertog van Ripperda deede ligten, uit het Huis van den Groot-Britanniſchen Ambaſſadeur?* Men oordeelde van ja: en de Koning gaf 'er, terſtond, ſchriftelyk bevel toe, zonder egter den Hertoge eenige andere misdaad te laſt te leggen, dan dat hy in de wooning van deezen Ambaſſadeur geweeken was. Doch de Raad verſtondt, dat hy, hierin, misdaad van gekwetſte Majeſteit begaan hadt. Men zondt dan, op den vyfentwintigſten, twee Krygsoverſten en zeſtig Lyfwagten des Konings naar 't Huis des Ambaſſadeurs; die, zo dra men hun de deur geopend hadt, naar binnen drongen, en den Her-

Ripperda wordt gevat, en naar 't Kaſteel van Segovia gevoerd.

Hertoge, met alle deszelfs papieren, in verzekering namen. De Ambassadeur *protesteerde* ernstelyk, tegen 't geweld, welk in zyne wooning gebruikt werdt, en waarmede men, zyns oordeels, het regt der volken geschonden hadt. Doch hierby moest hy 't, voor dien tyd, laaten. Ripperda werdt, terstond, naar Segovia gevoerd, en op 't Kasteel aldaar bewaard, zonder dat men iemant, behalven eenen enkelen dienaar, by hem toeliet. Hy zat hier tot in Herfstmaand des jaars 1728, wanneer een soldaat en eene dienstmaagd des Bevelhebbers hem gelegenheid gaven, om te ontvlugten. Hy geraakte veilig in Portugal, en begaf zig, uit de haven van Port a Port, te schepe, naar Kork in Ierland. Van hier, stak hy over naar Londen, daar hy, in Wynmaand, aankwam, en tot in Wintermaand bleef. Doch men bejegende hem, hier, met zo veel onverschilligheid, dat hy besloot, naar zyn Vaderland te rug te keeren. Hier nam hy, zegt men, den Hervormden Godsdienst wederom aan: doch ziende geen' kans om, op nieuws, in de Regeering te geraaken, deedt, zo men wil, de staatzugt en de hoop om zig op 't Spaansche Hof te wreeken hem het roekeloos besluit neemen, om naar Barbarye te reizen, en zig in dienst des Konings van Marokko te begeeven. Hier omhelsde hy, zo getuigd wordt, den Mahometaanschen Godsdienst (*m*): doch hy bleef in zo gering een aanzien by den Koning, dat hy, zo men my berigt heeft, genoodzaakt was, zig met koophandel in schaapen te geneeren; in welken

1726.

Hy ontvlugt.

Zyn verder bedryf en einde.

(*m*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 8—15.

1726. ken ſtaat, hy, eindelyk, in Slagtmaand des jaars 1737, te Tetuan, overleeden is (*n*).

Geſchil met het Hof van Londen, over 't vatten van Ripperda.

Stanhope hadt, midlerwyl, 't gebeurde aan zyne wooning overgeſchreeven naar Engeland. Ook zogt hy de andere uitheemſche Gezanten te beweegen, om zig, zo wel als hy, hierover, te beklaagen, als over eene blykbaare inbreuk op hunne gemeene voorregten. Het Hof van Madrid verdedigde zig, hiertegen, ſchriftelyk, by de uitheemſche Gezanten. 't Geſchil hierover, tuſſchen de Hoven van Madrid en Londen, duurde eenigen tyd: tot dat het, van zelf, zonder dat 'er beſliſſing op kwam, ſteeken bleef (*o*).

De Heer van der Meer rekent zig gehoond.

De Heer van der Meer, die, zo wel als Stanhope, begreep, dat men, in 't vatten van den Hertoge van Ripperda, het regt der volken geſchonden hadt; hieldt zig ook gehoond, door eene uitdrukking, in eene der Verdedigingen van het Spaanſche Hof: welk niet geſchroomd hadt, te zeggen „ dat „ de bedienden van den Ambaſſadeur der Staa„ ten de koſtbaarſte goederen des Hertogs „ van Ripperda, by nagt, en, *gelyk als ſteelswyze*, naar het Huis van den Groot-Britan„ niſchen Ambaſſadeur gevoerd hadden." Hy klaagde, hierover, in eenen brief aan den Markgraave de la Paz (*p*). Doch hierop is, zo veel my bekend is, niet verders gevolgd.

De verandering, die, beide in Frankryk en in Spanje, voorgevallen was in 't Staatsbewind, ſcheen den weg te zullen baanen tot de verzoening

(*n*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1737. *bl.* 310.

(*o*) Montgon *Tom.* I. *p.* 516-545. *Tom.* III. *p.* 56. Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 57, 63, 69—93.

(*p*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 93.

ning der twee Kroonen. De Abt de Montgon, 1726.
die, hiertoe, heimelyk en allengskens, arbeidde, zag egter wel, dat 'er weinig kans toe zyn zou, zo lang het Hof van Madrid zo naauw met het Weener-Hof vereenigd bleef; of zo lang de Koning van Frankryk, in Spanje, werdt aangezien, als onafscheidelyk verbonden aan de belangen van Groot Britanje en de Staaten. Hy hadt, hierom, aan sommigen, te verstaan gegeven, dat men de Verdragen van Weenen en Hanover moest zoeken samen te smelten, en tot één Verdrag te hersmeeden: of dat men bedagt moest zyn op middelen, om Frankryk af te trekken van 't Hanoversch Verdrag, en te beweegen, om tot dat van Weenen over te gaan (q). Doch zyne redenen vonden nog niet veel ingang, by hunne Majesteiten. Ook kreeg het Verdrag van Hanover nieuwe kragt, door de sterke toerustingen ter zee, in Engeland.

XXV. Toerustingen ter zee, in Engeland.

George de I., staat maakende op den inhoud van het geheim Weener-Verdrag, en bedugt voor verdere nadeelige Verdragen, aan andere Hoven in Duitschland en in 't Noorden, hadt, om de uitwerksels hiervan te voorkomen, in de Lente deezes jaars, eene aanzienlyke Vloot in zee gebragt. Zy werdt in drie Esquaders verdeeld: een van welken, onder den Vice-Admiraal *Hosier*, naar de Westindien geschikt werdt, om op de Spaansche Koopvaardyvloot, die in de Havana lag, en op de Gallioenen, die zig in de Haven van Porto Bello onthielden, te passen: een ander Esquader, on-

(q) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 447. *Tom.* II. *p.* 2.

1726. onder den Admiraal John Jennings, hadt last, om in de Middellandsche zee te kruissen; en het derde, onder den Vice-Admiraal *Charles Wager*, was gezonden naar de Oostzee, om een waakend oog te houden, op de bewegingen der Russen, die zig, sedert eenigen tyd, te water en te lande, sterk begonden te wapenen. Wager, in Grasmaand zynde uitgeloopen, zeilde, zig met de Deensche Vloote vereenigd hebbende, tot voor Revel en Kroonslot, daar hy de Russische scheepsmagt bezet hieldt, en, tot diep in 't najaar, leggen bleef, waarna hy, geene vrees meer hebbende voor eenige onderneeming, van de zyde der Russen, te rug keerde naar Engeland. Jennings hadt bevel, om, tusschen Kadix en Kaap S. Vincent, te kruissen, de Vloot of Gallioenen te onderscheppen en Gibraltar te ontzetten, indien 't mogt belegerd worden. Doch hy deedt geen ander nadeel in de Middellandsche zee, dan dat hy de Spaansche kusten in geduurige beweeging, en de Spaansche havens gesllooten hieldt. Hy keerde, in 't najaar, te Spithead te rug. Hosier, in Zomermaand, voor Porto Bello gekomen, bevondt, dat men den schat, die reeds op de Gallioenen gescheept geweest was, wederom ontlaaden, en naar Panama gevoerd hadt. Hy hieldt de haven egter geslooten, van tyd tot tyd, eenige schepen afzendende, om te passen op de Vloot, die uit de Havana verwagt werdt; doch, uit vrees voor de Engelschen, eenen geruimen tyd, in de haven leggen bleef. De last des Vice-Admiraals strekte zig niet verder, dan om de Vloot en Gallioenen bezet te houden, of zo zy, zyns ondanks, uitliepen, de sche-

schepen aan te tasten, en met de laading naar Engeland te voeren (r). Hierdoor, dagt men het Spaansche Hof buiten staat te stellen, om den oorlog, welken het, zo men meende, in den zin hadt, met genoegzaame hoop van eenen goeden uitslag, te onderneemen. 1726.

De Keizer, ziende, hoe ernstig de zaaken in Engeland werden opgenomen, verzuimde, ondertusschen, niet, zyne heimelyke handelingen, in Duitschland en in 't Noorden, voort te zetten. 't Gelukte hem, eerlang, de Keurvorsten van Mentz, Trier, Keulen en Beieren te beweegen, tot eene verbindtenis, om hem, in geval van oorlog, met zeker getal van manschap, by te staan. Ook slaagden 's Keizers handelingen naar wensch, aan 't Russische Hof, en, zo men zig verzekerd hieldt, ook aan 't Hof van Berlyn. Alle deeze handelingen hadden invloed op de raadpleegingen der Staaten, over de aanneeminge van het Verdrag van Hanover: waarom wy dienstig agten, een beknopt verslag van de voornaamsten, ter deezer plaatse, te boek te stellen.

XXVI. Het Russische Hof treedt in 't Weener Verdrag.

Tusschen Rusland en Zweeden was, in Lentemaand des jaars 1724, na 't herstellen der Vrede in 't Noorden, een Verbond van onderlinge bescherminge gesloten (s); waarin de Keizer ook verzogt was te willen treeden. Doch alzo men zig, by een geheim punt van dit Verbond, verpligt hadt, om den Hertog van

(r) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 49—68. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 305—310. MONTGON *Tom.* I. *p.* 454. *Tom.* II. *p.* 87, 172, 202, 216, 267, 285, 408.

(s) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 76, ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 347.

1726. van Holftein te herftellen in 't bezit van 't Hertogdom Sleeswyk, welk thans in de magt des Konings van Deenemarke was, maakte Karel de VI. zwaarigheid, om het Verbond te aanvaarden. Hieruit was eenige verkoeling ontftaan, tusfchen de Hoven van Weenen en Petersburg, die toenam, na dat Czaar Peter de I., wien men, voor eenige jaaren, de eernaamen van den *Grooten*, *Vader des Vaderlands* en *Keizer* (*t*) opgedraagen hadt, op den agtften van Sprokkelmaand des jaars 1725, overleeden zynde, niet door zynen kleinzoon, 's Keizers Neef; maar door zyne Gemaalin, de Keizerin *Katharina*, was opgevolgd (*u*). Doch het tegenwoordig belang van het Weener-Hof verdreef de opgevatte koelheid. De Keizer, in 't eerft naauwlyks kans ziende, om eenigen der Duitfche en Italiaanfche Vorften te doen treeden in zyne maatregels, en niet genoeg beholpen met het Bondgenootfchp van Spanje alleen, befloot, het misnoegen tegen het Rusfifche Hof te laaten vaaren, en Rusland en Zweeden ten naauwften aan zig te verbinden. Hy tradt, in Grasmaand, in 't Verbond tusfchen Rusland en Zweeden (*v*), in verwagting, dat zulks den weg baanen zou, om deeze twee Mogendheden over te haalen, tot de aanneeminge van het Weener-Verdrag. Doch Zweeden, ten zelfden tyde, fterk wordende aangezogt, om in 't Verdrag van Hanover te tree-

(*t*) *Zie* Refol. Holl. 19 *Dec.* 1721. *bl.* 861. Notul. Zeel. 5 *Decemb.* 1721. *bl.* 337.

(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 104.

(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 130. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 151.

treeden, verſchoof niet ſlegts de aanneeming van het Weener-Verdrag; maar ontving zelfs den Keizer niet in 't Verbond met Rusland, dan onder zekere voorwaarden, die 't Weener-Hof kwalyk behaagden. Onder anderen, bedong Koning Fredrik „ dat hy niet gehouden „ zou zyn, zig te ſteeken in de geſchillen, ont- „ ſtaan, ter gelegenheid van de opregting der „ Ooſtendeſche Maatſchappye, noch zig be- „ hoeven te moeijen met eenen kryg, welke „ den Keizer, in Italie, of buiten Europa, zou „ mogen worden aangedaan (w)." Maar de Keizerin van Rusland ontving Keizer Karel, in 't Verbond met Zweeden, zonder eenige bepaalingen. Zy leende zelfs ooren naar een ander Verbond, welk haar, van wege den Keizer, voorgeſlaagen, doch, door eenigen haarer Staatsdienaaren, ernſtelyk, ontraaden werdt. Deezen hielden haar voor, dat dit Verbond, welk zeer ten voordeele des Hertogs van Holſtein zou zyn, niet nalaaten kon, Zweeden tot argwaan te verwekken, als hadt men voor, deezen Hertog, die, uit *Hedwig Sofia*, oudſte Zuſter van Karel den XII., gebooren, en met *Anna Petrowna*, Dogter der Keizerinne van Rusland, gehuwd was, op den Zweedſchen troon te zetten; waartoe hy, zo 't regt der erfvolginge, in den jaare 1719, niet vernietigd geweeſt was, inderdaad, nader dan de tegenwoordige Koning, geregtigd geweeſt zou zyn. Zy voegden 'er by „ dat Groot-Britanje, en „ veelligt ook de Staaten, misnoegd op het „ Ruſſiſche Hof, om dat het, onder de Re- „ gee-

1726.

(w) *Voiez* Rousset *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 154.

1726. „ geering van den overleeden Keizer, Peter „ den I, de oogmerken des Pretendents be- „ gunstigd hadt, zig, mogelyk, van de gele- „ genheid bedienen zouden, en zig met de „ Zweeden vereenigen, om Rusland den oor- „ log aan te doen: 't welk het Ryk zeer kwa- „ lyk komen zou, alzo de scheepsmagt thans „ zeer vervallen, en Keizer Karel buiten staat „ was, om haare Majesteit, te water, te on- „ dersteunen." Doch anderen merkten, hier- tegen, aan, dat het Verbond met den Kei- zer zeer voordeelig zyn zou voor Rusland, in geval van eene gevreesde Vredebreuke met het Turksche Ryk. „ Het koopbelang," voegdenze 'er by „ zou Groot-Britanje en de Staaten wel „ wederhouden van 't beoorloogen haarer Ma- „ jesteit: behalve, dat deeze twee Mogend- „ heden ook, dagtenze, geenen staat maaken „ konden op het Verbond met Frankryk, daar „ men, na de verandering in 't Staatsbewind, „ op 't punt stondt, om zig met Spanje te „ verzoenen." En de meening der laatsten woog meest by de Keizerinne, die, daarenbo- ven, ten hoogste misnoegd was op 't Groot- Britannische Hof, over 't zenden van den Vi- ce-Admiraal Wager naar de Oostzee (x). Zy besloot dan, 't Verbond, welk haar, van we- ge den Keizer, voorgeslaagen werdt, te aan- vaarden (y). Het werdt, te Weenen, gete- kend, op den zesden van Oogstmaand. De Keizerin nam, by het zelve, het Weener-Ver- drag aan, welk, in 't voorleeden jaar, tusschen den

(x) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III, *p.* 206, 210. *Tom.* IV. *p.* 223.

(y) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 380—402.

den Keizer en Spanje, gesslooten was. De Keizer en de Keizerin van Rusland hadden ook eene Overeenkomst getroffen, ten behoeve van den Hertoge van Holstein (z). Doch de inhoud derzelve werdt zeer geheim gehouden. Men twyfelde niet, of zy was nadeelig voor de tegenwoordige Regeeringe van Zweeden. Ook bragt zy veel toe, om dit Ryk te doen treeden in het Verdrag van Hanover: 't welk, in de Lente des volgende jaars, gebeurde. 1726.

XXVII. Argwaan des Konings van Grootbritanje op het Russische Hof, en op de Hoven van Weenen en Madrid.

George de I. hadt, ten deezen tyde, zo men meende, nog byzondere redenen van misnoegen op het Russische Hof, die hem, behalve de gemelden, bewoogen hadden, tot het zenden van een Esquader naar de Oostzee. Men hadt hem, reeds in 't voorleeden jaar, berigt, dat de aanhangers des Pretendents drie Oorlogsschepen, in Rusland, gekogt hadden; die naar Spanje gezeild waren, om tot een' geheimen aanslag gebruikt te worden. Te S. Andero, hadden zy zig gevoegd by vier Spaansche Oorlogsschepen, en men twyfelde niet, of zy zouden gebruikt worden, tot het vervoeren van eenige Spaansche manschap, welke niet verre van deeze haven verzameld was. Men hadt ook verstaan, dat 'er, in de haven van Oostende, zesduizend man stondt gescheept te worden: en men twyfelde niet, of de Keizer, Rusland en Spanje waren 't eens, om iet van belang te onderneemen, ten behoeve des Pretendents. Nog wist men, dat de Hertog van Wharton, een voornaam aanhan-

(z) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 131. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 158.

1726. hanger des Pretendents, te Weenen, met de Keizersche en Russische Staatsdienaars, en met den Heere van Ripperda, in 't heimelyk, gesproken hadt; waarna hy naar Rome was verreisd, zo men vastelyk vertrouwde, met oogmerk, om den Pretendent verslag te doen van zyne verrigtingen: uit wiens naam, hy, sedert, ook aan 't Spaansche Hof gehandeld hadt. Alle deeze byzonderheden werden, in openbaare Geschriften, verspreid, in Engeland; en zo algemeen geloofd, dat de Koning niet schroomde, in 't begin des jaars 1727, aan 't Parlement te verklaaren „ dat de omkeering der Regeeringe in Groot-Britanje de vrugt scheen te „ zullen zyn, welke men zig, van de naauwe „ vereeniging, tusschen den Keizer, de Keizerinne van Rusland en den Koning van Spanje „ beloofd hadt (*a*)." 't Was dan geen wonder, dat het Groot-Britannische Hof zig bevlytigde, om zulk eene onderneeming te stuiten.

Koning George maakt zig verdagt van heimelyke handeling met de Porte.

Om hierin te beter te slaagen, ondernam, zo men meent, Koning George, eer nog 't Verbond tusschen den Keizer en Rusland gesloten was, eene onderhandeling met de Ottomannische Porte, aan welke hy opening deedt van het Verdrag van Hanover. Men hieldt hem ook verdagt, aan 't Weener-Hof, dat hy, niet zonder medeweeten van Frankryk, de Porte zogt te beweegen, tot eenen oorlog tegen den Keizer en tegen Rusland. Doch zyne Gezanten ontkenden, openlyk, dat hy zulk een oogmerk gehad hadt (*b*). Ook is 'er my, ner-

(*a*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 81—85. Motifs de la cond. de la Gr. Bret *p.* 41, 44, 62, 66, 67, 68, 69, 70.
(*b*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 457—462, 467, 468.

nergens, eenig duidelyk bewys van voorgekomen. Maar met den Landgraave van Hessen-Kassel, dien 't Weener-Hof, vergeefs, gezogt hadt te winnen (c), hadt George de I., in Lentemaand deezes jaars, reeds een Verdrag gesloten, waarby de Landgraaf zig verbondt om twaalfduizend man, ten dienste des Konings, te werven, zullende den Koning hem, hiertoe, door het verschaffen van behoorlyke onderstandgelden, in staat stellen (d). 1726.

XXVIII. De Staaten besluiten tot de aanneeming van het Verdrag van Hanover.

Het Weener-Hof handelde, midlerwyl, in Duitschland, in 't Noorden en in Italie, om Bondgenooten te winnen. Ook werden, omtrent deezen tyd, gelyk wy reeds gemeld hebben, eenige Duitsche Vorsten bewoogen, om in 's Keizers maatregels te treeden. Maar de Koning van Sardinie hieldt zig buiten verbindtenis met den Keizer (e). De Staaten, midlerwyl, de magt van 't Weener Verbond ziende toeneemen, door de handelingen aan verscheiden' Hoven, die, byzonderlyk te Petersburg, op eenen goeden voet stonden, hadden, eer men 't, tusschen den Keizer en de Russische Keizerinne, nog volkomen eens geworden was, niet konnen nalaaten, eindelyk, een besluit te neemen, op de toetreeding tot het Verdrag van Hanover (f). Om over de voorwaarden hunner aanneeminge, met de Gezanten der Bondgenooten, in onderhandeling te treeden, hadden zy benoemd *Christiaan Karel, Baron van Lin-*

(c) MONTGON *Tom.* II. *p.* 187.
(d) *Voiez* MONTGON *Tom.* II. *Piec. Justif. N.* IX. *p.* XXXI. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 322.
(e) MONTGON *Tom.* I. *p.* 451, 470. *Tom.* II. *p.* 75, 280.
(f) Resol. Gener. *Jovis* 8 *Aug.* 1726.

1726. *Lintelo*, Heer van Essen, wegens Gelderland; *Arnold van Zuilen van Nyveld*, Raad en Oud-Burgemeester van Rotterdam, Ruwaard van Putten en Baljuw van Schieland, en Izaak van Hoornbeek, Raadpensionaris en Grootzegelbewaarder, wegens Holland; *Nikolaas Henrik Noey*, Oud-Burgemeester van Tholen, wegens Zeeland; *Gerard Godard Taats van Amerongen*, Ridder der Duitsche Orde en Kommandeur derzelve, te Doesburg, wegens Utrecht; *Joan Abraham van Schuurman*, Burgemeester en Raad der Stad Slooten, wegens Friesland; *Everard Rouse*, Burgemeester der Stad Deventer, wegens Overyssel, en *Lambert Henrik Emmert*, Raad der Stad Groningen, wegens Stad en Lande. In Oogstmaand, was men 't, over de voorwaarden, genoegzaam eens geworden. Ook hadt Stad en Lande in 't Verdrag bewilligd. Doch Utrecht aarzelde nog. Men verwagtte, derhalve, in 't gemeen, nog niet, dat de Staaten in 't Verdrag zouden getreden zyn, toen 't, onverhoeds, door alle de Gemagtigden, behalve dien van Utrecht, geschiedde, op den negenden van Oogstmaand. De Akte van aanneeming behelsde „ dat de Staaten, in 't aanneemen van 't „ Verdrag van Hanover, geen ander oogmerk „ hadden, dan de behoudenis der ruste van „ Europa, zonder welke, die van hunnen Staat „ niet zeker zyn kon; en de handhaaving van „ hunnen Koophandel, zonder welken, dezelve niet kon bestaan. Dat zy ook verstonden, „ dat, door dit Verdrag, geene andere Verdragen, door de hooge Bondgenooten, onderling, of met andere Mogendheden, gemaakt,

Zy treeden in dit Verdrag.

Inhoud der Akte van aanneeming.

„ maakt, in eenigerlei opzigt, verbroken, of „ gekrenkt werden. Dat zy zig verzekerd hielden, dat men hen, uit hoofde van deeze „ aanneeminge, niet zou willen verpligten, tot „ eene algemeene handhaaving der Westfaalsche en Olivasche Verdragen; maar alleenlyk, tot de handhaavinge der regten en bezittingen, welken de handelende Mogendheden, uit hoofde der gemelde Verdragen, verkreegen hadden, en nog tegenwoordig bezaten: weshalve, zy zig, ten opzigte der zaake van Thorn, niet verder verbinden konden, dan tot het aanwenden hunner goede diensten, tot verwerving eener redelyke voldoening, voor de inbreuk, te Thorn, gedaan op de Olivasche Vrede. Dat zy ook onderstelden, dat de Bondgenooten elkanderen kennis zouden geeven van de middelen, welken zy, des noods, zouden willen in 't werk stellen, tot bescherming van elkanders bezittingen en regten, zulken vooral, die opzigt hadden op den Koophandel, beide in en buiten Europa. Dat de onderstand, dien de Staaten verpligt zouden zyn te leveren, op vierduizend knegten en duizend ruiters, bepaald zou worden, en dat, na verloop van de vyftien jaaren des Verdrags, alle dingen zouden wederkeeren, tot den staat, waarin zy, voor het sluiten des Verdrags, geweest waren." By deeze punten, was nog een geheim punt gevoegd, behelzende „ dat, de Staaten hebbende voorgedraagen dat zy, uit misnoegen over hunne aanneeminge van het Verdrag, of uit eenige andere oorzaak, zouden konnen aangetast, en daardoor genoodzaakt „ wor-

1726.

Geheim punt.

1726. „ worden, om hunne toevlugt te neemen tot „ de wapenen, zonder dat de Bondgenooten tyd hebben zouden, om tot afweering „ van zulk een gevaar, eerst hunne goede „ diensten aan te wenden; de drie andere „ Mogendheden zig verbonden, om de Staaten, in zulk een geval, terstond, met de bepaalde manschap, by te springen." En in een ander afgezonderd punt, welk egter niet geheim bleef, werdt, door de Fransche en Groot-Britannische Gezanten alleen, verklaard „ dat, „ onder de regten der Staaten, welken men „ verpligt zou zyn te handhaaven, ook begreepen werdt het regt, by de Munstersche Vrede bedongen, om de ingezetenen der Oostenryksche Nederlanden uitgesloten te houden van de Vaart op de Indien: en zo de Keizer, hierom, de penningen inhieldt, welken „ zy van hem te vorderen hadden, zouden de „ Bondgenooten hun voldoening bezorgen, „ mids zy geene vyandlykheden, tegen de Oostendesche Maatschappye, in de Indien, noch „ elders aanvingen, dan na dat zy, deswege, met „ de andere Bondgenooten, zouden overeengekomen zyn." Nog verklaarden de Staaten „ dat zy de vryheid aan zig behielden, om in de „ middelen, welken de Bondgenooten zouden „ goedvinden in 't werk te stellen, tot behoudenis van de Vrede of van het evenwigt van „ Europa, te bewilligen of niet (g)."

Pruissen weigert in de Akte der

De Markgraaf de Fenelon en de Heer William Finch, de Akte gelezen hebbende, waarby de Staaten 't Verdrag aannamen, verklaarden, terstond,

(g) Voiez Du Mont Corps Diplom. Tom. VIII. P. II. p. 133. Rousset Recueil, Tom. III. p. 166.

ſtond, dat zy gereed waren omze te tekenen. Doch de Heer Meinertzhagen, Gezant des Konings van Pruiſſen, maakte 'er zwaarigheid in. Hy hadt, reeds te vooren, te kennen gegeven, dat hem de uitzondering van de handhaaving der Weſtfaalſche en Olivaſche Verdragen mishaagde (*h*). En de Koning, zyn Meeſter, hadt hem nog geene volmagt gezonden, om de Akte van aanneeming, met deeze uitzondering, te tekenen. De Fenelon en Finch nogtans, oordeelende, dat zy het tekenen deezer Akte, niet langer, behoorden te verwylen, traden 'er terſtond toe „ in verwagting, zo zy verklaarden,
„ dat de Koning van Pruiſſen zynen Gezant,
„ insgelyks, haaſt volmagt tot tekenen geeven
„ zou; doch zo zulks, onverhoopt, agterbly-
„ ven mogt, beloofden zy, uit den naam hunner
„ Meeſteren, zig te zullen houden aan de pun-
„ ten, welken de Staaten, by de Akte van aannee-
„ minge, verklaard en bedongen hadden (*i*)."

1726.

Staaten te bewilligen.

XXIX. Aanmerkingen op de inzigten der Staaten, in het aanvaarden van 't Verdrag van Hanover.

In zo verre en op zulk eene wyze, kreeg, eindelyk, het werk van de toetreedinge der Staaten tot het Verdrag van Hanover zyn beſlag. Zy bereikten 'er hun groot oogmerk mede, welk was ten minſte Frankryk en Groot-Britanje te verpligten, om hen te handhaaven in hun regt, om de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden te doen uitſluiten van de Vaart op de Indien. Zelfs werden hun byna alle de andere voorwaarden toegeſtaan, op welken zy, in den aanvang der onderhandelingen, hadden voorgeſlaagen, het Verdrag te willen aanneemen (*k*); zon-

(*h*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom* IV. *p.* 163.
(*i*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 177.
(*k*) *Zie* hier voor *bl.* 356.

1726. zonder dat zy eenige verbindtenis op zig genomen hadden, waaronder zy niet reeds, uit kragt van voorige Verdragen, gebragt waren. Doch de belofte om hunne geschillen met Deenemarke, door minzaame tusschenspraak, te helpen byleggen, hadden zy niet konnen verwerven. De Gezanten oordeelden, dat zulk eene belofte, aan 't Hof van Koppenhagen, als te eenzydig zou voorkomen, en hierom alleen de nuttigheid wegneemen, welke men zig anders van hunne tusschenspraak zou hebben konnen belooven (*l*). 't Verklaaren van den Oorlog aan die van Algiers en Marokko was ook van de hand geweezen. Fenelon verstondt „ dat deeze volken, met
„ welken Frankryk en Groot-Britanje plegtige
„ Verdragen gesloten hadden, niet als zee-
„ roovers konden aangemerkt, noch uit dien
„ hoofde uitgerooid worden. Dat zy, gehouden
„ wordende voor openbaare vyanden der Staa-
„ ten, niet gerekend konden worden onder
„ zulken, tegen welken men, uit hoofde van
„ het drievoudig Verbond, den onderstand der
„ Bondgenooten vorderen kon; alzo dit Ver-
„ bond, in 't jaar 1717, gesloten was, toen de
„ Staaten reeds met deeze volken in oorlog wa-
„ ren, zonder dat 'er, in 't Verbond, eenige
„ melding van gemaakt was; ten bewyze, dat
„ men deezen oorlog niet aanzag als een ge-
„ val, waarin de naarkoming van 't Verbond
„ gevorderd werdt. En zo behoorde hy, zyns
„ oordeels, ook tegenwoordig niet aangezien
„ te worden. Tusschenspraak en goede diensten
„ by de Afrikaansche volken waren 't eenigste,
„ welk de Staaten, naar reden, van Frankryk
„ en

(*l*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* IV. *p.* 162.

„ en Groot-Britanje vorderen, of verwagten 1726.
„ konden (*m*)." De Staatſchen, op deeze redenen weinig weetende aan te merken, hielden zig te vrede, met de overige voordeelen, welken zy, by de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, bedongen hadden.

XXX. Heimelyke handeling des Keizers, aan 't Hof van Berlyn.

De Koning van Pruiſſen weigerde, ondertusſchen, te bewilligen in de voorwaarden, waarop de Staaten in dit Verdrag waren getreden. Hy ſcheen 'er zeer op geſteld te zyn, dat zy zig, zo wel als de twee andere Mogendheden, verbonden, tot het handhaaven der Weſtfaalſche en Olivaſche Verdragen: waartoe zy egter, nimmer te vooren, verbonden waren geweeſt, en door welke verbindtenis, zy zig ligtelyk zouden hebben konnen inwikkelen in eenen laſtigen oorlog. Men vondt, hierom, vreemd, dat zyne Pruiſſiſche Majeſteit hen hiertoe dringen wilde. Doch de oorzaak van zyn gedrag ontdekte zig, kort hierna. De Keizer was in heimelyke onderhandeling getreden met het Hof van Berlyn, om den Koning van Pruiſſen af te trekken van het Hanoverſch Verbond. De *Graaf van Sekkendorf* hadt 'er de eerſte opening van gedaan, en men wil, dat 'er, na veel handelens, op den twaalfden van Wynmaand, te Weſterhauſen, een Verbond werdt geſlooten, tuſſchen de twee Mogendheden, welks inhoud zeer geheim gehouden werdt. Ook was hiertoe wel reden, alzo de Hanoverſche Bondgenooten verpligt waren, niet zonder kennis van elkanderen, in onderhandeling te treeden, veel min te ſluiten. 't Leedt nogtans niet lang, of men verſpreidde, onder de hand, affchriften van het Verbond van Wuſterhau-

(*m*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* IV. *p.* 165—168.

1726. hausen, welken nog voorhanden zyn (*n*). Volgens dezelven, beloofde de Koning van Pruissen de *Pragmatike Sanctie*, of de orde op de Oostenrykſche opvolging te zullen handhaaven. De Keizer zou, daarentegen, den Koning van Pruissen, na de dood van den Keurvorst van de Palts, in 't bezit doen stellen van de Hertogdommen Berg en Gulik, den Prins van Sultzbach beweegende, om van deszelfs regt op Berg en Ravenstein af te staan: of zo hem dit mislukte, zou hy hem andere goederen van gelyke waarde, uit zyne eigene erflanden in 't Duitſche Ryk, opdraagen. Voorts, was de Koning van Pruissen, volgens de afſchriften, van welken wy spreeken, ook getreden in 't Verbond, welk de Keizer, onlangs, met de Keizerinne van Rusland hadt aangegaan. Doch op deeze afſchriften is geen volkomen staat te maaken (*o*). De Koning van Pruissen hadt, twee maanden te vooren, ook een Verbond van onderlinge beſcherminge gesloten met de Russische Keizerinne. Beide de Mogendheden mistrouwden de Poolen, met welken, de Koning van Pruissen in 't byzonder groot geſchil gekreegen hadt, ter gelegenheid van 't gebeurde te Thorn. By een geheim punt van dit Verbond, beloofde de Koning van Pruissen zyne goede diensten te zullen aanwenden, om den Hertog van Holstein, Schoonzoon der Keizerinne, te doen herstellen in 't bezit van 't Hertogdom Sleeswyk; of ten minste, zig onzydig te zullen houden, in geval men geweldiger middelen ter hand neemen mogt, om hem dit bezit te

Verbond tusschen Rusland en Pruissen.

(*n*) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 139. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 187.
(*o*) ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 186, 197. MONTGON *Tom.* II. *p.* 426.

te bezorgen. De Hertog ſtondt, daarentegen, af van het regt, welk hy zig voorbehouden hadt, om, by den Keizer, de inhuldiging van het Land van Stettyn te vorderen (*p*). 1726.

Ondertusſchen, was het Verdrag tusſchen den Keizer en Pruisſen zo dra niet getroffen, of de Hoven van Weenen en Madrid lieten zig verluiden, dat zy eenen der voornaamſte Bondgenooten van het Verdrag van Hanover, op hunne zyde, hadden weeten te winnen. De geruchten van de verandering des Konings van Pruisſen hadden ook byſtere ontſteltenis veroorzaakt, te Parys, te Londen en in den Haage. 't Kwam zyner Pruisſiſche Majeſteit ter ooren: die, terſtond, zynen Gezanten in Frankryk en in Engeland bevel gaf, om te verklaaren „ dat „ hy niets met den Keizer geſlooten hadt, welk „ ſtreedt met het Verdrag van Hanover, heb„ bende de verbindtenisſen, in welken hy ge„ treden was, alleen opzigt op zyne byzonde„ re belangen, en die van het Duitſche Ryk." Men moeſt zig, met deeze Verklaaring, te vrede houden (*q*). De Koning van Pruisſen werdt nog aangemerkt als een der Bondgenooten van het Verdrag van Hanover; hoewel men op zynen yver, om de voorwaarden van het zelve ter uitvoeringe te brengen, na deezen, kleinen ſtaat maakte.

XXXI. Vrede tusſchen de Staaten en de Regee-

Ten deezen tyde, of wat laater, kreeg men, hier te Lande, berigt, dat de Vrede, tusſchen de Staaten en die van Algiers, eindelyk, gelukkiglyk getroffen was. Hunne Hoog-Mogendheden

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 198. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 135.

(*q*) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 427. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 313.

1726. den hadden, in 't voorjaar, wederom een Esquader Oorlogsschepen naar de Middellandsche zee geschikt, om op de Algiersche Kaapers te passen. De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, die 'er 't bevel over hadt, maakte, geduurende deezen kruistogt, jagt op verscheiden' kaapers, en jaagde 'er een' op de kust van Tetuan, daar 't schip zig te bersten stiet (r). Maar de Regeering van Algiers, eindelyk, den oorlog moede, zondt, in den nazomer, eenige voorslagen aan den Heere van Sommelsdyk, waarop men begeerde in handeling te treeden. De Vice-Admiraal begaf zig toen, met vyf Oorlogsschepen, voor Algiers, en op den agtsten van Herfstmaand werdt de Vrede getekend. Het Verdrag bestondt uit vierentwintig Leden.

[...]ringe van Algiers.

Voornaamste punten derzelve.

By het zelve, werden „ de inkomende regten „ op de Koopwaaren, welken de ingezetenen „ van den Vereenigden Staat naar Algiers voe„ ren zouden, van tien op vyf ten honderd „ verminderd: de invoer van Oorlogsbehoef„ ten werdt geheel vry verklaard. De Algier„ sche Kaapers, een Staatsch schip ontmoeten„ de, mogten 't niet dan met de sloep naderen, „ en alleenlyk twee man overzetten, om de „ Paspoorten te onderzoeken. De Dey zou „ niet mogen gedoogen, dat eenig Algiersch „ schip zig begave naar Salée of andere Plaat„ sen, welken met de Staaten in oorlog waren. „ Ook zou geen Algiersch schip naderen mo„ gen, tot in 't gezigt van eenige Haven van „ den Vereenigden Staat. Men zou niet toe„ staan, dat die van Tunis, Tripoli, Salée of

„ an-

(r) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1726. *bl.* 269. *July—Decemb.* 1726. *bl.* 10.

„ andere vyanden van den Staat eenige sche- 1726.
„ pen, Persoonen of goederen der ingezetenen
„ van den Staat, te Algiers, kwamen verkoo-
„ pen. Doch 't zou den Staatschen vrystaan,
„ hunne pryzen aldaar tot geld te maaken. De
„ Staatsche Oorlogsschepen, op de reede van
„ Algiers ten anker komende, zouden van be-
„ hoorlyke ververschíng voorzien worden;
„ doch geene Slaaven, die hunnen Meesteren
„ ontvlugt waren, mogen ophouden. Zo een on-
„ derzaat van den Staat, te Algiers, overleedt,
„ zonder uiterften wil gemaakt te hebben,
„ zou de Consul der Staaten het opzigt over
„ deszelfs goederen aanvaarden, ten behoeve
„ van den regten erfgenaam. Geschillen tus-
„ schen onderzaaten van den Staat onderling
„ zouden voor den Consul; doch geschillen der
„ Staatschen met Turken of Mooren voor den
„ Dey en Divan worden afgedaan. De Consul
„ zou een' Predikant van den Hervormden
„ Godsdienst in zyn huis mogen hebben, en
„ de Slaaven zouden den Godsdienst aldaar, op
„ de vastgestelde dagen, mogen bywoonen.
„ Een Staatsch Admiraal, voor Algiers ko-
„ mende, zou met eenentwintig schooten be-
„ groet worden, mids hy, hierop, met een
„ gelyk getal van schooten, antwoordde. De
„ Paspoorten zouden, om de drie jaaren, moe-
„ ten vernieuwd worden (s)."

Terstond na het treffen deezer Vrede, keerde de Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, te rug naar 't Vaderland, zendende den Kapitein

Men weigert de Staatsche Oorlogs-

(s) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl* 311. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 136. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 260.

1726. tein *de Wildt*, met een afschrift van 't Verdrag, aan den Consul te Mallaga, met last, om het den Heere van der Meer, te Madrid, toe te zenden. De Ambassadeur, ten Hove kennis gegeven hebbende van de gesloote' Vrede, ontving, deswege, de gewoonlyke gelukwenschingen. Doch men zondt, ten zelfden tyde, bevel aan alle de zeehavens van 't Ryk, om geene Staatsche Oorlogsschepen, in dezelven, te ontvangen, of te laaten vertoeven. En in gevolge van dit bevel, werden twee of drie schepen, onder den Kapitein *Elias*, in de Baaye van Kadix ingeloopen zynde, in't begin van Slagtmaand, genoodzaakt, zonder uitstel, zee te kiezen, onaangezien, by het twintigste Lid der Utrechtsche Vrede, bedongen was, dat de Staatsche Oorlogsschepen, in tyd van Vrede, niet uit de havens van Spanje zouden mogen geweerd worden (*t*). Doch het Spaansche Hof oordeelde, van gedrag te moeten veranderen omtrent de Staaten, na dat zy in 't Verbond van Hanover getreden waren; en na dat hunne Bondgenooten, de Engelschen, de Spaansche Havens, in en buiten Europa, met Oorlogsschepen, hadden begonnen te bezetten.

Schepen, in de havens van Spanje, te ontvangen.

XXXII. Twist over 't aanleggen eeniger nieuwe werken, op den S. Pieters Berg.

De Keizer scheen den Staaten ook nieuwe moeite te willen aandoen. De Graaf van Konigsek-Erps hadt, in Louwmaand deezes jaars, een Geschrift ter Staatsvergaderinge overgeleverd, waarby hy de klagten ondersteunde, welken, reeds in 't jaar 1724, van wege den Prinse en Bisschop van Luik, gedaan waren, over eenige werken, door de Staaten, op den S. Pieters berg, op Luikschen bodem, van nieuws, aangelegd. Men was, in 't jaar 1717, met den Prinse van Luik, over-

(*t*) Montqon *Tom.* II. *p.* 462.

vereengekomen, dat de Sterkte op den S. Pieters berg in wezen blyven zou (*u*); doch men scheen nu kwalyk te neemen, dat de werken aan dezelve vermeerderd werden. De Staaten stonden wel toe, dat deeze hunne werken, op Luikschen grond, waren aangelegd; doch zy merktenze aan, als behoorende tot de Vestinge van Maastricht, welke zy, by Verdrag, bedongen hadden, te mogen versterken en bezetten, zonder dat zy 'er den Prinse van Luik, vooraf, kennis van behoefden te geeven. Zy hadden dit den Prinse, reeds, voorheen, geantwoord, en vertoonden 't ook nu den Keizerlyken Gezant, dien zy, daarenboven, voorhielden, „dat „de aangelegde werken enkelyk dienden, tot „verdediging van Maastricht, welks halve „Heerlykheid den Prinse van Luik toekwam. „Dat de Staaten geneigd waren, den eigenaa„ren der huizen, welken geslegt zouden moe„ten worden, om de werken naar behooren „te voltrekken, redelyke voldoening te gee„ven; en dat deeze huizen en zekere kapel, in „geval van belegering, wanneer men niet ge„woon was, eenige gebouwen onder de Ves„tingwerken te laaten staan, toch zouden moe„ten afgebroken worden (*v*)." De Graaf van Konigsek-Erps zondt het antwoord der Staaten, welk hem schriftelyk overgeleverd werdt, naar zyn Hof, en my is niet bekend, dat deeze zaak, waar van, in 't eerst, als van eene blykbaare schending van den bodem des Duitschen Ryks, groote ophef gemaakt was, eenig verder gevolg gehad heeft. 1726.

De

(*u*) *Zie* hier voor, *bl.* 96.
(*v*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 179—186.

1726.

Doorbraaken der Rivierdyken en overstrooming, hier te Lande.

De geweldige regen, die, in den Zomer en Herfst des jaars 1725, gevallen was, hadt de rivieren, alomme, zo hoog doen zwellen, dat men, in den volgenden Winter, hier te Lande, voor eene doorbraak der Rivierdyken begon te dugten. Ook veroorzaakte een zwaare ysdam, in de Lek, by Schoonhoven, twee groote doorbraaken in den dyk, op den eenentwintigsten van Louwmaand, waardoor de Krimpener- en Lopikerwaarden, terstond, onder liepen. De Lingedyk by Thiel bezweek, omtrent den zelfden tyd. En in 't begin van Sprokkelmaand, brak de zelfde dyk, by Kedichem, door, waardoor de gantsche Alblasserwaard overstroomd werdt. Men meende, dat de boeren, in de Krimpenerwaard en elders, sedert, de dyken, aan sommige oorden, doorstaken, om zig van 't water te ontlasten; tegen welken moedwil, door de Staaten, by een ernstig Plakaat, voorzien werdt. Het hoog water drong, wat laater, ook door den Marendyk, en door den dyk by Linschooten, overstroomende eene geweldige plek Lands, welke men, tot hiertoe, droog gehouden hadt. Doch na het midden van Sprokkelmaand, begon het zagtelyk te dooijen, waardoor het water, allengskens, vryer loop kreeg. In de volgende Lente, werdt eindelyk gearbeid aan 't stoppen der doorbraaken, waarna men het water, door eene menigte van sluizen, begon te loozen uit de Alblasserwaard (*w*), die allengskens, gelyk de andere overstroomde Landen, wederom droog raakte.

(*w*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1726. *bl.* 91, 159, 215.

VA-

VADERLANDSCHE HISTORIE.

TWEE-ENZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *De Staaten versterken hunne Land- en zeemagt. Voorslag om de Oostendesche Maatschappy te verplaatsen.* II. *De Koning van Zweeden treedt in 't Verdrag van Hanover. Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.* III. *Handeling des Keizers, in Duitschland.* IV. *Twist in 't Parlement van Engeland, over de noodzaakelykheid des oorlogs. De Hofparty dryft boven.* V. *Toebereidsels ten oorloge. Vreedzaame inzigten der meeste Mogendheden.* VI. *Gibraltar belegerd. Het Spaansche Hof zoekt de Staaten gerust te stellen. Engelsche togten te water. De Zilvervloot komt aan, in Spanje.* VII. *Opening tot eene handeling aan 't Weener-Hof. Voorslag van 's Pausen Nuncius aan de Fransche en Staatsche Gezanten, te Weenen. Eerste Ontwerp van voorafgaande Punten.* VIII. *De Staaten houden 't onaanneemelyk. Het Weener-Hof handelt met den Kardinaal de Fleury. Verklaaring des Konings van Pruissen.* IX. *Nieuw Ontwerp van voorafgaande Punten, door den Kardinaal gemaakt.* X. *Het Weener-Hof zoekt de handeling te rekken. Tweede Weener-Ont-*

Ontwerp. Groot-Britanje en de Staaten wyzen 't van de hand. XI. *Laatste Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten. De Keizer bewilligt 'er in. De voorafgaande Punten worden, te Parys en te Weenen, getekend. De Kardinaal de Fleury raakt, hier te Lande, in hooge agting.* XII. *George de I., Koning van Groot-Britanje, sterft. Zyn Zoon, George de II., volgt hem op. Ydele inzigten des Pretendents.* XIII. *De Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten bekragtigen de voorafgaande Punten. De Oostendesche Maatschappy wordt, voor zeven jaaren, opgeschort. Handeling van den Ambassadeur van der Meer, om 't Spaansche Hof, tot het bekragtigen der voorafgaande Punten, te beweegen.* XIV. *Verzoening tusschen de Hoven van Frankryk en Spanje.* XV. *Sterfte hier te Lande. Dood van den Raadpensionaris Hoornbeek. De Thesaurier Generaal, Simon van Slingeland, wordt Raadpensionaris.* XVI. *Handeling over de belasting op 't zilver, met de Spaansche Vloote aangebragt.* XVII. *Eisch en Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten. De Spaanschen maaken 'er, tegen afspraak, verandering in. Het wordt verbeterd. De Koning van Spanje neemt het aan.* XVIII. *Naamen der voornaamste Gevolmagtigden op de Byeenkomst te Soissons.* XIX. *Schets der inzigten en belangen van den Keizer en Spanje. Van Spanje en Groot-Britanje. Van eenige Leden des Duitschen Ryks. Van de Noorder Kroonen.* XX. *Van de Staaten der Vereenigde Gewesten.* XXI. *Opening der Byeenkomst te Soissons. Eischen der Staatschen. Antwoord der Keizerschen en Spaanschen. Klagten over inbreuk op 't Verdrag van*

Bar-

Barriere. XXII. *De handeling te Soissons verflaauwt. De Kardinaal de Fleury slaat een veertienjaarig Bestand voor. De Keizer en Spanje keuren 't af.* XXIII. *Maatschappy van Biskaje. Verdrag met Tripoli. Plakaat wegens den Koophandel van Zweeden. Vincent Willem, Baron van Hompesch, wordt in 't Lid der Edelen van Holland beschreeven.* XXIV. *De Kardinaal de Fleury handelt, heimelyk, met de Keizerschen en Spaanschen. Staat der Byeenkomst te Soissons.* XXV. *De Koning van Frankryk krygt de Kinderpokjes. Beweeging hierover, aan 't Spaansche Hof.* XXVI. *Dubbel Huwelyk, tusschen de Hoven van Madrid en Lisbon gesloten.* XXVII. *De handeling, te Soissons begonnen, wordt, in Spanje, vervolgd. Engelsch en Staatsch Esquader uitgerust.* XXVIII. *Het Verdrag van Seville wordt getekend. Inhoud van het zelve. De Staaten treeden 'er in.* XXIX. *Aanmerkingen over dit Verdrag, vooral, met opzigt op de Staaten.* XXX. *Twee Oostindische schepen te Algiers opgebragt.* XXXI. *De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. Zes Persoonen, over verbooden verstandhouding, gevonnist.* XXXII. *Vervolg der onlusten, in Oostfriesland. Keizerlyk Besluit, tot stillinge der zelven, afgekondigd.*

Aauwlyks waren de Staaten getreden in het Verdrag van Hanower, of zy, bespeurende, dat de Bondgenooten van het Weener-Verdrag zig, te water en te lande, begonden te wapenen, besloten, hunne Krygsmagt, 1726. I. De Staaten vermeerderen hunne Landmagt,

1726. — *en zee-magt.*

magt, met omtrent tienduizend man, te vermeerderen, en, vooreerst, agttien Oorlogschepen in zee te brengen, tot beveiliging der Koopvaardye. Voor 't einde des jaars, werdt nog tot eene tweede vermeerdering der Landmagt beslooten. Ook hadt de Raad van Staate, al in Slagtmaand, bevelen laaten afgaan, om de Regementen, welken de Staat reeds in dienst hadt, tegen den vyfentwintigsten van Lentemaand des volgenden jaars, voltallig te maaken. De trom werdt, terstond, geroerd, met tamelyken uitslag (*a*). Men raadpleegde, hierna, op het aanstellen van eenige Generaals. Gelderland sprak van 't verkiezen van eenen Veldmaarschalk. Friesland drong sterk, op het aanstellen van den jongen Prinse van Oranje, tot Generaal over 't voetvolk: waartoe ook de Prinses, Weduwe van den Prinse Joan Willem Friso, een ernstig verzoek deedt (*b*): uit alle welke voorbereidsels, een kort aanstaande oorlog, tusschen de Weener- en Hanoversche Bondgenooten, voorspeld werdt.

Voorslag van Groot-Britanje, om de Oostendesche Maatschappy te verplaatsen, van de

Midlerwyl, verzuimde men niet, middelen in 't werk te stellen, om de gevreesde Vredebreuk te voorkomen. De Koning van Groot-Britanje hadt, ten deezen einde, reeds voor eenigen tyd, aan den Keizer doen voorslaan, of hy niet zou konnen geraaden vinden, de Oostendesche Maatschappy, de voornaame oorzaak der verdeeldheid tusschen de Mogendheden, te verplaatsen naar Trieste of Fiume; aan

(*a*) Europ. Merc. *July—Dec.* 1726. *bl.* 277, 302. MONTGON Memoir. *Tom.* III. *p.* 6.

(*b*) Resol. Gener. *Lunæ* 23 *Juny Lunæ* 14 *July* 1727. *bl.* 486, 543. Resol. Holl. 14, 27 *May*, 10, 21 *Juny*, 9 *July* 1727. *bl.* 576, 621, 676, 679, 718.

aan welke Plaatsen, gelegen aan de Adriatische zee of Golf van Venetie, de Keizer, reeds voor eenige jaaren, verscheiden' voorregten in den Koophandel hadt toegestaan (*c*). Doch het Weener-Hof hadt geene ooren naar deezen voorslag. De Keizer boodt alleenlyk aan, gelyk hy reeds, dikwils te vooren, gedaan hadt, den handel der Oostendesche Maatschappye te willen bepaalen. Groot-Britanje en de Staaten verklaarden, daarentegen, bestendiglyk, dat zy met niets minder, dan met de geheele vernietiging dier Maatschappye te vrede zouden zyn (*d*).

1726. hand geweezen.

II. Handeling der Hanoversche Bondgenooten in Zweeden.

De verwagting van eenen aanstaanden algemeenen oorlog, allengskens, toeneemende, deeden de Weener- en Hanoversche Bondgenooten beide hun best, om nieuwe vrienden te winnen, onder de Mogendheden van Europa. De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje handelden, sedert eenigen tyd, om de Koningen van Zweeden, Deenemarke en Sardinie over te haalen tot het Verbond van Hanover. Doch, aan 't Hof van Stokholm, werden zy zeer gedwarsboomd, door de Gezanten des Keizers en der Russische Keizerinne; waartoe meer gelegenheid was, geduurende de zittingen van de Stenden des Ryks; die, onder anderen, vergaderd waren, om op de aanneeming van 't Verdrag van Hanover te raadpleegen, en, onder welken, de Hertog van Holstein, wiens zyde de Keizer en Rusland hielden, veele

(*c*) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 3.
(*d*) Montgon *Tom.* II. *p.* 24, 224, 403, 423, 424, 425.

1726. le begunstigers hadt (*e*). Doch de party der tegenwoordige Regeeringe was verre de sterkste. Zy oordeelde „ dat het Verdrag van Hanover
„ niemant benadeelen kon, dan die ondernam,
„ de rust van Europa te stooren; en dat het,
„ derhalve, veiliglyk, kon aangenomen wor-
„ den. Zy zag dit Verdrag ook aan, als be-
„ vorderlyk aan den Hervormden Godsdienst,
„ en aan den Koophandel van Zweeden. Ook
„ dagt zy niet, dat het aanliep tegen de Ver-
„ bindtenisse, welke men met Rusland, ten
„ behoeve des Hertogs van Holstein, hadt
„ aangegaan." 't Besluit viel, derhalve, dat men den Koning behoorde te raaden, dat hy 't Verdrag aanname (*f*), gelyk hy, eindelyk, deedt, op den vyfentwintigsten van Lentemaand des jaars 1727. Doch hy verklaarde, in eenige afgezonderde punten „ dat hy zig
„ niet verbondt tot de handhaaving van eeni-
„ ge regten of bezittingen, buiten Europa.
„ Ook wilde hy geene troepen leveren, in
„ Spanje of in Italie." By een geheim punt, werdt den Koning van Zweeden, door Frankryk en Groot-Britanje alleen, een onderstand van vyftigduizend ponden sterlings in 't jaar, voor den tyd van drie jaaren, toegelegd. Hiertegen beloofde hy, nog tienduizend man, boven de vyfduizend, by 't Verdrag beloofd, ten dienste van Frankryk en Groot-Britanje, gereed te zullen houden (*g*). Het aanneemen van 't

Zweeden treedt in 't Verdrag van Hanover.

1727.

(*e*) *Voiez* Pieces authent. *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* III. *p.* 217, 224, 236, 231, 240. *Tom.* IV. *p.* 169, 196. MONTGON *Tom.* III. *p.* 424—450. *Tom.* IV. *p.* 160—172.

(*f*) ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 298.

(*g*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 141. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 314. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 340.

't Verdrag van Hanover, door den Koning van Zweeden, ſtrekte zeer tot bevordering van 't groot oogmerk der Staaten, de vernietiging der Ooſtendeſche Maatſchappye; want ſchoon zyne Zweedſche Majeſteit, duidelyk, verklaard hadt, dat hy zig met geene andere Mogendheden verbondt, dan die, in 't oorſprongkelyk Verdrag, genoemd waren; ſchoon hy zelfs niemants bezittingen of regten buiten Europa begeerde te handhaaven; 't was genoeg, dat hy hunnen Bondgenooten onderſtand beloofde, buiten Italie en Spanje, in geval van algemeenen oorlog; die niet agter blyven kon, wanneer het Weener-Hof, omtrent de zaak der Ooſtendeſche Maatſchappye, niet van gedagten veranderde. 1727.

De handelingen der Hanoverſche Bondgenooten in Deenemarke ſlaagden, insgelyks, naar wenſch. De Koning hadt, alleenlyk, zwaarigheid gemaakt, in eenige punten van het Hanoverſch Verdrag, waarom men overeengekomen was, om alleenlyk een Verbond tusſchen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke te ontwerpen. 't Verſchil over de onderſtandgelden, welken de Koning van Deenemarke vorderde, hieldt het ſluiten van dit Verbond, nog eenigen tyd, tegen. Doch zo dra Zweeden in 't Verdrag van Hanover getreden was, maakte men, aan 't Hof van Koppenhagen, ook meer ſpoed om te ſluiten. De heimelyke en openlyke poogingen der Keizerſche en Ruſſiſche Staatsdienaaren verhinderden den Koning niet (*h*), om het ontworpen Verbond met Frank-

Verbond tuſſchen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.

(*h*) MONTGON Memoir. *Tom.* IV. 173, 248. ROUSSET Recueil, *Tom.* III *p.* 320. *Tom.* IV. *p.* 225. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 341.

1727. Frankryk en Groot-Britanje te doen tekenen, op den zeſtienden van Grasmaand. „ Deenemarke beloofde, by dit Verbond, dertigduizend man op de been te zullen houden, tot beſcherming van Sleeswyk, waartegen de twee andere Mogendheden zig verbonden, om, vier jaaren agtereen, driehonderd en vyftigduizend Ryksdaalers in 't jaar, aan onderſtandgelden, te zullen voldoen aan zyne Deenſche Majeſteit. Frankryk, in 't byzonder, zou, daarenboven, een gedeelte der ſoldye deezer troepen betaalen. Groot Britanje zou twaalfduizend man by de Deenſche manſchap voegen, en een Esquader ſchepen zenden naar de Deenſche kuſten. Beide de Mogendheden zouden, daarenboven, dertigduizend man gereed houden, om de Deenſche bezittingen, in 't Noorden en in Duitſchland, te beſchermen (*i*)."

III. Handeling des Keizers in Duitſchland.

Terwyl het Hanoverſch Verdrag, door dit Verbond, in de voornaamſte opzigten, meerder kragt kreeg; handelde de Keizer, in Duitſchland, vergeefs, om nieuwe Bondgenooten te winnen. De Koning van Pruiſſen, welken men, te Weenen, voorgaf, van 't Verdrag van Hanover afgetrokken te hebben, gedroeg zig alleenlyk als onzydig, en zogt, in Sprokkelmaand, den Koning van Groot-Britanje, zynen Schoonvader, te beweegen, tot afzonderlyke handeling met den Keizer. Doch George de I. antwoordde „ dat hy, zonder Frankryk en de Staaten te kennen, tot geene handeling verſtaan kon (*k*)." Met den Keurvorſt van de

Palts

(*i*) *Voiez* DU-MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 144. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 244.

(*k*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 239, 241.

Palts en den Prinse van Sultzbach, die niet verstaan konden tot den afstand van Gulik, Berg en Ravenstein, ten behoeve des Konings van Pruissen, hadt de Keizer nog niets konnen sluiten. Zelfs hadt hy de Rynsche Kreitsen niet konnen beletten, dat zy vreemde werving toelieten. Zyne handeling, op den Ryksdag te Regensburg, daar hy de Vorsten en Stenden zogt over te haalen, tot het opregten van een Ryks Leger, op den voet van de jaaren 1702 en 1714, slaagde ook kwalyk. De Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten arbeidden zo sterk, onder de Leden des Ryks, dat 'er geen besluit genomen werdt, op 's Keizers voorslag. De Kerkelyke Keurvorsten waren genoegzaam de eenigste Ryks Leden, die 's Keizers zaak, driftiglyk, voorstonden: hoewel ook de yver van deezen, toen zy zagen, voor hoe groot een gevaar, de zwakheid van het Weener-Verdrag hen bloot stelde, allengskens, verslaauwde. De Franschen, Engelschen en Staatschen bragten, eerlang, ook te wege, dat de Verbonden' Kreitsen, zynde de Opper- en Neder-Rynsche, Zwabische, Oostenrykschc en Frankische, die te Frankfort vergaderd waren, om op 's Keizers voorslag te raadpleegen, een besluit namen, om zig genoegzaam onzydig te houden. Men deedt hen begrypen, dat de Oostendesche Maatschappy, de groote oorzaak der tegenwoordige verdeeldheid, den Leden van het Duitsche Ryk niet aanging, maar alleenlyk ten voordeele van 's Keizers erflanden strekte (*l*). Ook verzekerde men 1727.

(*l*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 147—151, 173—186, 308—416. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 337—340.

1727. men allen Leden des Ryks, dat de Hanoversche Bondgenooten niet voorhadden, de rust van Duitschland, in eenigerlei opzigt, te stooren (m): 't welk veel toebragt, om de Vorsten en Stenden te bevestigen in de vreedzaame gevoelens, welken de meesten hadden.

IV. Handelingen in 't Parlement van Engeland.

De Hanoversche Bondgenooten, immers Groot-Britanje en de Staaten, begonden, met den aanvang deezes jaars, de toebereidsels ten oorloge, die, reeds in 't voorleeden jaar, waren aangevangen, ernstelyk, door te zetten. George de I., het Parlement, in Louwmaand, wederom byeengeroepen hebbende, zogt het Huis der Gemeenten te beweegen, tot het verleenen van den vereischten onderstand, ten deezen einde. De naauwe vereeniging met Frankryk, die aanliep tegen de maatregels, welken men, van ouds, plagt te volgen, in Engeland, hadt merkelyke misnoegdheid verwekt, onder veelen.

's Konings aanspraak.

De Koning vondt, derhalve, dienstig, de redenen, die hem van gedrag hadden doen veranderen, open te leggen, voor 't Parlement. Hy vertoonde der Vergaderinge, in zyne eerste aanspraak, op den agtentwintigsten van Louwmaand „ dat „ de geheime beschadigende Verdragen, tusschen de Hoven van Weenen en Madrid, „ in 't jaar 1725, gesllooten, de nabuurige „ Mogendheden, met reden, tot argwaan ver„ wekt hadden, en regelregt aanliepen tegen „ de dierbaarste belangen en voorregten van „ zyn volk. Men moest zig, derhalve, ver„ volgde hy, het wedergeeven van Gibraltar „ getroosten, en den Keizer in 't bezit laaten „ van

(m) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 334, 337, 340.

„ van den uitgestrekten Koophandel, dien hy 1727.
„ zig hadt aangemaatigd; of men moest zig in
„ staat stellen, om 's volks voorregten te be-
„ schermen. Tot het laatste, was te meer re-
„ den, om dat hem, van verscheiden' oorden,
„ berigt was, dat men eenen aanslag gesmeed
„ hadt, om den Pretendent op den troon van
„ Groot-Britanje te stellen. Het Russische Hof
„ zou zelfs eene landing in Groot-Britanje
„ ondernomen hebben, zo de Vloot, in 't voor-
„ leeden jaar, naâr de Oostzee gezonden, den
„ toeleg niet gestuit hadt. Hy en zyne Bond-
„ genooten hadden, hierom, moeten waaken,
„ voor de gemeene veiligheid. Frankryk en de
„ Staaten hadden, reeds in 't voorleeden jaar,
„ hunne krygsmagt begonnen te vermeerde-
„ ren. Van Zweeden en Deenemarke hadt men
„ diergelyke poogingen te wagten. Groot-Bri-
„ tanje moest niet stil zitten. De Spaansche
„ Gezant hadt, onlangs, zyn afscheid geno-
„ men, met een Vertoog, welk weinig ver-
„ schilde van eene Oorlogsverklaaring (*n*). De
„ aanhouding van 't goed verstand tusschen de
„ twee Ryken werdt, in het zelve, bepaald aan
„ de wedergeeving van Gibraltar, en aan het
„ te rug roepen der Engelsche Vloote uit de
„ Westindien. Het houden van deeze Vloote in
„ de Westindische zeeën werdt beschreeven,
„ als eene daad van vyandlykheid, welke men
„ voorhadt, met geweld, af te keeren. By
„ deeze bedreigingen, waren daaden gekomen.
„ De Koning van Spanje maakte zig gereed,
„ tot het beleg van Gibraltar, ten welken ein-
„ de,

(*n*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 368.

1727. „ de, of, veelligt, tot eene onderneeming van „ nog meer gewigt, hy een aanzienlyk getal „ van troepen omtrent deeze Stad hadt doen „ byeentrekken. Men hadt verzekerde berig- „ ten bekomen, dat deeze troepen ſtonden in- „ geſcheept te worden, om eene landing te on- „ derneemen, ten behoeve des Pretendents. „ Doch 't zyze, hiertoe, of alleen tot het be- „ leg van Gibraltar, ſtonden te dienen, 't was „ klaar, dat het Spaanſche Hof eenig vyande- „ lyk oogmerk hadt tegen Groot Britanje. En „ deeze redenen hieldt zyne Majeſteit gewig- „ tig genoeg, om zyne getrouwe Gemeenten, „ tot bewilliging in de vereiſchte laſten des „ krygs, over te haalen."

Verſchil in 't Parlement over de noodzaakelykheid des oorlogs.

Doch in 't Parlement, werdt de noodzaakelykheid des oorlogs, verſcheiden' dagen agtereen, heviglyk, betwiſt. Sommigen beweerden „ dat men 't gevaar grooter maakte, dan het „ was. Dat de Engelſche Staatsdienaars den „ Pretendent gebruikten, als een' *bullebak*, daar „ men egter zulk eene aanzienlyke Vergade- „ ring niet mede behoorde te konnen verbaa- „ zen. Dat het, ondertuſſchen, ten hoogſte „ gevaarlyk was voor 't Ryk, zig loſſelyk in te „ wikkelen, in eenen koſtbaaren oorlog. Dat „ men, op alle de Bondgenooten, geenen e- „ ven goeden ſtaat maaken kon. Dat de Staa- „ ten zig, niet dan met veele bepaalingen, be- „ geven hadden in 't Verdrag van Hanover, „ zonder zig te willen verbinden, tot de hand- „ haaving van Verdragen, die Groot-Britanje „ en Frankryk beloofd hadden te handhaaven. „ Dat de Koning van Pruiſſen geweigerd hadt, „ de Akte te tekenen, waarby de Staaten tot

„ het

„ het Verdrag van Hanover waren overge- 1727.
„ gaan, en dat hy zig, wyders, gedroeg, op
„ zulk eene wyze, dat men reden hadt om te
„ twyfelen, of hy 't Verdrag wel naarkomen
„ zou, gelyk 't behoorde. Dat het Weener-
„ Hof zig ook vleide met de hoope, om Frank-
„ ryk af te trekken van de zyde der Bondge-
„ nooten: 't welk, zo 't eens gebeuren mogt,
„ Groot-Britanje alleen zou belaſt laaten, met
„ het gantſche gewigt des oorlogs." De Lord *Bathurſt*, die de meeſten van deeze redenen ſterk aandrong, in een groot *Committé*, gaf ook in bedenking „ of men de Staaten, die meer
„ belang dan zy hadden by den Indiſchen han-
„ del, uit aanmerking van den dienſt, welken
„ men hun deedt, met het bevorderen der ver-
„ nietiging van de Ooſtendeſche Maatſchap-
„ pye, niet behoorde te verpligten tot eene
„ belofte, om Groot-Britanje te handhaaven
„ in 't bezit van Gibraltar, en om den laſt des
„ oorlogs, die hierover ontſtaan mogt, te hel-
„ pen draagen." Doch de Sekretaris van Staat, Townshend, merkte hiertegen aan „ dat de
„ Engelſchen, in 't jaar 1667, het zelfde uitſlui-
„ tend regt tot den Indiſchen handel verkree-
„ gen hadden, als de Staaten, by 't Verdrag
„ van Munſter; waarom de vernietiging der
„ Ooſtendeſche Maatſchappye hun, zo wel als
„ den Staaten, betrof. Dat de Staaten zig alleen-
„ lyk ontſlaagen hadden van de handhaaving
„ der Weſtfaalſche en Olivaſche Verdragen,
„ in 't algemeen; doch dat zy, reeds by vroeger
„ Verdragen, verpligt waren, de Proteſtantſche
„ opvolging in Groot-Britanje te handhaaven:
„ weshalve zy gehouden waren, deel te nee-

 „ men

1727. „ men in eenen oorlog, die, tegen zyne Majesteit, tot voorstand van den Pretendent „ ondernomen werdt. Dat men, uit de zekere berigten, welken zyne Majesteit verklaarde, ontvangen te hebben, reden hadt om te „ dugten, dat de tegenwoordige toerustingen „ in Spanje, met zulk een oogmerk, geschiedde." Van wederzyde, werden nog andere redenen gebruikt, voor en tegen de maatregels, by 't Hof genomen, om den oorlog voort te zetten; welke maatregels, eindelyk, met eene merkelyke meerderheid van stemmen, werden goedgekeurd. Ook werdt de voorslag verworpen „ dat men de Staaten behoorde te „ verpligten, om de voorwaarden, op welken „ zy 't Verdrag van Hanover hadden aangenomen, te veranderen, en voordeeliger te „ maaken voor Groot-Britanje." De Gemeenten besllooten tot de vermeerdering der Land- en Zeemagt, die, door den Koning, begeerd was(*o*).

De Hofparty dryft boven.

V. Toebereidsels tot eenen aanstaanden oorlog.

Men scheen nu, alomme, niet dan oorlog in den zin te hebben. In Engeland en hier te Lande, werden Lysten gemaakt van de troepen, die de Weener en Hanoversche Bondgenooten op de been zouden konnen brengen: en 't bleek, by deeze Lysten, dat de laatsten honderdduizend man meer leveren konden, dan de eersten. Men verspreidde ook, dat Frankryk drie Legers in 't veld zou brengen, in Katalonie, aan den Ryn en in de Nederlanden. De hooge Krygsbevelhebbers werden benoemd. De Engelsche Kolonel *Armstrong*, de Staat-

(*o*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 315—334. MONTGON Memoir. *Tom.* III. *p.* 305—346. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 327—334.

Staatsche Generaal-Majoors Grovestins, de Resident Pesters en anderen raadpleegden, van tyd tot tyd, met de Fransche Staatsdienaars en Legerhoofden, op de onderneemingen van den aanstaanden veldtogt. De Fransche Ambassadeur Fenelon stookte, zo men meende, uit byzondere inzigten, het vuur aan, in den Haage. Men liet zig verluiden, dat de veldtogt, in de Nederlanden, zou aangevangen worden, met het beleg van Luxemburg. De Keizer, en de Keizerinne van Rusland wapenden zig ook, sterk. De Keizer gaf last, om de sterkten zyner Staaten in Italie, en vooral ook, om Luxemburg en Oostende, in de Nederlanden, in staat van tegenweer te stellen (*p*). Maar de Staaten hadden, reeds in Oogstmaand des voorleeden jaars, heimelyk besloten, dat niemant hunner eenige vyandelykheid, in de Indien noch elders, tegen de Oostendesche Maatschappye, onderneemen zou, dan met gemeen overleg der Gewesten: van welk besluit ook aan de Bewindhebbers der Oostindische Maatschappye deezer Landen kennis gegeven was (*q*). 't Gemeen hadt, ondertusschen, geene andere verwagting, dan dat men, in 't kort, verscheiden' Oorlogsverklaaringen zou zien in 't licht komen.

1727.

Maar sommigen, die 't geheim der dingen dieper meenden doorgrond te hebben, waren van gedagten, dat genoegzaam alle de Mogendheden van beide de Verbonden afkeerig waren van den oorlog. De Keizer, het hoofd van 't Wee-

De meeste Mogendheden hebben egter vreedzaame inzigten.

(*p*) MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 16, 18, 158, 186, 304, 305, 306, 307, 340.
(*q*) Resol. Gener. *Jovis* 8 *Aug.* 1726.

1727. Weener-Verbond, bespeurde de zwakheid van dit Verbond zo klaar, en was zo weinig beholpen met het Bondgenootschap van Spanje, tegen de vereenigde magt van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, dat zyn belang hem neigen moest tot vrede. De Kardinaal de Fleury, eerste Staatsdienaar van Frankryk, zogt den oorlog, uit al zyn vermogen, te voorkomen: en hy maakte 'er geene toebereidsels toe, dan om dit zyn oogmerk te zekerer te bereiken. Hy verstondt, zo men meent, dat het Ryk, in den tegenwoordigen zwakken staat van 's Konings gezondheid (r), en zo lang hy nog geene mannelyke erfgenaamen hadt, noodwendig, vrede behoefde. Vooral, stondt hem de oorlog met Spanje tegen. Hy was, meent men, niet slegts, voor dat de Koning, in persoon, de Regeering aanvaard hadt, maar zelfs nog tegenwoordig, niet ongeneigd, om Filips den V. behulpzaam te zyn, tot het verkrygen der Kroone van Frankryk, in geval Koning Lodewyk overlyden mogt, zonder eenen Zoon na te laaten. Ook hielden sommigen zig verzekerd, dat hem de Verbonden met Onroomsche Mogendheden, heimelyk, tegenstonden, en dat hy 'er, alleen, door den veranderlyken loop der dingen, toe gebragt geworden was (s). Alle welke bedenkingen hem van den oorlog, en vooral van den oorlog met Spanje, afkeerig maaken moesten. George de I. tradt, zyns ondanks, in den oorlog, en was, van den aanvang zyner Regeeringe af, meer gezind geweest,

(r) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 215.
(s) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 168. *Tom.* IV. *p.* 186.

weest, om de belangen zyns Ryks, door handelen, te bevorderen, dan door de wapenen. De toerustingen, in Spanje en in 't Noorden, hadden hem, in 't voorleeden jaar, bewoogen, drie Esquaders uit te rusten: een van welken zig nog in de Westindische zeeën onthieldt. Het beleg van Gibraltar verpligtte hem, om zyne Land- en Zeemagt, ook tegenwoordig, te vermeerderen. Doch hy en 't volk in 't gemeen verlangden naar 't afleggen der wapenen, zo dra 't veilig geschieden kon. Wat den Staaten betreft, uit de voorwaarden, op welken zy 't Verdrag van Hanover aangenomen hadden, bleek middagklaar, hoe schuw zy van den oorlog waren, en hoe weinig zy wilden toebrengen, tot versterking van 't Hanoversch Verbond. Zy zagen, ligtelyk, dat dit Verbond, indien 't eens tot oorlog komen mogt, zelfs zo als 't nu bestondt, veel te sterk zou zyn, tot behoudenis van 't evenwigt van Europa, welk, al te zeer, naar de zyde van Frankryk, overslaan zou. Men hieldt zig, derhalve, verzekerd, dat zy zig, ten deezen tyde, zo sterk ten oorloge toerustten, om den Keizer over te haalen, tot het vernietigen der Oostendesche Maatschappye, en tot het herneemen der voorige maatregelen; volgens welken, het Huis van Oostenryk zig, altoos, naauw verbonden gehouden hadt, met Groot-Britanje en de Staaten (t). De toebereidsels ten oorloge, onder de Hanoversche Bondgenooten, waren dan, zo deeze aanmerkingen gegrond zyn, slegts twyfelagtige bewyzen, dat zy de Vrede niet zogten te bewaaren. Span-

1727.

(t) Montgon *Tom.* IV. *p.* 22, 199, 253.

1727. Spanje-alleen, daar men, sedert eenige jaaren, meer ontwerpen hadt zien smeeden, zonder dat men op middelen bedagt was geweest, omze uit te voeren, naar behooren; besloot, steunende op 's Keizers bystand, met den aanvang deezes jaars, de vyandlykheden te beginnen, tegen Groot-Britanje. 't Beleg van Gibraltar werdt, in Sprokkelmaand, ondernomen, onder 't beleid van den *Graave de las Torras*, die de loopgraaven, op den twee-entwintigsten, openen deedt. 't Stak het Spaansche Hof zeer in den krop, dat men 't genoodzaakt hadt, deeze Stad, by verdrag, af te staan aan Groot-Britanje; en Koning Filips hadt reeds verscheiden' poogingen aangewend, om Koning George, by minzaame handeling, te beweegen, tot herlevering eener Vesting, die altoos tot de Spaansche heerschappye behoord hadt. Zelfs hadt de Koning van Groot-Britanje, ter gelegenheid van zulk eene handeling, reeds in 't jaar 1721, aan dien van Spanje geschreeven „ dat hy niet schroomde, zyne Ma„ jesteit te verzekeren van zyne gereedheid, „ om hem voldoening te geeven, ten opzigte „ van den voorslag der herleveringe van Gi„ braltar (*u*)." En dit schryven hieldt men, aan 't Spaansche Hof, voor eene belofte om Gibraltar te rug te geeven, waarop men zig, zelfs in de handeling met den Keizer, beroepen hadt (*v*). De Kardinaal de Fleury hadt zig veel moeite gegeven, om het beleg van Gibraltar te verhinderen, bedugt, dat het gelegenheid

VI. De Koning van Spanje belegert Gibraltar.

(*u*) MONTGON *Tom.* III. *Pie. Justif. N.* IX. *p.* XXXIII.
(*v*) *Zie* hier voor, *bl.* 308.

heid geeven mogt, tot eenen algemeenen oorlog, dien hy voorkomen wilde. Hy hadt zyne gedagten, hierover, meermaalen, geopend aan den Abt de Montgon, die thans in Frankryk te rug gekeerd was, met eenen byzonderen last van 't Spaansche Hof, waarvan wy, in 't vervolg, nader zullen gewaagen. Doch zyne poogingen waren vergeefs geweest. 't Beleg werdt ondernomen. Maar met zo slegt een' spoed, dat men, zes weeken na 't openen der loopgraaven, nog byna niets gevorderd was. De rotsagtige grond verhinderde den voortgang van 't werk te lande, en de Engelsche Vloot, die, voor den aanvang der belegeringe, in de baay gekomen was, belette de Spaanschen, de Stad, te water, aan te tasten. De las Torras hadt voor, een gedeelte van de rots, waarop de Vesting gestigt is, door middel van buskruid, in de lugt te doen vliegen; doch hy vondt het werk ondoenlyk. Hy meende egter, dat 'er zyne eer aan hing, dat hy de Stad niet spoedig verliet: waarom hy de naderníssen, met merkelyk verlies van volk, veel langer bleef voortzetten, dan hy, met eenige hoop van eenen goeden uitslag, doen kon (w).

1727.

Staat van 't beleg.

't Beleg van Gibraltar was, ondertusschen, zo dra niet ondernomen, of men was, aan 't Hof van Madrid, bedugt, dat het Groot-Britanje niet alleen, maar ook de Staaten beweegen mogt, om, in gevolge van het Verdrag van Hanover, de wapenen op te vatten, tegen Spanje. Aan den Markgraave de la Paz was, van hier,

Het Spaansche Hof zoekt de Staaten gerust te stellen.

(w) MONTGON *Tom.* III. *p.* 4, 5, 252, 336, 351. *Tom.* IV. *p.* 19, 22, 25, 27, 29, 187, 295, 296, 297. TINDAL *Vol.* XIII. [*of* XXVIII.] *p.* 351.

1727. hier, geschreeven „ dat men Spanje begon te „ mistrouwen, en dat verscheiden' Hollandsche Koopluiden, die op Spanje handelden, „ hunne goederen aldaar in zekerheid zogten „ te stellen, als warenze, voor eene kort aanstaande Vredebreuk, bedugt geweest." En deeze berigten woogen zo zwaar, aan 't Hof van Madrid, dat men den Heere van der Meer deedt verzekeren, dat hunne Katholyke Majesteiten niets vyandelyks tegen de Staaten, zyne Meesters, in den zin hadden; en dat derzelver onderzaaten hunnen Koophandel, veilig, konden blyven dryven, gelyk zy gewoon waren (x). De Heer Oliver, die zig nog in den Haage onthieldt, gaf den Staaten, schriftelyk, dezelfde verzekeringen, op den zeventienden van Bloeimaand (y).

Engelsche togten te water.

De Engelschen, zig genoegzaam verzekerd houdende, dat het beleg van Gibraltar, vrugteloos, zou moeten opgebroken worden, lieten de Plaats zig zelve verdedigen, zonder dat zy eenige vyandelykheid ondernamen, tegen de Spanjaards. De Koning zondt, vroeg in 't voorjaar, wederom eene aanzienlyke Vloot naar de Oostzee, onder den Admiraal *John Norris*, die, met de Deensche Vloote vereenigd zynde, het Russische Hof, andermaal, verhinderde, eene Vloot in zee te brengen (z).

De *Flotilla* of Zilvervloot komt in Spanje aan.

De Admiraal Hosier hieldt zig nog op in de Westindien; doch hy hadt niet konnen voorkomen, dat de Spaansche Vlootvoogden, *Castagnetta* en *Serrano*, met een gedeelte van den schat der Zilvervloote, onder zeil gegaan, en

(x) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 293.
(y) MONTGON *Tom.* IV. *Piec. Justif. N.* XVIII. *p.* LXXVI.
(z) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 355.

en gelukkiglyk, te Kadix, aangekomen waren, 1727.
in 't begin van Lentemaand. Ten zelfden tyde, waren ook de meeste Koopvaardyschepen, onder *Don Rodrigo de Torras*, in de Havens van Gallicie, ingeloopen (*a*). De *Flotilla* of Vloot ontkwam dus de laage der Engelschen. Doch de Gallioenen bleeven in de Haven van Porto Bello leggen; daar zy, door den Admiraal Hosier, en, na deszelfs overlyden, door den Admiraal *Hopson*, nog tot in 't volgende jaar, bezet gehouden werden.

VII. Opening tot handeling van Vrede, aan 't Weener-Hof.

Het Weener-Hof hadt dat van Spanje, in 't voorleeden jaar, reeds sterk aangezet, tot het beginnen der vyandelykheden tegen de Engelschen, die egter, te Madrid, geoordeeld werden, door het uitrusten hunner Vlooten, en door 't bezetten der Spaansche Havens, de vyandelykheden, al eerder, te hebben aangevangen. Doch op den zelfden tyd, hadt men, te Weenen, door den Pauselyken Nuncius *Grimaldi*, eenige opening tot handeling laaten doen, aan den *Hertoge van Richelieu* en aan den Heere Hamel Bruyninx, Gezanten van Frankryk en de Staaten, by den Keizer. Het Weener-Hof oordeelde, aan den eenen kant, dat men 't Weener-Verdrag, nog eenigen tyd, in stand houden moest, en voedde, ten dien einde, het misverstand, welk, tusschen Spanje en Groot-Britanje, ontstaan was. Doch het verstondt, aan den anderen, dat dit Verdrag niet lang zou konnen duuren, en zogt zig, hierom, weder te verdraagen, met 's Keizers voorige Bondgenooten, die, sedert het opregten der Oost-en-

(*a*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 61.

1727. endesche Maatschappye, van hem vervreemd geworden waren. Terwyl de Graaf van Konigsek dan bezig was, om 't Hof van Madrid aan te zetten, tot het opvatten der wapenen, zogt men, te Weenen, den weg te baanen tot de Vrede. 't Stuk moest, hier, egter, zeer in 't geheim, belegd worden. Men hadt, hierom, den Nuncius, die meer dan eens verklaard hadt, hoe zeer de Paus, *Benediktus de XIII.*, verlangde, om de Vrede tusschen de Katholyke Vorsten hersteld te zien; alleenlyk te kennen gegeven „ dat de Keizer opregtelyk gezind was, om de „ vreedzaame oogmerken van zyne Heiligheid „ te helpen bevorderen, en gaarne de handen „ met hem ineen wilde slaan, tot zulk een ge„ wenscht einde." De Nuncius hadt, toen, aangebooden, met den Hertoge van Richelieu, te willen spreeken. Doch men gaf hem, hierop, in eenen geruimen tyd, geen bescheid. Eindelyk, scheen men zig, op zyn sterk aanhouden, te laaten beweegen, om te gedoogen, dat hy met Richelieu te woorde kwam, en van 't gehandelde verslag deedt, mids alles geheim bleeve, en nergens aan bespeurd wierdt, dat het Weener-Hof den eersten stap scheen te doen. De Nuncius hieldt, toen, nog eenige byeenkomsten, met de Keizerlyke Staatsdienaars (*b*), en vervoegde zig, eindelyk, op den laatsten van Wintermaand des voorleeden jaars, aan de wooning van den Hertoge van Richelieu, alwaar de Staatsche Gezant, Hamel Bruyninx, ook, op uitdrukkelyk verzoek van den

Voorslag. Nuncius, verscheenen was. Zo dra men gezeten

(*b*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 354, 357, 358, 359.

ten was, ving de Nuncius aan te zeggen „dat 1727.
„ de Paus den oorlog, die gantsch Europa van den
„ dreigde, aanzag, als zeer gevaarlyk voor 't Pauselyken
„ Christenryk in 't algemeen, en voor hem in Nuncius
„ 't byzonder; vooral, zo de wapenen, gelyk Grimaldi
„ zeer te dugten was, eens mogten overgevoerd aan de
„ worden, in Italie. Dat zyne Heilig- Fransche
„ heid, hierom, al sedert eenen geruimen tyd, en Staatsche
„ hier, en in Frankryk en Spanje, gearbeid Gezanten,
„ hadt, om de Vrede te bewaaren, en de te Weenen.
„ voornaamste bezwaarnissen, die gelegenheid
„ tot het opvatten der wapenen zouden kon-
„ nen geeven, te doen herstellen." Hier hieldt de Nuncius een weinig stil, zeggende, vervolgens „ dat hy niet zou konnen voortgaan,
„ ten ware de Gezanten hem hun woord van
„ eere gaven, dat zy van 't gene hy hun zou
„ voorslaan, niemant, aan 't Weener-Hof,
„ noch in de Stad, iets ontdekken zouden,
„ schoon 't hun zou vrystaan, daarvan opening
„ te doen aan de eerste Staatsdienaars hunner
„ Meesteren." De Ambassadeur van Frankryk antwoordde „ dat zy zig zeer vereerd reken-
„ den met het vertrouwen, welk hy in hen
„ wilde stellen; doch indien zyne voorslagen
„ van zulk een' aart waren, dat zy den Engel-
„ schen Gezant, en den Ambassadeur van hun-
„ ne Hoog-Mogendheden, die zig thans te
„ Weenen bevondt (1), behoorden te worden
„ medegedeeld, wenschten zyze liever niet te
„ hooren, dan hiertoe geene vryheid te heb-
„ ben: alzo de Hanoversche Bondgenooten
„ zo

(1) Deeze was de Heer *Cornelis Calkoen*, Ambassadeur der Staaten, by de Ottomannische Porte.

1727. „ zo naauw vereenigd waren, en zulke on-
„ scheidbaare belangen hadden, dat zy alle
„ gelegenheden myden moesten, om elkande-
„ ren de minste stof tot misnoegen of argwaan
„ te geeven." De Nuncius hernam „ dat hy
„ zulks zeer wel begreep; doch 't gene hy hun
„ te zeggen hadt, kon geenen anderen wor-
„ den medegedeeld. 't Strekte slegts, tot hun-
„ ne byzondere onderrigting, en hy stelde 'er,
„ voor zig zelven, zeer veel gewigts in, dat het
„ bedekt bleeve, konnende hy, in anderen,
„ die hy zo wel niet kende, het vertrouwen
„ niet hebben, welk hy in hen hadt." De Gezanten bleeven, nog eene poos, staan, op de vryheid, welke zy gevorderd hadden: doch, bespeurende, dat de Nuncius zig niet verder wilde uiten, beloofdenze hem, zo veel als hy begeerde: en toen vervolgde hy, in deezer voege:

„ De Scheepvaart en Koophandel van Oost-
„ ende worden gehouden, voor eene der voor-
„ naamste bezwaarnissen, die oorlog zouden
„ konnen veroorzaaken, doordien de Keizer,
„ aan de Maatschappye aldaar, Oktroi ver-
„ leend heeft, om op de Indien te handelen.
„ De Hanoversche Bondgenooten beweeren,
„ dat de Keizer hiertoe geen regt gehad heeft,
„ om dat dit Oktroi strydt met de Munster-
„ sche en andere Verdragen. De Nuncius van
„ den Paus, te Parys, heeft my geschreeven,
„ dat hy, na de jongste verklaaring, aan Span-
„ je, uit den naam van Frankryk en Engeland,
„ gedaan, minder hoop dan te vooren, hadt,
„ om aan dat Hof, door 's Pausen toedoen,
„ iet te vorderen, tot voorkoming van den

„ oor-

1727.

„ oorlog, en om, door middel van Frankryk, „ de andere Hanoversche Bondgenooten te „ beweegen, tot handeling, over een vergelyk; zo niet de Keizer zig, vooraf, uit zig „ zelven, opregtelyk, verklaarde, omtrent de „ voorwaarden, op welken men staat zou konnen maaken, en die hoop gaven, dat 'er de „ Hanoversche Bondgenooten naar luisteren „ zouden, en op den voet derzelven in nadere handeling treeden willen; met oogmerk, „ om overeen te komen, over de zaak van „ Oostende, en over de andere gemeene bezwaarnissen der Hanoversche Bondgenooten, die egter ligter schynen te zullen konnen weggenomen worden. Ik heb, ging hy „ voort, de zaak aan dit Hof voorgesteld, zonder in langen tyd de begeerde verklaaring „ te hebben konnen bekomen, onder voorwendsel, dat men, van de andere zyde, reeds „ veele voorslagen tot een minnelyk vergelyk „ van de hand geweezen hadt; dat Engeland „ de vyandlykheden tegen Spanje reeds hadt „ begonnen, en dat de Hanoversche Bondgenooten besloten hadden den Keizer en Spanje den oorlog aan te doen: waarom het „ waarschynlyk was, dat alle pogingen vrugteloos zouden zyn, en dat de Keizer zig meer „ ten toon stellen, dan iet verder komen zou. „ Maar na veel aanhoudens, en na een onvermoeid dringen op een beslissend bescheid, „ op dat ik den Heere *Mascei*, [Nuncius te „ Parys], zou konnen antwoorden, heb ik, „ eindelyk, eene Verklaaring des Keizers bekomen. Ziet daar is zy (*c*)." Te

(*c*) *Voiez* ROUSSET. Recueil, *Tom.* III. *p.* 382—385.

1727. Te gelyk, leverde de Nuncius den Heeren Gezanten een Geschrift over, uit *vier* Leden bestaande, die hierop uitkwamen „ 1. Dat „ men eenen bekwaamen tyd zou bepaalen, „ om te onderzoeken, en in vollen dag te stel- „ len, of het Oktroi en de Handel van Oost- „ ende strydig waren met de Verdragen, en „ byzonderlyk met dat van Munster, of niet? „ 2. Dat de Vaart van Oostende naar de Indien, „ in dien tusschentyd, geheellyk, opgeschort „ zou worden, met uitzondering alleen van „ de schepen, welken men, van daar, te ge- „ moet zag. 3. Zo 't eerste punt, binnen den „ bestemden tyd, niet kon geregeld worden, „ zou men of den tyd konnen verlangen, of „ Partyen konnen laaten, in den staat, waar- „ in zy geweest waren. 4. Maar zo men be- „ vinden mogt, dat deeze Handel streedt met „ de Verdragen, zou de Keizer geene zwaa- „ righeid maaken, om 'er voor altoos van af „ te staan. Het Keizerlyk Hof scheen zelfs ge- „ neigd, om deeze zaak te verblyven aan de „ Uitspraak van belangelooze Regteren, en „ zig daar naar te willen voegen (*d*)."

Eerste Ontwerp van voorafgaande punten.

VIII. De Staaten oordeelen 't niet aanneemelyk.

De Hertog van Richelieu en de Heer Hamel Bruyninx, sedert lang, in de gedagten geweest zynde, dat de Hoven van Weenen en Madrid slegts tyd zogten te winnen; ontvingen den voorslag van Grimaldi niet zo greetiglyk, als hy verwagt hadt. Zy preezen egter zyn goed oogmerk, maar zy betuigden, zeer te twyfelen, of de punten, welken hy hun overgeleverd hadt, ingang zouden vinden, by den Koning van

(*d*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 389.

van Frankryk en by de Staaten (e). Zy beloofdenze, nogtans, hunnen Meesteren te zullen toezenden: gelyk zy deeden. De Staaten, den voorslag, door eenige Afgevaardigden, hebbende laaten overweegen, verklaarden, niet lang hierna „ dat zy dien noch genoegzaam, noch „ aanneemelyk vonden, ten ware men dien „ klaarder en verstaanbaarder voordroege." Van dit hun oordeel gavenze de volgende redenen. „ 1. Een nader onderzoek, of de Koop„ handel te Oostende met de Verdragen streede, was geheel onnoodig. De stof was uitgeput, in eene menigte van schriften, wederzyds in 't licht gegeven, en 't verder twisten hierover zou slegts dienen, om de gemoeden, wederzyds, te verbitteren. 2. De schepen der Oostendesche Maatschappye waren, of in de Indien, of onder weg, op de heen- of wederreize. Opschorting der Maatschappye, met eene uitzondering van deeze schepen, was dan geene eigenlyke opschorting; maar eer eene bevestiging der Maatschappye, die, gerust gesteld omtrent de wederkeering haarer schepen, dezelven met ryker laading zou laaten wederkeeren. 3. 't Verlangen der opschortinge, in den zin, waarin 't voorgesteld werdt, kon alleen voor eene verlenging van de onzekerheid eener Uitspraake worden aangezien. 4. De inhoud van 't vierde punt hing af van de billykheid des Keizers, waaraan de Staaten nimmer twyfelen zouden. Zy wenschten alleenlyk, dat hy zig geliefde te laaten overtuigen; en „ zy

1727.

Hunne redenen.

(e) Montgon Tom. III. p. 361.

1727. „ zy hoopten 't zelfs van zyne beroemde re-
„ delykheid. Hun besluit was, dat, uit het ge-
„ ne hun van het Keizerlyk Hof voorgekomen
„ was, zy nooit hadden konnen merken, dat
„ de Keizer geneigd was, om de zaak in ge-
„ schil aan de uitspraak van onpartydige Reg-
„ teren te onderwerpen. Ook zou men, dus
„ doende, een Regt, welk zy hielden genoeg
„ bevestigd te zyn, schynen aan te merken,
„ als betwistbaar (*f*)."

Het Weener-Hof handelt met den Kardinaal de Fleury.

Dit antwoord, goedgekeurd zynde door de Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, behaagde luttel aan 't Weener-Hof, daar men, sedert, geraaden vondt, met Frankryk alleen, te handelen, en den Kardinaal de Fleury, die zeer gesteld was op den eernaam van bevrediger van Europa, aan te zoeken, om zyne tusschenspraak by Groot-Britanje en de Staaten. Doch hy verklaarde aan den Keizerlyken Gezant, Baron van Fonseca, dat 'er geen Verdrag te hoopen was, zo de Oostendesche Maatschappy niet vernietigd werdt. Over welke verklaaring, hy van den Engelschen Gezant, Horatio Walpole, en van den Ambassadeur der Staaten, *Willem Boreel*, hooglyk, gepreezen werdt. Ondertusschen, deedt hy naar Weenen schryven „ dat men, 't gene hy tegen den
„ Baron van Fonseca gezeid hadt, niet ten
„ kwaade duiden moest, moetende hy zig
„ wat voegen naar de Engelschen en Staat-
„ schen, om de geweldige besluiten, die zy
„ anders neemen zouden, te beter te konnen
„ voorkomen (*g*)."

De

(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 386.
(*g*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 364—373.

De Koning van Pruissen, die nog met den Keizer in onderhandeling was, ziende, uit het Weener-Verdrag, zo veel voordeels niet te trekken, als men hem, in 't eerst, hadt doen hoopen, zogt, omtrent deezen tyd, den argwaan, dien hy onder de Hanoversche Bondgenooten verwekt hadt, weg te neemen. Hy deedt den Koning van Groot-Britanje en den Staaten, op nieuws, verklaaren, dat hy zig niet dagt te scheiden van het Hanoversch Verdrag, en dat hy met het Weener-Hof niet dan over zyne byzondere belangen in onderhandeling geweest was. Ook schreef hy, in Sprokkelmaand, eenen Brief aan den eersten, strekkende, om hem te beweegen tot eene Verklaaring, dat hy niet gezind was, het Duitsche Ryk overlast aan te doen: welke verklaaring, sedert, geschiedde; maar de bemiddeling, ten zelfden tyde, door Pruissen, den Koning van Groot-Britanje aangebooden, werdt, heuschelyk, van de hand geweezen (*b*).

1727. De Koning van Pruissen poogt den argwaan tegen hem opgevat weg te neemen.

IX. De Kardinaal de Fleury maakt een nieuw ontwerp van voorafgaande punten.

Het Weener-Hof vervolgde, midlerwyl, de aangevangen' handeling, met den Kardinaal de Fleury, die sterk staan bleef op de vernietiging der Oostendesche Maatschappye, als het eenig middel, om Groot-Britanje en den Staaten genoegen te geeven. De Keizer wildeze wel opschorten voor eenen tyd; doch de geheele vernietiging kwam hem zo hard voor, dat hy 'er niet toe scheen te konnen besluiten. De Kardinaal bediende zig, eerlang, van de tusschenspraak des Hertogs van Lotharingen, om 't Weener-Hof tot andere gedagten te brengen. Ook

(*b*) Montgon *Tom.* III. *p.* 394-399. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 337.

1727. Ook werkte hy, by den Koning van Groot-Britanje en by de Staaten, welken hy deedt bewilligen, in eene opschorting der Maatschappye, by voorraad. Koning George kon, in de tegenwoordige omstandigheden, de vriendschap van Frankryk, daar de Kardinaal nu 't hoog bewind voerde, niet ontbeeren. Hy besloot, hierom, zig een weinig te voegen naar den Kardinaal, die ook 't vertrouwen der Staaten, in zo verre, scheen gewonnen te hebben, dat zy hem de zorg voor een gedeelte hunner belangen wel wilden overlaaten. Hy ontwierp dan, met toestemming van Koning George en de Staaten, *zes* nieuwe punten, die naar Weenen, aan den Hertoge van Richelieu gezonden werden, met last, omze den Keizer smaakelyk te maaken, en zig, hiertoe, des noods, ook van den bystand van den Nuncius en van den Staatschen Gezant te bedienen (*i*). De punten liepen op deezen zin: „ 1. 't Oktroi, aan de „ Oostendesche Maatschappye verleend, en „ alle handel uit de Oostenrykschе Nederlanden op de Indien zou, voor een' bekwaamen „ tyd, by voorbeeld, voor tien jaaren, opgeschort worden. 2. De voorregten van den „ Koophandel, in Europa en in de Indien, „ zouden gebragt worden op den voorigen „ voet: byzonderlyk, zouden de voorregten „ van den Koophandel der Franschen, Engelschen en ingezetenen van den Vereenigden „ Staat hersteld worden, gelyk voor 't jaar „ 1725. 3. Alle andere regten en bezittingen „ zouden in den zelfden staat blyven, als by „ de

(*i*) MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 199—20-.

„ de Verdragen van Utrecht en Baden, en by 1727.
„ het viervoudig Verbond was vastgesteld. 4.
„ De Keizer, noch Spanje, noch derzelver
„ Bondgenooten, noch ook de Bondgenooten
„ van Hanover zouden tot geenerlei daade-
„ lykheid komen, noch medewerken tot iet,
„ welk de tegenwoordige rust van Neder-
„ Duitschland en van 't Noorden zou konnen
„ stooren. 5. Zo dra men 't, over deeze pun-
„ ten, eens ware, zouden alle vyandelykheden,
„ terstond, ophouden. Men zou de vertrokken
„ Oostendesche schepen, van welken het Wee-
„ ner-Hof een' lyst overleveren zou, vryelyk, te
„ rug laaten keeren. Men zou de Gallioenen ook
„ hunne reis naar Spanje laaten voltrekken,
„ en zyne Katholyke Majesteit zou zig, om-
„ trent de belasting op de goederen, met de
„ Gallioenen te wagten, en met de Vloot aan-
„ gebragt, schikken naar 't gene, in vreedzaa-
„ me tyden, gebruikelyk geweest was. 6. Men
„ zou niemant benadeelen of ontrusten, uit
„ haat over de Weener- en Hanoversche Ver-
„ dragen. De handelende partyen zouden zig
„ zelfs vereenigen, om elk, die iet tegen dit
„ zesde punt ondernam, te verpligten tot her-
„ stelling (*k*)."

X.
Het Weener-Hof zoekt de handeling te rekken.

Men handelde een' geruimen tyd over dit Ontwerp aan 't Weener-Hof, zonder dat de Keizerschen ondernamen, een eenig punt van het zelve te wederleggen. Men besloot, hier-uit, dat zy de handeling nog al zogten te rekken, en de Hanoversche Bondgenooten te doen stil zitten; tot dat men gezien zou hebben, wel-

(*k*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 388.

1727. welke gevolgen 't beleg van Gibraltar, en de aankomst der Vloote in Spanje hebben zouden. Ook was 'er tyd noodig, om de Russen in beweeging te brengen, vooral tegenwoordig, alzo 'er eenig misnoegen tegen de Regeering der Keizerinne Katharina ontstaan was. Men hoopte, eindelyk, nog op eene nadere verbindtenis met den Koning van Pruissen. Alle deeze uitzigten bragten te wege, dat men het Ontwerp des Kardinaals, welk men niet van de hand wyzen durfde, om de Hanoversche Bondgenooten niet in de wapenen te jaagen, ook niet gereedelyk kon aanneemen. Eindelyk, besloot het Weener-Hof, een ander Ontwerp te maaken; welk, om dat het van dit, in een wezenlyk punt, verschilde, in Frankryk, in Engeland en in Holland, zou moeten onderzogt worden; waartoe tyd noodig zou zyn, binnen welken, de gelegenheid verloopen zou, om den veldtogt, gelyk men verspreid hadt, te openen, met eenige belegering van gewigt. De Baron van Fonseca, Keizerlyke Gezant in Frankryk, kreeg dan last, om den Kardinaal de Fleury *twaalf* punten voor te houden, die, sedert, ook aan den Koning van Groot-Britanje en aan de Staaten werden medegedeeld. Zy liepen op deezen zin: „ 1. Tusschen de Mogend-
„ heden, die deeze punten tekenden, zou een
„ algemeene stilstand van wapenen zyn, te wa-
„ ter en te lande. 't Beleg van Gibraltar zou
„ gestaakt worden, zo dra de bekragtiging dee-
„ zer voorafgaande punten, op de Byeenkomst,
„ zouden zyn goedgekeurd. 2. De Koophan-
„ del der Spanjaarden in de Indien zou her-
„ steld worden: de Engelsche Vloot zou, van

Het maakt een ander Ontwerp.

„ voor

„ voor Porto Bello, vertrekken, op 't eerste 1727.
„ bevel des Konings van Groot-Britanje, verbindende den Koning van Frankryk zig, dat dit bevel, zonder uitstel, zou gegeven worden. De Gallioenen zouden, in volle veiligheid, te rug keeren, en de goederen, met de Vloote, uit de Havana, overgebragt, zouden, terstond na de aankomst der Gallioenen, aan de eigenaars worden uitgedeeld. De Engelsche, Staatsche en Fransche Vlooten, welken zig op de Spaansche kusten bevinden mogten, zouden van daar vertrekken, zo dra de Wapenschorsing zou begonnen zyn. 3. Deeze Wapenschorsing zou zes maanden duuren, te rekenen van den dag, waarop de Byeenkomst zou zyn aangevangen. 4. De Byeenkomst zou ook maar zes maanden gehouden worden, geduurende welken, men, over de vernietiging, of ten minsten over de opschorting der Oostendesche Maatschappye, zou overeenkomen, voor een' zekeren tyd, by voorbeeld, voor zeven jaaren; binnen welken, of binnen den tyd, dien de Byeenkomst duuren zou, men de Oostendesche schepen, waarvan de Keizer een' lyst overleveren zou, veilig zou laaten te rug keeren uit de Indien; de schepen, die, midlerwyl, mogten genomen zyn, wederom vrygeevende. 5. De Verdragen van Utrecht en Baden en het viervoudig Verbond zouden de grondslag der handelinge zyn, op de aanstaande Byeenkomst. De Koophandel zou gebragt worden op den voet, by het Utrechtsch Verdrag van Koophandel, tusschen Spanje, Groot-Britanje en de Staaten, vast-

„ ge-

1727. „ gesteld. Andere en laatere geschillen over „ dit stuk zouden, op de Byeenkomst, wor„ den afgedaan. 6. De Byeenkomst zou aan„ vangen, twee maanden na dat deeze pun„ ten, wederzyds, zouden goedgekeurd en „ getekend zyn. 7. Zy zou te Aken gehouden „ worden. 8. De Gevolmagtigden op dezel„ ve zouden niet meer dan twee Edelluiden, „ twee Paadjes en zes Livreibedienden by zig „ mogen hebben. 9. Zy zouden geene Pleg„ tigheden in agt neemen, en zig, hier om„ trent, en omtrent de voorzitting, houden „ aan 't gene te Kameryk vastgesteld was. 10. „ De Vorsten zouden hunnen Gevolmagtig„ den belasten, allen omslag, waardoor de By„ eenkomst ontrust of gerekt zou konnen „ worden, zorgvuldiglyk, te myden. 11. Zo „ eene der Mogendheden; geduurende de zes „ maanden, eenige vyandelykheid bedreeve, „ zouden alle de anderen zig vereenigen, om „ daarvan herstelling te vorderen. 12. Men „ zou de Noordsche Mogendheden ook nodi„ gen, om Gevolmagtigden te zenden op de „ Byeenkomst, tot vereffening der geschillen, „ welken zy, onderling, hadden. En verbondt „ zig de Keizer, om, zo lang de Byeenkomst „ duuren zou, geenerlei vyandelykheid, te wa„ ter of te lande, aan te vangen (*l*)."

Aanmerking op de twee Ontwerpen.

Uit beide deeze Ontwerpen, met elkanderen vergeleeken, was duidelyk te bespeuren, dat, noch de Keizer, noch de Hanoversche Bondgenooten, eigenlyk, oorloogensgezind waren. Doch het Weener-Ontwerp toonde, daar-

(*l*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 390.

daarenboven, dat men langzaam dagt te handelen. De Kardinaal de Fleury maakte zig, ondertusschen, by de Engelschen en Staatschen, verdagt, dat hy 't Weener-Hof wat te veel begon te ontzien, waarin hem de Hertog van Richelieu, te Weenen, navolgde. Doch hy deedt zyn best, om den argwaan te doen verdwynen, zig, na 't ontvangen van het Weener-Ontwerp, tegen den Baron de Fonseca, nog ernstiger, verklaarende, dan hy, te vooren, gedaan hadt, op 't stuk der Oostendesche Maatschappye. Ook deedt hy de toebereidsels ten oorloge voortzetten, schoon hy heimelyk haakte naar vrede: waarom hy ongaarne vernam, dat het beleg van Gibraltar vervolgd werdt (*m*). Het Weener-Ontwerp, in Engeland en in den Haage, insgelyks, zynde overwoogen, vondt men, dat het niet beantwoordde aan de verwagting der Hanoversche Bondgenooten; om dat men de wettigheid van 't Oktroi der Oostendesche Maatschappye, op de Byeenkomst te Aken, wilde onderzogt hebben. 't Werdt dan van de hand geweezen. Doch de Kardinaal de Fleury, de aangevangen' handeling met het Weener-Hof willende agtervolgen, maakte, in 't begin van Bloeimaand, met overleg van de Engelsche en Staatsche Gezanten (*n*), een nieuw Ontwerp, welk, op den naam des Konings van Frankryk, alleen aan 't Weener-Hof, vertoond werdt, om het, gelyk in de inleiding werdt verklaard, na dat het aldaar zou goedgekeurd zyn, ook aan de Ha-

1727.

Het Weener-Ontwerp wordt van Groot-Britanje en de Staaten van de hand geweezen.

(*m*) MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 217—224.
(*n*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 279, 280.

1727. Hanoverſche Bondgenooten voor te leggen.

XI. Ontwerp van den Kardinaal de Fleury.

By dit Ontwerp, werdt de Byeenkomſt, voor als nog, afgekeurd. Doch de Koning verklaarde, van gedagten te zyn, dat, mids de eerſte *zes* punten wat nader opgehelderd, en de zwaarigheden, in de tweede *twaalf*, met behoudenis, zo veel mogelyk ware, van 's Keizers oogmerk, weggenomen werden, men, wegens de volgende voorafgaande voorwaarden, zou konnen overeenkomen: „ 1. Dat het Oktroi der Ooſtendeſche Maatſchappye, en „ alle handel uit de Ooſtenrykſche Nederlanden op de Indien, voor den tyd van zeven „ jaaren, zou zyn opgeſchort, alzo zyne Keizerlyke Majeſteit hadt toegeſtaan, dat men „ zulks, op de Byeenkomſt, zou mogen beraamen. 2. Dat de Koophandel, in Spanje, „ in Europa en in de Indien, zou herſteld worden op den voet der Verdragen, voor 't jaar „ 1725 gemaakt. 3. Dat alle andere regten „ en bezittingen blyven zouden in den ſtaat, „ waarin zy, door de Verdragen van Utrecht „ en Baden, en door het viervoudig Verbond, „ gebragt waren. 4. Dat men de Noordſche „ Mogendheden vermaanen zou, tot vreedzaame gedagten, in afwagting der Byeenkomſt, waarop ook hunne geſchillen zouden „ vereffend worden, en dat de Hanoverſche „ Bondgenooten niets zouden onderneemen, „ waardoor de ruſt, in 't Noorden of in Neder-Duitſchland, geſtoord werdt. 5. Dat, na't „ bewilligen in deeze punten, alle vyandelykheden zouden ophouden; dat de Ooſtendeſche „ ſchepen, voor de Wapenſchorſing vertrokken, en begreepen in een' Lyſt, door den

„ Kei-

„ Keizer over te leveren, veiliglyk, te rug zou- 1727.
„ den keeren uit de Indien; dat de Galliöenen
„ hunne reis naar Spanje, vryelyk, zouden
„ voltrekken, en dat zyne Katholyke Maje-
„ steit, ten opzigte van de goederen, met de
„ Vloot en Gallioenen overgebragt, zig zou
„ gedraagen, als hy altoos, in vrye tyden,
„ gewoon geweest was. Dat het Engelsch Es-
„ quader onder Hosier, van voor Porto Bello,
„ vertrekken zou, en zelfs naar Europa te rug
„ keeren; en dat de Engelschen hunnen han-
„ del in Amerika dryven zouden, gelyk voor
„ deezen. Dat alle Fransche, Engelsche en
„ Hollandsche Esquaders zig, ten spoedigste,
„ van de Spaansche kusten begeeven zouden,
„ zonder tegen derzelver opgezetenen, op
„ eenigerlei wyze, iet te onderneemen. 6. Dat
„ de Wapenstilstand zo lang duuren zou, als
„ de opschorting van 't Oktroi der Oostende-
„ sche Maatschappye, te weeten, zeven jaa-
„ ren, binnen welken tyd, men aan eene al-
„ gemeene bevrediging arbeiden zou. 7. Zo
„ 'er, midlerwyl, na het tekenen deezer pun-
„ ten, eenige onlusten ontstaan mogten, in
„ Europa of in de Indien, zouden de hande-
„ lende Mogendheden zig vereenigen, om
„ hem, die ongelyk geleeden hadt, vergoe-
„ ding van schade te bezorgen. 8. Zo deeze
„ punten werden aangenomen, zou men, ze
„ dra mogelyk, eene Byeenkomst houden, te
„ Aken, of in eenige andere Stad, door den
„ Keizer voorgeslaagen, alwaar alle de han-
„ delende Mogendheden hunne eischen zou-
„ den mogen voorstellen, en doen onderzoe-
„ ken. De *agtste*, *negende* en *tiende* punten

1727. „ van het Weener-Ontwerp waren zo wel „ geschikt, om de handelingen der Byeenkomst „ tot een goed einde te brengen, dat men niet „ twyfelde, of zy zouden, eenpaariglyk, wor„ den goedgekeurd (o)."

Verschil tusschen dat en het Weener-Ontwerp.

Dit tweede Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten verschilde, van dat van Weenen, ten voornaamen deele, hierin, dat het de opschorting der Oostendesche Maatschappye voor den tyd van zeven jaaren, van stonden aan, vorderde; daar het Weener-Ontwerp zulks niet, dan na dat het, op de aanstaande Byeenkomst, zo verstaan zou zyn, toeliet. Wyders, hadden de Hanoversche Bondgenooten vastgesteld, in dit hun laatste Ontwerp, geene veranderingen te gedoogen; maar 'er zig digt aan te houden. Het werdt dan naar Weenen gezonden, met eenen Brief, by wyze van Verklaaring, waarin te kennen gegeven werdt, dat, zo 'er, in den tyd van eene maand, geen antwoord kwame op dit Ontwerp, de Hanoversche Bondgenooten zulks voor eene afbreeking van alle handeling zouden houden. Doch om de schorheid deezer verklaaringe een weinig te verzagten, waren de uitdrukkingen des Briefs zo ingerigt, dat de ernst en deftigheid, in den zelven, gepaard gingen, met de vereischte eerbiedigheid voor de Majesteit des Keizers; waarom men reden hadt, om 'er eenen gunstigen uitslag van te wagten. Men wil, dat de Heer *Chauvelin*, toen nog *President a Mortier*, in 't Parlement van Parys, den brief hadt opgesteld, schoon de Kardinaal niet ongaarne hoorde, dat men

(o) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 394.

men hem, als den Schryver, aanmerkte (p). 1727.
't Ontwerp, naar Weenen gezonden zynde, werdt, op den elfden van Bloeimaand, te Laxemburg, in een vertrek van den Graave van Sinzendorff, overwoogen, in 't byzyn van de Fransche en Staatsche Gezanten. Men kwam, dien zelfden avond, nog eens, samen, by den Prinse Eugenius, alwaar de Spaansche Ambassadeur, Hertog van Bournonville, ook verscheenen was. De Keizerschen verstonden, dat men 't Ontwerp eerst naar Spanje en Rusland zenden moest, en antwoord afwagten van deeze twee Hoven. Bournonville maakte aanmerkingen op ieder punt. De Keizerschen, voorkomen willende, dat men hunnen Meester de schuld gave van het afbreeken der handelinge en 't voortzetten des oorlogs, verklaarden den Hertoge van Richelieu en den Heere Hamel Bruininx „ dat zyne Keizerlyke Majesteit, voor „ zig zelven, de punten aanneemen, en de Oost- „ endesche Maatschappy, voor zeven jaaren, „ opschorten wilde; maar 't scheen, zeidenze, „ vreemd en hard, dat men hem vergde, o- „ ver de belangen van Spanje en Rusland, uit- „ spraak te doen, zonder deeze Mogendhe- „ den gehoord te hebben: vooral, daar men „ een Engelsch Esquader te gemoet zag in de „ Zond, zonder dat men wist, met wat oog- „ merk, het derwaards ware gezeild; en daar „ de uitslag van 't beleg van Gibraltar nog „ onzeker was." Doch de Gezanten van Vrankryk en de Staaten verstonden, dat de tyd van hooren en raadpleegen verstreeken was, en dat

Verklaaring der Keizerschen.

(p) Montgon Tom. IV. p. 287, 353.

1727. dat het Weener-Hof zig, met *ja* of *neen*, verklaaren moest. De Hertog van Richelieu deedt deezen eisch, met zo veel beleid en heuschheid, en stondt 'er, te gelyk, zo styf op, dat de Keizer, eindelyk, op den eenentwintigsten, het Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten, schriftelyk, aannam. Doch om de eer van 't Keizerlyke Hof te beter te bewaaren, vondt men geraaden dat het nog eens herschreeven, en met eenige punten, de goede orde, op de aanstaande Byeenkomst te Aken, betreffende, vermeerderd werdt. 't Verschilde toen, behalven in deeze vermeerdering, alleenlyk in woorden van het tweede Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten (q). In deezen staat, werdt het, met den titel van *derde Ontwerp tot behoudenis der algemeene Vrede*, gezonden naar Versailles, daar 't, op den agtentwintigsten van Bloeimaand, aankwam. De Kolonel Armstrong was, dien zelfden dag van Parys vertrokken; na dat hy, met de Franschen, de beweegingen van den aanstaanden veldtogt geregeld hadt. De Kardinaal de Fleury, en de Heeren Walpole en de Fonseca, het Ontwerp nader ingezien, en alles, wat de algemeene bevrediging betrof, in orde gesteld hebbende, begaven zig, verzeld van den *Graave van Morville*, Sekretaris van Staat des Konings van Frankryk, op den eenentwintigsten, naar de wooning van den Ambassadeur Boreel, te Parys, hebbende hy niet te Versailles konnen komen, ter oorzaake eener krankte, waaraan hy, weinige dagen hier-

(q) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 399.

hierna (2), overleedt. De voornaamſte zwaarigheid, die zig, hier, opdeedt, betrof de tekening van het Ontwerp, die niet te Parys ſcheen te konnen geſchieden, alwaar geen Spaanſche, noch te Weenen, alwaar geen Engelſche Gevolmagtigde tegenwoordig was. Eindelyk, kwam men overeen, dat de ontworpen punten, zo alsze, laatſtelyk, van Weenen overgezonden waren, eerſt door de Keizerſche, Franſche, Engelſche en Staatſche Gevolmagtigden, Fonſeca, Morville, Walpole en Boreel, getekend zouden worden; gelyk geſchiedde (r); en dat men, daarna, eene Akte zou opſtellen, waarin dezelfde punten begreepen zouden zyn; doch die alleen door Walpole zou worden getekend (s). In deeze Akte, verklaarde de Engelſche Gezant „ dat hy den Koning, zy„ nen Meeſter, door zyne ondertekening der „ voorafgaande punten, zo kragtig omtrent „ den Koning van Spanje verbondt, als of de„ zelven, nevens hem, door eenen Staatsdie„ naar van zyne Katholyke Majeſteit, onderte„ kend geweeſt waren; mids de Hertog van „ Bournonville hem eene Akte van gelyke kragt „ èn verbindtenis, omtrent den Koning, zy„ nen Meeſter, deedt ter hand ſtellen. Wy„ ders, beloofde hy, op den beſtemden tyd, „ de bekragtiging der voorafgaande punten, „ door den Koning, zynen Meeſter, gedaan, „ in gereedheid te zullen hebben, om, tegen „ eene

1727.

De voorafgaande Punten worden getekend, te Parys,

(r) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 2.
(s) DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 146. MONTGON *Tom.* IV. *p.* 342—356.

(2) Te weeten, op den twaalfden van Zomermaand, Zie *Europ. Merc.* Jan.—Juny 1727. bl. 309.

1727. „ eene diergelyke van den Koning van Span-
„ je, te worden uitgewisseld (*t*)." De Heer Walpole gaf van het oogmerk deezer Akte, die den Hertoge van Richelieu toegezonden werdt, in een' brief, kennis aan deezen en aan den Heere Hamel Bruininx (*u*). En deezen vervoegden zig, op den dertienden van Zomermaand, aan de wooning van den Prinse Eugenius, te Weenen, daar de Hertog van Bournonville ook verscheenen was, die zig, niet dan met moeite, beweegen liet, tot het tekenen van diergelyke Akte, als Walpole, te Parys, getekend hadt. Hy deedt het egter, eindelyk. Ook tekende hy, daarna, een Afschrift der voorafgaande punten, nevens den Hertoge van Richelieu; en een ander, nevens den Heere Hamel Bruininx. Alle deeze Akten werden, terstond, naar Parys, naar Madrid, en naar den Haage verzonden (*v*).

en te Weenen.

De Kardinaal de Fleury raakt in hooge agting, hier te Lande.

De voorafgaande punten waren zo dra te Parys niet getekend, of 't gerugt daarvan verspreidde zig, alomme, en verwekte groote vreugde in Holland, daar men zig nu de opschorting der Oostendesche Maatschappye beloofde, en meer hoop dan ooit te vooren hadt op derzelver geheele vernietiging. 't Beleid van den Kardinaal de Fleury, die zo veele Mogendheden tot vrede hadt weeten te neigen, werdt hooglyk gepreezen, vooral in Holland, daar men hem, van dien tyd af, begon aan te zien, als

(*t*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 404, 405.
(*u*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 406, 408.
(*v*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 386, 392, 394. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 410, 411.

1727.

als den uitmuntendsten Staatsdienaar, dien Frankryk immer gehad hadt. Men oordeelde hem geheel vry van de streeken der Staatkundigen: en men stelde vast, dat hy de Vrede opregtelyk lief hadt en zogt. De Ambassadeur der Staaten aan 't Fransche Hof, de Heer *Abraham van Hoey*, die den Heer Boreel, eerlang, opvolgde, heeft veel toegebragt, om den Kardinaal in hooge agtinge te helpen, hier te Lande. Doch op 't laatst van zyn leeven, heeft men eerst begonnen te oordeelen, dat men hem, te vooren, niet wel gekend hadt (*w*).

XII. George de I., Koning van Groot-Britanje, sterft.

In Engeland, werdt het nieuws van het tekenen der voorafgaande punten ook met blydschap ontvangen: die egter, by veelen, spoedig gemaatigd werdt, op eene tyding, die, weinige dagen laater, uit Duitschland, kwam, en het onverwagt overlyden van Koning George den I. bekend maakte. Deeze Vorst, die zo veel deel hadt aan 't leggen van den grondslag der Vrede, was, 's daags na het tekenen der voorafgaande punten te Weenen, naar Holland scheep gegaan, om zyne Duitsche Staaten te bezoeken. Op den negentienden, vervorderde hy, van de Vaart, by Utrecht, zyne reis te lande, en kwam, den volgenden dag, in goeden welstand, zo 't scheen, te Delden, in Twente, aan, tusschen tien en elf uuren des nagts. Hy deedt een hertig avondmaal, en at, zo in 't gemeen geloofd is, veel meloen, daarop eenige glazen koud water drinkende; hoewel sommigen (*x*) verhaalen, dat hy geen meloen, maar een Chinaas-appel, tot na-

(*w*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 205, 366, 368.
(*x*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 362.

1727. nageregt gebruikt heeft. 's Nagts wel gerust hebbende, reedt hy, ten vier uuren des morgens, uit, met oogmerk, om de middagmaaltyd, te Lingen, te houden: doch tusschen agt en negen uuren, deedt hy de koets stil houden, in voorneemen, om zyn water te maaken. En toen bevondt hy, dat hem zyne eene hand onbeweegbaar by 't lyf hing. Zyn Kamerdienaar *Fabricius* wreefze sterk: 't gene, naderhand, ook geschiedde, door den Heelmeester, die de koets, te paarde, gevolgd was; doch zonder vrugt. Kort hierop, kreeg de Koning zulke vreemde trekken in zyne oogen en mond, en zulk eene ongewoone zwelling in de tonge, dat de Heelmeester, deeze toevallen aanziende voor tekenen van beroerte, hem een' ader opende. De Vorst toen, zo veel bezefs gekreegen hebbende, dat hy bevel geeven kon om hem, na Osnabrug, by zynen Broeder, te voeren, viel aan 't sluimeren, in Fabricius armen, zonder, door 't schudden en stooten van 't rytuig, wakker te worden. Den Heelmeester nu aan zyn leeven beginnende te wanhoopen, reedt Fabricius vooruit naar Osnabrug, om den Bisschop, 's Konings broeder, te waarschuwen. De Koning, omtrent ten tien uuren, geheel buiten spraak en kennis, te Osnabrug zynde gebragt, bleef in deezen staat tot den volgenden morgen, zynde den tweeentwintigsten van Zomermaand; wanneer hy, omtrent ten twee uuren, overleedt, in den ouderdom van agtenzestig jaaren. Zyn Lyk werdt, te Hanover, in 't graf zyner Voorouderen, bygezet (*y*). Men

(*y*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 361—363. MONTGON *Tom.* IV. *p.* 398, 399.

Men kreeg, den volgenden dag, de tyding van dit onverwagt overlyden in den Haage. Zy vloog, terstond, over naar Engeland, daar menze, twee dagen laater, hadt. De Ridder Robert Walpole gaf 'er den Prinse en Prinsesse van Walles, zonder uitstel, kennis van. Midlerwyl, hadt hy de Stad Londen, met dubbele wagt, doen bezetten. Hunne Koningklyke Hoogheden, die zig te Richemond bevonden, kwamen, nog dien zelfden avond, te Londen. De Prins werdt, terstond, van de Leden des geheimen Raads, die in de Stad waren, voor Koning, erkend, en des anderendaags, uitgeroepen, onder den naam van *George den II.* De Gezant, Horatio Walpole, weetende, dat zyn Broeder, de Ridder Robert, niet zeer gezien geweest was, by den Koning, nog Prins van Walles zynde, bewoog, naar sommiger verhaal, den Kardinaal de Fleury, om, ten zynen voordeele, aan den Koning te schryven; welk schryven zo veel zou te wege gebragt hebben, dat beide Robert en Horatio Walpole in aanzien bleeven, ten Hove (z). De Staaten verzuimden niet, George den II., in de Lente des volgenden jaars, wegens zyne komst tot de Kroon, geluk te wenschen, door een buitengewoon Gezantschap, welk, door de Heeren *Bernard*, *Graave van Welderen* en *Kornelis Silvius*, Burgemeester en Raad der Stad Haarlem, bekleed werdt (*a*). De Gezanten slooten, op den zevenentwintigsten van Bloeimaand, een Verdrag met George den II., waarby de voo-

1727.

Zyn Zoon, George de II., volgt hem op.

(z) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 401—406.
(a) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1728. *bl.* 115.

1727. voorige Verdragen, byzonderlyk die van de jaaren 1717 en 1726, vernieuwd en bekragtigd werden. De Pretendent, die, kort na dat de tyding van 's Konings affterven in Italie gekomen was, van Bononie was vertrokken, deedt sommigen hoopen op, anderen vreezen voor eene omwenteling, ten zynen voordeele. Doch George de I. was overleeden in zulke omstandigheden, zynde de voorafgaande punten maar even getekend, dat geene der uitheemsche Mogendheden gezindheid toonde, om zig, ten behoeve des Pretendents, te roeren (*b*). Hy kwam tot in Lotharingen; doch keerde, na een kort verblyf te Nancy, wederom naar Italie (*c*). De Mogendheden, welken hem, te vooren, ondersteund hadden, of gehouden werden, hem onder de hand gunst toe te draagen, waren nu geraakt in eenen toestand, waarin zy zig zyns in 't geheel niet konden aantrekken. De Koning van Frankryk was naauw verbonden aan het Huis van Hanover. De Keizer hadt de ontworpen' Vredepunten getekend. Spanje was buiten staat gesteld, om iet, ter zee, tegen de tegenwoordige Regeering van Groot-Britanje, te onderneemen, hebbende de Engelsche Esquaders de toerustingen in dit Ryk, geweldiglyk, belemmerd. Ook zogt men, thans, aan 't Hof van Madrid, alles, wat, voorheen, van de oogmerken van Spanje, ten behoeve des Pretendents, verspreid was, voor uitvindsels der Engelsche Staatsdienaaren te doen doorgaan (*d*). In Rusland, was ook

Ydele hoop van sommigen op de bevordering des Pretendents.

(*b*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 4—8.
(*c*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 23.
(*d*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 370.

ook merkelyke verandering voorgevallen. De Keizerin Katharina was, kort na de ontdekking eener samenzweeringe tegen haare Regeering, op den zeventienden van Bloeimaand, overleeden, en opgevolgd, door eenen Kleinzoon van haaren overleeden Gemaal (e), die, onder den naam van *Peter den II.*, in 't twaalfde jaar zyns ouderdoms, voor Keizer uitgeroepen werdt. 's Vorsten minderjaarigheid en de inwendige beroerten in 't Ryk waren oorzaak, dat men de ontwerpen vaaren liet, welken de overleeden' Keizerin, tegen Zweeden en Deenemarke, en, zo geloofd werdt, ook ten behoeve des Pretendents, gesmeedt hadt (f). 1727.

XIII. De Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten bekragtigen de vooraf-gaande Punten.

De dood der Keizerinne van Rusland en die des Konings van Groot-Britanje zouden, zo ze eerder voorgevallen waren, naar alle waarschynlykheid, grooter' invloed gehad hebben op den staat der zaaken van Europa. Nu vervolgde men den voet der handelingen, die te Weenen en te Parys waren aangevangen. De bekragtigingen der voorafgaande punten, die ook, op zyn tyd, in den Haage, geschied waren (g), werden, op den negenentwintigsten van Hooimaand, tusschen den Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, uitgewisseld, te Parys (h). De Keizer gaf zelfs, terstond, bevel aan zyne Zuster, de Aartshertoginne *Maria Elizabet*, welke hy, op 't einde des jaars 1724, tot Landvoogdesse der Oosten-

De Oostendesche Maatschappy wordt

(e) *Voiez* Suplem. *au* Corps Diplom. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 188.
(f) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 370—377.
(g) *Zie* Resol. Holl. 5 *Juny*, 9 *July* 1727. *bl.* 645, 704. Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 317, 317.
(h) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 406. *Tom.* V. *p.* 147. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 411.

1727. tenrykſche Nederlanden, hadt aangeſteld (*i*), om het eerſte der voorafgaande punten ter uitvoeringe te doen brengen, en het Oktroi der Ooſtendeſche Maatſchappye te doen opſchorten. Zy gaf 'er, terſtond, kennis van aan de Bewindhebbers dier Maatſchappye. Doch de lyſt der vertrokken' ſchepen, welken, volgens de voorafgaande punten, vryelyk, zouden mogen te rug keeren, bleef nog eenige weeken agter (*k*). Eindelyk, werdt zy den Staaten, door den Graave van Konigſek-Erps, overgeleverd, op den dertigſten van Oogſtmaand. By dezelve bleek, dat 'er nog twaalf ſchepen uit de Indien verwagt werden, waarvan 'er drie in Louwmaand, en twee, eerſt in Zomermaand deezes jaars, uit de haven van Ooſtende, in zee geſteken waren. En hieruit was klaarlyk te beſpeuren, om welke reden, men, aan 't Weener-Hof, zo lang gedraald hadt, met het tekenen der voorafgaande punten. De Bewindhebbers der Ooſtendeſche Maatſchappye hadden dit Hof bewoogen, om hun gelegenheid te laaten, om, voor de opſchorting, nog zo veele ſchepen naar de Indien te zenden, als zy konden uitruſten. Ook toonde de lyſt, hoe zeer de Maatſchappy was toegenomen in vermogen. Zy hadt, ſedert haare opregting, agttien ſchepen naar de Indien en naar China gezonden, waarvan 'er een in de Ganges gebleeven was, vyf behouden te rug gekeerd waren, en nog twaalf verwagt werden (*l*). Den Heere *Humes*, Bediende der Ooſtendeſche Maatſchappye,

Opgeſchort.

(*i*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1724. *bl.* 284.
(*k*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 344.
(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 412, 415.

pye, in Bengale, voor deezen, last gehad hebbende, om eenige schepen in de Indien te koopen, zonder dat men wist, of deeze last uitgevoerd ware (*m*); begeerde de Keizer, naderhand, op de Staaten, dat zy der Maatschappye vryheid laaten zouden, om nog twee schepen te zenden naar de Indien, mids zy zig verbonde om de schepen, die Humes mogt ingekogt hebben, niet herwaards te laaten komen; maar de Staaten weezen dit verzoek van de hand (*n*). 1727.

Het Spaansche Hof maakt zwaarigheid in 't bekragtigen der voorafgaande punten.

Doch terwyl de Keizer eenen aanvang maakte met het uitvoeren der voorafgaande punten, toonde het Hof van Madrid kleine genegenheid, omze te bekragtigen en naar te komen. De Hertog van Bournonville hadtze, gelyk wy boven (*o*) verhaalden, schoorvoetende, getekend. En 't Hof hadt 'er zo dra geene kennis van gekreegen, of hunne Majesteiten gelieten zig verwonderd en misnoegd, over 't voltrekken eener handelinge, welke, zonder hunne kennis, aangevangen was. De Heer van der Meer, den Markgraave de la Paz willende geluk wenschen met de aanstaande Vrede, werdt koel bejegend. Zelfs hieldt de la Paz zig t'eenemaal onkundig van 't gene 'er, te Parys, was voorgevallen. Nogtans, gaf de Koning, op den negentienden van Zomermaand, op 't sterk aanhouden van den Heere van der Meer, zyn woord, dat hy de voorafgaande punten aannam, en in 't staaken der vyandelykheden voor Gibraltar bewilligde. Weinige dagen laater, Wapen-

sloot

(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 414.
(*n*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 274.
(*o*) *Bladz.* 438.

1727. sloot men ook eene Wapenschorsing voor deeze Stad, die duuren zou, tot dat men tyding kreege van 't bekragtigen der voorafgaande punten: waarna 't beleg, geheellyk, zou opgebroken worden. Maar na deeze bekragtiging werdt nog lang gewagt. De ziekte des Konings van Spanje was hiervan, gedeeltelyk, oorzaak. Doch men vorderde ook nadere verklaaring van het *tweede* en *vyfde* der voorafgaande punten. By het tweede, was beraamd „ dat alle regten en bezittingen blyven zouden, gelykze geregeld waren, by de Verdragen van Utrecht en Baden, by het viervoudig Verbond, of by de Verdragen en Overeenkomsten voor 't jaar 1725 gemaakt, en den Keizer noch de algemeene Staaten betreffende, en dat, zo 'er eenige veranderingen, omtrent die regten of bezittingen, waren voorgevallen, men zulks op de aanstaande Byeenkomst, volgens de gemelde Verdragen, regelen en herstellen zou:" En dit punt scheen het Hof nadere opheldering te behoeven. In het vyfde punt, was, onder anderen, vastgesteld „ dat men elkanderen de „ schepen, die mogten genomen zyn, met de „ laading, te rug geeven zou." Maar de Spanjaards hadden, in 't voorleeden jaar, in Vera Cruz, een ryk Engelsch Zuidzeeschip, de *Prins Fredrik* genaamd, aangehouden (*p*); welk, met de laading, twee millioenen ponden sterlings waardig gerekend werdt. En dit schip begeerde men te behouden, in regtvaardige vergoeding, zo men voorgaf, voor de schade,

Wapenschorsing voor Gibraltar gesloten.

Handeling van den Ambassadeur van der Meer, aan 't Spaansche Hof.

(*p*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 82.

de, door de Engelschen, den Spanjaarden aangedaan, met het bezetten der Gallioenen, in Porto Bello. Nog andere zwaarigheden maakte men, aan 't Spaansche Hof, over de uitdeeling van 't zilver en de goederen van byzondere Persoonen, welken met de Vloote uit Amerika waren overgebragt: al het welke het werk der Vrede en de opening der voorgenomen' Byeenkomst zeer vertraagde. De Heer van der Meer, die thans alleen met de zaaken der Hanoversche Bondgenooten, in Spanje, belast was, gaf zig veel moeite, om de Spaansche Staatsdienaars tot andere gedagten te brengen; doch hy slaagde luttel. Ook kreeg hy vermoeden, dat de Hoven van Weenen en Madrid, heimelyk, overeengekomen waren, om de handeling te rekken. Eindelyk, scheen hy, in 't begin van Hooimaand, hoop te scheppen, dat de Markgraaf de la Paz in zyne voorslagen bewilligen zou. Hy verzogt hem, hierop, om postpaarden, op dat hy van 't gehandelde, ten spoedigste, berigt mogt konnen geeven aan zyne Meesters, en aan de Hoven van Frankryk en Engeland. Doch de la Paz zogt, van nieuws, uitstel (q). Van der Meer schreef hem, hierop, eenen uitvoerigen brief, waarin hy hem de ongegrondheid der zwaarigheden, die 't Spaansche Hof maakte, omstandiglyk, aanwees (r). De dood van George den I., van welke men, omtrent deezen tyd, in Spanje, kennis kreeg, scheen dit Hof, in 't eerst, nog onhandelbaarder te maaken. Doch George de II.,

1727.

(q) Montgon *Tom.* IV. *p.* 444—469.
(r) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 19.

1727. II., uit schryvens van den Heere van der Meer, vernomen hebbende, dat men, in Spanje, nog ongeneigd bleef, om het schip den Prins Fredrik te rug te geeven, en Gibraltar, geheellyk, te ontheffen van 't beleg, gaf, terstond na zyne komst tot de Kroon, bevel, om nog zes Oorlogsschepen te voegen by 't Esquader onder den Admiraal Wager, die op de hoogte van Gibraltar kruiste. Ook sloot hy, in Slagtmaand, een Verdrag met den Hertoge van Brunswyk-Wolfembuttel, waarby deeze zig verbondt, om, ten dienste des Konings van Groot-Britanje, vyfduizend man gereed te houden (*s*). De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten deeden, ondertusschen, door den Heere van der Meer, ernstelyk, aanhouden by den Koning van Spanje, dat hy de goederen, met de Vloote, uit Nieuw Spanje, aangebragt, niet zo zwaar belastte, als hy scheen voor te hebben (*t*). De onderzaaten deezer drie Mogendheden, en vooral die van den Vereenigden Staat hadden veel deels in 't gene, met deeze Vloote, was aangebragt. En het ophouden der Vloote door de Engelschen hadt, schoon 'er 't belang van den Staat door scheen bevorderd te worden, veel misnoegen en ongerustheid veroorzaakt, onder de Kooplieden: 't welk niet merkelyk afnam, zo lang de Gallioenen nog bezet bleeven, in de Haven van Porto Bello. Ook hadt de aankomst der Vloote, in 't voorjaar, onaangezien 'er 't Hanoversch Verbond by

Hy vordert, dat men de goederen, met de Vloote aangebragt, niet zwaar belaste.

(*s*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 149. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 254.
(*t*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 18, 19.

by scheen te zullen benadeeld worden, onder de Spaansche Koopluiden in Holland, en vooral te Amsterdam, geene mindere vreugde veroorzaakt, dan in Spanje zelve. De handeling van den Ambassadeur van der Meer, die zynen Meesteren, en zelfs den Koningen van Frankryk en Groot-Britanje veel genoegen gaf, werdt, ondertusschen, van tyd tot tyd, moeilyker, doordien men, in Spanje, tyding gekreegen hadt, dat de Engelschen zig meester hadden gemaakt van het Eiland Providence, en van eene baaije in Kampeche: ook dat zy eene sterkte hadden aangelegd, op de kust van Florida (*u*). De hoop op de opening eener Byeenkomst, tot vereffening der hangende geschillen, scheen, derhalve, meer af- dan toe te neemen.

1727.

Aanmerkingen op het gedrag van het Spaansche Hof.

Ondertusschen, kwam de handelwyze van 't Spaansche Hof veelen gantsch onbegrypelyk voor. Het Verbond van Hanover was, reeds te vooren, magtiger geweest dan dat van Weenen, welk, na de dood der Keizerinne van Rusland, en na het tekenen en bekragtigen der voorafgaande punten door den Keizer, nog meer verzwakt was; doch daar was, sedert eenen geruimen tyd, eene onderhandeling begonnen tusschen de Hoven van Frankryk en Spanje, waaruit, eerlang, de verzoening tusschen de twee Kroonen gebooren werdt. En 't scheen, dat deeze verzoening het Spaansche Hof hoop deedt scheppen, dat de Koning van Frankryk minder yveren zou voor de belangen van het Hanoversche Bondgenootschap, dan hy tot hier-

(*u*) Montgon *Tom*. V. *p*. 184, 252, 254, 293, 339.

1727. hiertoe gedaan hadt: 't welk dan aanleiding gaf, om het bekragtigen der voorafgaande punten te verwylen. 't Gewigt der zaake vordert wel, dat wy hier, kortelyk, verhaalen, op welk eene wyze, deeze verzoening bewerkt werdt.

XIV. De Hoven van Frankryk en Spanje verzoenen zig met elkanderen.

De Abt de Montgon, die, gelyk wy, te vooren hebben aangetekend (v), naar Spanje getrokken was, ten tyde van het Staatsbewind des Hertogs van Bourbon, met heimelyken last, om voorzigtiglyk te arbeiden, tot herstelling der verbroken' vriendschap, tusschen de twee Kroonen, hadt zig, sedert de verheffing des Kardinaals de Fleury, die hem niet gunstig was, minder dan te vooren, konnen kwyten van deezen last, om dat hy zig minder vrienden wist te verkrygen, aan 't Spaansche Hof. Hy hadt zig, nogtans, zo bemind weeten te maaken, by hunne Katholyke Majesteiten, dat zy hem, in 't begin deezes jaars, te rug gezonden hadden naar Frankryk, om, op de bedekste wyze, aanhang te winnen voor Koning Filips; die zynen toeleg, tegen die van den Huize van Orleans, zou begunstigen, wanneer hy, in geval de Koning zonder Zoonen overleedt, aanspraak maaken zou op de Kroone van Frankryk; zyn regt op welke, schoon hy 'er plegtiglyk van afgestaan hadt, hy, nogtans, nimmer, uit het gezigt hadt verlooren (w). 't Berigtschrift des Konings van Spanje, den Abt de Montgon, ten deezen einde, ter hand gesteld, is nog in wezen, en in deszelfs *Gedenkschriften* (x) te vinden. Ook verhaalt hy, dat hy den Kar-

(v) *Bladz.* 361.
(w) *Voiez* MONTGON *Tom.* II. *p.* 37, 43, 215, 352, 361, 367.
(x) *Tom.* III. *p.* 70. *Voiez aussi Tom.* VIII. *p.* 515.

Kardinaal de Fleury, den Hertog van Bourbon, schoon thans van 't Hof verwyderd, en veele andere Luiden van rang, bragt of versterkte in het voorneemen, om den Koning van Spanje, in zulk eene gewigtige gelegenheid, dienst te doen (*y*). Doch alzo deeze handel zeer bedekt gehouden moest worden, hadt de Koningin hem nog een Geschrift mede gegeven, waarin verklaard werdt „ dat men zig „ bedroog, als men dagt, dat hunne Katho„ lyke Majesteiten afkeerig waren van alle „ verzoening; dat zy, in tegendeel, gaarne „ zouden zien, dat zyne Allerchristelykste Ma„ jesteit het Weener-Verbond aannam: in „ welk geval, zy den onderdaanen van Frank„ ryk de goederen wilden uitkeeren, welken „ hun, uit de laading der Vloote en Gallioe„ nen, toekwamen (*z*)." En dit Geschrift gaf den Abt aanleiding, om ook over gemeene zaaken te handelen, en den inhoud van zynen geheimen last te beter bedekt te houden. De voorslag, die 'er in vervat was, vondt egter geenen ingang aan 't Fransche Hof (*a*). Doch 't handelen hierover gaf gelegenheid, tot de herstelling der verbroken' vriendschap tusschen de twee Hoven. Montgon bewoog den Kardinaal, om eenen brief te schryven aan de Koninginne van Spanje, die gunstiglyk beantwoord werdt (*b*). Daarna, besloot Koning Lodewyk zelf, aan Koning Filips te schryven, op de verze-

1727.

(*y*) *Tom.* III. *p.* 137—147, 218—226, 295. *Tom.* IV. *p.* 293, 342. *Tom.* V. *p.* 196.
(*z*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 81.
(*a*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 80.
(*b*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 191.

1727. zekering, die Montgon de Kardinaal gedaan hadt, dat zulks van goede uitwerking zyn zou. Ook kwam 'er behoorlyk antwoord op deezen brief (*c*): waarna de verzoening geoordeeld werdt voltrokken te zyn. Lodewyk de XV. besloot, kort hierna, wederom eenen Ambassadeur te zenden naar Spanje. De *Graaf van Rottembourg* werdt tot deeze aanzienlyke waardigheid benoemd. Hy kwam, in 't begin van Wynmaand deezes jaars, aan, te Madrid (*d*).

XV. Sterfte hier te Lande. De Vereenigde Gewesten, en Holland in 't byzonder, werden, in den Zomer en Herfst deezes jaars, bezogt met heete koortsen, welken, in 't gemeen, besmettelyk geoordeeld werden, en veele menschen uit het leeven rukten. Te Amsterdam, daar anders, by gewoone tyden, in den Herfst, naauwlyks tweehonderd menschen ter weeke begraaven worden, begroef men 'er nu, verscheiden' weeken agtereen, tusschen de zes- en zevenhonderd.

Dood van den Raadpensionaris Hoornbeek. De Raadpensionaris van Holland, Izaak van Hoornbeek, die, in Hooimaand des jaars 1725, nog voor vyf jaaren aangenomen was geworden (*e*), was ook, op den zeventienden van Zomermaand (*f*), aan eene uitteerende ziekte, overleeden, in den ouderdom van eenenzeventig jaaren (*g*). Zyn gewigtig Ampt, welk, eenigen tyd, by voorraad, door *Jakob Godefroi, Baron van den Boetselaar*, als eerste der Heeren Edelen, waarge-

(*c*) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 299 — 304, 431, 434.
(*d*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 251, 321.
(*e*) Resol. Holl. 18 *July* 1725. *bl.* 534.
(*f*) Resol. Holl. 21 *Juny* 1727. *bl.* 677.
(*g*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1727. *bl.* 315.

Mr. SIMON VAN SLINGELAND,
Raadpensionaris van Holland.

A. Schouman del: naar de Origineele Schildery van Ph. van Dyk. *J. Houbraken fec.*

Is. Tirion excudit.

genomen geweest was, werdt, op den zeventienden van Hooimaand, opgedraagen aan den Thesaurier-Generaal, *Mr. Simon van Slingeland*. Hy verscheen, twee dagen daarna, voor de eerste reize van zyn leeven, in de Vergadering van Holland: 't welk, veelligt, nimmer eenen Raadpensionaris, voor hem, gebeurd was. Men beëedigde hem, op dezelfde Instructie, waarop zyn voorzaat het zelfde Ampt bekleed hadt. Ook werdt hem dezelfde wedde, te weeten, twaalfduizend guldens in 't jaar, toegelegd, wordende hem daarenboven, in geval hy 't Raadpensionarisschap, t'eenigen tyde, mogt afleggen, een jaargeld van vierduizend guldens beloofd (*b*).

1727. De Thesaurier-Generaal Simon van Slingeland volgt hem op.

XVI. Handeling over de belasting op de goederen en 't zilver met de Spaansche Vloote aangebragt.

De uitslag der handelinge aan 't Spaansche Hof was het gewigtigst voorwerp van de zorge der Vereenigde Staaten. Het ophouden van het zilver en van de goederen, die, met de Vloote, in Spanje waren aangebragt, veroorzaakte den Spaanschen Koopluiden, hier te Lande, groote schade. De Koning scheen gezind, de onderzaaten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, welken een aanzienlyk gedeelte van dit zilver en van deeze goederen toekwam, zo zwaar te belasten, als of hy, met hen, in openbaaren oorlog geweest was. Men wilde hun de Stukken van Agten, die tegen agt Reaalen de Plata *geregistreerd* waren, tegen negen en eene halve Reaalen, uitdeelen, waarby zy twintig ten honderd verliezen zouden. De Staaten, hiervan kennis bekomen hebbende,

(*b*) *Zie* Resol. Holl. 17, 19 *July* 1727. *bl.* 734, 737. Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 56, 56, 56.

1727. de, besloten den Heere van der Meer aan te schryven „ dat hy den Koning vertoonen moest, „ hoe zeer zulk eene zwaare belasting streedt, „ met het *vyfde* der voorafgaande punten;" doch alzo zy van hun besluit, vooraf, kennis gaven aan de Fransche en Engelsche Gezanten, in den Haage, merkte de Markgraaf de Fenelon aan „ dat men eerst de gedagten „ der Hoven van Frankryk en Groot-Britanje behoorde te weeten, om daarna, in eene „ gemeene zaak, gelykerhand, te arbeiden." Ook verzogt hy eenige opheldering, omtrent de verhooging der stukken van agten, van welke gewaagd was. De Afgevaardigden der Staaten hernamen „ dat men hun onderregt hadt, „ dat, ten tyde van den Hertoge van Ripperda, de munt in Spanje verhoogd was, en „ de stukken van agten op negen en een halve Reaalen de Plata gesteld; doch dat zy „ oordeelden, dat zulk eene verhooging geene plaats behoorde te hebben, omtrent het „ zilver, op de Vloote en Gallioenen, voor „ rekening van byzondere Persoonen, gelaaden; om dat dit zilver, in wezen, aan deeze Persoonen toebehoorde, waarom het hun „ ook zo als het was moest uitgeleverd worden. Hen te verpligten het zilver naar de „ Munt te brengen, om het, met de gemelde „ verhooging, te rug te ontvangen, was eene „ soort van belasting. Wat de gewoone * belasting betrof; zy waren onderregt, dat dezelve, in Oorlogstyden, wel plagt verhoogd „ te worden; doch in tyden van Vrede, gelyk „ men zulke tyden verstaan moest, door de „ *vrye tyden*, waarvan, in 't *vyfde* der vooraf-

* *Indulto*.

„ gaan-

„ gaande Punten, gewaagd werdt, was zy niet „ hooger dan vyf ten honderd geweest. Ein- „ delyk, haddenze van het besluit der Staaten „ kennis willen geeven aan de Gezanten, op „ dat de poogingen van hunne Hoog-Mo- „ gendheden, aan het Spaansche Hof, door „ die van hunne Aller-Christelykste en Groot- „ Britannische Majesteiten, ondersteund, te „ betere uitwerking hebben zouden." Ook verwierven de drie Mogendheden, eerlang, dat de stukken van Agten tot agt Reaalen de Plata werden gerekend, by de uitdeeling: doch de belasting begeerde men geweldiglyk te verhoogen. De Heer van der Meer, die, uit den naam der drie Mogendheden, gehandeld hadt, hadt niet konnen verwerven, dat men, in Spanje, de tegenwoordige tyden, als *vryen* en *vreedzaamen*, aanzage. 1727.

XVII. Handeling om 't Spaansche Hof tot bekragtiging en uitvoering der voorafgaande Punten te beweegen.

De overige zwaarigheden, die 't Spaansche Hof maakte, bleeven nog in volle kragt. 't Beleg van Gibraltar werdt nog niet opgebroken. Men weigerde de herlevering van 't schip den Prins Fredrik, en men vorderde, dat de Engelschen het Eiland Providence en de baai op de kust van Kampeche verlieten: ook dat zy de sterkte deeden slegten, welke zy, op de kust van Florida, hadden opgeworpen. Men verwagtte veel goeds van de aankomst des Graaven van Rottembourg (*q*), die, terstond, met den Markgraave de la Paz, in onderhandeling tradt, en last hadt, om ronde verklaaring te vorderen, of men de voorafgaande punten, in derzelver waare betekenis, begeerde te be-

(*q*) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 30-33.

1727. bekragtigen, of niet. Hy ontkende niet, onder 't handelen „ dat Spanje gegronde reden van „ klaagen hebben kon, over 't gedrag der En„ gelſchen in Amerika; doch hy verſtondt, „ dat deeze klagten, op de Byeenkomſt, be„ hoorden gebragt te worden, en dat men, „ midlerwyl, de voorafgaande punten ter uit„ voeringe brengen moeſt, waartoe de Ko„ ning zig, by zyne ondertekening, verpligt „ hadt: of zo zyne Majeſteit vorderde, dat „ Groot-Britanje hem, vooraf, voldeede, zou „ dit Ryk ook, vooraf, herlevering vorderen „ konnen van alle de ſchepen, na de Utrecht„ ſche Vrede, door de Spaanſche Kuſtbewaar„ ders, genomen: 't welk eene langwyligheid „ en verwarring brengen zou in de handeling, „ die regt bekwaam zou zyn, om Europa te „ dompelen in dezelfde zwaarigheden, welken „ men, door het treffen der voorafgaande pun„ ten, zo gelukkiglyk, meende weggenomen „ te hebben: te meer, daar de Engelſchen ver„ klaard hadden, liever de wapenen te willen „ herneemen, dan van hunne regten afſtaan „ (r)." Op deeze wyze, ſprak Rottembourg in 't begin; doch men kreeg vermoeden, dat hy, toeleggende, om, als gewoonlyke Ambasſadeur van Frankryk, in Spanje te blyven, zig aangenaam zogt te maaken aan 't Spaanſche Hof, en hierom, naderhand, wat zagter toon ſloeg (s). Ook oordeelden ſommigen, dat men, in Spanje, nog al hoop ſchepte op eenen opſtand in Engeland; alwaar, inderdaad, veel ver-

(r) MONTGON Memoir. Tom. IV. p. 338-343.
(s) MONTGON Tom. V. p. 383, 468.

verdeeldheid was in 't Parlement; en dat men zig verbeeldde, dat de Kroon, liever dan, in zulke omstandigheden, eenen uitheemschen oorlog aan te vangen, besluiten zou, tot de herlevering van Gibraltar en Port Mahon (*t*). 1727.

Doch de Heer van der Meer, en de Engelsche Gezant *Benjamin Keene*, die, na 't tekenen der voorafgaande punten, te Madrid gekomen was, drongen, eerlang, zo sterk op antwoord, dat de Graaf van Rottembourg, aangezet door brieven van den Kardinaal de Fleury, eindelyk, bewilligde in een Ontwerp van 't Spaansche Hof, waarby de herlevering van 't schip den Prins Fredrik, op zekere voorwaarden, werdt toegestaan. Hy zondt dit Ontwerp naar Frankryk. Doch men schreef hem „ dat En„ geland het nimmer zou aanneemen." Hy kreeg, toen, van nieuws, bevel, om, nevens Van der Meer en Keene, aan de Spaansche Staatsdienaars te verklaaren „ dat de Hano„ versche Bondgenooten niet langer in onze„ kerheid konden blyven, en volstrektelyk be„ geerden te weeten, wat zy te wagten had„ den, oorlog of vrede?" Van deezen last lekte, eer hy voltrokken werdt, iet uit aan 't Spaansche Hof, welk hierop veranderde van gedagten. De Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, de zaaken, vooraf, bereid hebbende, hielden, op den eersten van Wintermaand, eene byeenkomst met den Graave van Konigsek en den Markgraave de la Paz, Men kwam, hier, overeen, dat Rottembourg eenen brief schryven zou aan de la Paz, behel-

Voorslag der Spaanschen,

Eisch der Hanoversche Bondgenooten.

(*t*) Montgon *Tom.* V. *p.* 347.

1727. helzende de voorwaarden, op welken, de Koning van Groot-Britanje begeerde, zig te verdraagen: op welken brief, de la Paz zou antwoorden, en, in zyn antwoord, de aanneeming der gemelde voorwaarden vervatten. 't Geschiedde (*u*). Rottembourg schreef „ dat „ men, zonder nader bescheid af te wagten, „ alle overgebleeven' zwaarigheden zou konnen wegneemen, alzo de Koning van Groot-Britanje beloofd hadt, terstond, bevel te „ geeven, aan zyne Admiraals Hosier en Wager, om uit de Indien en Spanje naar huis „ te keeren. *Ook wilde hy aan de beslissing der* „ *aanstaande Byeenkomst verblyven, of het schip* „ *de Prins Fredrik eenigen verbooden handel gedreeven hadt: in welk geval, men, deswege,* „ *behoorlyke voldoening geeven zou, zo wel als* „ *omtrent alle de pryzen, welken men, wederzyds, op elkanderen veroverd hadt, zullende* „ *men elkanderen ook voldoen, wegens het krenken der Verdragen, na 't jaar* 1725: mids de „ Koning van Spanje zig verbonde om, 1. het „ beleg van Gibraltar, terstond, op te breeken, de zaaken herstellende in den staat, „ waarin zy, volgens de Utrechtsche Vrede, „ behoorden te zyn. 2. bevel te geeven, om „ het schip den Prins Fredrik over te leveren „ aan de bedienden der Engelsche Zuidzee-Maatschappye, te Vera Cruz, die 't naar „ Europa zouden voeren; na dat men een „ lyst van de laadinge gemaakt zou hebben, „ laatende, midlerwyl, den Koophandel der „ Engelschen in Amerika vry blyven, op den „ voet

Hun Ontwerp

(*u*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 468—473.

„ voet van het Verdrag van Assiento. 3. de 1727.
„ goederen, met de Vloote aangebragt, uit
„ te deelen aan de eigenaars (v)."

De Markgraaf de la Paz bewilligde, gelyk men afgesproken was, op den derden van Wintermaand, schriftelyk, in de voorwaarden van deezen brief. Alleenlyk maakte hy eene merkwaardige verandering in het punt, welk wy, met eene schuine letter, hebben doen drukken, en welk, in zyn antwoord, op deeze wyze, gesteld was: „ Dat men, op de aanstaande „ Byeenkomst, zou onderzoeken, of het schip „ de Prins Fredrik niet of al gehouden ware, „ te voldoen de schade, welke door het lang „ bezet houden der haven van Porto Bello „ veroorzaakt was; waaromtrent men, vol- „ gens de uitspraak der Byeenkomst, voldoe- „ ning geeven zou: zullende den zelfden re- „ gel ook plaats grypen, ten opzigte van al- „ le de pryzen, wederzyds genomen, en van „ de verdere schade, welke men elkanderen „ in de Koophandel mogt hebben aangedaan: „ midsgaders, van de heimelyke en openbaa- „ re krenkingen der Verdragen en Verbindte- „ nissen, voor het jaar 1726, ingevolge van „ het tweede der voorafgaande punten (w)."

wordt door de Spaanschen, tegen afspraak, met eene merkelyke uitzondering, aangenomen.

De Graaf van Rottembourg, 't zy hy deeze verandering niet gemerkt hadt, 't zy hyze van klein gewigt rekende, 't zy, eindelyk, gelyk waarschynlykst is, dat hy zig te zeer voegde naar 't Spaansche Hof, ontving het Ontwerp van den Markgraave de la Paz, en zondt het naar

De Koning van Spanje bewilligt, eindelyk, in een verbeterd Ontwerp.

(v) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 34.
(w) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 36.

1727. naar Frankryk. Van der Meer en Keene hadden hem, ondertusschen, reeds te kennen gegeven, hoe zeer het hun mishaagde. Ook werdt het, in Frankryk en in Engeland, van de hand geweezen (*x*). Rottembourg arbeidde, sedert, zo ernstelyk, om den misslag, dien hem zyne toegeevendheid hadt doen begaan, te doen herstellen, dat hunne Katholyke Ma-
1728. jesteiten, eindelyk, bewilligden in eene verandering van het jongste Ontwerp, waarin de Koning van Groot-Britanje genoegen nam (*y*). Het punt, waarover 't geschil viel, werdt 'er in gesteld, op deeze wyze „ De Koning van
„ Groot-Britanje staat toe, dat, in de Byeen-
„ komst, onderzogt en afgedaan worden de
„ klagten, welken de Spanjaards, wegens ver-
„ booden handel en andere zaaken, ten opzig-
„ te van het schip den Prins Fredrik, hebben
„ mogten: ook, dat de verdere eischen, wel-
„ ken men tegen elkanderen hadt, aldaar wor-
„ den afgedaan: midsgaders, dat men 'er be-
„ slisse, of de pryzen, welken men in zee op
„ elkanderen veroverd hadt, behooren weder-
„ gegeven te worden, of niet." In de overige punten, was het Ontwerp van den Graave van Rottembourg, genoegzaam woordelyk, gevolgd. Het veranderd Ontwerp werdt, door de Keizerlyke, Fransche, Spaansche, Engelsche en Staatsche Staatsdienaars, den zesden van Lentemaand des jaars 1728, op het Pardo, getekend (*z*). Daar verliep egter nog eeni-

(*x*) MONTGON *Tom.* V *p.* 482, 483, 486. *Tom.* VI. *p.* 35, 36.
(*y*) MONTGON *Tom* VI. *p.* 50.
(*z*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 45. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 150. MONTGON *Tom.* VIII. *p.* 152—157.

nige tyd, eer men 't volkomen eens werdt, wegens den last, dien de Koningen van Spanje en Groot-Britanje geeven zouden aan hunne onderhoorigen in Amerika; en eer het Spaansche Hof besloot, de werken voor Gibraltar te slegten, en de Spaansche troepen te doen vertrekken. 't Een en 't ander gelukte, nogtans, eindelyk (*a*), en alles scheen zig te schikken, tot eene algemeene bevrediging der misnoegde Mogendheden van Europa. 1728.

XVIII. Naamen der voornaamste Gevolmagtigden op de aanstaande Byeenkomst, te Soissons.

Ook verwagtte men nu, eerstdaags, de opening der Byeenkomst, op welke de openstaande geschillen stonden vereffend te worden. Zy moest, volgens de voorafgaande punten, te Aken worden gehouden. Doch men veranderde van gedagten, op verzoek van den Kardinaal de Fleury, die tot eersten Gevolmagtigde des Konings van Frankryk benoemd was, en zig bezwaarlyk zo verre van 't Hof verwyderen kon. Kameryk werdt dan, wederom, tot de handelplaats benoemd. Doch om dat deeze Stad nog te ver van Compiegne of Marly was, daar 't Fransche Hof zig gemeenlyk bevondt, besloot men, den Kardinaal nog verder te gemoet te gaan, en te Soissons te vergaderen (*b*). De Gevolmagtigden der meeste Mogendheden kwamen, hier, in Zomermaand, aan. De Keizer zondt 'er den Groot-Kanselier *Filips Lodewyk*, *Graaf van Sinzendorff*, *Joan Christoffel Pentenrider*, Baron van Adelshausen, en *Leopold*, *Graaf van Windischgratz*. Pentenrieder, op den tienden van Oogstmaand, overleeden zynde, werdt, door den Ba-

(*a*) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 1-2, 173.
(*b*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 104—106.

1728. Baron de Fonseca, 's Keizers Gezant in Frankryk, opgevolgd. Van wege Frankryk, waren, behalve den Kardinaal de Fleury, tot de handeling gevolmagtigd de Markgraaf de Fenelon en de *Graaf van Brancas-Cereſt*: van wege Spanje, Don Michiel Jozef, Hertog van Bournonville, *Don Alvaro de Navia Oſorio*, *Markgraaf de Santa Cruz*, en *Don Joachim Ignatius de Bairenechea*, Hofmeeſter der Koninginne (*c*). De Koning van Groot-Britanje hadt tot zyne Gevolmagtigden benoemd William Stanhope, tweeden Kamerling van 's Konings Huis, en, voor deezen, Ambaſſadeur aan 't Spaanſche Hof, Horatio Walpole, buitengewoonen Ambaſſadeur in Frankryk, en *Steven Pointz*. De Staaten hadden tot de handeling verkooren de Heeren Cornelis Hop, Oud Schepen en Raad der Stad Amſterdam en Bewindhebber der Weſtindiſche Maatſchappye; *Steven Hurgronje*, Burgemeeſter van Vliſſingen en Bewindhebber der Ooſtindiſche Maatſchappye, en Sikko van Goslinga, Grietman van Franikeradeel. De Heer van Goslinga hadt verzogt van de bezending verſchoond te worden, deels ter oorzaake zyner hooge jaaren; maar vooral, om dat de geldmiddelen van Friesland de koſten deezer aanzienlyke bezendinge bezwaarlyk draagen konden; doch de andere Geweſten hielden ernſtelyk aan by de Staaten van Friesland, dat zy Goslinga bewoogen. Holland boodt zelfs aan, de helft der koſten op zig te willen neemen, zo lang Goslinga zig tot de handeling zou laaten gebruiken (*d*): waarop hy

(*c*) *Voiez* MONTGON *Tom.* V. *p.* 105.

(*d*) Reſol. Frieſl. 4 *Octob.* 29 *Novemb.* 1727. *aangeh. in 't* Jaerpr. *gedr.* 1737. *bl.* 102, 103.

hy zig hadt laaten overhaalen. Wyders, hadden Rusland, Zweeden, Deenemarke, Poolen, de Keurvorsten van Beieren en de Palts en de Hertogen van Lotharingen, Modena en Holstein ook hunne Gezanten op de Byeenkomst, te Soissons; alwaar zelfs twee afgezondenen van de Oostendesche Maatschappye, de Bewindhebbers *Patyn* en *Proly*, werden toegelaaten (*e*). 1728.

XIX. Schets van de inzigten en belangen der handelende Mogendheden: als van den Keizer en Spanje.

De verschillende inzigten en belangen der handelende Mogendheden, zelfs der zulken, die, door de twee Verdragen van Weenen of van Hanover, onderling aan elkanderen verbonden waren, deedt veelen vreezen, dat de Byeenkomst te Soissons geen' beteren uitslag hebben zou, dan die van Kameryk, voor omtrent drie jaaren, gehad hadt. 't Best, dat men zig voorstelde, was eene langduurige handeling. De Keizer en Spanje, schoon verbonden door het Weener-Verdrag, hadden geheime inzigten, die tegen elkanderen aanliepen. De Keizer hadt beloofd, de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza aan den Infant Don Carlos te zullen opdraagen, en 'er reeds Akten van verleend: doch, den Paus en den Groot-Hertog van Toskane tegen deeze Akten *geprotesteerd* hebbende (*f*), hadt deeze opdragt, zo vermoed werdt tot heimelyk genoegen des Keizers, zyn vol beslag nog niet gekreegen. Midlerwyl, was *François Farnese*, Hertog van Parma, die met *Dorothea van Nieuwburg*, Weduwe zyns Broeders Odoard Farnese, gehuwd geweest was, wien zy de tegenwoordige Koningin

(*e*) Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 172.
(*f*) *Zie* hier voor, *bl.* 288.

1728. gin van Spanje gebaard hadt, in Sprokkelmaand des jaars 1727, onverhoeds, overleeden. Zyn Broeder, *Antonio Farnese*, was hem opgevolgd in de Regeering (*g*), en zelfs, wat laater, in de egt getreden met de Prinsesse *Henriette van Modena* (*h*). En dit Huwelyk, zo 't vrugtbaar bleek, maakte de verwagting van den Infant Don Carlos, ten opzigte van Parma en Piacenza, nog onzekerer, dan zy te vooren was. Het Spaansche Hof hadt, om zig van de Italiaansche Staaten te verzekeren, al voor lang, heimelyk, voorgenomen, in de plaats van zesduizend Zwitsers, gelyk by 't viervoudig Verbond beraamd was (*i*); zesduizend Spanjaards te voeren naar Italie: waarin Frankryk en Groot-Britanje, reeds by een geheim punt van 't Verbond van 't jaar 1721, bewilligd hadden (*k*). Doch men dagt het nu, openlyk, te bedingen, op de Byeenkomst te Soissons. De Keizer zogt, daarentegen, het invoeren van Spanjaarden in Italie, uit al zyn vermogen, te voorkomen. Hy vreesde, dat het Huis van Bourbon hem, allengskens, te magtig worden zou, in Italie; en zig, door den tyd, meester maaken van zyne andere bezittingen, in dit Gewest. Hy zogt, hierom, Groot-Britanje en de Staaten te ontsteeken met argwaan tegen dit Huis, en hen te beweegen, om, in allen geval, alleenlyk Zwitsers, en geene Spanjaards in Italie te laaten voeren. Wyders, stondt hem, met deeze twee Mogendheden, het stuk der

Oost-

(*g*) MONTGON *Tom.* III. *p.* 420—423.
(*h*) MONTGON *Tom* V. *p.* 391.
(*i*) *Zie* hier voor, *bl.* 175.
(*k*) *Zie* hier voor, *bl.* 236.

Oostendesche Maatschappye te vereffenen. En eindelyk zogt hy de voornaamste handelende Mogendheden te beweegen, tot eene belofte, om de Pragmatike Sanctie, of vastgestelde opvolging in 't Huis van Oostenryk, te handhaaven: waarin de meesten merkelyke zwarigheden zagen. De handeling over 's Keizers belangen alleen moest, derhalve, den Gevolmagtigden op de Byeenkomst te Soissons lang werk verschaffen. Tusschen Spanje en Groot-Britanje, waren ook verscheiden' zaaken af te doen; waarvan wy, reeds te vooren, gewaagd hebben. Spanje begeerde vergoeding voor 't nadeel, by 't ophouden en bezetten der Vloote en Gallioenen, in Amerika, geleeden. De Engelschen vorderden, hiertegen, 't schip den Prins Fredrik te rug, en begeerden de schade gebeterd te hebben, die hun, sedert eenige jaaren, door de Spaansche Kustbewaarders, was toegebragt. Het vereffenen deezer geschillen stondt geschaapen, veel tyds te zullen kosten: doch men verwagtte niet, dat Spanje styf op zyne eischen staan zou, als het Groot-Britanje en de Staaten maar beweegen kon, om in het overvoeren der zesduizend Spanjaarden naar Italie te bewilligen. Frankryk, voor zig zelf, niets van belang te vorderen of te voldoen hebbende, kon bekwaamlyk het ampt van scheidsman en middelaar, tusschen de handelende Mogendheden, waarneemen.

1728.

Van Spanje en Groot-Britanje.

Doch behalve de genoemden, waren 'er nog andere geschillen onder de Vorsten en Staaten van Europa in wezen, welken men voorhadt, op de Byeenkomst te Soissons te brengen, of op welken men, ten minsten, onder 't hande-

Van eenige Leden des Duitschen Ryks.

1728. len, het oog hadt. De Huizen van Beieren en Saxen maakten aanspraak op een gedeelte van de Oostenrykſche nalaatenſchap, en zagen, hierom, ongaarne, dat men de voornaamſte Mogendheden tot het handhaaven der Pragmatike Sanctie zogt over te haalen. Maximiliaan Emmanuel, Keurvorſt van Beieren, in Sprokkelmaand des jaars 1726, overleeden zynde (*l*), was opgevolgd door zynen Zoon *Karel Albrecht*, die met Maria Amelia, Dogter van Keizer Jozefus, gehuwd was, en uit deezen hoofde aanſpraak maakte op een gedeelte der Oostenrykſche nalaatenſchap, zo de Keizer, zonder Zoonen, overleedt. De Keurprins van Saxen was, insgelyks, gehuwd met eene Dogter van Keizer Jozefus, *Maria Jozefa* genaamd, die hem reeds eenen Zoon en eene Dogter gebaard hadt. De Huizen van Brandenburg, Saxen, Sultzbach en Tweebruggen beweerden regt te hebben, op Gulik en Berg, welke Hertogdommen nog bezeten werden door den Keurvorſt van de Palts, *Karel Filips*, die geene Zoonen hadt, en omtrent zeventig jaaren oud was (*m*). De Huizen van Brunswyk-Lunenburg en Anhalt hadden eiſchen op Saxen-Lauwenburg. De zaak van *Karel Leopold*, Hertog van Mekelemburg, maakte ook veel gerugts, ten deezen tyde, en hadt geenen kleinen invloed op de handelingen te Soiſſons. De Hertog was, genoegzaam van den aanvang zyner Regeeringe af, in geſchil geweeſt met den adel zyns Hertogdoms, welk zo hoog liep, dat

(*l*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 484.
(*m*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 192—196.

dat de Keizer, tusschen beide komende, den Hertog ontzette van 't bewind zyner Staaten, welk aan den Keurvorst van Hanover, en den Hertoge van Brunswyk-Lunenburg-Wolfembuttel opgedraagen werdt. Doch, kort voor 't openen der Byeenkomst te Soissons, was hierin verandering gemaakt. De Keizer, t'onvrede op de twee Bestierders, die, in de gemeene zaaken van Europa, andere inzigten volgden dan hy, gaf 't bewind over Mekelemburg aan *Karel Lodewyk*, Broeder van Karel Leopold, en stelde, nevens de twee genoemde Vorsten, den Koning van Pruissen, als Hertog van Maagdenburg en Medebestierder der Neder-Saxische Kreits, aan, om Karel Lodewyk te handhaaven in 't bewind (*n*). De Koning van Pruissen beweerde ook, by mangel van mannelyk oir, tot alle de Keizerlyke Leenen van 't Hertogdom Mekelemburg geregtigd te zyn. Doch dit maakte George den II., als Keurvorst van Hanover, en den Hertog van Wolfembuttel te ongenegener, om 't bewind, welk hem, door den Keizer, opgedraagen was, te erkennen. Hier uit ontstondt een twist tusschen de voornaamste Duitsche Vorsten, die veele jaaren duurde (*o*), en niet nalaaten kon eenigen invloed te hebben op de handelingen te Soissons. De twist tusschen den Vorst en de Stenden van Oostfriesland, van welke wy, hiervoor (*p*), gewaagd hebben, en die, in zeker opzigt, overeenkomst hadt met 1728.

(*n*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 156. Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 210 & *suiv.*

(*o*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* VII. *p.* 1—293.

(*p*) *Bladz.* 282.

1728. met de Mekelemburgsche zaak, hadt, insgelyks, vry wat invloed, op de handelingen te Soissons.

Van de Noorder Kroonen. De Noorder Kroonen hadden ook inzigten, die onderling verschilden, en op welken men, in de Byeenkomst te Soissons, het oog houden moest. De Hertog van Holstein, gedraagen door de Hoven van Weenen en Petersburg, en, zo vermoed werdt, ook door de Koningen van Poolen en Pruissen, maakte eisch op de Kroone van Zweeden, en scheen slegts te wagten op de gelegenheid, om zynen eisch te doen gelden. Ook zogt hy hersteld te worden in 't Hertogdom Sleeswyk, in 't bezit waarvan, Frankryk en Groot-Britanje beloofd hadden den Koning van Deenemarke te zullen handhaaven (q): of, zo hem dit niet gelukken mogt, oordeelde hy, dat hem ten minsten eenig ander Vorstelyk goed, in de plaats van Sleeswyk, moest worden toegelegd. Zyn Zoon, in Sprokkelmaand deezes jaars gebooren, hadt, gelyk men het thans aan het Russische Hof begreep, het naaste regt tot de Kroone van dit Keizerryk, in geval de jonge Keizer, Peter de II., zonder nakomelingschap overleedt; alzo Anna Petrowna, Dogter van Peter den I., die deezen Zoon ter weereld gebragt hadt, in Bloeimaand, gestorven was. En dit uitzigt verpligtte den Hertog van Holstein ook, om zig naauw vereenigd te houden met de Mogendheden, die zyne belangen voorstonden. De Koning van Deenemarke hadt eenig verschil met de Steden Hamburg en Lubek; welk egter niet veel invloed hadt

(q) *Zie hier voor, bl.* 379, 404.

hadt op de gemeene zaaken: doch de twist over 't Hertogdom Sleeswyk noodzaakte hem, de Hanoversche Bondgenooten zeer te ontzien. Ondertusschen, hadt hy Groot-Britanje en den Staaten, in den aanvang deezes jaars, geen klein misnoegen gegeven, door het opregten eener Oostindische Maatschappye te Altena; waartoe *Jozias van Asperen*, Koopman van Amsterdam, hem de eerste aanleiding gegeven hadt (*r*). Men wilde deeze Maatschappy doen doorgaan voor de herstelde Maatschappy van Tranquebar, welke, reeds voor eenige jaaren, te Koppenhagen, opgeregt geweest was (*s*): werwaards zy ook, eerlang, verplaatst werdt; alzo eenigen, by gerugte, verspreid hebbende, dat de nieuwe Maatschappy, met het zelfde oogmerk, opgeregt was, als die van Missisippi in Frankryk, en die van de Zuidzee in Engeland, de inschryvingen, te Altena, belet hadden (*t*). De tegenwoordige staat van 't Hertogdom Koerland en Semigallie veroorzaakte ook merkelyke ongerustheid in 't Noorden. De Hertog *Ferdinand* hadt geene kinderen. Hy was, in 't jaar 1711, zynen Neeve *Fredrik Willem* opgevolgd, die met de Russische Prinsesse *Anna Iwanowna*, Dogter van den Czaar *Iwan Alexowitz*, Broeder van Keizer Peter den I., gehuwd geweest was. Rusland hadt, uit deezen hoofde, en vooral om dat Koerland dit Ryk dekt tegen Poolen, reden om zorg te draagen, dat de toekomende Hertog in de Russische belan-

1728.

(*r*) Resol. Holl. 10 *Maart* 1728. *bl.* 257.
(*s*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 1—42. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 149.
(*t*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 314—319.

1728. langen was. Poolen, van welk Koerland, oudtyds, ter leen ontvangen was, zogt, daarentegen, dit Hertogdom, na de dood van Hertoge Ferdinand, geheellyk, van zig te doen afhangen. Maar de Stenden van Koerland, bedugt, dat zulk eene afhangkelykheid nadeelig zyn zou aan hunnen Godsdienst, hadden, in 't jaar 1726, Graaf *Maurits van Saxen*, natuurlyken Zoon des Konings van Poolen, tot toekomenden Hertog verkooren; hoewel deeze keuze, door den Landdag van Grodno, in 't voorleeden jaar gehouden, vernietigd was. Zelfs hadt men Graaf Maurits genoodzaakt, het Hertogdom te verlaaten; waarover de Republyk van Poolen zig, van deezen tyd af, 't bestier scheen te willen aanmaatigen (*u*). De Godsdienst hadt invloed, op den twist over Koerland. Doch aan verscheiden' oorden in Duitschland, in Poolen en elders, waren, gelyk wy reeds, by verscheiden' gelegenheden, hebben aangemerkt, geschillen over den Godsdienst tusschen de Roomsch-Katholyken en Protestanten ontstaan, die de Ryksdagen in Duitschland verdeeld hielden (*v*), en hierom ook van belang werden, met opzigt op de handelingen te Soissons, die, ook uit deezen hoofde, niet konden nalaaten van langen duur te zyn.

XX. Van de Staaten der Vereenigde

Doch midden onder de menigvuldige verdeeldheden en twisten, welken de verschillende inzigten en belangen van zo veele Mogendheden op de Byeenkomst te Soissons scheenen te

(*u*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 471—499. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 131, 131, 138. Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 188—208.
(*v*) *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 327.

te zullen moeten veroorzaaken, stelden de Staaten der Vereenigde Gewesten zig, in de gantsche handeling, alleenlyk twee voornaame oogmerken voor: de geheele vernietiging der Oostendesche Maatschappye, die slegts voor zeven jaaren opgeschort was, en voldoening omtrent de zaaken van Oostfriesland (w), alwaar 's Keizers Gemagtigden, de Keurvorst van Saxen en de Hertog van Brunswyk-Wolfembuttel, zig een gezag aanmaatigden, welk zy verstonden te stryden met de oude Overeenkomsten, tusschen den Vorst en de Stenden; en ligtelyk het regt van pandschap, welk zy, wegens verstrekte penningen, op de inkomsten des Vorstendoms en de Stad Embden hadden, midsgaders, het regt om bezetting in Embden te houden, te zullen konnen benadeelen. Doch beide deeze oogmerken waren moeilyk te bereiken. De Keizerschen hadden, tot nog toe, geene ooren gehad naar eene geheele vernietiging der Oostendesche Maatschappye. Zy verstonden de Verdragen, uit kragte van welken, men deeze vernietiging vorderde, anders dan de Staaten, en gaven 't, duidelyk, te kennen, in zekere Latynsche Verhandeling, welke, kort voor den aanvang der Byeenkomst te Soissons, te Weenen, verspreid werdt (x). Over de Oostfriesche zaaken, hadden zy ook andere gedagten, gelyk men, in 't voorgaande gedeelte deezer Geschiedenisse, dikwils, heeft konnen opmerken. 't Vereffenen deezer twee punten scheen, derhalve, ten hoogste moei-

1728.

Gewesten.

(w) *Zie* hier voor, *bl.* 282 enz.

(x) *Voiez* une Traduct. de ce Traité *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* V. *p.* 15—171 & speciatim. *Ch.* IV. *p.* 119.

1728. moeilyk te zullen vallen. De Staaten nogtans, zig, zo wel als Groot-Britanje, ziende aangezogt door het Spaansche Hof, welk, eindelyk, bespeurde, dat het Weener-Verdrag niet beantwoordde aan de verwagting, die men 'er, in Spanje, van gehad hadt, beoogden, door middel van dit Hof, dat van Weenen te doen besluiten, om hun, in de twee genoemde punten, voldoening te verschaffen. De Spaanschen toonden zig niet ongezind, om den Staaten, hierin, genoegen te geeven, zo deezen, van hunnen kant, zig met Frankryk en Groot-Britanje wilden vereenigen, om de inzigten van Spanje in Italie te helpen bevorderen (y). Frankryk en Groot-Britanje hadden zig, hiertoe, by het viervoudig Verbond, en nog nader, by 't Verdrag van 't jaar 1721, reeds verpligt (z). Doch de Staaten hadden zig, ten deezen opzigte, nog buiten alle verbindtenis gehouden. Ook zagenze 'er nog zwaarigheid in. Zy vreesden, dat de Keizer het overvoeren der zesduizend Spanjaarden naar Italie, met geweld, zou zoeken te beletten, en dat hieruit een algemeene oorlog ontstaan zou, dien zy, uit al hun vermogen, zogten te voorkomen. Zy stelden zig, hierom, voor, niet te bewilligen in 't gene Spanje begeerde, dan wanneer 't geschieden kon, zonder dat 'er oorlog uit te wagten ware. Het Weener-Hof kantte zig, te meer, tegen het overvoeren der Spanjaarden, om dat het, na het sluiten der Verdragen met Spanje, in den jaare 1725, merkelyk van

(y) *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 243, 265.
(z) *Zie hier voor, bl.* 174 *en* 236.

van inzigten veranderd was. Het Verdrag van Hanover, en de inhoud der voorafgaande punten, waarby de Keizer genoodzaakt geworden was, in de opschorting der Oostendesche Maatschappye te bewilligen, hadt de Keizerschen doen zien, hoe magtig het Bondgenootschap ware, welk zig tegen hen vereenigd hadt, en hoe klein een' onderstand het Bondgenootschap met Spanje hun toebrengen kon. De verzoening tusschen Frankryk en Spanje deedt hen ook denken, dat het met 's Keizers belang streedt, de magt van 't vereenigd Huis van Bourbon nog meer te sterken, door zig, zo naauw, als, sedert het jaar 1725, geschied was, verbonden te houden met Spanje. Men neigde, derhalve, te Weenen, allengskens, wederom tot de oude maatregels van het Huis van Oostenryk. Men zogt zig van 't Verbond met Spanje te ontslaan; waartoe het oogmerk van het Hof van Madrid, om zesduizend Spanjaarden, in de plaats van zesduizend onzydigen of Zwitsers, gelyk by 't Weener-Verdrag beraamd was, naar Italie te voeren, goede gelegenheid gaf. Men zogt, daarentegen, de vriendschap van Groot-Britanje en de Staaten, die, sedert de opregting der Oostendesche Maatschappye, in groote afkeerigheid veranderd was, te herwinnen, en het evenwigt van Europa te brengen op den voet, waarop het, door de Utrechtsche Vrede, gebragt geweest was: en men bediende zig, looslyk, van den Kardinaal de Fleury zelven, om de Zee-Mogendheden hiertoe te brengen (a). Doch deezen, en de Staaten in-

1728.

(a) Montgon *Tom.* VI. *p.* 157, 159.

1728. inzonderheid, bezeffende, dat men hen noodig hadt, maakten gebruik van de gelegenheid, om op het vernietigen der Oostendesche Maatschappye aan te houden. Men liet zig verluiden, dat het Weener-Hof hiertoe, veelligt, komen zou (*b*), zo de Hanoversche Bondgenooten en de Staaten in 't byzonder goedvinden konden, de Pragmatike Sanctie te handhaaven, en het overvoeren der Spanjaarden naar Italie te beletten. Doch deeze twee punten hadden ook veel overlegs noodig. Zo de Staaten in 't laatste bewilligden, verloorenze de gunst van Spanje; zo zy 't eerste toestonden, haaldenze zig den ondank van verscheiden' Duitsche Vorsten op den hals, en liepen gevaar van zig, t'eenigen tyde, ingewikkeld te vinden in eenen lastigen oorlog. De verschillende belangen van den Keizer en van Spanje en andere Mogendheden, met welken de Keizer in vriendschap stondt of verbonden was, maakten de handeling, derhalve, moeilyk voor de Staaten. Zy hielden, ondertusschen, hun groot oogmerk, de vernietiging der Oostendesche Maatschappye, geduuriglyk, in 't gezigt, en neigden dan eens naar de zyde van Spanje, om den Keizer te eerder te doen besluiten tot deeze vernietiging; dan wederom naar de zyde des Keizers, om Spanje te doen afstaan van 't vorderen van al te lastige voorwaarden: al 't welke, zo wy vertrouwen, uit het gantsche beloop der handelinge, te Soissons en elders, duidelyk, blyken zal.

XXI. Opening

De Byeenkomst te Soissons werdt, op den veer-

(*b*) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 265.

veertienden van Zomermaand, geopend, op het Kasteel aldaar. De Gevolmagtigden van den Keizer, Frankryk, Spanje, Groot-Britanje en de Staaten begaven zig, tegen elf uuren, derwaards. Van wege de Staaten, was de Heer van Goslinga nog maar alleen te Soissons aangekomen; naardien de Heer Hop, door onpasselykheid, opgehouden werdt, en de Heer Hurgronje te laat benoemd was. Goslinga hadt, vooraf, den Kardinaal de Fleury gesproken te Compiegne; en deeze Staatsdienaar hadt zig genegen verklaard, om de belangen van den Staat te helpen bevorderen, op de Byeenkomst. Van Compiegne, hadt de Ambassadeur zig begeven naar Soissons, en, ten bestemden tyde, naar 't Kasteel. Hier werdt hy aan de koets ontvangen door den Intendant der Generaliteit van Soissons, die hem geleidde naar 't Vertrek, daar de Byeenkomst stondt gehouden te worden. De Gevolmagtigde van Spanje volgde hem kort: waarna de Kardinaal de Fleury en de twee andere Fransche Staatsdienaars intraden. De Kardinaal sprak den anderen Gevolmagtigden eerst aan: die allen, kort na elkanderen, aankwamen. De Keizerschen verscheenen de laatsten, en werden, op gelyke wyze, ontvangen, ingeleid en aangesproken (c). Alle de Gevolmagtigden plaatsten zig, zonder rang, aan eene ronde tafel, in armstoelen. De Graaf van Sinzendorf opende de onderhandeling, met eene korte rede, strekkende om den Kardinaal de Fleury te pryzen, over zynen yver tot bevor-

1728. der Byeenkomst te Soissons.

(c) Verbaal van de Heeren extr. Ambass. HOP, HURGRONJE en GOSLINGA, *bl.* 1—7. *MS.*

1728. vordering der Vrede, en om elk van 's Keizers geneigdheid daartoe te verzekeren. De Kardinaal beantwoordde deeze aanspraak, beleefdelyk, betuigende, in alle de Gevolmagtigden, met welken hy gesproken hadt, gelyke geneigdheid tot vrede bespeurd te hebben. Ook dankte hy hun allen, dat zy zig de moeite wel hadden willen geeven, om te Soissons samen te komen. De gantsche zitting werdt, grootendeels, in wederzydsche beleefdheden, doorgebragt (*d*). Twee dagen hierna, kwam de Heer Hop te Soissons aan. Wat laater, kwam 'er, volgens de gewoonte, in diergelyke gelegenheid, een Reglement uit, tot behoudenis der goede orde, onder de menigvuldige Bedienden der Gevolmagtigden (*e*). In de tweede samenkomst, die den zeventienden gehouden werdt, werden de Volmagten onderzogt (*f*). Ook besloot men toen, des Maandags en des Donderdags, gewoonlyk, te vergaderen. Het Fransche Hof bevondt zig, ten deezen tyde, te Compiegne, omtrent zes uuren van Soissons, werwaards de Kardinaal de Fleury zig begaf. De meeste Gevolmagtigden volgden hem. Ook nam de Heer Hop deeze gelegenheid waar, om den Koning te begroeten. Midlerwyl, hadt de Graaf van Sinzendorf zig, in een byzonder gesprek te Soissons, reeds laaten verluiden „ dat de Keizer nooit besluiten zou „ tot de vernietiging der Maatschappye van

„ Oost-

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 174 — 177. MONTGON *Tom.* VI. *p.* 291 — 295.

(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 177.

(*f*) Verbaal der extr. Ambassad. HOP, HURGRONJE en GOSLINGA *bl.* 14, 15. *MS.*

„ Oostende, en dat het werk van Oostfriesland „ niet tot de tegenwoordige Byeenkomst behoorde," waar uit niet veel goeds van de handeling voorspeld werdt voor de Staaten (g). De Staatsche Ambassadeurs, reeds een Ontwerp van hunnen eisch gemaakt en aan den Kardinaal vertoond hebbende, hadden, op zynen raad, uitgesteld, dien schriftelyk over te leveren aan de Keizerschen en Spaanschen, om dat deezen met het opstellen hunner eischen draalden. Men schreef dit draalen toe aan den wankelenden staat van 't Hof van Madrid, alwaar de Koning voorhadt, voor de tweede maal, afstand te doen van de Regeeringe, ten behoeve van den Prinse van Asturie. Doch de Koningin vondt, eerlang, middel, om hem te doen veranderen van gedagten (h). De Gevolmagtigden, midlerwyl, omtrent den agtentwintigsten, te Soissons te rug gekeerd zynde, vonden de Staatschen geraaden, niet langer te draalen; maar twee dagen daaraan, volgens afspraak met de Franschen en Engelschen, den Gevolmagtigden des Keizers en des Konings van Spanje, de eischen van hunne Hoog-Mogendheden, schriftelyk, over te leveren. De Heer Hop voerde het woord. De Graaf van Sinzendorf en de Hertog van Bournonville namen 't Geschrift, beleefdelyk, aan, beide betuigende, dat hunne Meesters, welken zy 't zouden toezenden, ten hoogste gezind waren, om den Staaten genoegen te geeven (i). Men vorderde, in

1728.

De Staatschen doen hunnen eisch.

(g) Verbaal der extr. Ambassad. HOP, HURGRONJE en GOSLINGA *bl.* 16—25. *MS.*

(h) Verbaal *als boven bl.* 26, 27, 30

(i) Verbaal *als boven bl.* 33 enz. *Voiez aussi* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 182.

1728. in dit Geschrift, uit den naam der Staaten, welker eisch, van wege Frankryk en Groot-Britanje, ondersteund werdt, 1. „ de geheele vernietiging der Oostendesche Maatschappye, „ en de volkomen' ophouding, voor altoos, „ van allen handel op de Indien, zo uit de „ Oostenrykſche Nederlanden, als uit alle „ andere Geweften, welken, voor de dood van „ Koning Karel den II., tot de Spaansche „ heerschappye behoord hebbende, nu, door „ zyne Keizerlyke en Katholyke Majesteit, „ bezeten werden. 2. het naarkomen van het „ Munstersch Verdrag, van de zyde des Ko„ nings van Spanje, in opzigt van den handel „ op de Indien, en gevolgelyk, dat de Oos„ tenrykſche Nederlanden, die, toen zy, door „ den Koning, aan den Keizer werden afge„ staan, uitgeslooten waren van de Vaart op „ de Indien, nog van dezelve uitgeslooten blee„ ven, volgens de Verdragen van Munster en „ Utrecht. 3. Dat de Koning van Spanje het „ duistere en nadeelige, welk, in 't Verdrag „ van Koophandel, met den Keizer, in 't jaar „ 1725, geslooten, gevonden werdt, nader ge„ liefde op te helderen en te herstellen, de „ onderzaaten der Staaten, voortaan, hande„ lende, gelyk de meest begunstigde volken; „ zo als, by 't Verdrag van Utrecht, beloofd „ was. 4. Herstelling van de ongelyken, door „ de onderdaanen des Konings van Spanje, den „ onderzaaten der Staaten aangedaan, volgens „ een' byzondere Lyst, door de Westindische „ Maatschappye opgesteld en vermeerderd; „ en by deeze eischen gevoegd. 5. Billyke vol„ doening aan de Bondgenooten." Ten beslui-

sluite, werdt verklaard „ dat de Staaten ge- 1728.
„ neigd waren, te treeden in alle de maatre-
„ gels, welken men goedvinden zou, in 't werk
„ te stellen, tot behoudenis eener duurzaame
„ en algemeene Vrede. Ook behieldenze zig
„ het regt voor, om deeze eischen, in den
„ loop der handelinge, nader te verklaaren en
„ uit te breiden (*k*)." De Groot-Britannische
Gevolmagtigden leverden ook, eerlang, hunne eischen aan de Spaanschen over. Zy werden, voor 't grootste gedeelte, ingewilligd, twee punten uitgenomen. De Spaanschen wilden zig tot geenen anderen afstand van Gibraltar en Port Mahon verbinden, dan, volgens de overeenkomst van den jaare 1716, en behoudens eens ieders regt. Ook konden zy die van Guipuscoa niet verpligten, om van de Visschery op Terreneuve af te staan, indien zy, gelyk by het Utrechtsch Verdrag bedongen was, hun regt daartoe toonen konden (*l*). De *Graaf van Bassewitz*, Gevolmagtigde van den Hertoge van Holstein, vorderde, omtrent den zelfden tyd, vergoeding, door bemiddeling der handelende Mogendheden, voor het nadeel, hem van den Koning van Deenemarke aangedaan, door het bemagtigen van het Hertogdom Sleeswyk (*m*). Doch ik weet niet, dat hierop eenig antwoord kwam.

Antwoord op denzelven

Maar de eischen der Staatschen werden, beide door de Keizerschen en Spaanschen, in 't begin van Hooimaand, beantwoord. De Keizer-

(*k*) Verbaal der extr. Amb. *Byl. N.* 10, 12, 13, 14. *MS.* *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 184—197.
(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 201—211.
(*m*) Verbaal *als boven bl.* 48. *Byl. N.* 15. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 211.

1728. zerſchen gaven, ſlegts in 't algemeen, te kennen „ dat zy 't Regt zyner Keizerlyke en Katholyke Majeſteit, om den Ooſtenrykſchen Nederlanderen Oktroi te verleenen tot den handel op de Indien, hielden voor ten hoogſte gegrond; doch dat hy, uit liefde tot de Vrede, den Staaten wel zo veel genoegen wilde geeven, als met zyne regten en den welſtand zyner onderdaanen beſtaanbaar was. Dat men 't Verdrag van Koophandel van den jaare 1725 zo zou verklaaren, dat 'er de Staaten geen' argwaan uit zouden konnen opvatten: en dat de Keizer, nevens de Staaten, geneigd bleef, de algemeene Vrede te helpen bevorderen." In byzondere geſprekken, hadden zy te kennen gegeven, „ dat de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden ten minſten een gedeelte der Vaarte op China moeſten blyven behouden, of dat de Staaten, tegen de vernietiging der Maatſchappye, een gedeelte der onderſtandgelden, die zy, volgens het Verdrag van Barriere, uit de Ooſtenrykſche Nederlanden trokken, moeſten laaten vallen." Doch de Staatſchen merkten hierop aan „ dat de Munſterſche Vrede zelfs de Kaſtiliaanen van de vaart op de Indien uitſloot, verder dan zy ze toen hadden; weshalve 'er de ingezetenen der Ooſtenrykſche Nederlanden geen regt altoos op konden voorwenden. Dat ook de onderſtandgelden, door de Staaten, by 't Verdrag van Barriere, bedongen, nog niet toereikten tot het onderhoud der bezettingen en Veſtingwerken, in de Plaatſen van Barriere, en derhalve dat het beſnoeijen dier

door de Keizerſchen en Spaanſchen.

„ on-

„ onderstandgelden de Staaten ligtelyk zou 1728.
„ konnen beweegen, om deeze Plaatsen niet
„ langer ten behoeve des Keizers te bewaa-
„ ren (n).” In het antwoord der Spaanschen, welk te gelyk met dat der Keizerschen overgeleverd werdt, las men, dat zy niet minder gezind waren dan deezen en de Staatschen, om tot bevordering der algemeene Vrede te arbeiden. Voorts, zouden zy de klagten der Staatschen, over de verongelykingen der Spaansche Kustbewaarderen, naar Madrid zenden, en het antwoord, welk zy 'er op krygen zouden, den Staatschen mededeelen (o). Wat laater ontvingen de Staatschen, te Soissons, een Afschrift van een Vertoog, welk, aan den Graave van Konigsek-Erps, in den Haage, ter hand gesteld, en aan de Aartshertoginne, Landvoogdesse der Oostenrykische Nederlanden, toegezonden was, van wege de Staaten. Het behelsde eene aanwyzing van verscheiden' punten, waarin het Verdrag van Barriere kwalyk was naargekomen, van de zyde des Keizers; zo ten opzigte der Grensscheidingen in Vlaanderen, als ten opzigte van het heffen eeniger tollen op de Maaze, door den Koning van Pruissen, en van het aandeel, welk de Staaten, in de gemeene Lasten van het Overkwartier van Gelderland, te draagen hadden. Ook klaagde men, over gebrek van voldoening eeniger agterstallen (p). Doch my is niet gebleeken welk ant-

De Staaten klaagen over inbreuk op 't Verdrag van Barriere.

(n) Verbaal der extraord. Amb. *bl.* 37 enz. *MS.*
(o) Verbaal *als boven bl.* 51 enz. *Byl. N.* 17, 18, 19. *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 198, 200.
(p) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 214—239.

1728. antwoord op deeze klagten, van 's Keizers zyde, gegeven werdt. De zaaken van Oostfriesland gaven den Gevolmagtigden der Staaten op de handelinge ook, van tyd tot tyd, eenig werk: doch wy spaaren 't verslag daarvan tot bekwaamer gelegenheid.

XXII. De handeling te Soissons verflaauwt.

Ondertusschen, begonden de handelingen te Soissons, in Hooimaand, merkelyk te verflaauwen. De Kardinaal de Fleury, zig te zeer belast vindende door den overvloed der byzondere zaaken, welken op de Byeenkomst gebragt werden, handelde, over de gewigtigsten, welken opzigt hadden op de algemeene Bevrediging, met sommige Gevolmagtigden, die hem, van tyd tot tyd, volgden of verzelden. Weinige Gevolmagtigden bleeven te Soissons: en schoon men, hier, nog samenkwam, werdt 'er luttel voorgesteld van gewigt; en nog minder afgedaan (q). Ondertusschen was de Heer Hurgronje, den negenden van Oogstmaand, ook te Soissons aangekomen (r). De Heer Hop deedt, van tyd tot tyd, een keer naar 't Fransche Hof: terwyl de twee andere Ambassadeurs, of ten minste de Heer Hurgronje, zig gemeenlyk te Soissons bleef onthouden. De Kardinaal de Fleury, die 't ampt van middelaar nog waarnam, zag wel haast, dat 'er geen kans ware, om eene algemeene bevrediging te wege te brengen. Hy besloot, hierom, een veertienjaarig Bestand voor te slaan, geduurende het welke, alle dingen blyven zouden in den vreedzaamen staat, waarin zy, door de voorafgaande Pun-

De Kardinaal de Fleury slaat een veertien-

(q) Verbaal der extr. Ambass. *bl.* 68 *enz.* 82 *enz.* 91 *enz.*
(r) Verbaal *als boven bl.* 94.

Punten, gebragt waren. Zyn Ontwerp bestondt uit *tien* Leden, die hierop uitkwamen: „ 1. In „ gevolge van het tegenwoordig Bestand, zou „ 'er goede verstandhouding, opregte vriend- „ schap en volkomen' rust plaats hebben, on- „ der alle de handelende Mogendheden. 2. „ De Verdragen van Utrecht, Radstad en Ba- „ den, het Verdrag van den Haage van den „ jaare 1717, het viervoudig Verbond en alle „ de Verdragen en Overeenkomsten, voor het „ jaar 1725 gesloten, zouden de grondslag „ zyn van het tegenwoordig Verdrag, voor zo „ ver zy, daarby, niet veranderd waren. 3. De „ Keizer zou, om dezelfde redenen, welken „ hem bewoogen hadden, de Oostendesche „ Maatschappy voor zeven jaaren op te schor- „ ten, dezelfde Maatschappy opschorten, voor „ nog ---- jaaren daarenboven; binnen wel- „ ken tyd, men, aan de verscheiden' Hoven, „ zou arbeiden aan het wegneemen der hin- „ derpaalen, die 't goed verstand tusschen den „ Keizer en de Staaten zouden konnen stoo- „ ren. 4. Men zou Gemagtigden benoemen, „ om de geschillen, tusschen den Koning van „ Deenemarke en den Hertoge van Holstein, „ in opzigt van het Hertogdom Sleeswyk, te „ onderzoeken, en in der minne af te doen: „ ten welken einde, zy, binnen drie maan- „ den ten langste, te Hamburg, zouden by- „ eenkomen. Ook zouden alle de Bondgenoo- „ ten zig vereenigen, om de rust in 't Noor- „ den te onderhouden, en alle daadelykhe- „ den te voorkomen. 5. De Fransche, Groot- „ Britannische en Staatsche Gevolmagtigden, „ geoordeeld hebbende, dat, in het Weener-

1728.

Jaarig Bestand voor.

1728. „ Verdrag van Koophandel, verscheiden' punten begrepen waren, welken aanliepen tegen vroeger' Verdragen, voor 't jaar 1725 geslooten, en hierboven bevestigd; in gevolge van welke punten, de onderzaaten des Keizers gunstiger behandeling zouden konnen vorderen, dan de onderzaaten der drie andere Mogendheden; zo zouden de Spaansche Gevolmagtigden verklaaren, dat zulks nimmer de meening des Konings van Spanje geweest was: in welke verklaaring, de Keizer berusten zou. 6. De Keizer en de Staaten zouden, zonder uitstel, Gemagtigden benoemen, die te Brussel byeenkomen zouden, om, in gevolge van het Verdrag van Barriere, binnen twee jaaren, een' Lyst te maaken van de Regten, tusschen de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden, die van *Groot-Britanje*, en die der Vereenigde Gewesten. 7. Men zou, binnen drie maanden, Gemagtigden benoemen, die te - - - - - - zouden byeenkomen, en in 't minnelyke arbeiden, om de zaaken van den Koophandel, zo wel in de Indien als in Europa, op den voet der voorgaande Verdragen te herstellen. Ook zouden zy 't geschil afdoen over de pryzen, welken de Spanjaards en Engelschen, ter zee, op elkanderen veroverd hadden. 8. Frankryk, Spanje en de Staaten zouden ook Gemagtigden benoemen, om de bezwaarnissen te onderzoeken, welken de drie genoemde Mogendheden, ten opzigte van den Koophandel, of wegens genomen' schepen, tegen elkanderen, hebben mogten. 9. In geval 'er, geduurende den

„ tyd

„ tyd van - - - - - -, iet tegen den inhoud van 1728.
„ dit Verdrag ondernomen mogt worden, zou-
„ den alle de Bondgenooten zig vereenigen,
„ om de ſchade te doen vergoeden, en alle
„ daadelykheden te voorkomen. 10. De han-
„ delende en tot de handeling genodigde Mo-
„ gendheden zouden allen in dit Verdrag be-
„ greepen zyn, met naame de Koningen van
„ Zweeden, Deenemarke en Pruiſſen, de Czaar,
„ de Hertog van Holſtein, de Landgraaf van
„ Heſſen-Kaſſel, en de Huizen van Beieren
„ en de Palts: behoudende de handelende par-
„ tyen de vryheid aan zig, om 'er, daarna,
„ met gemeen goedvinden, ook andere Vor-
„ ſten en Staaten in te begrypen (s)." 't Ontwerp des Kardinaals zou den Zee-Mogendheden, veelligt, niet kwalyk behaagd hebben. Doch de Keizer en Spanje vonden 'er geen genoegen in. De Keizer hadt veel tegen het tweede en derde punt. De Spaanſchen verſtonden ook, dat men het tweede, zevende en agtſte punt, merkelyk, veranderen moeſt. Doch de voornaamſte reden, waarom de Keizer en Spanje het Ontwerp van de hand weezen, was, dat 'er hunne byzondere belangen niet in geregeld waren. Het groot oogmerk des Keizers was, ter gelegenheid van eene handeling, tot behoudenis der algemeene ruſte aangelegd, de voornaamſte Mogenheden, met naame Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, te beweegen, om de handhaaving zyner *Pragmatike Sanctie* op zig te neemen (t); waaromtrent, in 't Ontwerp, niets

Zyn voorſlag behaagt den Keizer en Spanje niet.

(s) Verbaal der extr. Ambaſſ. *bl.* 111. *Bylag. N.* 33. *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 301.

(t) Verbaal *als boven bl.* 116, 117, 119. *Byl. N.* 34, 35, 40. *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 310. *Tom.* VII. *p.* 199.

1728. niets beraamd was. De Koning, en vooral de Koningin van Spanje waren 'er zeer opgesteld, dat de Infant Don Carlos verzekerd werdt van de opvolging in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza. Zy hadden zelfs, op 't einde des voorleeden jaars, den Markgraaf de Monteleone afgezonden naar Italie, om de gezindheid der Italiaansche Vorsten en Staaten te polsen. Doch hy was, in Grasmaand deezes jaars, te rug gekeerd, zonder zig zeer te konnen beroemen over de geneigdheid der Italiaansche Hoven, om tot de bevordering der oogmerken van Spanje de hand te leenen (u). Het Hof van Madrid werdt dan, meer en meer, bevestigd in de gedagten, dat het zyne oogmerken in Italie niet zou konnen bereiken, zo de zesduizend Spanjaarden niet derwaards gevoerd werden: en hieromtrent, was, in het Ontwerp des Kardinaals, niets bepaald. De Spaanschen vorderden, dat men 't 'er, in een byzonder punt, byvoegde. Doch hiertegen kanteden zig de Keizerschen, beweerende, dat zulks stryden zou met het viervoudig Verbond, waarin alleen van onzydige troepen gewaagd was. Maar hierop bragten de Spaanschen het geheim punt van het Verbond, met Frankryk en Groot-Britanje gemaakt (v), voor den dag, waarby bleek, dat deeze twee Mogendheden, in 't overvoeren van Spaansche troepen, bewilligd hadden. De Keizerschen hadden, voorheen, wel vermoeden; doch nooit zekere kennis gehad van zulk een geheim punt (w), en

(u) Montgon *Tom.* VI. *p.* 162—172.
(v) *Zie* hier voor, *bl.* 236.
(w) *Voiez* Montgon *Tom.* VII. *p.* 311.

en 't was hun gantsch niet aangenaam, dat hun vermoeden nu bleek, gegrond geweest te zyn. Zy gaven verscheiden' redenen, waarom het den Keizer niet te vergen ware, dat hy afginge van het viervoudig Verbond. Maar de Spaanschen hernamen „ dat de Keizer beloofd hadt, 1728.
„ Don Carlos te verzekeren van de opvolging
„ in de Italiaansche Staaten; dat hy reeds ver-
„ scheiden' Akten hadt verleend (x), strek-
„ kende om zyne beloften te voltrekken; dat
„ het overvoeren der zesduizend Spanjaarden
„ de voltrekking van 's Keizers beloften of ge-
„ makkelyker of moeilyker maaken moest. Dat
„ hy, in 't eerste geval, zo hy ter goeder trou-
„ we handelde, gelyk men vertrouwen moest,
„ blyde behoorde te zyn, dat hem gelegen-
„ heid verleend werdt, om 'er een nieuw be-
„ wys van te geeven: of zag hy ongaarne, dat
„ een tak van 't Huis van Bourbon zig vestig-
„ de in Italie; zo moest hy, in het tweede ge-
„ val, geene zwaarigheid maaken, om in ee-
„ nen voorslag te bewilligen, die zyne hei-
„ melyke inzigten bevorderde (y)." De Spaanschen spraken niet van een derde geval, welk nader met de waarheid overeenkwam. De Keizer zag ongaarne, dat Don Carlos zig in Italie vestigde; en hy hieldt het overvoeren der Spanjaarden voor een bekwaam middel, om den Infant, of eigenlyker Spanje zelf van de Italiaansche Staaten te verzekeren; en hierom alleen maakte hy zwaarigheid, om 'er in te bewilligen. De

(x) *Voiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 151—155. Rousset Recueil, *Tom* V. *p.* 374—400, 447—453.
(y) Montgon *Tom.* VI. *p.* 306—310.

1728.

XXIII. Maatſchappy van Biskaje.

De Koning van Spanje, zonder den argwaan te ſchroomen, welke, door het opregten van nieuwe Maatſchappyen van Koophandel, by de handeldryvende Mogendheden, verwekt werdt, beſloot, omtrent deezen tyd, Oktroi te verleenen aan de Maatſchappye van Biskaje, die reeds in 't jaar 1720 opgeregt was, en jaarlyks eenige gewapende ſchepen, uit de havens van S. Sebaſtiaan en Paſſage, zenden zou naar de kuſt van Caraques, om den Cacaohandel te dryven (z). De Koning van Groot-Britanje en de Staaten, bedugt, dat de handel hunner onderzaaten in de Weſtindien veel te lyden zou hebben van deeze Maatſchappye, deeden, onder anderen ook te Soiſſons, hun beſt, om het verleende Oktroi te doen intrekken. Doch hunne poogingen waren vergeefs. Het Hof van Madrid verſtondt, dat de Koning van Spanje niet verpligt was, iemant rekenſchap te geeven van de middelen, welken hy goedvondt ter hand te ſlaan, om den Koophandel zyner onderdaanen te beſchermen en te doen toeneemen (*a*).

Verdrag met Tripoli.

Terwyl men, op de Byeenkomſt te Soiſſons, vergeefs handelde over eene algemeene Bevrediging, ſlooten de Staaten der Vereenigde Geweſten, op den vierden van Wynmaand, een byzonder Verdrag van Vrede en Koophandel met de Regeeringe van Tripoli, op den voet der voorgaande Verdragen (*b*).

In

(z) Reſol. Gener. 22 *Octob.* 1728. *MS. Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 157.

(*a*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *Byl. N.* 38, 39. *MS Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 239—251. MONTGON *Tom.* VII. *p.* 7, 8.

(*b*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 318.

1728.

In Zweeden, was, reeds in 't jaar 1724, een bevel uitgekomen, verbiedende, op verbeurte van schip en goed, aan alle vreemdelingen, eenige andere goederen, met hunne eigen' of bevragte schepen, binnen 't Ryk te brengen, dan de gewassen en stoffen van hun eigen Land, of van hunne buitenlandsche Volkplantingen. De Staaten, bevroedende, dat zulk een bevel zeer strekte tot benadeelinge van den Koophandel hunner onderzaaten, gaven, in Wintermaand deezes jaars, een Plakaat uit, waarby den onderdaanen van Zweeden en Finland in 't byzonder verbooden werdt, eenige andere waaren, met hunne eigen' of buitenslands bevragte schepen, binnen deeze Landen te brengen, dan die in Zweeden en Finland wieschen, vielen, of gewerkt, of, uit de Zweedsche Volkplantingen of Handelplaatsen, aangebragt werden (c).

Plakaaten, wegens den Koophandel van Zweeden.

De Staaten van Holland, omtrent deezen tyd, het regt van inboorlingschap verleend hebbende aan eenige buiten geboorenen, met de bevoegdheid, om tot eerampten te konnen bevorderd worden; gaf zulks gelegenheid, om dit voorregt overvloediger te verzoeken, dan voorheen plagt te geschieden. Doch deeze verzoeken werden, somtyds, afgeslaagen. Het Lid der Edelen, besloten hebbende, *Vincent Willem*, *Baron van Hompesch*, een' Gulikschʼ Edelman, in de orde te beschryven; maakten eenige Steden zwaarigheid, om hem ter Vergaderinge van Holland toe te laaten, voor hy, door 's Lands Staaten, *genaturaliseerd*, of met het regt

De Baron van Hompesch wordt in de Ridderschap van Holland beschreeven.

(c) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 268.

1728. regt van inboorlingſchap vereerd geworden was. Ook geſchiedde dit, ſedert: en kreeg toen de Baron van Hompeſch, als Heer van Genderen, onder 's Lands Edelen zitting. De Stad Schoonhoven, die, kort te vooren, met moeite, verworven hadt, dat *Willem*, *Baron van Liere*, *Heere van Katwyk*, in de hoedanigheid van haaren Penſionaris, zitting ter Vergaderinge van Holland was toegeſtaan (*d*), kantte zig meeſt tegen de toelaating des Heeren van Hompeſch. Zy werdt, eenigszins, onderſteund, door Amſterdam (*e*). Doch de oneenigheid, die hierover ontſtondt, hadt geen gevolg, en werdt haaſt bygelegd. Ondertuſſchen, kan ik niet voorby, hier aan te merken, dat Schoonhoven, in 't redeneeren tegen de toelaating van den Baron van Hompeſch, zig onder anderen beriep op het *Verbaal van Andries de Witb* en de *Acte van Non-prejuditie van den jaare* 1619, ſtukken beide, van welken wy ook, op zyne plaats, gebruik hebben gemaakt (*f*), alzo zy ons, onder anderen, midden onder eene verzameling van afſchriften van egte *Reſolutien* en Aantekeningen, de Ridderſchap betreffende, ter hand gekomen waren, en ons geene blyken van onegtheid ſcheenen mede te brengen. Doch nu verklaarden de Edelen „ dat zy deeze twee „ Stukken niet voor egt konden aanneemen, „ om dat zyze niet in hunne *Retroacta* vonden „ aangetekend (*g*).” Ook erkende Amſterdam, „ niet te weeten, waar de oorſprongkelyken te „ vin-

(*d*) Reſol. Holl. 24 *Jan.* 1728. *bl* 110.

(*e*) Reſol. Holl. 18 *Maart*, 23 *April*, 24 *Juny*, 2 *July*, 18, 20 *Aug.* 21 *Sept.* 1728. *bl.* 280, 407, 586, 612, 764, 788, 929.

(*f*) X. *Deel*, *bl.* 332 enz.

(*g*) Propoſ. der Ridderſch. *van* 2 *July* 1728.

„ vinden waren (*b*):" 't welk wy, by deeze ge- 1728.
legenheid, wel hebben willen te boek ftellen, op dat de Leezer weeten zou, dat 'er aan de egtheid deezer ftukken, in laater' tyd, getwyfeld is; terwyl wy aan zyn onzydig oordeel overlaaten, te befliffen, of de redenen van twyfeling gegrond genoeg geweeft zyn, of niet.

XXIV. Heimelyke handel des Kardinaals de Fleury met de Keizerfchen en Spaanfchen.

De Spaanfchen zogten, ondertuffchen, te Soiffons, te Verfailles, te Compiegne, en overal, waar 't Franfche Hof zig onthieldt, den Kardinaal de Fleury, te beweegen, om hunne oogmerken, in Italie, te begunftigen. Zy volgden hem, overal, en hielden, dikwils, afzonderlyke Byeenkomften met hem, die niet nalieten, eenigen argwaan te verwekken, onder de Engelfchen en Staatfchen. Van de andere zyde, handelde de Graaf van Sinzendorf ook, dikwils, heimelyk, met den Kardinaal, hem zoekende te beduiden, dat de Leden des Duitfchen Ryks, nimmer, zouden konnen bewoogen worden, om in het overvoeren der Spanjaarden te bewilligen; en dat Spanje zig, hierom, behoorde te houden aan het viervoudig Verbond. Doch deeze heimelyke handel vermeerderde ook de agterdogt der Keizerfchen en Spaanfchen, omtrent elkanderen, en omtrent den Kardinaal. De Keizerfchen, vermoedende, dat de Kardinaal, de grootheid van 't Huis van Bourbon zoekende te bevorderen, ligtelyk, in 't overvoeren der Spanjaarden bewilligen zou, zogten wantrouwen tegen Frankryk te verwekken in de Engelfchen en Staatfchen, en deezen, allengskens, te doen neigen tot

(*b*) Propof. der Stad Amfterd. van 18 *Aug*. 1728.

1728. tot het herstellen der oude en naauwe Verbindtenisse met het Huis van Oostenryk: en hunne redenen zouden, in de tegenwoordige omstandigheden, spoedig genoeg ingang gevonden hebben, zo men den twee Mogendheden, in 't stuk van den Koophandel, volkomen genoegen gegeven hadt (*i*).

De Hertog van Bournonville doet een keer naar Spanje.

De Engelschen en Staatschen, hiertoe ook arbeidende by de Spaanschen, vernamen wel haast, dat hunne bewilliging in 't overvoeren der Spanjaarden, de eenige voorwaarde was, waarop zy zig, van den Spaanschen kant, de begeerde voordeelen in den Koophandel belooven konden (*k*). Doch alzo de Keizerschen hierin niet konden medestemmen, deedt men zyn best, om de Spaanschen te doen afstaan van deeze voorwaarde, hun zoekende te beduiden, dat 'er, behalve dit, andere middelen waren, om Don Carlos van de opvolging in de Italiaansche Staaten te verzekeren. Doch de Spaanschen bleeven by hun gevoelen. De Byeenkomst te Soissons, die eenige maanden gekwynd hadt, scheen geheellyk afgebroken te zullen worden, toen de Hertog van Bournonville voorgaf, een' keer naar Spanje te willen doen, om 't Hof aldaar te doen veranderen van gedagten: waartoe, zeide hy, goede hoop was, alzo hunne Katholyke Majesteiten zig zeer begeerig getoond hadden, om uit zynen mond onderregt te worden aangaanden den staat der handelinge. Ondertusschen, begeerde hy, dat men de Byeenkomst te Soissons aanhieldt, beloovende, ten spoedigste, met den uitersten last van

(*i*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 15—24.
(*k*) Verbaal der extr. Ambass. *MS.*

van den Koning, zynen Meester, te rug te zullen keeren. De andere Gevolmagtigden, geen einde voorziende aan de handeling, zo Spanje niet nader kwame, lieten Bournonville vertrekken, met het Ontwerp des Kardinaals, welk, dikwils veranderd en hersmeed zynde, nu in de gedaante van een *Verdrag*, *by voorraad*, gebragt was. Het punt van de overvoering der Spanjaarden was 'er nu in gevoegd. Ook beloofde de Koning van Spanje de Oostendesche Maatschappy niet te zullen ondersteunen. De Keizerschen, welken men dit Ontwerp hadt voorgehouden, waren styf blyven staan, op onzydige troepen, in de plaats van Spanjaarden. Ook begeerdenze de Oostendesche Maatschappy niet te vernietigen, ten ware de Hanoversche Bondgenooten beloofden, de Pragmatike Sanctie te zullen handhaaven; en de Staaten, in 't byzonder, afstonden van een gedeelte van 't gene zy, tot onderhoud der bezettingen in de Barriere-Steden, van den Keizer te vorderen hadden (*l*). 1728.

De Hertog van Bournonville nam de reis naar Spanje aan, omtrent het midden van Wynmaand (*m*). Doch 't leedt niet lang, of men kreeg vermoeden, dat hy, of niet spoedig, of misschien in 't geheel niet te rug keeren zou. Sommigen twyfelden naauwlyks, of de Kardinaal de Fleury en hy waren overeengekomen, om de handeling van Soissons over te brengen naar Spanje. De Graaf van Sinzendorf besloot, hierop, den laatsten van Slagtmaand, naar Weenen

Staat der Byeenkomst te Soissons.

(*l*) Verbaal der extraord. Ambass. *MS.*
(*m*) Verbaal der extraord. Ambass. *bl.* 132. *MS.*

1728. nen te keeren (*n*). De Engelsche Gevolmagtigden vertrokken ook naar Londen. De weinige Gevolmagtigden, die te Soissons bleeven, kwamen nog, eens of tweemaal ter weeke, byeen; doch zy konden niets vastſtellen, tot bevordering der algemeene Bevrediging, welke het groot oogmerk der Byeenkomſt geweeſt was (*o*). Zy duurde, in deezen kwynenden ſtaat, tot in Bloeimaand des jaars 1729: waarna zy zo goed als overgebragt werdt naar Parys of naar de Plaatſen daaromtrent, alwaar het Franſche Hof zig bevondt; daar de Gevolmagtigden vertoefden, tot in den Herfſt des jaars 1730: wanneer de meeſten naar huis trokken (*p*). De Heeren Hop en van Goslinga keerden van de Staatſchen de eerſten herwaards. De Heer Hurgronje bleef nog eenige maanden na hen in Frankryk (*q*). Wy zullen hierna verſlag doen van 't gene zy hier verder handelden.

XXV. Beweeging aan 't Spaanſche Hof.

Bournonville, zyne reis ſterk voortgezet hebbende naar Madrid, vondt de gemoeden aan 't Hof, op zyne aankomſt, in eene geweldige giſting, veroorzaakt, door eene gewigtige tyding, onlangs, uit Frankryk, aangekomen. Koning Lodewyk de XV. hadt, op 't einde van Wynmaand, de kinderpokjes gekreegen; en de eerſte berigten, welken men van zynen toeſtand, in Spanje, ontving, ſtelden den jongen Vorſt niet buiten gevaar. Hierop waren agt dagen verloopen, zonder dat het Hof eenige nadere kondſchap bekomen hadt. Straks verſpreid-

(*n*) Verbaal der extraord. Ambaſſ. *Dec.* 1728.
(*o*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 33, 79, 80, 198.
(*p*) ROUSSET Recueil, *Tom.* VI. *p.* 2.
(*q*) Verbaal der extraord. Ambaſſad. *MS.*

ſpreidden zig allerlei loſſe gerugten door de Stad. De Koning was, mompelde men, overleeden, en de renboden, welken, met deeze tyding, naar Spanje kwamen, werden, waarſchynlyk, opgehouden, op de grenzen. Het Hof zelf wiſt niet, wat te beſluiten, en ſommigen willen, dat de onzekerheid, waarin men zig bevondt, geene vierentwintig uuren langer geduurd moeſt hebben, of Spanje zou eèn' ſtap hebben gedaan, die al de weereld zou hebben doen verbaasd ſtaan. De Koningin van Frankryk was, reeds tweemaal, van Prinſeſſen bevallen: doch zy hadt den Koning nog geenen Zoon gebaard. De uitzigten van Koning Filips op de Franſche Kroone herleefden, derhalve, wederom, op 't bekomen van zulk eene gewigtige tyding. De Abt de Montgon, die, te vooren, in Frankryk, gearbeid hadt, om aanhang te winnen voor Koning Filips, werdt by de Koninginne ontbooden, en minzaamer dan ſedert eenigen tyd bejegend. Men begon zelfs voorbereidſels te maaken, om naar de grenzen van Frankryk te trekken. De voornaamſte Hovelingen ſpraken, genoegzaam openlyk, van hunne Majeſteiten te willen volgen naar Frankryk. Doch alle deeze uitzigten verdweenen, toen men berigt kreeg, dat de Koning buiten gevaar geoordeeld werdt (r). Zy hadden egter zo veel indruk gemaakt op den zwakken geeſt van Koning Filips, dat hy, die, ſedert eenen geruimen tyd, uit droefgeeſtigheid, zyne kamer gehouden, en reeds, gelyk wy hier voor (s) hebben aangetekend, wederom geſproken hadt van het af-

1728.

(r) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 59, 60, 65, 67, 74, 75, 81.
(s) *Bladz.* 477.

1728. afstaan der Regeeringe over Spanje, nu, van nieuws, verreezen scheen, en zig in 't openbaar vertoonde (*t*).

XXVI. Dubbel Huwelyk, tusschen de Hoven van Madrid en Lisbon geslooten.

De Koning en de Koningin van Spanje ontvingen den Hertog van Bournonville gunstiglyk; doch men besloot, in eenen geruimen tyd, niets, op zyne voorslagen. Het Hof, in 't voorleeden jaar, met dat van Portugal, een dubbel Huwelyk geslooten hebbende, tusschen den Prinse van Asturie en de Infante van Portugal, en tusschen den Prinse van Brazil en de Infante van Spanje, dezelfde, die, voorheen, aan den Koning van Frankryk beloofd was geweest

1729. (*u*); vondt geraaden, in Louwmaand des jaars 1729, eene reis te doen naar de grenzen, om de twee Infanten, aldaar, tegen elkanderen, uit te wisselen. De voorbereidsels tot deeze reize vertraagden de handelingen over de algemeene Bevrediging. De reis zelve nog meer. Bournonville volgde het Hof naar Badajox. De andere uitheemsche Gezanten, die te Madrid waren, insgelyks. Ook de Heer van der Meer, die, naderhand, volmagt tot handeling kreeg van de Staaten (*v*). De handelende Mogendheden waren zeer misnoegd, over de reize van het Spaansche Hof, in de tegenwoordige omstandigheden. Doch zy moestenze zig laaten welgevallen (*w*). De uitwisseling der twee Infanten geschiedde zeer plegtiglyk, op den negentienden van Louwmaand, tusschen Badajox en Elvas, in eene pragtige Tent, die, op eene stee-

(*t*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 470. *Tom.* V. *p.* 196, 274, 323, *Tom.* VI. *p* 91, 272. *Tom.* VII. *p.* 80.
(*u*) Montgon *Tom.* V. *p.* 313. *Tom.* VI. *p.* 53.
(*v*) Verbaal der extraord. Ambass. *MS.*
(*w*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 133, 134.

ſteenen brug, over het watertje *Caja*, welk Spanje van Portugal ſcheidt, opgeſlaagen was (*x*). Het Spaanſche Hof keerde, van Badajox, naar Seville: van daar naar Kadix en naar het Eiland van Leon: toen wederom naar Seville: voorts, naar Port S. Maria (*y*), en naar verſcheiden' andere Steden in Spanje: met welk reizen verſcheiden' jaaren geſleeten werden. 1729.

XXVII. De handeling, te Soisſons aangevangen, wordt in Spanje, vervolgd.

Doch de handelingen met de uitheemſche Gezanten, die, ter gelegenheid van de reize hunner Majeſteiten, zo goed als afgebroken geweeſt waren, werden hervat, terwyl het Hof zig in 't Eiland van Leon en te Seville ophieldt; en naderhand, te Port S. Maria, vervolgd (*z*). De Franſche, Engelſche en Staatſche Gezanten drongen de Spaanſchen, ernſtelyk, om te ſluiten. Doch men ſtelde hen, van tyd tot tyd, uit met goede beloften. Midlerwyl, maakte men verſcheiden' zwaarigheden, in de gemaakte Ontwerpen. Doch de eigenlykſte was, dat de Keizer niet kon bewilligen in de overvoering der Spanjaarden; en dat de Hanoverſche Bondgenooten, zwaarigheid maakende, om zonder den Keizer te ſluiten, het Spaanſche Hof zogten te beweegen, om van deeze voorwaarde af te ſtaan. De Spaanſchen, hiernaar geene ooren hebbende, drongen op een byzonder Verdrag met Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. En de Koning van Groot-Britanje was de eerſte, die hiertoe beſloot. De vrees voor eenen algemeenen oorlog hadt merkelyke daaling veroorzaakt in de Aktien in Engeland. De

(*x*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 137—152.
(*y*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 158, 183, 195, 236.
(*z*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *MS. Byl. N.* 63, 65, 69, 70, 76.

1729. De Koophandel leedt veel van de aanhoudende onlusten met Spanje. 't Volk morde, dat men zig den handel liet bederven, door de Spaansche Kustbewaarders, en neigde tot eene openbaare Vredebreuk. Doch George de II. kon hiertoe niet besluiten, zonder verzekerd te zyn van den bystand van Frankryk en de Staaten, die beide, schoon uit byzondere inzigten, ongeneigd waren ten oorloge. Frankryk vondt ongeraaden, de wapenen op te vatten, tegen eenen tak uit het Huis van Bourbon: en de Staaten, nog zwaar gedrukt door de lasten van den jongsten oorlog, schroomden voor de kosten van eenen nieuwen kryg: die ook niet nalaaten kon, ten hoogste nadeelig te zyn voor hunnen Koophandel. De Koning van Groot-Britanje hadt, om Spanje, ware 't mogelyk, van gedagten te doen veranderen, reeds voor eenigen tyd, eenige Oorlogsschepen doen uitrusten, die, onder bevel van den Admiraal Wager, te Portsmouth, verzameld waren. De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, was ook derwaards gezeild, met twaalf Staatsche Oorlogsschepen. Men hadt 'er een goed getal branders en andere vaartuigen bygevoegd. En 't gerugt liep, dat men eene landing voorhadt op de Spaansche kusten. Doch hiervan kwam niets. De vereenigde Vloot bleef in de haven van Portsmouth, zonder iet te onderneemen. Het Spaansche Hof, midlerwyl, onverzettelyk staan blyvende op de overvoering der Spanjaarden, moest George de II., of, tegen den zin van 't Weener-Hof, hierin bewilligen, of de wapenen opvatten. En naardemaal hy 't laatste

Engelsch en Staatsch Esquader uitgerust.

ſte niet doen kon, zonder byſtand zyner Bondgenooten, die afkeerig waren van den oorlog, beſloot hy tot het eerſte. Hy deedt toen nog veel moeite, om het Weener-Hof te doen bewilligen in 't gene Spanje begeerd hadt. Doch 't ſcheen, dat de Keizer eerder de wapenen zou opgevat, dan hiertoe beſlooten hebben. De handelingen van Soiſſons eindigden, derhalve, gelyk die van Kameryk, voor vier jaaren, gedaan hadden, in een byzonder Verdrag, welk, eerlang, te Seville getroffen werdt. 1729.

XXVIII. Het Verdrag van Seville wordt geslooten.

Het Spaanſche Hof was derwaards gekeerd, tegen 't einde van Herfſtmaand. De Gezanten der Hanoverſche Bondgenooten arbeidden, hier, vlytiglyk, met de Spaanſche Staatsdienaars, aan het voorgenomen Verdrag, welk egter niet geſlooten werdt, voor de aankomſt van den Ambaſſadeur Stanhope, die, den vyfentwintigſten van Wynmaand, te Seville kwam. De Heer van der Meer, die de handelingen, van tyd tot tyd, bywoonde, hadt hiertoe laſt ontvangen van de Staaten, zyne Meeſters, die, van de Engelſchen eenige opening gekreegen hebbende van de handeling, welke zeer bedekt gehouden werdt voor de Keizerſchen, terſtond verklaard hadden, dat zy in dezelve deel neemen wilden (*a*); doch niet, voor dat men hun volkomen' kennis van zaaken gegeven hadt (*b*). Van der Meer hadt, derhalve, nog geene volmagt om te ſluiten (*c*), toen de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje, tuſſchen den agtſten en negenden van Slagtmaand, het Ver-

(*a*) Secr. Reſol. Gener. 23 *July* 1729. *MS.*
(*b*) Verbaal der extr. Ambaſſ. *May*, *July*, *Sept.* 1729. *MS.*
(*c*) Miſſiv. van den Amb. VAN DER MEER van 3 *Nov.* 1729.

1729. Verdrag met Spanje besllooten te tekenen (*d*). Het bestondt uit *veertien* punten, waarby eenige afgezonderde en eenige geheime punten gevoegd waren. Zy liepen, zo ver zy gemeen gemaakt werden, op deezen zin: „ De drie „ Mogendheden beloofden, eene goede en vaste Vrede, vriendschap en eendragt, met elkanderen, te zullen onderhouden, elkanders „ Ryken, Landen, bezittingen en regten, zo „ met opzigt op den Koophandel als anderszins, beide in en buiten Europa, te zullen „ handhaaven, en elkanderen, ten dien einde, „ des noods, ieder met twaalfduizend man, „ te zullen ondersteunen, of met geld of schepen naar evenredigheid. De Verdragen, te „ vooren geslooten, werden, zo ver 'er, by „ dit, geene verandering in gemaakt werdt, „ volkomenlyk, bekragtigd. De Koning van „ Spanje verklaarde, nooit voorgehad te hebben, by de Weener-Verdragen, den onderzaaten des Keizers eenige voorregten in „ den Koophandel toe te staan, noch te laaten behouden, welken met de hierby bekragtigde Verdragen streeden. De Fransche „ en Engelsche Koophandel, beide in Europa „ en in de Indien, zou hersteld worden, op „ den voet der Verdragen; gelyk by de voorafgaande punten beraamd was. De Koning „ van Spanje zou de nadeelen doen herstellen, „ welken door zyne onderzaaten, die der andere Mogendheden, in Europa, na den tyd, „ by de voorafgaande punten bestemd, en in

Inhoud van het zelve.

„ A-

(*d*) Verbaal der extr. Ambass. *MS.* Montgon *Tom.* VII. *p.* 197, 198, 223, 229, 238, 240, 241, 242, 305, 308, 309, 310.

„ Amerika, na den twee-entwintigsten van „ Zomermaand des jaars 1728, toen men 's „ Konings last eerst te Kartagena ontvangen „ hadt, waren aangedaan. De Koningen van „ Spanje en Groot-Britanje zouden Gemag- „ tigden benoemen, die, ten langste vier maan- „ den na 't uitwisselen der bekragtigingen, aan „ 't Spaansche Hof, zouden byeenkomen, om „ de geschillen over de schepen en goederen, „ welken men, in zee, op elkanderen veroverd „ hadt, te onderzoeken en te vereffenen. Frank- „ ryk en Spanje zouden ook Gemagtigden be- „ noemen, ten zelfden einde. En deeze Ge- „ magtigden zouden hun werk, in drie jaaren „ tyds, moeten afdoen. De overvoering van „ zesduizend man Spaansche troepen naar I- „ talie, om gelegd te worden in Livorno, Por- „ to Ferrajo, Parma en Piacenza, zou, van „ stonden aan, in 't werk gesteld worden, zul- „ lende deeze troepen strekken, om den In- „ fant Don Carlos te verzekeren van de op- „ volging in Toskane, Parma en Piacenza. Men „ zou, van nu af aan, den Groot-Hertog van „ Toskane en den Hertog van Parma, op de „ bekwaamste wyze, zoeken te beweegen, om „ de gemelde troepen in hunne Staaten te ont- „ vangen; die, by eede, zouden belooven, den „ Groot-Hertog en Hertog getrouw te zul- „ len zyn, in alles wat niet streedt met het „ regt van Opvolginge, den Infant Don Car- „ los toekomende: ook zouden zy zig niet „ mogen moeijen, met zaaken van Regeerin- „ ge. De Koning van Spanje zou zyne troe- „ pen uit Italie te rug trekken, zo dra de In- „ fant in 't gerust bezit der Italiaansche Staa-

1729.

1729. „ ten bevestigd zou zyn; in 't bezit van welke Staaten, de handelende Mogendheden beloofden, hem en zyne opvolgers te zullen handhaaven. Het Verdrag, welk de Koning van Spanje, vermoedelyk, met den Groot-Hertog en Hertog sluiten zou, op het onderhoud der gemelde troepen, zou, door Frankryk en Groot-Britanje, bekragtigd en gehandhaafd worden. De Staaten der Vereenigde Gewesten, en zulke andere Mogendheden, waaromtrent men, onderling, nader overeenkomen zou, zouden genodigd worden, om in dit Verdrag te treeden." In twee afgezonderde punten, werdt nader verklaard, volgens welke Verdragen in 't byzonder, de Koophandel van Groot-Britanje hersteld zou worden. Ook dat, in gevolge der gemelde Verdragen, alle genomen' Engelsche schepen, die niet beweezen konden worden, verbooden handel gedreeven te hebben, en in 't byzonder het schip de Prins Fredrik te rug gegeven zouden worden (*e*). Doch by deezen, werden nog twee andere afgezonderde punten gevoegd. By het *eerste*, „ verbondt Groot-Britanje zig, om zyne goede diensten aan te wenden, tot behoudenis der Vrede, zo het Keizerryk iet ten nadeele van Frankryk of Spanje besluiten mogt; doch zo het Keizerryk den twee anderen Ryken den oorlog mogt verklaard hebben, zou Groot-Britanje zyn aandeel volks, in eigen of gehuurde Ruitery, mogen leveren, „ en

(*e*) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 158, ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 325.

„ en aan den Keizer niet meer, dan hy, als 1729.
„ Ryksvorst, verpligt was; waartegen zy-
„ ne Staaten, alomme, en inzonderheid in
„ Duitschland, van vyandelykheden zouden
„ verschoond blyven." Doch by het *tweede*
punt werdt nader verklaard „ dat de Koning
„ van Groot-Britanje, zo het Keizerryk den
„ twee anderen Mogendheden den oorlog ver-
„ klaaren mogt, zyn aandeel, als Ryksvorst,
„ in 't geheel niet opbrengen zou." De afzon-
derlyke en geheime punten van dit Verdrag, die
nimmer openlyk uitgegeven zyn, waren agt in
getal, en van deezen inhoud: „ 1. Zou men de
„ bezitters der Italiaansche Staaten, die op Don
„ Carlos komen moesten, binnen vier maan-
„ den, beweegen, om de zesduizend Spanjaar-
„ den te ontvangen. 2. Men zou de bezettingen
„ in die Staaten verpligten, om een' eed, tot
„ geruststelling van Don Carlos, af te leggen;
„ welke bezettingen, door Spanje, zouden on-
„ derhouden worden. 3. Men zou den Kei-
„ zer van de onveranderlykheid van 't gene,
„ by dit Verdrag, was vastgesteld, kennis gee-
„ ven. 4. Het overvoeren der zesduizend man
„ zou, binnen zes maanden, geschieden. 5.
„ Spanje zou agttien Oorlogsschepen, Frankryk
„ zes Oorlogsschepen, zes galeien, en driedui-
„ zend man, en Groot-Britanje zes Oorlogs-
„ schepen en twee Battaillons gereed houden,
„ tot de gemelde overvoering. 6. De Bond-
„ genooten zouden hunne kragten samenvoe-
„ gen, om de overvoering door te zetten, zo
„ iemant zig, met geweld, tegen dezelve wil-
„ de kanten. 7. In geval van oorlog, zou men
„ de magazynen, die de onderdaanen der han-

1729. „ delende Mogendheden in Livorno hadden, „ ontzien, zo veel mogelyke ware. 8. De Staaten der Vereenigde Gewesten zouden genodigd worden, om dit Verdrag en de geheime punten te omhelzen. Ook zou men 'er andere Mogendheden toe nodigen, met gemeene bewilliging (*f*)."

De Staaten treeden 'er in.

De Volmagt der Staaten aan den Ambassadeur van der Meer, om in 't Verdrag van Seville te treeden, bleef niet lang agter. Hy nam dit Verdrag en de geheime punten aan, op den eenentwintigsten van Slagtmaand (*g*), by twee Akten, waarin bedongen werdt: „ 1. Dat de „ Bondgenooten elkanderen kennis zouden „ geeven van de middelen, welken zy geraaden zouden vinden, in 't werk te stellen, „ om aan den inhoud van dit Verdrag te voldoen. 2. Dat Frankryk en Groot-Britanje „ hunne verbindtenissen vernieuwden, om de „ vernietiging der Oostendesche Maatschappye te helpen uitwerken. En dat Spanje in „ dezelfde verbindtenissen treeden zou, zo draze den Koning bekend gemaakt zouden zyn: „ 't welk de Staaten aannamen, binnen drie „ maanden, te zullen bezorgen. 3. Dat de „ onderstand der Staaten zou gesteld worden „ op vierduizend knegten en duizend Ruiters. „ 4. Dat de Koning van Spanje den Staaten „ voldoening bezorgen zou op hunne bezwaarnissen, beide in Indien en in Europa; en dat „ de Koophandel zou hersteld worden op den „ voet

(*f*) Secr. Resol. Holl. 16 *Decemb.* 1729 VIII. *Deel*, *bl.* 200 enz. Verbaal der ext. Ambass. *MS.* *Byl.* *N.* 90.
(*g*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 310, 325.

„ voet der voorige Verdragen, zullende men, 1729.
„ des noods, Gemagtigden hiertoe benoemen.
„ En zo zyne Katholyke Majesteit mogt goedvinden, na deezen, aan eenig volk, eenige voorregten in 't stuk van den Koophandel toe te staan; zoudenze den Staaten ook, terstond, toegestaan worden. 5. Zo de Staaten, ter oorzaake hunner aanneeminge van dit Verdrag, mogten aangetast of ontrust, en daardoor genoodzaakt worden, om hunne toevlugt te neemen tot de wapenen; zouden de Bondgenooten verpligt zyn hun, zonder uitstel, by te springen (*b*)." Doch behalve deeze punten, die eerlang in 't licht kwamen, waren 'er *twee* geheime punten getekend, die nooit gemeen gemaakt zyn. Zy behelsden „ 1. „ Dat de Staaten, in geval van oorlog in Italie, niet meer dan drieduizend man, in troepen, geld of schepen, ter hunner keuze, zouden behoeven te leveren. 2. Dat de Staaten, tot de overvoering der Spanjaarden naar Italie, twee Oorlogsschepen en een Bataillon in de baay van Kadix leveren zouden." Voorts waren 'er, by de Akte van Toetreeding, nog twee Verklaaringen gevoegd: in de eene, verbondt men zig om het Huis van Farnese te zullen doen stellen in 't bezit van Castro en Ronciglione: in de andere, beloofde Spanje, den Staaten, voortaan, den titel van *Hoog-Mogende Heeren* te zullen geeven, hen, in allen deele, handelende als ge-

(*b*) Verbaal der extr. Ambass. *MS.* *Byl. N.* 101. *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 160. Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 363.

1729. gekroonde Hoofden (i). 't Verdrag van Seville, de Akte van de Toetreedinge der Staaten, en vooral de geheime punten van beide werden van zo veel gewigt geoordeeld hier te Lande, dat de Staaten van Holland besflooten, 't een en 't ander bedekt te houden (k); gelyk de geheime punten ook nooit in 't licht gegeven zyn (l).

XXIX. Aanmerkingen op het Verdrag van Seville.

Op deeze wyze, werdt het Verdrag van Seville getroffen. Frankryk besloot 'er te eerder toe, om dat men, in dit Ryk, na de geboorte van den Daufyn, die op den vierden van Herfstmaand voorgevallen was, nog meer dan te vooren, begon te neigen tot de voorige vereeniging met Spanje; die, sedert deeze geboorte, allengskens, volkomen werdt (m). Groot-Britanje en de Staaten neigden tot sluiten, om dat anderszins de oorlog onvermydelyk scheen, dien zy nog hoopten te vermyden, als zy den Keizer, die nu eenen der voornaamste Bondgenooten van het Weener-Verdrag was kwytgeraakt, zouden verpligt hebben, om te bewilligen in de voorwaarden van het Verdrag van Seville. Wyders, hieldt Groot-Britanje zig, by dit Verdrag, bevestigd in 't bezit van Gibraltar en Port Mahon, alzo de Verdragen, waarby Spanje deeze Plaatsen afgestaan hadt, in het zelve, bekragtigd waren geworden. De Koophandel, in Amerika en in Spanje, werdt ook hersteld, en de herlevering van 't schip den

(i) Secr. Resol. Holl. 16 *Decemb.* 1729. VIII. *Deel*, *bl.* 207 *enz.*

(k) Resol. Holl. 16 *Decemb.* 1729. *bl.* 913.

(l) Verbaal der extr. Ambass. *Dec.* 1729. *MS.*

(m) Montgon *Tom.* VII. *p.* 302, 303.

den Prins Fredrik beloofd. Ook kwam dit schip, in 't volgende jaar, in Engeland aan (*n*). Doch sommige Engelschen morden, dat men, in het overvoeren der zesduizend Spanjaarden, bewilligd, en daar door gelegenheid gegeven hadt aan eenen tak van het Huis van Bourbon, om zyne bezittingen uit te breiden in Italie. Men dreef, dat het evenwigt van Europa, hier mede, verbroken werdt; dat 'er de Keizer nimmer in bewilligen zou, en dat het Verdrag van Seville den oorlog zou ontsteeken, welken men, daarmede, hadt gedagt te voorkomen (*o*). Ook zou, hiervoor, inderdaad, reden van vreeze geweest zyn, indien Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten zo gereed geweest waren, om de overvoering der Spanjaarden in 't werk te stellen. Doch 't gevolg deezer Geschiedenisse zal ons doen zien, dat zulks niet gebeurde, dan na dat Groot-Britanje en de Staaten een nader Verdrag geslooten hadden met den Keizer. 1729.

De Staaten bevorderden, midlerwyl, by het Verdrag van Seville, hun groot oogmerk, welk was de vernietiging der Oostendesche Maatschappye, waartoe Spanje ook aannam de hand te zullen leenen. Zy bedongen, wyders, vergoeding hunner bezwaarnissen in den Koophandel, en herstelling van den zelven, op den voet der voorgaande Verdragen. Hiertegen bewilligden zy wel, in de overvoering der Spanjaarden naar Italie, en in de opvolging van den Infant Don Carlos in de Italiaansche Staaten. Doch

Byzonderlyk, met opzigt op de Staaten.

(*n*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 443.
(*o*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 415.

1729. Doch Frankryk en Groot-Britanje hadden, hierin, reeds te vooren, bewilligd. En de Staaten zouden 't, al haddenze schoon gewild, niet hebben konnen beletten. Behalve dat zy zig, naderhand, zo min als George de II., gereed toonden, om de overvoering der Spanjaarden werkstellig te maaken, voor men 'er den Keizer, by Verdrag, in hadt doen medestemmen. 't Verdrag van Seville, dus begreepen, was, derhalve, zo voordeelig voor de Staaten, als zy 't, in de tegenwoordige omstandigheden, zouden hebben konnen verwagten. Ook werdt de tyding van het sluiten van het zelve, met veel vreugde, in Holland, ontvangen (p). Drie maanden voor het treffen van dit Verdrag, waren het zilver en de vrugten, met de *Assogues-* of Kwikzilverschepen en Gallioenen, te Kadix, aangebragt, aan de eigenaars uitgedeeld: doch de *Indulto* of belasting was veel hooger gesteld, dan men gehoopt hadt (q).

IXXX. Twee Oostindische schepen, te Algiers opgebragt.

De Vrede met de Regeeringe van Algiers, in 't jaar 1726 gesllooten (r), hadt den Staaten gelegenheid gegeven om den Kapitein Schryver, met drie Oorlogsschepen, derwaards te zenden, tot het lossen van eenige Slaaven. Terwyl hy met deeze handelingen bezig was, werden, in Zomermaand, twee uitgaande Oostindische schepen, te Algiers, opgebragt, door vier Kaapers, die zig van dezelven hadden meester gemaakt, om dat zy geene Algiersche Paspoorten toonen konden. Doch Schryver vertoonde den Divan, dat deeze schepen, den Staat

(p) Montgon *Tom.* VII. *p.* 315.
(q) *Zie* Europ. Merc. *July*—*Decemb.* 1729. *bl.* 132 *enz.*
(r) *Zie* hier voor, *bl.* 391.

Staat toebehoorende, geene Paspoorten behoefden. De Divan, zig niet laatende paaijen met deeze reden, dreigde de ſchepen met de laading verbeurd te zullen verklaaren: en 't koſtte den Heere Schryver veel werks, eer hy te wege brengen kon, dat men de twee ſchepen, met verlies van de helft van 't gemunt geld, welk zy inhadden, en welk eenhonderd zevenendertigduizend guldens beliep, toeliet, hunne reis te vervolgen. 1729.

XXXI. De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande.

De Prins van Oranje en Naſſau, Erfſtadhouder van Friesland, zig, eerſt te Franiker, en nu ook, omtrent twee jaaren, te Utrecht, in de weetenſchappen geoefend hebbende, bereikte, op den eerſten van Herfſtmaand, den ouderdom van agttien jaaren, welke tyd beraamd was, om hem in 't bezit te ſtellen der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. De Prins begaf zig dan, ten deezen einde, naar Groningen: alwaar hy, op den zeſtienden, den eed als Stadhouder afleide. Van hier, vertrok hy naar Dieren op de Veluwe; alwaar hy, tot in Wynmaand, vertoefde: op den zeſtienden van welke, hy ook, te Zutfen, in de Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland beveſtigd werdt. Hy keerde, vervolgens, naar Leeuwaarden, daar hy, ſedert, zyn gewoon verblyf hieldt (*s*). Eenigen tyd te vooren, hadden de Staaten van Holland beſlooten, in gevolge van voorgaande Reſolutien, geenen byzonderen Stadhouder, zonder eenpaarige bewilliging van alle de Geweſten, zitting toe te ſtaan in den Raad van Staate (*t*).

In

(*s*) Europ. Merc. *July—Decemb.* 1729. *bl.* 179, 220, 305.
(*t*) Reſol. Holl. 28 *Aug.* 1729. *bl.* 679.

1729.

Het Hof van Holland vonnist zes Persoonen, over ongeoorloofde verstandhouding.

In Lentemaand deezes jaars, sprak het Hof van Holland eene Sententie uit over zes Persoonen, te weeten drie Klerken ter Griffie der algemeene Staaten, een' Advokaat, en twee anderen, die allen, sedert eenen geruimen tyd, hun werk gemaakt hadden van het leveren van Resolutien, Brieven en andere Stukken van Staat aan uitheemsche Gezanten, en aan andere vreemdelingen; onder welke Stukken ook eenigen waren, welken men, voorbedagtelyk, hadt willen geheim houden. Zy hadden zig, voor deeze diensten, in geld of geschenken, laaten beloonen. Sommigen waren ook, nu en dan, door vreemde Staatsdienaars, ter maaltyd onthaald. Wyders, hieldenze zig ook op met nieuws te verzamelen: 't welk dan naar vreemde Hoven overgeschreeven werdt. Een der Klerken hadt, onder anderen, doen schryven „ dat vyf Gewesten, zeer tegen den zin van „ Holland en Zeeland, beweerd hadden, dat „ het Regt tot het Markgraafschap van Veere „ en Vlissingen in wezen gehouden moest wor„ den, tot op de meerderjaarigheid van den „ Prinse van Nassau." Al het welke hoog genomen werdt by 't Hof. Twee Klerken werden, met het zwaard over 't hoofd, gestraft: de derde, met een' brief op de borst, daar 't woord *meineedig* op stondt, ten toon gesteld. De Advokaat werdt van zyn Advokaatschap voor 't Hof vervallen verklaard. Allen vier werdenze, zo wel als de twee overigen, voor altoos, ten Lande uit gebannen (*u*). Doch de Staaten van Gelderland en Overyssel namen dee-

(*u*) *Zie de* Sentent. over zes Persoonen. *gedr.* 1729.

deeze regtspleeging kwalyk, alzo dezelve ook twee van hunne bedienden in de Griffie betroffen hadt, over welken zy oordeelden, dat het Hof van Holland geen regter zyn kon. De Steden Dordrecht en Leiden hadden ook zwaarigheid gemaakt, om twee haarer ingezetenen, die, voor deezen, als Lyfknegts, in den Haage, gediend, en de hand in 't ontdekken van geheimen van Staat gehad hadden, voor 't Hof te laaten te regt stellen (*v*). Men nam, sedert, in overweeging, om een streng Plakaat te laaten uitgaan, tegen het verspreiden van Staatsgeheimen. Ook werdt 'er, eerlang, een Ontwerp van zulk een Plakaat, ter Vergaderinge van Holland, ingeleverd (*w*). Doch ik weet niet, dat het vastgesteld werdt. 1729.

XXXII. Vervolg van 't Verhaal der Onlusten in Oostfriesland.

De onlusten in Oostfriesland tusschen den Vorst en de Stenden duurden nog. De Staaten hadden, gelyk wy, hiervoor (*x*), verhaalden, partyen, in den aanvang des jaars 1725, vermaand tot een minnelyk Verdrag, en tot onthoudinge van daadelykheden. Doch de Vorst, verstoord over 't bezetten van Lier, ondernam, in 't begin van Grasmaand des jaars 1726, de Staatsche manschap, die in Lier gelegd was, van daar te verdryven. Hy zondt, ten dien einde, omtrent zeshonderd Ruiters en Knegten, verzeld van eenen grooten hoop boeren, van Aurik naar Lier. Men raakte handgemeen. Doch 's Vorsten volk werdt, na een vin-

(*v*) Resol. Gener. *Vener.* 27 *May* 1729. *bl.* 352. Resol. Holl. 23 *Dec.* 1728. *bl.* 1328. 7 *Jan.* 8, 9, 11, 16, 23 *Febr.* 11, 15, 19 *Maart* 13 *April* 1729. *bl* 7, 41, 52, 54, 58, 69, 195, 263, 275, 315.
(*w*) Resol. Holl. 12 *Aug.* 1729. *bl.* 658.
(*x*) *Bladz.* 284.

1729. vinnig gevegt van vier uuren, genoodzaakt te wyken, en naar Aurik te keeren. Die van Lier hadden maar agt dooden en weinige gekwetsten. Van 's Vorsten zyde, was veel meer volks gesneuveld (y). De Vorst hadt, weinige dagen te vooren, een bevel getekend aan die van Lier, om de Staatsche manschap ter Stad uit te zetten, en zig aan de Keizerlyke Orde te onderwerpen, binnen den tyd van twee maanden. Ook kreegen die van Embden last, uit den naam der Keizerlyke Gemagtigden, om de manschap, door hen, naar Lier geschikt, van daar, te rug te ontbieden. Doch deeze bevelen vonden geenen ingang (z).

De Staaten doen eene bezending derwaards.

De Staaten, bedugt voor verder verloop in Oostfriesland, zonden, kort hierna, den Heer Lewe van Aduwart naar Aurik, om den Vorst, ware 't mogelyk, te beweegen tot verdrag. Men ontving hem, beleefdelyk (a). Ook werdt hem een uitvoerig schriftelyk antwoord gegeven op zynen voorslag, die tot bylegging der geschillen, onder der Staaten bemiddeling, gestrekt hadt (b).

Antwoord, op der Staaten voorslag van 's Vorsten zyde.

De Vorst wees, in dit antwoord, aan „ dat te onderzoeken stondt, welk de bes„ te weg ware, om een einde te zien van den „ tweespalt: of, dat de Stenden, en byzon„ derlyk de Stad Embden verpligt werden, „ om zig naar de voorige Verdragen te schik„ ken, door onderwerping aan de Keizerlyke „ Gevolmagtigden; gelyk de Vorst vorderde; „ of, door bemiddeling van hunne Hoog-Mo„ gend-

(y) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1726. *bl.* 256.
(z) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 388, 390, 393, 397.
(a) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1726. *bl.* 284.
(b) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 404.

„ gendheden; gelyk de Heer Afgevaardigde „ voorgeslaagen hadt. Dat, in dit onderzoek, „ te letten stondt, *vooreerst*, op de Persoonen, „ met welken de Vorst zig zou moeten ver- „ draagen: *ten tweeden*, op de punten, over „ welken men zou konnen overeenkomen; en „ *ten derden*, op de middelen van bedwang, „ welken men zou konnen in 't werk stellen, „ om het Verdrag ter uitvoeringe te doen bren- „ gen, en de inbreuken, die 'er, in 't toeko- „ mende, op geschieden mogten, te beletten. „ Dat, wat het *eerste* betrof, de Persoonen, „ met welken de Vorst zig zou moeten ver- „ draagen, in 't gemeen, waren de Stenden „ des Landschaps, uit drie Leden bestaande, „ den Adel, de drie Steden, en den Boeren- „ stand, zynde agt Ampten. De Stenden zou- „ den zulk een Verdrag, eenpaariglyk, of by „ meerderheid van stemmen, moeten verzoe- „ ken. Doch zulks was niet geschied. In te- „ gendeel, hadden alle de Stenden zig aan „ de Keizerlyke Besluiten onderworpen. Van „ den Adel was 'er niemant van uitgezonderd, „ dan *Bernard Henrik van Appel*, die, nevens „ Doktor *Rudolf van Rheede* en de Burgemees- „ ters en Raad van Embden, de jongste be- „ roerte verwekt hadt. De Steden Aurik en „ Norden hadden zig, al voorlang, geschikt „ naar 's Keizers Besluiten: gelyk de Stad Emb- „ den zelve verklaard hadt te willen doen, „ schoon zy, naderhand, haare verklaaring we- „ derom hadt ingetrokken. Van de agt Amp- „ ten waren 'er zeven, die zig onderworpen „ hadden: te weeten, die van Embden, Griet- „ zyl, Aurik, Norden, Bergum, Stikhuizen

1729.

1729. „ en Vredenburg: by welken zig, uit het agt-
„ ſte Ampt, dat van Lieroord, nog veele op-
„ gezetenen hadden gevoegd. Want ſchoon
„ de Stad Embden de Ampten van Embden,
„ Lieroord, Grietzyl en Stikhuizen, onlangs,
„ gedwongen hadt, hunne onderwerping we-
„ derom op te zeggen; gaf dit geweld geen
„ regt altoos. Men vertrouwde, hierom, dat
„ men den Vorſt niet zou willen verpligten,
„ om af te zien van de Keizerlyke Beſluiten;
„ waaraan genoegzaam alle de Stenden zig
„ hadden onderworpen. De oude Beſtierders,
„ van Appel, *Ter Brak*, van Rheede en Dok-
„ tor *Stochius*, de eenigſten, die, onder de drie
„ voorgemelde rangen, niet konden gerekend
„ worden, en zig nog niet onderworpen had-
„ den, kwamen niet in aanmerking, alzo zy,
„ reeds in 't jaar 1724, door een Keizerlyk
„ bevel, van hunne ampten waren afgezet, en
„ derhalve maar moeſten aangezien worden
„ als byzondere Perſoonen, die, door de meer-
„ derheid der drie gemelde rangen, vervan-
„ gen werden: om niet te zeggen, dat zy, door
„ 't verwekken van den jongſten oproer, waar-
„ voor zy niet ſchroomden uit te komen, voor
„ den Vorſt en voor zyne Keizerlyke Maje-
„ ſteit zelve, ſtrafbaar geworden waren. Wat
„ nu, in de *tweede* plaatſe, de zaaken betrof,
„ over welken men zig zou konnen verdraa-
„ gen; deezen waren driederlei: 1. Eenigen
„ raakten 't Land in 't gemeen, of de Stad
„ Embden in 't byzonder. 2. Anderen waren,
„ of door Keizerlyke Beſluiten beſliſt, of niet.
„ 3. Anderen raakten of Regten en Privilegien,
„ of vordering van geldſommen. Omtrent de

„ zaa-

„ zaaken, die 't Land in 't gemeen betroffen, 1729.
„ en door den Keizer beslist waren, kon geen
„ geschil vallen, hebbende de Stenden, in 't
„ gemeen, zig hierin reeds aan de Keizerlyke
„ Besluiten onderworpen. 't Kwam dan alleen
„ op de onbesliste punten aan, die vier in ge-
„ tal waren; te weeten, 't beloop der schade,
„ welke de Stenden den Vorst vergoeden moes-
„ ten; 't beloop der jaarlyksche somme, wel-
„ ke zy gehouden waren hem te verstrekken;
„ 't beloop van de helft der boeten, welke de
„ Vorst van de Stad Embden te vorderen hadt,
„ en het tolregt, waarin dezelfde Stad gehou-
„ den was, den Vorst te herstellen. En over
„ deeze vier punten, was hy tot minnelyk
„ verdrag genegen. Doch genomen dat zulk
„ een verdrag ook nog plaats hebben kon,
„ omtrent alle de overige punten, zelfs om-
„ trent zulken, die reeds beslist waren; zo zou
„ 't 'er, *ten derden*, nog zeer op aankomen,
„ dat men middelen wiste uit te vinden, om
„ de Stad Embden en derzelver aanhang te
„ verpligten, tot naarkoming van zulk een
„ Verdrag, voor den tegenwoordigen, en
„ voor den toekomenden tyd. Deeze Stad hadt
„ reeds doen zien, dat zy zig niet hieldt aan
„ de plegtigste Verdragen. Men moest, der-
„ halve, middel aan de hand geeven, om haar
„ daar toe te noodzaaken. De Heer Afgevaar-
„ digde der Staaten hadt gewaagd van Lyf-
„ straffen en Geldboeten. Doch wie zouze op-
„ leggen, en doen vorderen? Immers was, hier-
„ toe, niemant bevoegd dan de Keizer; wiens
„ regt de Vorst niet krenken kon. 't Stondt
„ den Vorst dan niet vry, al wilde hy schoon,

1729. „ omtrent alle de punten, in minnelyke onderhandeling te treeden. Ook waren de gewoonlyke Afgevaardigden en de tegenwoordige Bestierders der Geldmiddelen wettiglyk verkooren, door de getrouwe Stenden, die zig zeer gehoond zouden rekenen, zo de Vorst ondernam, deeze keuze in twyfel te trekken. Hy hadt de hoogste agting voor der Staaten tusschenspraak; doch als Vorst des Duitschen Ryks moest men hem niet kwalyk neemen, dat hy, in zaaken, zyne Leenregten betreffende, niets buiten 's Keizers kennis ondernam: te meer, daar de jongste opstand niet het gantsche Land, maar alleenlyk de Stad Embden en eenige weinige wederhoorigen te wyten was, en den Keizer nader raakte dan den Vorst: die, om gelyke redenen, voorheen, ook de bemiddeling des Konings van Pruissen van de hand geweezen hadt. Eindelyk, zou het einde, welk de Staaten zig, met hunne bemiddeling, voorstelden, ligtelyk, te bereiken zyn, zo zy zig hielden aan hunne voorige Besluiten, het Kollegie der Bestierderen, te Aurik opgeregt, erkennende, en de Stad Embden vermaanende, om het te erkennen; gelyk zy reeds gedaan hadden (c)."

De Staaten vermaanen den Vorst tot een minzaam verdrag.

De Staaten, verslag der verrigtingen van den Heere Lewe bekomen hebbende, vernieuwden hunne vermaaningen aan den Vorst en aan die van Embden, tot een minzaam vergelyk Aan den Vorst in 't byzonder schreevenze, „ dat zy, uit den Heere Lewe van Aduwart, „ gaar-

(c) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 407—426.

„ gaarne vernomen hadden, hoe zeer geneigd zyne doorlugtige Hoogheid ware, tot het byleggen der geschillen. Doch dat hun egter wee deedt, dat men, hiertoe, gelyk die van Embden hun berigt hadden, van zyne zyde, nog geen' éénen stap gedaan hadt, zynde zelfs, na 't vertrek van den Heere van Aduwart, de daadelykheden nog vervolgd. Dat zy niet wilden onderzoeken, of 's Keizers Besluiten, met 's Lands Wetten en de voorige Verdragen, overeenkwamen, of niet; maar dat zy hun scheenen te zyn vonnissen of uitspraaken tusschen twistende Partyen, van welken de party, ten behoeve van welke, zy gegeven waren, niet meer voordeels behoefde te trekken, dan hy goedvondt: ja van welken hy zelfs, uit liefde tot de Vrede, of om eenige andere redenen, t'eenemaal kon afstaan, indien hy 't raadzaam oordeelde. Dat de Staaten niet zouden herhaalen de gewigtige redenen, welken den Vorst behoorden te beweegen, om, in de tegenwoordige omstandigheden, zig niet te houden aan de Keizerlyke Besluiten; zy waren hem, te vooren, dikwils, en nog onlangs, door den Heere Lewe van Aduwart, voorgehouden; en men hadt vertrouwd, dat hy zig, door dezelven, tot andere gedagten zou hebben laaten brengen. De Staaten waren niet minder geneigd, om 's Vorsten voorregten, dan om die der Stenden te helpen handhaaven, en hadden, hierom, die van Embden en derzelver aanhangeren vermaand, zo veel als mogelyk ware, af te staan van hunne voorregten, mids 1729.

1729. „ zy niet aangingen tegen de oude Verdragen.
„ Ook hadden zy te veel belang by de herstelling der rufte in Ooftfriesland, zo ter oorzaake der nabuurfchap, als ter oorzaake van de zwaare geldfommen, door hunne onderzaaten, den Ooftfriezen verftrekt, en waarvan de verfcheenen Intreft reeds *vierenveertigduizend eenhonderd vyfentwintig* guldens beliep, dan dat zy hunne poogingen, by zyne doorlugtige Hoogheid, niet zouden verdubbelen, om hem, eindelyk, over te haalen, dat hy zig genegener toonde tot een minnelyk vergelyk, dan hy, tot nog toe, gedaan hadt (*d*)."

Zy zoeken George den II. en den Koning van Pruiffen te beweegen, om de Ooftfriesche onluften te helpen byleggen.

Men liet het, van de zyde der Staaten, niet by dit fchryven. De Heer *Henrik Hop*, die zig, van wege deezen Staat, federt eenige jaaren, als buitengewoone Gezant, aan 't Hof van Londen onthouden hadt, kreeg laft, om den Koning van Groot-Britanje, die, als Keurvorft van Hanover, verpligt was, 't Verdrag van 't jaar 1693 te handhaaven, door de befte redenen, te beweegen, om, nevens de Staaten, de hand te flaan aan 't byleggen der Ooftfriesche gefchillen. Gelyk verzoek gefchiedde aan den Koning van Pruiffen. Doch deezen was, door den Keizer, verbooden, zig met de Ooftfriesche zaaken te moeijen (*e*). Zy fchreeven nog eenige andere brieven aan den Vorft, die, in zyne antwoorden, zyn gedrag verfchoonde, zo goed als hem mogelyk was: die van Embden, daarentegen, geheellyk, in 't ongelyk ftellen-

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 427.
(*e*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 429.

lende. Onder anderen, ontkende hy rondelyk, na 't vertrek van den Heere van Aduwart, eenige daadelykheid gebruikt te hebben, tegen de wederhoorigen. Ook merkte hy aan „ dat „ de Keizerlyke Besluiten wel uitspraaken wa- „ ren tusschen partyen; maar zulke uitspraa- „ ken, waarby ook de Leenheer belang hadt, „ en van welken de Leenman niet afgaan kon, „ zonder 't regt des Leenheers te krenken (*f*)." 1729.

De Staaten, sedert verneemende, dat men reeds Deensche troepen in Oostfriesland ontvangen hadt, en dat de Keurvorst van de Palts en de Bisschop van Munster werden aangezogt, om den Vorst de hand te bieden, beslooten, in Hooimaand des jaars 1726, de bezetting van Embden en Lieroord, met twee Battaillons, te versterken: van welk besluit zy den Franschen, Engelschen en Pruissischen Gezanten, in den Haage, terstond, kennis gaven. Ook verzogten zy Frankryk en Groot-Britanje om den onderstand, by 't Verbond van den jaare 1717, beloofd; indien de binnenlandsche beroerte in Oostfriesland aanleiding geeven mogt, tot verdere vyandlykheden: terwyl zy op den Keurvorst van Keulen, Bisschop van Munster, begeerden, dat hy zig onthielde van 't zenden van troepen naar Oostfriesland (*g*): den Koning van Deenemarke zelven, eerlang, aanzoekende, om, nevens hen, de hand te slaan aan 't bemiddelen der Oostfriesche geschillen. Doch deeze Vorst verstondt, dat men zig aan 's Keizers Besluiten be-

Zy vermeerderen de bezetting van Embden en Lieroord.

(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 437.

(*g*) Resol. Gener. *Sabb.* 6 *July* 1726. *bl.* 486. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 451.

1729. behoorde te houden (h). 't Besluit der Staaten bragt, eerlang, te wege, dat de gansche Boerenstand, twee Ampten uitgeslooten, zig voegde by de Stad Embden, die egter, zo wel als de Vorst, door herhaalde brieven van hunne Hoog-Mogendheden, tot vreedzaame gedagten vermaand werdt. Ook was zulks te noodiger, om dat een hoop boeren, zig gevoegd hebbende by eenige Staatsche manschap, vry wat baldaadigheid bedreeven hadt. Te Norden, werdt de Regeering, buitenstyds, veranderd: en eenige Regenten en anderen in hegtenis genomen (i). Wyders, floegen de Staaten voor, „ dat men, onder hunne bemiddeling en die „ des Konings van Deenemarke, in den Haage, kwame handelen over een vergelyk; in „ welke handeling, men de Keizerlyke Besluiten volgen zou, zo verze niet met de oude „ Verdragen ftreeden (k)." Doch deeze voorflag vondt geen' ingang.

De Regeering te Norden wordt veranderd.

Handeling des Konings van Pruissen omtrent de Oostfriesche geschillen.

De Koning van Pruissen, ondertusschen, in een naauw Verbond getreden met den Keizer, kreeg wederom last tot het dempen der onlusten in Oostfriesland: 't welk hem, voorheen, verbooden geweest was. Hy schreef dan, in Bloeimaand des jaars 1727, eenen ernstigen brief aan de Stenden, dezelven vermaanende tot gehoorzaamheid aan de Keizerlyke bevelen, zo zy zig 's Keizers hoogste ongenade niet op den hals wilden haalen. Ook begeerde hy op de Staaten der Vereenigde Gewesten, dat zy

(h) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 476.
(i) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 459—476.
(k) Resol. Gener. *Mart.* 1 *Octob.* 1726. *bl.* 704. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 479.

zy de ongeregeldheden beletten wilden, wel- 1729.
ken die van Embden, met hulp der Staatsche manschap, in Oostfriesland, bedreeven hadden (*l*). De Staaten antwoordden „ dat alle „ hunne vermaaningen aan de Stenden, en „ aan de Stad Embden in 't byzonder, gestrekt „ hadden tot weeringe van daadelykheden. „ Dat zy vertrouwden, dat zyne Pruissische „ Majesteit het zelfde oogmerk hadt, en dat „ zy, hierom, hoopten, dat men zig niet ver„ haasten zou, met het zenden van Krygsvolk „ naar Oostfriesland, tot uitvoeringe der Kei„ zerlyke Besluiten." De Afgevaardigden der Stenden en der Stad Embden, die zig, sedert eenigen tyd, in den Haage bevonden, en zeer geklaagd hadden over den overlast, dien 't Land leedt van de Deensche manschap, werden, eindelyk, door de Staaten, geraaden, zig te onderwerpen aan de Keizerlyke Besluiten, zullende de Staaten, midlerwyl, tragten te wege te brengen, dat deeze Besluiten niet ten strengste werden uitgevoerd, en dat de Regeering op eenen goeden voet hersteld werdt. Voorts, beloofden de Staaten, hun best te zullen doen, om de Duitsche troepen te rug te doen ontbieden uit Oostfriesland, mids die van Embden den Vorst verzekering gaven, dat zy zig, voortaan, van daadelykheden onthouden zouden (*m*). Ook schreevenze, sedert, aan den Koning van Deenemarke, hem verzoekende, dat hy zyne troepen te rug trok, of ten

De Staaten raaden de Stenden tot onderwerping.

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 488, 491.
(*m*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 493, 495.

1729. ten minsten in goede tugt hieldt; doch dit verzoek vondt luttel ingang.

De Vorst maakt zig meester van eenige Plaatsen omtrent Embden.

Oostfriesland bleef in deezen staat, geduurende het gantsche jaar 1727. De Keizerschen gaven, van tyd tot tyd, bevelen uit, om een gedeelte der Keizerlyke Besluiten ter uitvoeringe te doen brengen: die van Embden en anderen weigerden zig aan deeze bevelen te onderwerpen, terwyl de Staaten der Vereenigde Gewesten niet nalieten, den Vorst en de Keizerschen tot zagtheid, de Stenden tot onderwerping te vermaanen. Doch met den aanvang des jaars 1728, maakte de Vorst zig meester van eenige Plaatsen, onder Embden gelegen, en afhangkelyk van deeze Stad, die, sedert, als byna beslooten door vreemde troepen, werdt aangemerkt. De Staaten, bedugt, dat men voorhadt, hunne bezetting uit Embden te verdryven, zonden 'er wederom eenige versterking van manschap binnen. Ook klaagden zy over 's Vorsten bedryf aan den Keizerlyken Gezant, Graave van Konigsek-Erps, die hun verzekerde, dat hunne bezettinge in Embden geen leed geschieden zou.

De Staaten brengen de Oostfriesche zaaken op de Byeenkomst te Soissons.

De Byeenkomst te Soissons, midlerwyl, geopend zynde, deeden de Staaten den Graave van Sinzendorff aanzeggen „ dat zy zig verpligt zouden vinden, de zaak van Oostfriesland op „ deeze Byeenkomst te brengen, zo menze „ niet, in 't kort, tot hun genoegen, afdeede „ (n)." Doch alzo zy, hierop, geene voldoening kreegen, en daarenboven, vernamen, dat men, ten Keizerlyken Hove, aanhieldt om een be-

(n) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* IV. *p.* 497.

bevel, waarby der Staatsche bezettinge gelast werdt, Oostfriesland te ruimen, bragten zy, eindelyk, de zaak voor de Gevolmagtigden hunner Bondgenooten te Soissons, die zy zogten over te haalen, om gezamenlyk met hen, aan 't Keizerlyk Hof, uit te werken, dat 's Keizers bevelen verzagt, Embden van 't omleggend Krygsvolk verlost, en de overige bezwaarnissen der Stenden weggenomen werden: En zo zagte middelen niet hielpen, en men voortginge met Embden te benaauwen, begeerdenze, dat de Bondgenooten de zaak van Oostfriesland aanmerkten, als een geval, waarin de Staaten den bystand, hun, by 't Verdrag van Hanover, beloofd, met regt, vorderen en verwagten konden (*o*). De Staatsche Gevolmagtigden leverden, ten deezen einde, een Vertoog over aan de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje (*p*). De laatsten waren 't volkomen eens met de Staaten. Doch de Kardinaal de Fleury en de andere Fransche Staatsdienaars verstonden niet, dat zy, uit hoofde van eenig Verdrag, gehouden waren, den Staaten, in 't werk van Oostfriesland, te ondersteunen: schoon zy, uit genegenheid jegens den Staat, arbeiden wilden, om de Keizerschen tot andere gedagten te brengen. De Ambassadeur Hop, met den Graave van Sinzendorff spreekende, vernam uit hem „ dat „ de Keizer, geenszins, voorhadt, de Staat„ sche bezetting te verdryven uit Embden, „ ko-

1729.

Gesprek van den Ambassadeur Hop met den Graave van Sinzendorff.

(*o*) Resol. Holl. 23 *May* 1727. *bl.* 607. Resol. Gener. *Veneris* 9 *July* 1728. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 499.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 264.

1729. „ komende het beter met zyn belang overeen, „ dat Embden bleeve in bewaaring van Staatsche, dan van andere vreemde troepen: „ ook, dat men reeds orde gesteld hadt, om „ de Intrest te betaalen van 't gene de Staatschen den Oostfriezen verstrekt hadden. „ Doch dat zyne Majesteit begeerde, dat de „ wederhoorigen zig onderwierpen." De Heer Hop hieldt hem, hierop, voor „ dat 'er niet „ veel onderscheid ware, tusschen het daadelyk aantasten der Staatsche bezettinge, „ en het besluiten derzelve binnen de Stad „ Embden: alwaar men, van uur tot uur, „ vreesde overrompeld te zullen worden. Dat „ de Staaten met den Keizer medewerken willden, om de wederhoorigen te brengen tot „ onderwerping; zo dra men hun verzekerd „ hadt van de behoudenis hunner voorregten, „ goederen en leeven: waaromtrent hy duidelyker verklaaring verzogt van het Weener Hof." De Graaf van Sinzendorff hernam „ dat de Keizer, ook volgens zynen eed, „ niet dan overeenkomstig met de Wetten en „ Voorregten, kon oordeelen; doch dat hy „ niet genoeg onderregt was, of alle deeze „ Voorregten, wettiglyk, verkreegen waren. „ Dat de bestiering der gemeene penningen „ eene der oorzaaken van de tweedragt was, „ en dat de Vorst, zyns oordeels, hieromtrent, niet gegrond was, in 't gene hy vorderde." Ondertusschen, schreef hy, omtrent deezen tyd, aan den Graave van Konigsek-Erps in den Haage „ dat de zaaken in Oostfriesland, haast te vereffenen zouden zyn, zo

„ de

1729.

„ de Staaten de wederhoorigen niet ſtyfden, „ in derzelver ongehoorzaamheid." Ook verklaarde hy aan den Heere Hop „ dat de Keizer nooit zou toelaaten, dat eene zaak, die „ het Duitſche Ryk betrof, gebragt werdt op „ de Byeenkomſt te Soiſſons." Hy verbeeldde zig ook, dat de Franſchen, met naame de Kardinaal de Fleury, het, ten deezen opzigte, met hem eens waren. Doch de Kardinaal ſchreef, kort hierna, aan den Heere Hop „ dat „ hy wel, in 't algemeen, hadt toegeſtaan, „ dat de zaaken van 't Duitſche Ryk niet tot „ de Byeenkomſt behoorden; doch dat hy 'er, „ altoos, zulken van hadt uitgezonderd, die „ gevolgen waren van de Weſtfaalſche Vre„ de, of by welken de Bondgenooten van „ Frankryk een wezenlyk belang hadden: en „ dat hy, onder deeze laatſten, de zaak van „ Ooſtfriesland rekende." Ook betuigden de Franſche Staatsdienaars, eindelyk, dat de Koning, hun Meeſter, gezind was, den Staaten, in de zaak van Ooſtfriesland, de hand te bieden (q).

De Staaten vermaanen die van Embden tot onderwerping.

Ondertuſſchen, verzuimden de Staaten niet, die van Embden te vermaanen tot onderwerping. Zy beſlooten 'er, ten laatſte, toe, en zonden 'er een ſchriftelyk beſcheid van naar Weenen, waarby zy alleenlyk baden, om de behoudenis hunner voorregten. Doch deeze bede alleen was oorzaak, dat men hunne onderwerping van de hand wees. De Staaten toen, meer

(q) Verbaal der extr. Ambaſſ. *MS.* en *Byl. N.* 32, 36, 41, 42, 51. *Voiez auſſi les* Lettr. *de* MR. HOP *&* *autres dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* V. *p.* 252, 255, 258, 260, 261, 262,

1729. meer en meer bedugt, dat men zig van de Stad dagt meester te maaken, hielden, op nieuws, om raad en onderstand aan, by hunne Bondgenooten (*r*). Men handelde, over 't werk van Oostfriesland, ernstelyk, aan 't Fransche Hof en te Weenen, en bragt het, eindelyk, zo ver, dat de Keizer een' Landdag deedt beschryven in dit Gewest, te gelyk den wederhoorigen vier weeken tyds geevende, om zig te onderwerpen; in welk geval, zy hunne goederen, ampten, waardigheden en voorregten behouden zouden. De stookebranden van den opstand, gelykze genoemd werden, Bernard Henrik van Appel en Rudolf van Rheede, ook zulken, die eenigen manslag begaan hadden, werden hiervan alleenlyk uitgezonderd. Ook werdt verklaard, dat men de goederen der muitelingen in beslag neemen zou, om uit dezelven zulken, die schade geleeden hadden, vergoeding te bezorgen (*s*). Doch de Akte, waarby deeze verklaaringen geschiedde, was zo dra niet afgekondigd in Oostfriesland, of die van Embden vonden 'er zwaarigheid in. Zy wisten niet, wie men al muitelingen zou willen noemen, en schuldig houden aan manslag. De Staaten, hierover, door hen, geraadpleegd, vorderden nadere verklaaring, desaangaande, aan 't Weener Hof, en te gelyk, dat de tyd, tot de onderwerping bepaald, mogt verlengd worden. De Keizer verklaarde, sedert, dat hy niet allen, die deel aan den opstand

(*r*) Resol. Holl. 15 *Decemb.* 1728 *bl.* 1204. Resol. Gener. 7 *Aug.* 1728. *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* V. *p* 270, 275.

(*s*) Verbaal der extr. Ambass. *MS. Byl N.* 52, 54, 55. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 509. *Tom.* V. *p.* 279.

ſtand gehad hadden, begreep onder 't getal der doodſlaageren; maar alleenlyk zulken, die, in perſoon, eenigen manſlag hadden begaan. Ook bewilligde hy, ſtilzwygends, in de verlenging van den tyd der onderwerpinge, te gelyk, op 't ſterk aanhouden van den Kardinaal de Fleury, verklaarende „ dat hy nooit voorgehad „ hadt, de Staatſche bezetting Embden te doen „ ruimen: veel min, het onderpand, waarop „ de Staaten den Ooſtfriezen merkelyke ſom„ men verſtrekt hadden, aan te taſten; en „ dat, ſchoon hy, volgens de Rykswetten, „ geen agt ſlaan kon op het Regt van hand„ haavinge der voorige Verdragen, welk de „ Staaten der Vereenigde Geweſten zig toe„ ſchreeven, hy egter nimmer van zins ge„ weeſt was, de oude en wettige overeenkom„ ſten tuſſchen den Vorſt en de Stenden af „ te ſchaffen." Doch de verlenging van den tyd der onderwerpinge werdt niet openlyk afgekondigd. De Keizer hieldt zulks te ſtryden met zyne waardigheid (*t*). Midlerwyl, lieten de Staaten niet af die van Embden te vermaanen tot onderwerping, hun verzekerende, dat hunne zaak, daardoor, gunſtiger gedaante krygen zou, dan zy anders hebben kon. Zy beſlooten 'er ook, eindelyk, toe, in Lentemaand deezes jaars 1729. De Akte hunner onderwerping, die geene voorwaarden inhieldt, werdt den Keizerſchen, te Aurik, overgeleverd. En deezen maakten 'er wel eenige aanmerkingen op;

1729.

Zy beſluiten 'er toe.

(*t*) *Voiez* l'Inſtr. *du* Baron de Fonſeca *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* V. *p.* 286 — 302.

1729. op; doch ontvingenze egter; mids zy zig 't regt voorbehielden, om de tegenwerpingen te onderzoeken, welken 'er, van wege den Vorst, op zouden mogen gemaakt worden. 's Vorsten Raaden, de Akte, sedert, onderzogt hebbende, vonden 'er zo veel op te zeggen, dat zyze geheel onaanneemelyk hielden. Ook geschiedde dit, door de Keizerschen. Men ontwierp eene andere Akte van Onderwerping, die, sedert, in den Haage en te Parys, overwoogen werdt. Midlerwyl, hadt de Keizer, in Bloeimaand, de verworpen' Akte van Onderwerping goedgekeurd, en 't gedrag der zynen, die deeze Akte van de hand geweezen hadden, met ronde woorden, veroordeeld (u). In Herfstmaand, werdt zulks, in een nieuw Keizerlyk Besluit, nader bevestigd. Te gelyk, werdt allen, die eenige bezwaarnissen hadden, twee maanden tyds verleend, om dezelven voor den Keizerlyken Hof-Raad te Weenen te brengen. Ook verklaarde de Keizer, dat men, met het onderzoek van de schade der genen, die by de beroerten in Oostfriesland geleeden hadden, wel zou voortgaan; doch dat de vergoeding dier schade zou uitgesteld blyven, tot dat men den Keizer verzogt zou hebben, deeze zaak, by minnelyk verdrag, af te doen. Nog beval hy, dat men zorg droege voor de voldoening der ingezetenen van de Vereenigde Gewesten (v). Doch dit Keizerlyk Besluit ontmoette veel tegenspraaks van 's Vorsten zy-

(u) Verbaal der extr. Ambass. *MS. Byl. N.* 56. ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 302—316.

(v) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 316.

zyde. Men hieldt het veel te gunstig voor die van Embden, en maakte zwaarigheid, om 'er in te berusten. Hieruit ontstonden wederom nieuwe onderhandelingen met het Weener-Hof, welk, na 't sluiten van het Verdrag van Seville, minder nog dan voorheen, gezind was, om de zaaken in Oostfriesland tot uitersten te laaten komen; en hierom, eindelyk, op den dertigsten van Oogstmaand des jaars 1730, een Keizerlyk Besluit liet afkondigen, welks voornaamste inhoud hierop uitkwam: „ De Keizer bekragtigde volkomenlyk het Besluit van Herfstmaand laatstleeden; doch begeerde niet, dat de Keizerlyke Vonnissen, voor Bloeimaand des jaars 1729 ter uitvoeringe gebragt, daarmede zouden gehouden worden voor vernietigd. De Stad Embden, en die 't met haar hielden moesten zig houden aan hunne Akte van onderwerping, en 's Keizers eindelyke uitspraak, bedaardelyk, afwagten, zonder hunne toevlugt te neemen tot vreemden, 't welk zo dikwils verbooden geweest was. Zy moesten zig van alle vyandlykheden onthouden, 's Lands lasten helpen draagen, de afgezette Amptenaars en Regenten herstellen. Daarentegen, wilde de Keizer, dat hun kort en goed regt gedaan werdt, op hunne bezwaarnissen, welken zy allen, zulken zo wel, die in de Keizerlyke Besluiten begreepen, als die daarin niet begreepen waren, hoewel elk afzonderlyk, moesten opgeeven. De Stad Embden zou op den Landdag worden toegelaaten, mids vooraf

1729.

De Keizer laat een Besluit afkondigen tot stillinge der onlusten in Oostfriesland.

„ vol-

1729. „ voldoende, 't gene zy aan 's Lands Kasse „ schuldig was. Men zou den Stenden, met „ den eersten, eenen staat overleveren van 's „ Lands behoeften, in verwagting, dat zy 'er „ gereedelyk in voorzien zouden. Zo de Vorst „ weigerde te gehoorzaamen aan de Keizer- „ lyke Uitspraaken, zou de Keizerlyke * Vry- „ waaring, in Oostfriesland gelegd, tot hand- „ haavinge der goede orde, op 't verzoek der „ Stenden, de hand leenen tot de naarkomin- „ gen dier Uitspraaken. Bernard Henrik van „ Appel, verzogt hebbende onder de alge- „ meene Vergiffenis begreepen te worden, „ werdt zyn verzoek ontzeid. Maar Rudolf „ van Rheede zou 'er deel aan hebben. Ook „ werdt *Addo Terborg*, beschuldigd eenen nieu- „ wen opstand in den zin gehad te hebben, „ van misdaad zuiver geschouwen. *Lieuwe van* „ *Wingeren* zou nog eens gedagvaard wor- „ den." Voorts, regelde dit Keizerlyk Be- sluit nog eenige andere byzondere zaaken, met welken wy ons niet ophouden (*w*). De rust werdt, sedert, allengskens, hersteld, in Oost- friesland. De bezwaarnissen, welken de Sten- den tegen den Vorst hadden, werden ten Kei- zerlyken Hove overgebragt (*x*) en onderzogt; doch niet afgedaan, naar behooren. De Kei- zer gaf den Staaten, omtrent de zaaken van Oostfriesland, eenig nader genoegen, by 't Verdrag van Weenen, waarvan wy, in 't vol- volgende Boek, zullen moeten gewaagen. On- der-

* *Sauve-garde.*

(*w*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 318. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 163—211.
(*x*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* VIII. *p.* 227, 262.

dertusschen, hadt de langduurige verdeeldheid tusschen den Vorst en de Stenden, aan de eene en de andere partye, gelegenheid gegeven tot het drukken en verspreiden van een groot getal van Twistschriften, welker voornaamsten, door sommigen (y), byeen verzameld en uitgegeven zyn. 1729.

(y) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* VIII. *p.* 83, 154, 181, 227, 262.

BYVOEGSEL.

In 't XVII. Deel, *bl.* 250. *reg.* 4. *voeg agter het woord* vertoonen. Doch de Middelburgsche oude Regenten werden, by een besluit van den Raad der Stad van den 25 July 1716, allen in hunne eer en goeden naam hersteld: sommigen, gelyk de Heeren Versluis, Verpoorten en Parker, hebben aldaar hunne voorige ampten wederom bekleed: 't welk, nevens alle voldoening, ook aan de overigen aangebooden werdt: doch deezen vonden geraaden, voor die aanbieding te bedanken.

LYST

DER

PRINTVERBEELDINGEN.

